کۆمەڵێک لە وتووێژو چاوپێکەوتنەکانی
هاوڕێ شەونەم هەمزەیی

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

پێڕست:

١- **شەونم هەمزەیی:** بزوتنەوە ژنان بزوتنەوەیەکی کارا، چالاک و ئەکتیڤە کەلەماوەی چەند دەیەی رابردوودا قۆناغ گەلی جۆراو جۆری تێپەڕ کردووە.. هەڤپەیڤین: ڕەحمان نەقشی ٤

٢- **نەسرین یووسفزادە:** کێشەی ژنان لە دوو توێی رۆمانی (کۆڵانەکەمان) دا.. ٨

٣- **ئاریز ڕۆژهەڵاتی:** هۆی سەرەکیی خۆکوژییەکان لە ئێران سیاسەتەکانی دەسەڵاتە.................................. ١٣

٤- **ئەحمەد مەکلاوەیی:** ڕچەشکێنییەکەی هەمزە سارتکەیی لاپەڕەیەکی نوێ بوو لە خەباتی حدک........................ ١٨

٥- **ئاکام زرێبار:** موعتادکردنی لاوانی کورد و ئێعتیاد لە کوردستان پیلانی حکومەتە.. ٢٢

٦- **مستەفا مەلوودی:** ڕەوتی گۆڕانکارییەکان دەبێ بە ئاراستەیەکدا بڕواتە پێشێ کە نە بە زیانی دەوڵەتی کوردستان بشکێتەوە و نە بەربەست دروستکردن بۆ بزووتنەوەی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی لێ بکەوێتەوە................... ٢٨

٧- **ئەنوەر عەزیزیان:** هونەر بە بێ نیشتمان و میللەت ناتوانێ هیچ پێناسەیەکی هەبێ.. ٣٦

٨- **سەعید بەگزادە:** کورد یان دەبێ ئەوەندە بەهێز بێ بەرژەوەندییەکان بپارێزێ یان ئەوەندە بە پلان کە بتوانێ مەترسی بۆ بەرژەوەندییەکان دروست بکا.. ٤٢

٩- **مستەفا شەڵماشی:** کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە بە دوای خۆیدا............ ٥١

١٠- **عەلی بداغی:** کۆماری ئیسلامیی ئێران ئەو نیزامە سیاسییە نییە کە بە پێخۆشبوونی خۆی بەرەو کرانەوە بچێ...... ٥٩

١١- **ناسر باباخانی:** ڕێژیم دووانەی «حوسێن - یەزید»ی کردووەتە گوتاری قوتاربوون لە هەموو دۆخێکی قەیران...... ٦٨

١٢- ٢٥ی نۆڤامبر، ٨ی مارس و چەند بۆنەیەکی دیکە هەموو بیانوو و دەرفەتێکی باشن بۆ تاوتوێی پرسی ژنان و هەڵسەنگاندنی خەباتی یەکسانیخوازیی ئەوان(ویستی ژنان و هێز و توانایان لە مافخوازیدا)........................... ٨٠

١٣- ژنان و شوناسخوازیی نەتەوەیی لە کۆمار ڕا تا ئێستا.. ٨٦

١٤- **وریا ماملێ:** ویستمان موکریان و کرماشان لێک گرێ بدەین.. ٩٥

١٥- **خالید حەسەنپوور:** پرسی بەشداریی کورد لە هاوپەیمانییە سەراسەرییەکان.. ١٠٠

١٦- **کامران باڵنوور:** بەتێرۆریست ناساندنی سپای پاسداران ئەتککردنی ڕێژیمی ئێران بوو............................ ١٠٧

١٧- **مستەفا مەولوودی:** ڕێژیم لە بەرامبەر فشاری دەرەکی و نێوخۆییدا ناچارە پاشەکشە بکا............................ ١١٣

١٨- کەسایەتیی شەهید د. قاسملوو لە ئیلهام بەخشین بە ژنانی نێو ڕیزەکانی شۆڕشدا.. ١١٩

سەرچاوە
Serchawe

١٩- **مستەفا مەولوودی:** کورد لە ڕۆژئاوا لە پێناو پاراستنی کەرامەتی مرۆڤ و ئەمنیەتی جیهانیدا شەڕی کردوە، ئەویش لەدژی تاریکترین بیری سەردەم؛ بۆیە تاوانە پشتیان چۆڵ بکرێ ١٢٧

٢٠- **خەج مەعزووری:** چ هەستێک لەوە خۆشتر کە منی خەج، بروانامەی ٤٠ ساڵ بەردەوامی و خەبات لە پێناو ئازادیم بدرێتێ... ١٣٤

٢١- **شلێر مەحموودی:** ژنان لە ئێران کۆمەڵێک داب و نەریت و یاسا و ڕێسای کۆمەڵگەیان شکاندوە................ ١٤٠

٢٢- ٨ی مارس، ڕۆژی نێونەتەوەیی ژنان و ٢٤ی ڕەشەمە، ڕۆژی دامەزرانی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان.......... بزووتنەوەی ژنان و دینامیزمی دەسەڵات لە ئێراندا.. ١٤٧

٢٣- **پێشەوا عەلیپوور:** ڕێکخراوی لاوان هەر ڕێکخراوێکی سادە نەبوو، بەڵکوو ئیرادەیەکی ئینقلابی و نەتەوەیی بوو... ١٥٨

٢٤- **تروسکە سادقی:** ئەرکی میدیاکاران بۆ پرسی ژن زۆر سەختترە، ئەوە ڕۆژنامەوانان و میدیاکارانن دەتوانن دەرک بە سەختییەکانی ژنان بکەن... ١٦٢

٢٥- **هێمن مەروانی:** بۆ کورد بایەخی مەعنەوی و سیاسی و مێژوویی میراتی کولتووری پتر لە بایەخە ماددییەکەیەتی..... .... ١٦٨

٢٦- **چیا مەللاک:** کورد لە ئێران کێشەی حاکمیەت و ناسنامەی خۆی هەیە، کە لەگەڵ خوێندنەوەی ڕەسمیی حکوومەتی ناوەندی جیاوازیی زۆرە... ١٧٣

٢٧- **شلێر حەسەن پوور:** ئیرادە و یەکریزی ژنان، زامنی گەیشتن بە ئامانجەکانیانە................................ ١٧٨

٢٨- دیمانە؛ بەبۆنەی یەکگرتنەوەی دێموکڕاتەکان.. دیمانە: ڕەحمان نەقشی ١٨٥

٢٩- **شەونم هەمزەیی:** سەردەمی دەسەڵاتداریی کۆماری ئیسلامی نەماوە و دەنگی ژنانی ئێران گەیشتووەتە هەموو جیهان.. دیمانە: گۆڤاری ژنان ١٨٩

شەونم هەمزەیی: بزوتنەوە ژنان بزوتنەوەیەکی کارا، چالاک و ئەکتیڤە

بەبۆنەی ٨ی مارچ ڕۆژی نێونەتەوریی ژنان

هەڤپەیڤین: ڕەحمان نەقشی

پرسیار: تکایەخۆتان بناسێنن و بفەرموون کەلەکەیەوەتێکەڵ بەخەبات و چالاکی سیاسی و کۆمەڵایەتی بوون؟

شەونم هەمزەیی: من شەونم هەمزەیی دەرچوی زانکۆی ئابوری، من بەهۆی ئەوەی کەباوکم ڕێگەی پێشمەرگایەتی گرتەبەر و حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی هەلبژارد، منیش لەو ڕێبازەدا لەدایک بووم و کەم تا زۆر دەوروبەر و ئەو فەزایەی تێیدا ژیاوم کاریگەری هەبووەلەسەر ژیانم، چالاکی سیاسی و کۆمەلایەتی تێکەل بەژیانمان بووەو کاریگەری لەسەرمان بووە، من کەسێکی سیاسی نیم،بەلام وەک ژنیک هەول دەدەم ژنێکی چالاک بم بۆ بەدیهێنانی ئەو ئامانجانەی کە ژنان هەولی بۆ دەدەن.

پرسیار: پرسی ژن ئەمرۆی کۆمەڵی کوردەواریدا چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

شەونم هەمزەیی: بەخۆشیەوە ئەمرۆکە دەبینین ژنی کورد توانیویە وەکوو توێژیک لەکۆمەڵگا خۆی بناسێنێت و بەدامەزراندی کۆرو کۆمەڵ و ڕێکخراوە وەکوو بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی خۆی پێناسەبکات، هەرچەند کۆمەلگەی پیاوسالاری

کوردستان و کولتووری چەن هەزارساڵەی پیاو سالار لەمپەریکی گەورەیەلەم نێوانەدا و تێپەر نەکردنی قوناغی رزگاری نەتەوەیی تارادەیەک بزوتنەوەی ژنانی کوردستانی خسوتە پەروایزی بزوتنەوەی نەتەوەیی. بەڵام بەگشتی دەتوانین بڵێن کەبزوتنەوەی ژنانی کوردستان لەسەردەمی ئێستادا رەوتیکی باشی لە بەر گرتووەو گوتاریکی هاوبەش خەریکەلەنێوا ژنان دا پێک دێت، رەنگەر بەرهەمی ئەم هەوڵ و تێکووشانە ئێستا زۆر بەر چاو نەیت بەڵام لە داهاتوویەکی نزیکدا دەبینین کە بەرزبوونەوەی ئاستی وشیاری ژنانی کورد لەسەر ماف و ویستەکانی خۆیان بەرەبەرە رەنگدانەوەیەکی باشی لەکۆمەڵگەی کوردستان دەبێت.

پرسیار: چ لە رێزی حیزبەکان دا بن و چ سەربەخۆ بن ئایا کار و چالاکی ژنان و رۆڵ و کارتێکەریان لە ناو حیزبە کوردیەکان چۆن هەڵدەسەنگێن؟

شەونم هەمزەیی: بزوتنەوە ژنان بزوتنەوەیەکی کارا، چالاک و ئەکتیڤە کەلەماوەی چەند دەیەی رابردوودا قۆناغ گەلی جۆراو جۆری تێپەڕ کردووە، ئەوەی کەروون و ئاشکرایە ئەوەیە کە کارو چالاکی ژنان چ لەناو حیزبە کوردیەکان و چ وەکوو رێکخراوەگەلی سەربەخو لەناخی کۆمەڵگا کاریگەری خۆی هەیە. بۆ وێنە ئەگەر براوانینەکۆمەڵگەی رۆژهەڵاتی کوردستان دەبینین کە رادەی ژنانی خوێندەوار لەیەک دوو دەیەی رابردوو گەشەیەکی بەرچاوی کردوەو ئاستی وشیاری کومەڵگەبەگشتی سەبارەت بەپرسی ژن و مافی ژن رو لەگەشەبووە، لەئاستی حیزبە کوردیەکانیش دەبینین کە ژنەکان چالاک تر لەجارانن و تا رادەیەک زۆر بەبەراورد لەجاران یەکگرتوو تر و هاودەنگ تر لەجاران داکۆکی لەمافەکانی خۆیان دەکەن کە بۆ وێنە دەتوانین بەکونفرانسی ساڵانەی ژنانی کوردی رۆژهەڵات بکەین کەلەیەک دوو ساڵی رابردوو بەرێوەچووە،

بەگشتی ناتوانیین کاریگەری چالاکی ژنان لەساڵانی رابردوو لەبەرچاو نەگرین بەڵام سەرەرای ئەو کارانە کە کراوە کۆمەڵگەی کوردستان هێشتا لەدەستپێکی رێگەدایە. لە کوردستان کچان خەتەنە دەکرێن، ژن کوشتنی نامووسی هەر بەردەوامە، رادەی خۆ کوژی ژنان بەهۆی کێشە کۆمەڵایەتیی و بنەماڵەییەکان لەئاستیکی بەرزدایەو بەشدار کردنی ژنان لەپرۆسەی سیاسی کوردستان کەرەنگدانەوی لە حیزبەکوردیەکان بەدی دەکرێت هێشتا لەئاستیکی خوارەوەیە، کەوابوو بۆ ئەوەی بتوانین لەکۆمەڵگەی کوردەواری یەکسانی و بەرابەری راستەقینەی ژن و پیاوی ببینین رێگەیەکی دوورو درێژمان لەبەردەمدایەو ئەمەش ئەرک و تێکوشانی زۆرتری ژنانی پێویستەتا لەپێناو گەیشتن بەمافەکانیان هەنگاو هەلگرن.

پرسیار: زۆر جار لەزمان پیاوان و یا بەشێک لەژنان دەبێسرێ کە ژنان خۆیان لەسەر پرسی ژنان کەم تەرخەمن و زۆر چالاک نینن، ئایا ئەم وتانە راستن؟

شەونم هەمزەیی: کەم تەرخەم بوونی ژنان سەبارەت بەمافەکانیان بۆ ئەوەدەگەڕێتەوە کەئەساسەن ئاگاداری مافەکانی خۆیان نین. ژنی کورد ئەرکەکانی خۆی باش دەناسێت دەزانێت دەبێ دایکیکی باش بێت بۆ منداڵەکانی، هاوسەریکی باش بێت بۆ مێردەکەی و... بەڵام کەمتر ژنیکە کەئاگاداری مافەکانی خۆی بێت. مرۆڤ دەتوانێت ئەرکەکانی خۆی بەباشی بەڕێوەنەبات یان پشت گوێیان بخات بەڵام ناتوانێ مافەکانی پشت گوێ بخات. ژنی کەئاگای لەمافەکانی خۆی نەبێت لەبنەماڵەدا دیسان دەبێت هۆی بەرهەم هێنانەوەی کولتوری پیاو سالاری، بۆیەبەڕای من دەبێت بزوتنەوەی ژنان لە سەردەمی ئێستادا هەوڵ و تێکۆشانی خۆیان لەپێناو وشیار کردنی ژنان لەمافەکانی خۆیان بخەنەگڕ و بەبردنەسەری ئاستی وشیاری کۆمەڵایەتی ژنان،بزوتنەوەی ژنانی کوردستان گشتگیرتر لەجاران بەرەو پێش ببەن.

پرسیار: هەر وەک ئاگادارن هەموو هێزەو ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستان ڕێکخراوێکیان بۆ پرسی ژن بەناوی جۆراوجۆر پێک هێناوە. ئایا ئەو ڕێکخراوانە تا چ رادەیەک توانیویانە سەرنجی بیروڕای گشتی و یان ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکان کە داکۆی لەمافی ژنان دەکەن بۆ لای پرس و مافەکانی ژنان و یان ئەو زۆڵم و نابەرانبەریەی کە دەرحەق بەژنانی کورد دەکرێ ڕاکێشن؟

شەونم هەمزەیی: ئەو ڕێکخراوانەی ژنانە کە لەنێو حیزبە کوردیەکان پێک هاتوون هەرچەن ڕەوڵ و کاریگەری خۆیان هەیە بەڵام بە داخەوە بەبەراورد لەگەڵ ئەو ئازادیەی وا هەیانە هێشتا نەیان توانیوە لە چەند بواردا هەنگاو جیدی هەڵبگرن، بۆ وێنە لەبواری تواناسازی ژنان دا کۆمەڵێک ڕێکخراوەی نێو نەتەوەیی هەن کەلەباری ئابوریەوە پشتگیری لەپرسی ژن لە وڵاتە دواکەوتووەکان دەکەن بەداخەوە ڕێکخراوە سەربەخۆەکانی ژنان لەناوخوی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەهوی مەسایلی ئەمنیەتی ناتوانن کەڵکی لێ وەر بگرن، ڕێکخراوەکانی ژنان لەنێو حیزبە کوردیەکان دەتوانن ببنەپردی پێوەندی ڕێکخراوەکانی ناوخو و ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکان، کاریک کەتا ئێستا بەشێوەیەکی بەرچاو نەکراوە! دیسان لەباری توانا سازی ژنان ئەم ڕێکخراوانە بەنیسبەت ئەندامەکانی خۆیانیش تا ڕادەیەک کەم تەرخەمن و هێندیک نەریتی کۆنی کوردەواری هەن کەوەکوو تابۆ چاویان لێ دەکرێت و ئەم ڕێکخراوانە تا ئێستا نەیان توانیوە تابۆ شکن بن بەگشتی ئەم ڕێکخراوانە لەجیاتی ئەوەی دەستپێش خەر بن و بەکومەڵگا ڕێ نیشان دەر بن وەکوو هێندی کەحیزبەکان لەجیاتی ئەوەی خەڵک بەشوێن خۆیاندا بێنن، خۆیان بەدوای خەڵک دەکەون و ئەمە بەقازانجی بزوتنەوەی ژنان نیە، لەباری کەڵک وەر گرتن لە مێدیایشەوە ئەم ڕێکخراوا نەهێشتا نەیان توانیوە کاریگەریکی ئەوتۆیان لەسەر کۆمەڵگا هەبێت.

پرسیار: وەک دوا وتە چ پەیامێکتان هەیە بۆ ژنان و بۆ ئەو مرۆڤانەی داکۆکی لە مافی ژن دەکەن؟

شەونم هەمزەیی: زۆر جار ئەم ڕەستەمانە بیستووەکە: " ژنان نیوەی کۆمەڵگان" بەڵام ڕەنگە کەمتر ماناکەیمان لەبەرچاو

سەرچاوە Serchawe

گرتبێت بۆ نەتەوەیەکی ستەم لێ کروا کەهێشتا قۆناغی رزگاری نەتەوەیی تێپەڕ نەکردوە، پشت گوێ خستنی نیوەیەک لەکۆمەڵگا کەدایکی ئەو نیوەکەی تریشە دەتوانێت گەیشتن بە ئامانجە نەتەوەییەکانیش تووشی ناکامی بکات. پرسی ژن لەکۆمەڵگەی کوردەواری زۆرتر لەوەی کەپرسیکی یاسایی و مافخوازا نەبێت پرسیکی کولتوورییە، کلتووری هەڵەی پیاوسالار کەچەن هەزار ساڵەبالی بەسەر کورد کێشاوە تەنیا بەهەوڵ و تێکوشانی ژنان بنبڕ نابن و دەبێ پیاوی کوردیش لەم پێناوەدا بۆ گەیشتن بەکۆمەلگەیکی تەندرووست هەنگاو هەڵبگرێت.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ١٢ی مارچی ٢٠١٣

کێشەی ژنان لە دوو تویی رۆمانی "کۆڵانەکەمان" دا

دیمانە لە گەڵ نەسرین یووسفزادە

سەرەڕای هەموو ئەو ستەم و ناهەقیانەی لە کۆمەڵگەی کوردەواریدا دەرهەق بە ژنان کراوە، ژنانی کورد بۆ دەستەبەرکردنی مافەکانی خۆیان بێپسانەوە هەوڵیان داوە و تێکۆشاون لە گشت بوارەکاندا چالاک بن، بەڵام ئێستاشی لەگەڵ بێ، ئەو هەوڵ و تێکۆشانانە بە پێی چاوەڕوانیەکان نیە و ژنان دەبێ چەندین ڕێگای جیاوازتر بگرنەبەر بۆ ئەوەی بتوانن هاوشانی پیاوان لە گشت ڕەهەند و بوارەکانی کۆمەڵگەدا ئەکتیڤ بن. یەکێک لەو بوارانەی کە ژنان دەبێ هەوڵ بدەن کارا و دیار بن، نووسین یان وەرگێڕانە و مخابن لەم بوارەدا ژنانی کۆمەڵگەی ئێمە کەمتر دیار و بەرچاون و بە دەگمەن ژنێک هەڵدەکەوێ کە لەو بوارەدا هەوڵ بدا. یەکێک لەو خاتوونانەی بە ورەیەکی بەرز و بڕوایەکی پتەو بە خۆ، دەستی داوەتە خامە و بە بێئەوەی تەنگوچەڵەمە و کەندوکۆسپە لاوەکییەکان دیواری ورەی بڕووشێنن و دڵساردی بکەنەوە، توانیویەتی دەست بۆ قەڵەم بەرێ و دوو ڕۆمان بنووسێ، خاتوو نەسرین یووسفزادەیە کە لە هەمان کاتدا پێشمەرگەی حیزبی دێمۆکرات و دیزاینێری ڕۆژنامەی کوردستانە.

پرسیار: نەسرین خانم هەروەک لە پێشەکیی باسەکەدا باسم کرد، ژنانی کورد زۆر بە کەمی حەزیان لە نووسین و وەرگێڕانە، هۆکاری ئەوەی جەنابت پەنات بۆ قەڵەم و نووسین بردووە، چیە؟

وەڵام: دەتوانم بڵێم هەروەک چۆن لە زۆربەی وڵاتان کار و هەڵسووڕانی ژنان سەلماندوویەتی کە ئەوانیش دەتوانن لە گشت بوارێکدا پێ بە پێی پیاوان کار و ئەرکی خۆیان ڕاپەڕێنن، بە دڵنیاییەوە، ئەگەر ئەو دەرفەتە بۆ ژنانی کوردیش بڕەخسێ، ئەوانیش دەتوانن هاوشانی پیاوان کاری گەورە بکەن و دوور و کاریگەرییان هەبێ. هەموو ژنێک بەهرە یان

ئیستعدادی هەیە و ئەگەر بواری بۆ بڕەخسێنرێ و پاڵپشتیی لێبکرێ، دەتوانێ وەک ژنێکی سەرکەوتوو دەربکەوێ.

نووسین شتێک بوو کە من لە منداڵییەوە عەلاقەم پێی بوو، لە منداڵییەوە حەزم لە چنینی وشە و سازکردنی ڕستە بوو؛ ئەوەش دەگەڕاوە سەر ئەوەیکە زۆرم چاو لە فیلم دەکرد و یان زۆرم گوێ بۆ چیرۆکەکان دەگرت، بەتایبەتی ئەو چیرۆکانەی کە باس لە خۆشەویستی و شتی وای تێدا بوو، وەک چیرۆکی لەیلی و مەجنوون و شیرین و فەرهاد و لەو جۆرە چیرۆکانە. بەردەوام ئەو چیرۆکانەم لە مێشکمدا دێنا و دەبرد و لە بیر و زەینی خۆمدا چیرۆکی لەو چەشنەم دادەڕشت، بەڵام لەو کاتەدا کەس نەبوو ڕێنوێنیم بکا بۆ ئەوەی چی لە زەینم دایە بیهێنمە سەر کاغز.

پرسیار: داخوا لەو سەروبەندەدا ئەو شتانەی کە لە کۆمەڵگەی خۆماندا دەتبینی، واتە ژیانی خەڵک لە کۆمەڵگەدا، کاریگەری لە سەر تۆ دادەنا؟

وەڵام: ئەو کات بابەتێک کە زیاتر بیرم لێ دەکردەوە، زیاتر بابەتی خۆشەویستیی ناو ئەو فیلم و چیرۆکانە بوو و ئاواتم ئەوە بوو کە ڕۆژێک دابێ منیش بتوانم چیرۆکێکی لەو چەشنە بنووسم و هەر ئەو کارەشم کرد و ئەو حەز و خولیایە سەرەنجام بوو بەهۆی هەوێنی داڕشتنی چیرۆکی بەسەرهاتی ئەوینێک یان "ماجرای یک عشق". هەڵبەت من پێش نوسینی ئەو کتێبە چەند ڕۆمان و کورتە چیرۆکی دیکەم نووسیبوو بەڵام لە ڕاستی دا هیچیانم بە شیاوی ئەوە نەزانی کە چاپیان بکەم. پێویستە ئەوەش بڵێم کە بەداخەوە ئەو کات نەمدەزانی بە کوردی بنووسم و ئەو ڕۆمانەم بە فارسی نووسی.

پرسیار: هەر وەکو ئاماژەت پێکرد ئەو دوو کتێبەی کە ئێستا لە بەر دەستمانە یەکیان کە "ماجرای یک عشق"ە و بە فارسی نووسیوتە، بەڵام قوتابخانەی دیمۆکرات هاندەرێک بوو بۆ تو کە دووهەم کتێبت بە ناوی "کۆڵانەکەمان" بە زمانی کوردی بنووسی، دەکرێ ئاماژەیەک بەوە بکەی کە بۆچی ئەو ناوەت هەڵبژاردووە؟

وەڵام: ڕۆمانی "کۆڵانەکەمان" لەگەڵ ئەوەدا کە گوتم بە کوردی نووسیومە و کوردی نووسینم وەک گوتم مەدیونی قوتابخانەی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانم و هەر لە ناو ئەم حیزبەش دا زیاتر هەستم بە چەوسانەوە و کێشە کۆمەڵایەتییەکان کە بە داخەوە بەرۆکی کۆمەڵگاکەمانی گرتووە، کردووە و لە ڕێگای ئەو زانیاری و هەواڵانەی کە گوێبیستی دەبووم هەستم بەو ئازارانە دەکرد کە کۆمەڵگای خۆمان پێوەی دەناڵێنێ و زۆرم پێخۆش بوو هەر یەک لەوانە بکەمە بە چیرۆکێک و بیاننووسمەوە، هەڵبەت من نەمدەتوانی هەموو ئەو ماڵانە و هەموو ئازاری ئەو ژیانانە بنووسمەوە، هەر بۆیە دیتم وا باشترە هەموو ئەوانە کۆبکەمەوە ناو چیرۆکێک و بە قەرا توانایی و بەرینایی بیر و زەینی خۆم ئەو جۆرە ژیانەم خستە ناو بازنەی کۆڵانێکەوە و ناوی "کۆڵانەکەمان"م لێنا.

سەرچاوە Serchawe

پرسیار: بەشی زۆری بابەتی ڕۆمانەکەت، خستنە بەر باسی کێشە کۆمەڵایەتییەکانە، هەر وەکوو دەزانین ژنان زۆر جار قوربانی ئەو کێشەو گرفتانەن. لە ڕۆمانەکەتدا باس لە دوو بنەماڵە دەکرێ کە لەگەڵ ئەوەی هاتوچۆی بنەماڵەیی زۆر باشیان هەیە. بەڵام خیانەت بە یەک دەکەن، لێرەدا تۆ هۆکاری خیانەت کردن بۆچی دەگەڕێنییەوە کە ویستووتە لەم کتێبەدا باسی بکەی؟

وەڵام: زۆر هۆکار هەیە، هۆکارێک ئەوەیە کە کوڕان و کچانی ئێمە بە نابەدڵی ژیانی هاوبەش پێکدێنن! بەکورتی ئەگەر پیاوێک بەزۆری یان بە نابەدڵی خۆی ژنی بۆ بێنن، ڕەنگبێ ڕۆژێک خیانەت بە هاوسەرەکەی بکا و ئەگەر واش نەبێ لەوانەیە زۆر کاردانەوەی خراپی دیکەی لێ بکەوێتەوە. من پێموایە زۆربەی خیانەتەکان دەگەڕێتەوە سەر ئەوەیکە کوڕێک بەدڵی بابی ژن دێنی یان بە منداڵی و کەمتەمەنی ژیانی هاوبەش پێکدێنێ، من بۆ خۆم زۆر جار شاهیدی ئەوە بووم کە کوڕ هەر کە لە سەربازی هاتەوە ژنی بۆ دێنن، جا وایدانێین کە بە دڵی خۆشی ژنی بۆ دێنن و ئەوەی بۆی دێنن خۆشەویستەکەی خۆیەتی، بەڵام بیر لەوە ناکەنەوە کە ئایا ئەو کوڕە دەرەقەتی دابین کردنی پێداویستییە ماددی و مەعنەوییەکانی ژیانی هاوبەش دێ!؟

پرسیار: ئەوەی باست کرد لە لایەنی پیاوەوە بوو، بەڵام چۆن باسی ژنان دەکەی؟

وەڵام: سەبارەت بە ئافرەتانیش، ئەو کچانەی کە بۆ نموونە بەزۆری بە مێرد دەدرێن، پێموابێ خیانەتیان هەر لێدەکردرێ، چون بەرامبەرەکەیان دەزانێ و هەست بەوە دەکا کە ژنەکەی دڵی لەگەڵی نییە، پیاویش بە هەرحاڵ ئازادترە، هەر بۆیە ئەگە بۆ قەرەبووی ئەوەش بێ لە جێگایەکی دیکەوە شوێن خۆشەویستیی دەکەوێ و، زۆر جاریش ژنەکە بەهۆی ئەوەیکە لە ژیانی ڕازی نییە پەنا بۆ خیانەت دەبا.

پرسیار: لەو ڕۆمانەدا دەبینین کە ژنێک هەیە لەگەڵ ئەوەیکە خیانەتی لێدەکرێ، بەڵام چاوپۆشیی لێدەکا و پێی وایە ئەو پیاوەی لە گەڵی دەژی خۆشی دەوێ و لە درێژەدان بە ژیانی هاوبەشیی بەردەوامە، چ شتێک هۆکارە کە ژنەکان ئاوا بە شاراوەیی لە گەڵ ئەو کێشە و گرفتانە بەردەوام بن؟

وەڵام: جاری وایە هەندێ فاکتەری وەک ئابڕوو، ناموس و شەخسیەت و جاری واشە فاکتەری خزمایەتی دەبنە هۆکارگەلێک بۆ درێژەدان بەو جۆرە ژیانە و هەر بۆیە پیاوەکە زۆر جار دەست بۆ خیانەت دەبا، هەرووک پیاوەکە لە پاراگرافێکیش دا دەڵێ: "تۆ پێتوانەبێ من کاتێک لەگەڵ تۆ دەژیم ئیتر تەواوە، ژیان هەر ئەوە نییە کە دوو کەس لە جێگایەک لەگەڵ یەک بن، من تا ئێستا تەنیا لەبەر خاتری فلان و فلان لەگەڵ تۆ ژیاوم دەنا خۆشەویستییەکم بۆت نەبووە".

لەوانەیە ژنەکەش هەر ئەو هەستەی بوویێ، بەڵام ژن لە بەر ئەو چەند فاکتەرەی باسم کردو، لەبەر خاتری منداڵەکانیشی بووە، ناخۆشی و ناتەباییەکانی ژیانی تەحەموول دەکا و دەیهەوێ لەو ژیانەدا بمێنێتەوە، تەنانەت کاتێک کە خیانەتیشی لێدەکرێ، سەری خۆی هەڵناگرێ، بەڵام ئەو کات ئیتر هیچ خۆشەویستی و هۆگرییەکی بە ژیان و مێردەکەیەوە نامێنێ و تەنیا خۆی ئازار دەدا کە ئاکامەکەی دەبێتە ئەوەی کە خۆی دەسووتێنێ و کۆتایی بە ژیانی دێنێ.

پرسیار: لە ڕۆمانەکەدا باسی دوو ژن دەکەی کە یەکیان ناتوانێ یان ناوێرێ باسی مافی خۆی بکا، بەڵام ژنێکیتر لەو نێوەدا هەیە کە ئەو هەقە بە خۆی دەدا کە لە بەرامبەر ناهەقییەکاندا دەنگ هەڵبرێ و تەنانەت بۆ خۆی خۆشەویستەکەی هەڵبژێرێ، لێرەدا دەتەوێ چ مەبەستێک بپێکی؟

وەڵام: بەڵێ، فریشتە ژنێک بوو کە خۆی سووتاند، هۆکارەکەشی خیانەتی هاوسەرەکەی بوو. لە بەرامبەردا خەرامان کچێک بوو لەسەر پێی خۆی ڕاوەستا، من خەرامانم خۆش دەوێ، شەخسیەتی خەرامانم خۆش دەوێ، خەرامان کچێک بوو لە دژوارترین ساتەکانی ژیانی دا کۆڵی نەدا، چۆکی دانەدا و لە پێ نەکەوت. خەرامان تەنیا هاواری خۆشەویستەکەی نەبوو بەڵکوو ئەو کچێک بوو کە لە دوای مردنی بابی بوێرانە لەسەر پێی خۆی ڕاوەستا و بوو بە بناوانی دایکی نەخۆشی و براکەشی، تەنانەت کە خۆشەویستەکەشی لە دەست دەدا، بەڵام دووبارە هەڵدەستێتەوە و ئەوەش چۆکی پێ دانادا.

پرسیار: لە ڕۆمانەکەدا باس لە کەسێکیتر بە ناوی شۆڕش دەکرێ کە سەرەڕای ئەوەی لەگەڵ خەرامان یەکتریان زۆر خۆش دەوێ، بەڵام شۆڕش خۆشەویستەکەی خۆی بەجێدەهێڵێ.

وەڵام: زۆر کەس هەن لەبەر خاتری کوردایەتی مەجبورن زێد و وڵاتی خۆیان بەجێ بێڵن. شۆڕش دەبێتە تەشکیلاتی یەکێک لە حیزبە سیاسییەکانی دژ بە ڕێژیم، هەر بۆیە کاتێک هەست بەوە دەکا کە مەترسی لە سەرە ناچار دەبێ هەڵێ و زێدی خۆی و بەتایبەت تاقانە خۆشەویستەکەی بەجێبێڵێ، دەنا ئەگەر ئەوە نەکا دەبێ وەک سیخورێک یان کەسێک کە کۆمەڵگا وەخۆی ناگرێ، بژی و ئەگەر ئەوەش نەکا، ئەوا زیندان و ئێعدامی لە بەردەم دایە؛ کەوایە باشترین ڕێگا بۆ ئەو دەربەدەر بوون و ڕۆیشتن و بەجێهێشتنی ئەو کەسانە و ئەو شتانەیە کە خۆشی دەوێن، بە واتایەکیتر ویستوومە ئەوەش بگەیەنم کە شۆڕش لەگەڵ ئەوەیکە ئەو کچەی خۆش ویستوە، بەڵام کوردایەتی و نیشتمانپەروەریی لە پێش خۆشەویستەکەی داناوە.

پرسیار: لە ڕۆمانەکەدا باسی زۆر کێشە و گرفتی کۆمەڵگای کوردەواریت کردووە کە بێگومان دەکرێ زۆر بە دوور و درێژی باسی هەر کامیان بکرێ، ئایا بەڕێزتان دەتانەوێ لە سەر ئەم بابەتانە درێژە بە نووسین بدەن؟

وەڵام: "کۆڵانەکەمان" درێژەی دەبێ، چونکە کێشە کۆمەڵایەتییەکان بەردەوامن و زۆر شتی دیکە هەن، وەکوو ئیعتیاد و دەیان دیاردەی دیکەی وەکوو خراپ بەکارهێنانی مووبایل و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی ناو دونیای مەجازی و هتد؛ هەر کام لەوانە دەتوانن بابەتێک بن بۆ ئەوەی کە "کۆڵانەکەمان" درێژەی هەبێ.

لە ژمارە ٦٩٩ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی مارچی ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

ئاریێز ڕۆژهەڵاتی: هۆی سەرەکیی خۆکوژییەکان لە ئێران سیاسەتەکانی دەسەڵاتە

دیمانە: لە گەڵ ئاریێز ڕۆژهەڵاتی

لە مێژە ئیدی هەواڵی خۆکوژییەکان لە کوردستان موچرک ناخاتە لەشی ئینسانەوە. ئەو ڕووداوانە هێندە دووپات بوونەتەوە خەریکە دەبنە نۆرمێکی کۆمەڵایەتی و بە تەواوی ئاسایی دێنەبەرچاو.
هۆکارەکان چین کە دیاردەیەکی ناسروشتیی وەک زۆربوونی خۆکوژییەکان نابنە خەمی خەڵک و دەسەڵات؟ بۆ ئەو لایەنە لە ژیانی کۆمەڵایەتیی خەڵک ئاوڕی لێ نادرێتەوە؟ کاریگەریی خۆکوژییەکان لەسەر کۆمەڵگا و بیرکردنەوەی خەڵک چین؟

لە وتووێژ لەگەڵ ئاریێز ڕۆژهەڵاتی، ڕۆژنامەنووس و چالاکی مەدەنی لە نێوخۆی کوردستان بە دوای وەڵامی ئەو پرسیارانەدا دەگەڕێین:

پرسیار: ماوەیەکە دیسان شەپۆلێکی نوێ لە خۆکوژییەکان لە کوردستاندا دەبینین. ئەوە کە چەندی ئەو حاڵەتانە بە میدیایی دەکرێ و چەندی دیکەش خەڵک پێی نازانن لە جێی خۆی، بەڵام پرسیار ئەوەیە کە ئەو شەپۆلە نوێیە هیچ پێوەندیی بە بارودۆخی ئێستای کۆمەڵگاوە هەیە؟

وەڵام: خۆکوژی وەکوو کردە و ڕەفتارێکی ئینسانی و کۆمەڵایەتی شتێکی تازە نیە و بە درێژایی مێژووی مرۆڤایەتی بەردەوام، کەم و زۆر ئامادە بووە. بوونی ڕادەیەکی قەبووڵکراو لە خۆکوژی یا هەر کێشەیەکی دیکەی کۆمەڵایەتی لە هەر

کۆمەڵگایەکدا نۆرماڵ و ئاساییە و ناسروشتی بوون و ئابنۆرماڵ بوونی کۆمەڵگایەک بە نیسبەت هەر کێشەیەکی کۆمەڵایەتی کاتێک دەست پێ دەکا کە ئەو کێشەیە لە زەمەنێکی تایبەتدا چ لە باری چەندایەتی و چ لە ڕووی چۆنایەتییەوە جیاواز بێ و بەجۆرێک لە جۆرەکان تۆخ ببێتەوە.

دیارە لێرە مەبەست تەنیا زیادبوونی ژمارەی ئەو کەسانە نیە کە خۆیان دەکوژن، بۆ نموونە، بۆ ئەوەی خۆکوژی بە قەیرانێکی کۆمەڵایەتی دابنێین پێویست ناکا حەتمەن ژمارەی قوربانییەکان زۆر بن. جاری وا هەیە ژمارەی قوربانیانی کێشەیەک لە کۆمەڵگا زۆر لەوەندەش زیاترە، وەک مردن بەهۆی زۆر بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەر؛ کەچی خەڵک ئەو هەستیارییەی بە خۆکوژی هەیەتی، بۆ ئەوی نییە.

«ئیمیل دورکیم»، کۆمەڵناسی بەناوبانگ پێی وایە هەر کێشە و دیاردەیەک تەنیا کاتێک دەتوانێت ببێ بە قەیرانی کۆمەڵایەتی کە «ویژدانی کومەلایەتیی» ئەو کۆمەڵگایە بهەژێنێ. هەڵبەت ڕوانگەی کۆمەڵناسەنەی تازەتر و جیاوازتریش بەنیسبەت خۆکوژی هەیە، بەڵام ئەوەی لێرە بەلای منەوە گرینگە ئەوەیە کە؛ بەداخەوە ئەگەرچی ڕێژەی خۆکوژی لەم ساڵانەدا لە کوردستان بەردەوام زیاتر لە ناوچەکانی دیکەی ئیران بووە کەچی نەمانتوانیوە بیکەین بە هۆیەک بۆ فشارخستنە سەر دەسەڵات تا بە سیاسەتەکانیدا بچێتەوە.

من وادەزانم لە ئێستای کۆمەڵگای ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا دوو بنەمای کێشە ساز هەیە کە دوو جۆر قوربانی تایبەت بە خۆی لێ دەکەوێتەوە، یەکەمیان بنەما سوننەتییەکانە و ئەویتر خەسارەکانی مۆدێرنیتەیە. دیارە هۆی کێشە ساز بوونی ئەم دوو بنەمایەش، سیاستە هەڵەکانی دەسەڵات لانیکەم لە چل ساڵی ڕابردوو دایە.

پرسیار: ئەوەی ئێمە دەیبینین لە خۆکوژییەکاندا تەنیا بڵاوبوونەوەی هەواڵی کەمێک لەوان و هەندێ لێکدانەوەی ڕواڵەتیی دیاردەکەیە. دەمەوێ بڵێم ئایا خۆکوژییەکان لە کوردستان بوونەتە خەمێکی گەورە و جیددی؟ ئەگەر بوون تا ئێستا چی کراوە؟

وەڵام: نە بەداخەوە نەبووە بە خەمێکی چکۆلەش، بۆیە کارێکی جدیشی بۆ نەکراوە، تەنانەت ئامارێکی ورد و راستیش لەو پێوەندییەدا لەبەردەستدا نیە.

هەڵبەت ئاماری خۆکوژی لە هەر کۆمەڵگایەکدا و بە تایبەت ئەگەر کۆمەڵگاکە وەکوو کوردستان سوننەتی بێ، زۆر ناڕوونە، لە گەڵ ئەوەشدا بەنیسبەت ئیران دەبێ بە ئەمنیەتی کردنی ئەو ئامارنەشی لێ زیاد بکەی.

دیارە ئەوە ئەرکی کۆمەڵگای مەدەنییە کە لە ڕێگەی چالاکیی مەدەنی و میدیاوە، ئەو جۆرە کێشانە بکا بە باسێکی کۆمەڵایەتی و لە دواجاردا بە کێشەی دەسەڵات، تاکوو لە بیری چارەسەردا بێ.

پرسیار: ئەگەر ئەو خۆکوژییانە ئەو خەمەیان دروست نەکردوە، هۆکارەکەی بۆ چی دەگەڕێتەوە؟

وەڵام: لەکۆمەڵگای ئیمەدا هێشتا وەکوو قوربانیبوون سەیری خۆکوژیی تاک ناکرێ. لەپێشدا وەکوو کەسێکی دۆڕاو و هێندی جار کەم بایەخ و سەربار سەیری دەکەن و بڕیاری لە سەر دەدەن. دیارە لە ڕوانگەی شەرعیشەوە خۆکوژی کردەوەیەکی باش نیە.

جیا لە هەمووی ئەمانەش لەمپەری گەورە کە لە ئێستادا بووەتە هۆی تۆخ نەبوونی دیاردەی خۆکوشتن لە کۆمەڵگادا، ئەوەیە کە لەم کاتەدا زیاتر لە هەر کاتێکی دی، کوژران و کوشتن و خۆکوژییە جۆراوجورەکان لە جیهان و بە تایبەت لە ناوچەدا و ڕەنگدانەوەی لە میدیا و بە تایبەت تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە، بۆ خەڵک ئاسایی بووەتەوە. بۆ نموونە لە کاتێکدا خەڵک ڕۆژانە فیلمی کوشتارە ترسناکەکانی داعش دەبینێ، ئیدی خۆکوژیی تاکێک نایهەژێنێ.

جیا لەوەش ئێمە کۆمەڵگای مەدەنی و میدیایەکی سەربەخۆ و قەدەرمان نیە کە بتوانێ و بیەوێ جەرەیانساز بێ.

پرسیار: ئەسڵەن لە بنەڕەتدا ئەوە دەتوانێ و دەبێ خەمی کێ بێ؟

وەڵام: لە بنەڕەتدا مادام دەڵێین کێشەی کۆمەڵایەتی، ئەوا دەبێ کێشە و خەمی گشت کۆمەڵگا و بە تایبەت بنەماڵەکان وکۆمەڵگای مەدەنی بێ. هەروەها بەزۆر یا ڕەزا لە ڕێگەی گوشارە مەدەنییەکانەوە بکرێتە کێشە و خەمی دەسەڵاتیش.

پرسیار: مەترسییەکانی زۆربوونی خۆکوژی چین؟ کاریگەریی لەسەر ژیان و فەرهەنگ و هەڵسوکەوتی خەڵک چین؟

وەڵام: کەسانێک پێیان وایە کێشە کۆمەڵایەتییەکان لایەنی باشیشیان هەیە، بۆ نموونە ڕادەی قووڵ بوونی کێشەکان و مەترسییە شاراوەکانی کۆمەڵگە ئاشکرا دەکەن یا وەکوو سووپاپی کۆمەڵگا عەمەل دەکەن، هەروەها سنوورێک دەکێشن لە نێوان بەشی ساغ و بەشی نەخۆشی کۆمەڵگادا، تەنانەت کەسانێک پێیان وایە ئەو کێشانە لە دواجاردا دەبنە هەوێنێک بۆ گۆڕانی کۆمەڵایەتی و...

سەرچاوە Serchawe

بەڵام بابەتی گرینگ، ئەو مەترسیانەیە کە دەیخوڵقێنن بۆ نموونە؛ فەرهەنگی ژیاندۆستی و خەبات و هەوڵدان و بەرگری بۆ ژیان، لاواز دەکەن و لە بەرامبەردا برەو بە فەرهەنگی تەسلیمبوون و کەمهێنان و دۆڕاندن لە ژیاندا دەدەن. ئەوان پەنا بردن بۆ خۆکوشتن ئەکەن بە باشترین مێتودی چارەسەری یەکجاریی کێشەکان، خۆکوژییەکان هەوڵ بۆ گۆڕان و داهێنان لە ژیاندا لاواز دەکەن و هیوا بەژیان لە نێو خەڵکدا دادەبەزێنن و جومگەکانی کۆمەڵگا و شیرازەی بنەماڵەکان تێک دەدەن. لەگەڵ ئەوانەشدا ڕێگە بۆ پەروەردەبوونی مرۆڤی لاواز و کوێلە بۆ خزمەت کردن بە جۆرەکانی ستەمکاری خۆش دەکەن.

پرسیار: بێینەوە سەر پرسیاری یەکەم، گرینگترین هۆکارەکانی خۆکوژی لە کوردستان چین؟ لە نێو ژناندا، لە نێو پیاواندا؟

وەڵام: ڕەنگە بکرێ بڵێن گرینگترین هۆکارەکانی خۆکوژی لە ئێران و بە تایبەت لە کوردستاندا، بەگشتی گەشەنەکردنی پێویست لە هیچ بوارێکدا و بە تایبەت دۆخی نالەباری ئابووری و بێکاری لە ڕادەبەدەر و هەروەها ڕکوود و چەقبەستوویی کۆمەڵگایە لە زۆربەی بوارەکاندا.

نەبوونی هیچ چەشنە گۆڕانێکی سیاسیی کۆمەڵایەتی و چەقبەستوویی و مانەوە لە بازنەیەکی قەیراناویدا هیوای بە ژیان و تەنانەت بە پێی ئامارەکان ئاستی لێبوردەیی خەڵکی هێناوەتە کەمترین ڕادە لە جیهاندا، دیارە ئەمانە و نەریتە خراپەکانی دژ بەژن لە گرینگترین هۆکارەکانی خۆکوژین.

پرسیار: چارەسەر چین؟ کێ و لایەنەکان هەر کام چیی دەکەوێتە ئەستۆ؟

وەڵام: لە پێشدا دەبێت لایەنە پێوەندیدارەکانی دەسەڵات ئامار و داتای دروست بەبێ سانسۆر بخەنە بەردەست و هەوڵ بدەن ڕاپۆرتی هەموو شێوەکان و حاڵەتەکانی خۆکۆژی بە تایبەت خۆکوژییە ناسەرکەوتووەکان بدەنەوە.

هەروەها دەبێ وەکوو کەیسی جیاجیا لە سەر حاڵەتەکانی خۆکوژی تۆژینەوە بکرێ. بەداخەوە لە کۆمەڵگای ئێراندا ئاستی ڕاهێنان و پەروەردەکردن بۆ چوونە ژیان و چۆنیەتی چارەسەر کردنی کێشە جوراوجۆرەکانی ژیان، لە کەمترین ڕادەێ پێویست دایە. دەکرێ بڵێین ئەرکی سەرەکی لە سەر شانی دەوڵەتە کە هەم بە سیاسەتەکانیدا بچێتەوە و هەم دەرفەت بۆ خەڵک و کۆمەڵگای مەدەنی بخولقێنێ کە هەوڵ بدەن بۆ بەرەو پێشچوونی باشتری ژیانی کۆمەڵایەتی و وەدی هاتنی کۆمەڵگایەکی تەندروست.

تێبینی: ئەم وتووێژە ماوەیەک لەوە پێش لەگەڵ کورد کاناڵ کراوە و تەنیا پوختەیەکی لێرەدا بڵاوبۆتەوە و خوێنەرانی بەڕێز دەتوانن دەقی ئەم دیمانەیە لە سایتی www.kurdch.tv چاو لێبکەن.

لە ژمارە ٧٠٧ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی ئاگۆستی ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

ئەحمەد مەکلاوەیی: ڕچەشکێنییەکەی هەمزە سارتکەیی لاپەڕەیەکی نوێ بوو لە خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان

دیمانە: لە گەڵ ئەحمەد مەکلاوەیی

لەبەرەبەری ٢٣ی گەلاوێژ، نۆهەمین ساڵرۆژی شەهیدبوونی سێ پێشمەرگەی بەوەجی حیزبی دێموکراتی کوردستان، شەهیدان هەمزە سارتکەیی، قادر قادری و قادر نەزمی کە هاوینی ساڵی ١٣٨٧ی هەتاوی لە شەڕێکی نابەرامبەر لەگەڵ هێزەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەی رەبەت شەهید بوون، کتێبی «بابە گیان کەی دەگەڕێیەوە؟» چاپ و بڵاوبوویەوە.

ئەحمەد مەکلاوەیی، کادری دێرینی حیزبی دێموکراتی کوردستان و نووسەری ئەم کتێبە دەڵێ بە مەبەستی وەفا بۆ شەهید هەمزە و هاوڕێیانی و هەروەها لەبەر گرینگیی ئەو حەڕەکەتە سیاسی و نیزامییەی لە هاوینی ١٣٨٧دا بە فەرماندەیی شەهید هەمزە کرا، دەستی داوەتە نووسینی ئەم کتێبە.

«کوردستان» بەباشی زانی لەو پێوەندییەدا وتووێژێک لەگەڵ بەڕێزیان بکا:

پرسیار: چۆن بوو لە بەرەبەری ٩ ساڵەی شەهید بوونی شەهیدانی ٢٣ی گەلاوێژدا ئەو کتێبەت چاپ و بڵاو کردەوە؟

وەڵام: ساڵێک دوای شەهید بوونی شەهیدانی ٢٣ی گەلاوێژی ١٣٨٧ی هەتاوی، بە مەبەستی رێزگرتن لە کاک هەمزە سارتکەیی و هاورێکانی کە رێچکەی خەباتێکی نوێیان بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان بەرەو رۆژهەڵاتی کوردستان کردەوە،

من ئەم کتێبەم نووسی و، داوام لە چەند بەرپرسی حیزب کرد کە وەک حیزب چاپی بکەن و بڵاو بکرێتەوە، بەڵام نەکرا، لەبەر ئەوەش کە ئیمکانی ئەوەم نەبوو لە سەر گیرفانی خۆم چاپ و بڵاوی بکەمەوە، کارەکە دواخرا. بەڵام ئەمساڵ بە هیممەتی چەند ئەندامێکی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە دەرەوە و باشووری کوردستان چاپ کرا و بڵاوبوونەوەی کەوتە ئەم ڕۆژانە. مەبەستی سەرەکیم لە ئامادەکردنی ئەو کتێبە ئەوەیە ئەم پەیامە بە دوژمن بدەم کە شەهیدانی ٢٣ی گەلاوێژی ١٣٨٧ لە نێو دڵی کچ و کوڕانی دێموکرات و بە گشتی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هەروا زیندوون و لە بیر نەچوونەوە و ناچنەوە. ئەوان مەشخەڵی هیوا بە داهاتوویەکی ڕوون و پڕ شانازییان داگیرساند و بوونە ڕچەشکێن و سەرمەشق بۆ هەڵدانەوەی لاپەڕەیەکی دی و نوێ لە خەباتی حیزبەکەمان.

پرسیار: لەو کتێبەدا زیاتر گرینگیت بە چی داوە و باسە سەرەکییەکانی چین؟

وەڵام: ئەمن زۆرتر گرینگیم بە قارەمانەتی و لە خۆبوردوویی، ئازایەتی و فیداکاری، ماندوویی نەناسی و ڕەچەشکاندنی ئەو شەهیدانە لە وەرزێکی نوێی خەباتی حیزبەکەمام داوە و لەگەڵ ئەوەشدا هاتووم باسم لە خۆشەویستیی هەمزە لە نێو خەڵک و پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکراتدا کردوە.

باسە سەرەکییەکانیش بە گشتی بریتین لە ژیانی سیاسیی فەرماندە هەمزە و تیشک خستنە سەر ڕابردووی تێکۆشان و خەباتی ئەو فەرماندە هەڵسووڕە لە ناوچەکانی ڕەبەت، بانە، سەقز و سەردەشت.

پرسیار: پێش شەهید هەمزە فەرماندەی شەهیدی دیکەش لە ناوچەی خۆتان کەم نەبوون. بۆ شەهیدانی ٢٣ی گەلاوێژت هەڵبژارد، ئایا ئەوە هۆکاری تایبەتیی هەبوو؟

وەڵام: بەڵێ هۆکاری تایبەتیی هەبوو، ئەویش ئەوەی ٢٣ی گەلاوێژ لە نێو حیزبی دێموکراتی کوردستاندا جێگەیەکی تایبەتیی هەیە، لەو ڕۆژەدا فەرماندەیەکی ئازا و فیداکاری حیزبی دێموکراتی کوردستان و دوو هاوڕێی شەهید بوون، پێش شەهیدبوونی ئەوان ئەم تیمەی کە هەمزە سارتکەیی فەرماندەیی دەکرد توانیبوویان دورگەی ئارامی کوردستان لە ناوەندە ئەمنیەتییەکانی ڕێژیم و سپای پاسداران بشڵەقێنن، کەشێک کە بە زەبری چەک و پۆستاڵ بەسەر کوردستاندا زاڵ کرابوو. ئەوان توانییان جووڵەیەکی زۆر گرینگ بکەن و تینێکی تایبەت بدەنەوە بە خەبات و تێکۆشانی حیزب. ئەوەش وایکردوە کە ئێستاش دوای ٩ ساڵ بە چاوێکی تایبەتەوە سەیری ئەو حەماسەیە و ئەم لاپەڕە تایبەتییە لە مێژووی نوێی خەباتەکەمان بکرێ؛ لاپەڕەیەک کە بە خوێنی شەهید هەمزە و هاوڕێکانی نەخشاوە.

سەرچاوە
Serchawe

پرسیار: «بابەگیان کەی دەگەڕێیەوە؟» ئەوە ناوی کتێبەکەتە. لە بەر چی ئەو ناوەت بۆ هەڵبژاردووە؟

وەڵام: بەیانیی ئەو ڕۆژەی شەهید هەمزە بەرەو ناوچە وەڕێ کەوتبوو، ئەمن بۆ هەندێ کاروبار دەچوومە شاری کۆیە. کە بە بەر دەرکی ماڵی هەمزەدا تێپەڕیم، گوێم لێ بوو «ژیما»ی کچی دەگریا و دەیگوت: بابە گیان کەی دەگەڕێیەوە؟ جگە لەوەش، ئێوارەی ٢٥ی گەلاوێژ، دوو ڕۆژ دوای شەهیدبوونیان کە هەواڵی کارەساتەکە هات، دیسان هەر لە بەر دەرکی ماڵی خۆیان «ژیما» دەگریا و دەیگوت: «بابە گیان کەی دەگەڕێیەوە؟ ئەخە تۆ چەند ڕۆژ پێش لە ناوچەوە بە تەلەفوون بەمنت نەگوت کە بەم زووانە دەگەڕێمەوە،

ئەدی بابە گیان کەی دەگەڕێیەوە؟» ئەو قسانە ئێستاش لە گوێمدا دەزرینگێنەوە. جیا لەوە هەر ئەم قسەیە و هەر ئەم داوا و پرسیارە بۆ کچەکانی شەهید قادر نەزمی و تەنانەت دایکی شەهید قادر قادریش هەر ڕاستە.

زۆر جاران کچ و خوشک و دایکان کە کەسێکیان لێ دوور دەکەوێتەوە یا دەمرێ یان شەهید دەبێ، پێی هەڵدەڵێن و دەڵێن بابە گیان کەی دەگەڕێیەوە، ئەمنیش پێم وابوو ئەم چاوەڕوانییە هێشتا تەواو نەبووە و ناتوانێ تەواویش بێ.

پرسیار: ڕابردووی ئاشنایەتی و دۆستایەتیی جەنابت و شەهید هەمزە سارتکەیی بۆ کەی دەگەڕێتەوە؟

وەڵام: دوستایەتی و ئاشنایەتیی ئەمن و شەهید هەمزە سارتکەیی بۆ بەهاری ١٣٦٠ی هەتاوی دەگەڕێتەوە کە لە نێو گوندی نستان لە ناوچەی ڕەبەت یەکتریمان دی. لە گەڵ هەمزە زۆر پێکەوە بووین، لە زۆر عەمەلیات و سەرکەوتن و شکاندا پێکەوە بووین، زۆرمان خۆشی و ناخۆشی دی، بەڵام قەت نائومێدیم لە هەمزە نەدی. ئەو کەسێکی بەبیر و باوەڕ و خەباتگێڕێکی بە ئیمان بوو کە گیانی پاکی لە سەنگەری خەبات بۆ ڕزگاریی نەتەوەکەیدا بەخشی.

ئەحمەد مەکڵاوەیی لە چەند ڕستەدا:

* ساڵی ١٣٣٩ی هەتاوی لە گوندی مەکلاوێ لە ناوچەی ڕەبەت لە دایک بووە و هەتا پۆلی شەشی سەرەتایی خوێندوویەتی.

* ساڵی ١٣٥٨ بۆتە ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستان و تێکۆشانی خۆی لە ڕیزی یەکیەتیی لاواندا دەست پێکردوە.

سەرچاوە
Serchawe

ساڵی ١٣٦٠ بۆتە پێشمەرگە و ماوەی ٣٦ ساڵە بێ وچان و دابڕان لە خزمەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان و خەباتی نەتەوەکەیدا بووە.

* سەرپەل، جێگر دەستە، سەردەستە، ئەندامەتیی کۆمیتە شارستانی ڕەبەت، بەرپرسی کۆمیتەی ناوچە و ئەندامەتیی ناوەندی ٢ی کوردستان چەند بەرپرسایەتییەکی پێشمەرگانە و تەشکیلاتیی ئەحمەد مەکڵاوەیی لەو ماوەیەدا بوون.

*** تا ئێستا شەش بەرهەمی چاپکراوی هەیە کە بریتین لە:**

* قاسملوو سوار چاکی خەبات بۆ ئاشتی و دێموکراسی.
* لە شارەکەم ڕەبەت بۆ ئازادی خوێن باریوە.
* لە شاری خۆر (ڕەبەت) تا کۆیەی ئەدیبان.
* مەشخەڵی ئازادیخوازی.
* پەپوولەکان باڵ دەگرن.
* بابە گیان کەی دەگەڕێیەوە؟.

لە ژمارە ٧٠٨ ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٣ی ئاگۆستی ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

ئاکام زرێبار: موعتادکردنی لاوانی کورد و ئێعتیاد لە کوردستان پیلانی حکومەتە

دیمانە لە گەڵ ئاکام زرێبار

خەسارە کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگای ئێران کە جاری وایە دەکەونە بن سێبەری پرسە سیاسی و ئەمنیەتییەکان، وەک ئاگری بن خۆڵەمیشن کە هەر ئان و ساتێک مەترسیی تەقینەوەیان لێدەکرێ.

ئێعتیاد بە ماددەی هۆشبەر یەک لەو خەسارە کۆمەڵایەتییانەیە کە تێچوویەکی زۆری خستۆتە سەر کۆمەڵگادا و نیزامی سیاسی و بەڕێوەبەریی وڵاتیش بە شێوەی دووفاقە مامەڵەی لەگەڵ ئەو دیاردەیە کردوە.

دیاردەی ئێعتیاد لە کوردستان ڕوخسارێکی سیاسی و ئەمنیەتیشی هەیە و زۆربەی خاوەنڕایان کۆکن لە سەر ئەوەی پەرەسەندنی ئێعتیاد لە کوردستان پیلانی حکومەتی لە پشتە و دەوڵەت کەمترین بەرنامەی بەرەنگاریی بووە و ئەو کەسانەش کە لە سێدارە دەدرێن، تەنیا کەسانێکن کە لە خوارترین ئاستی بڵاوکردنەوەی ماددە هۆشبەرەکانن؛ چونکە لە ڕاستیدا، سپای پاسداران، گەورەترین مافیای ماددە هۆشبەرەکانە لە ئێراندا و خۆیان بە سەدان بارهەڵگر، ماددە هۆشبەرەکان لە سنوورەکانەوە دێننە نێو ئێرانەوە.

«کوردستان» بۆ تاوتوێی زیاتری ئەو بابەتە وتووێژێکی لەگەڵ ئاکام زرێبار، چالاکی سیاسی و مەدەنی لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێک هێناوە:

پرسیار: کێشەی ئێعتیاد لە چ دەرەجەیەکدا بە گرفتی کۆمەڵگای کوردستان دادەنرێ. ئایا ئێعتیاد بە مادەی هۆشبەر لە کێشە سەرەکییەکانی کۆمەڵگای کوردستانە یان کێشەیەکی بەلاوەترە؟

وەڵام: لە مێژە ئێعتیاد ئیتر کێشە نییە و لە ڕاستیدا بووەتە قەیرانێکی زۆر گەورە؛ هەروەها لە ئێستادا، ئێعتیاد نەک لە کوردستان، بەڵکوو لە هەموو ئێراندا، حەشیمەتێکی زۆری گرتۆتەوە و دەتوانین بڵێین ڕەنگە کوردستان لە چاو پارێزگاکانی دیکەی ئێران لە دۆخێکی تا ڕادەیەک باشتردا بێ. ئەڵبەت ئەم دۆخەش لە شارە جیاجیاکانی کوردستان پێکەوە جیاوازە؛ بۆ نموونە لە کرماشان، تووشبووان بە ماددەی هۆشبەر زۆر دەبینرێ، بۆیە پێم وایە ئێعتیاد لە قەیرانە سەرەکییەکانی کۆمەڵگای کوردستانە و شان بە شانی بێکاری لە پەرەسەندنی زیاتر دایە و لە ئاستێکی بەرزدا بە گرفتێکی گەورەی کوردستان دادەنرێ، چونکە تایبەتی وەک گەلاڵەیەک کاری لەسەر دەکرێ.

پرسیار: ئامارەکان لە کوردستان دەڵێن چی؟ ئایا ئامارێکی دەقیق و بڕواپێکراو هەیە کە دەریبخات کۆمەڵگای کوردستان چەندە دەرگیری ئەو کێشە و قەیرانەیە؟

وەڵام: بەداخەوە ئامار و ڕێژەیەکی دروست و بڕواپێکراومان نییە، نەتەنیا لە بواری ڕێژەی موعتادانی ئێران و کوردستان، بەڵکوو لە هەر بوارێکی دیکەدا. هەموو کاتیش ئامارێکی درۆ لە لایەن حکومەتی ئێرانەوە دەخرێتە ڕوو کە هەموویان هەڵەن. حکومەت دەیەوێ بڵێت دۆخەکە باشە و خەریکی چەواشەکارییە و ڕووخسارێکی ئارایشکراو دەخاتە بەرچاو خەڵکی جیهان، بەڵام بەداخەوە بەگشتی لە ئێراندا زیاتر لە شەش ملیۆن کەس موعتاد هەیە، کە ئێران خۆی دەڵێ نزیک سێ ملیۆن کەس! لە کوردستانیش (پارێزگاکانی سنە، ورمێ، کرماشان و ئیلام)، بەپێی ئامارەکان ئێران نیزیک ١٣٦ هەزار کەس موعتادن.

پرسیار: ئێعتیاد لە کوردستان دیاردەیەکی پیاوانەیە یان ژنانیشی تێوەگلاون؟ ژنان لە کوێی ئەو خەسارەن و چەندی و چۆنیی تووشبوونی ژنان بە ماددەی هۆشبەر چییە؟

وەڵام: پێشتر ئێعتیاد دیاردەیەکی پیاوانە بوو و زۆر بە دەگمەن ژنانی موعتاد دەبینران، بەڵام ئێستا دۆخ زۆر گۆڕاوە و ڕۆژ بە ڕۆژ دۆخەکەش خراپتر دەبێ و ژنان و کچانێکی زۆرتر دەکەونە داوی ئێعتیادەوە. لە ئێستادا بەهۆی خراپیی باری ئابووری کە بووەتە هۆی تێکچوونی بنەماڵەکان؛ کچان و ژنانیش بوونەتە نێچیری باندە مەترسیدارەکانی بڵاوکەرەوی ماددە هۆشبەرەکان. واتە لە ژنانی تایبەت کەڵک وەردەگرن و جگە لەوەی موعتادیان دەکەن، ماددەشیان پێ ڕادەگوێزن و بۆ ڕاکێشانی گەنجەکانیش کەڵکیان لێ وەردەگرن. لە پاڵ ئەم کەڵکوەرگرتنە ئامرازییە لە ژنان، دەستدرێژی و لەشفرۆشیش زۆر بووە و ئەوانە پێوەندییەکی ڕاستەوخۆیان پێکەوە هەیە.

پرسیار: پێوەندیی ئابووری، پێوەندیی تۆرمە کۆمەڵایەتییەکان و پێوەندیی سیاسەت بە ئێعتیاد و ماددەی هۆشبەر لە چی

دایە؟ ئەو گرێدراوییە لە چیدا و چۆنی دەبینن؟

وەڵام: حاشاهەڵنەگرە کە باسی ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسەت، پێوەندییەکی زۆری بە ئێعتیادەوە هەیە. هەروەک ئاماژەم پێکرد،

دۆخی ئابووریی ئێران و کوردستان بەتایبەتی زۆر خراپە و بێکاری یەکێک لە هۆکارە سەرەکییەکانی سەرهەڵدانی ئێعتیادە. بۆ نموونە ئەو لاوانەی بێکارن، یان ئەوانەی زانکۆیان تەواو کردووە و ئێستا بێکارن، زۆرێکیان تووشی خەمۆکی دەبن و هەندێک جار بۆ حەشاردانی ئەو ڕاستییە تاڵە، ڕوو دەکەنە مادده هۆشبەرەکان؛ لە پاڵ ئەوەشدا بۆ بەدەستهێنانی تێچووەکەی، ڕەنگە ڕوو بکەنە فرۆشتن و بڵاوکردنەوەی مەوادیش؛ بۆیە دۆخی ئابووری، پێوەندییەکی توندوتۆڵی لەگەڵ ئێعتیادە و سەرجەم خەسارە کۆمەڵایەتییەکانی دیکەشدا هەیە. دیارە کۆمەڵگا لەم نێوەدا ڕۆڵی سەرەکی دەگێڕێ و دەتوانێ پێش بە پەرەسەندنی ئێعتیاد بگرێ یان زۆرتر پەرەی پێ بدا؛ بەڵام لێرەشدا دۆخی ئابووری لەسەر کۆمەڵگا کاریگەرە و بنەماڵەیەک کە لەژێر گوشاری ئابووری دایە، زۆرتر لە مەترسی دایە و سەرنجەکان لەسەر منداڵان و تازەلاوان کەمتر دەکاتەوە و ئەو تازەلاوانەش کە پشتگوێ دەخرێن، ئەگەری زۆر هەیە بکەونە داوی باندە مەوادفرۆشەکان.

سیاسەتی وڵاتانیش جیاوازە و لێرەش کە باس لە سیاسەتی کۆماری ئیسلامیی ئێرانە، لەهەمبەر کوردستان زۆر جیاوازترە! واتە بەپێی ئەو گەڵاڵەیە کە حکومەتی ئێران بەڕێوەی دەبا، ئامانج ئەوەیە کە لاوانی کورد بەرەو ئێعتیاد ببا تاکوو کاتی بیرکردنەوەیان لێ بسێنێ و بەم جۆرە کۆڵەکەی کورد لاواز بکا.

پرسیار: یانی پێوندیی ڕاستەوخۆ لە نێوان حکومەت و پەرەسەندنی ئێعتیاد لە کوردستاندا هەیە؟

وەڵام: پێوەندیی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆی حکومەت و مەوادفرۆشان زۆر ڕوونە؛ بەتایبەت لە کوردستان، جاشمان هەیە مەوادفرۆش نەبێ، بەڵام مەوادفرۆشمان نییە کە جاش نەبێ.

مەوادفرۆشە گەورەکانی کوردستانیش ڕاستەوخۆ لە لایەن سپا و ئیتلاعاتەوە پشتیوانی دەکرێن. بۆ نموونە، «هیوا تاب»، بەرپرسی پێشووی ئیتلاعاتی مەریوان، یەکێک لە گەورەترین مەوادفرۆش و مافیاکانی مادەی هۆشبەر لە کوردستان بوو! هەروها تا کاتێک کە ئەم حکومەتە بە سەر ئێران و کوردستاندا زاڵ بێ، ئەم قەیرانە هەر پەرەدەسێنێ، چونکە هۆکاری سەرەکی خۆیانن.

پرسیار: ئامارەکان دەڵێن ئێعتیاد لە ئێران ساڵ بە ساڵ زیاتر بووە، ئەوە لە حاڵێکدایە کە لە ساڵدا سەدان و بگرە هەزاران کەس بە تاوانی بازرگانی و بڵاوکردنەوەی ماددەی هۆشبەر لە دار دەدرێن و هەزاران کەسیش دەگیرێن و حوکمی دیکە دەدرێن، هۆکار یان هۆکارەکانی پەرەسەندنی ئەو قەیرانە چین؟

وەڵام: ساڵانە لە ئێران و کوردستان، کەسانێکی زۆر لەم پێوەندییەدا دەگیرێن و بەند دەکرێن و لە سێدارەش دەدرێن، بەڵام پەرەسەندنی ئەم قەیرانە حاشاهەڵنەگرە. ئەو کەسانەش کە لە سێدارە دەدرێن، تەنیا کەسانێکن کە لە خوارترین ئاستی بڵاوکردنەوەی مادده هۆشبەرەکانن؛ چونکە لە ڕاستیدا، سپای پاسداران، گەورەترین مافیای مادده هۆشبەرەکانە لە ئێراندا و خۆیان بە ترانزیت مادده هۆشبەرەکان لە سنوورەکانەوە دێننە نێو ئێرانەوە. هەروەها زۆر لەو کەسانەی کە بە هۆکاری پێوەندی لەگەڵ مادده هۆشبەرەکان لە سێدارە دەدرێن، بازرگانی مادەی هۆشبەر نین و زۆر جار کەسایەتییە سیاسی و ئایینییەکانیش هەر بەم ناوە ئێعدام دەکەن. پێوەندیی سەرکردە باڵاکانی سپای پاسداران لەگەڵ قاچاخچییە گەورەکانی ماددەی هۆشبەر، ڕوون و ئاشکرایە و هەروەها سپا خۆی دەستی هەیە لەو کارگە سەنعەتییانەی ماددەی هۆشبەر کە لە نێوخۆی ئێراندا مادده هۆشبەرە سەنعەتییەکان وەک «شیشە»، دروست دەکەن.

پرسیار: وەک دەگوترێ جیا لە هێزە ئینتزامییەکان و ستادی بەربەرەکانی لەگەڵ ماددەی هۆشبەر دەیان ناوەند و ڕێکخراوی دیکە هەن کە لە ڕواڵەتدا ئەرکی بەربەرەکانی لەگەڵ پەرەسەندنی ئێعتیاد لە ئێرانیان لە ئەستۆیە و بودجەی زۆریشیان دەخرێتە بەر دەست. بەو پێیە هۆکاری شکستی دەوڵەت و حکومەت لەو مەیدانەدا بۆ چی دەگەڕێتەوە؟

وەڵام: قسەیەکی نەستەق هەیە کە دەڵێ: «تەور کلکی خۆی نابڕێتەوە». لە ئێران، هەر چی هەی، ببە، بەڵام سیاسی و دژبەری حکومەت مەبە. ئەم هەموو دەزگا و هێزە، جگە لە شانۆیەک هیچی دیکە نیە، چونکە ئێران وەکوو حکومەتێکی دیکتاتۆر، پەرەسەندنی ماددەی هۆشبەر لە بەرژەوەندیی خۆیدا دەبینێ، بە تایبەت لە کوردستاندا. زۆرێکیش لەو کەسانەی کە لە نێو ئەو هێزانەدان، خۆیان مەواد دەکێشن و جگە لەوەی لەگەڵ قاچاخچییەکان دەستیان لە یەک کاسەدایە، پارەشیان لێ وەردەگرن هەتا ئێسکۆرتییان بکەن. بۆ نموونە هەر لە شارەکانی سنە و مەریواندا، مەوادفرۆشەکان بۆ خەڵک و حکومەتیش ئاشکرا و ناسیاون، بەڵام هەر بە ئاشکراش مەواد دەفرۆشن و حکومەتیش کاری پێیان نییە. دەمەوێ حکومەت شکستی نەخواردوە، بەڵکوو خەریکی بارهێنانی کۆیلەیە و تا ئێستایش زۆر بەهێز ئەو کارەی بۆ خۆی کردووە.

پرسیار: وەک دەزانین لە زۆربەی وڵاتان، کەسانی تووشبوو بە ماددەی هۆشبەر، ناوەند و شوێنی چارەسەرییان لە ڕووی دەروونی و جەستەییەوە بۆ دەکرێتەوە؛ ئایا لە کوردستان لەو ناوەندانە هەن؟ ئەی ڕۆڵی ڕێکخراوە کۆمەڵایەتی و مەدەنییەکان لەو پێوەندییەدا چۆن دەبینیت؟ لە کوردستان ژمارە و کارکردی ئەو ڕێکخراوانە چەندە و چۆنە؟

وەڵام: بەڵێ لەو ناوەندانە هەن، بەڵام زۆر جیاواز و ڕێژەیان زۆر کەمە. واتە خزمەتگوزاری لە ئاستێکی زۆر نزم دایە و زۆرتر ڕواڵەتییە و ئەوەی کە پێویستە بکرێ بۆ چارەسەری تووشبوان لەو ناوەندانەدا زۆر لە ئاستێکی نزم دایە.

سەبارەت بە ڕۆڵی ڕێکخراوەکان بە دڵنیاییەوە، ڕۆڵی ئەو ڕێکخراوە خەڵکییانە زۆر گرینگە و کاریگەرە. لە کوردستانیش لە زۆربەی شارەکان ئەنجومەنی خەڵکی لەمبارەوە لە لایەن دڵسۆزانەوە پێکهاتووە کە لەگەڵ ئەوەی دەسەلاتێکی کەمیان هەیە و یان زۆرجار ڕێگرییان دەکرێ بەڵام زۆر چالاکن، بەڵام حکومەت لە نزمترین ئاستدا پشتیوانیانە و کۆسپیش دەخاتە بەردەمیان؛ چونکە ئەم ئەنجومەنانە خوانی کاسپیی حکومەتیان لە کوردستان تێک داوە و بوونەتە کۆسپێک لەبەردەم چوونەپێشەوەی گەلاڵەکەیان. ئەم ئەنجومەنانە بەداخەوە بەبۆنەی کەم دەسەلاتییان زۆرتر لە بواری ڕێگری لە توشبوونی گەنجان بە ئێعتیادەوە چالاکن و لە بواری دوای ئێعتیادەوە بۆ چارەسەریی موعتادەکان زۆربە توانا نین و حکومەتیش پشتگیرییان ناکا.

پرسیار: ئەدی هەرزانیی ماددەی هۆشبەر و لەبەردەستدابوونی چییە؟

وەڵام: ماددەی هۆشبەر دوو دەستەن: سوننەتی و سەنعەتی. سوننەتی نرخی گرانە و زۆرتر دەوڵەمەندەکان کەڵکی لێ وەردەگرن؛ بەڵام سەنعەتی، نرخی هەرزانە و زۆریش بە ئاسانی بەدەست دێ. لە ئێستادا، زۆرینەی لاوەکان بەبۆنەی بێکاری و کێشە کۆمەڵایەتییەکان و بێ پارەیی، ڕوویان کردووەتە مادده سەنعەتییەکان، کە هەم هەرزانترە و هەم ئاسانتر دەستیان دەکەوێ. هەرزانبوونی ماددەی سەنعەتیش، دەگەڕێتەوە بۆ گەلاڵەکەی حکومەت و ڕاکێشانی لاوانی زۆرتر بۆ تووشبوون بە ئێعتیاد. لاوانی بێکار و تووشبوو، بۆ وەدەستهێنانی مەواد، هەر کارێک دەکەن کە پێیان ڕادەسپێردرێ و ئەمە هەر ئەو کۆیلەدارییەیە کە حکومەت دەیەوێ. هەروەها سەنعەتییەکان وەک شیشە، هەر لە ئێراندا دروست دەکرێ و وەک پێشتریش باسم کرد سپا خۆی یەکێک لە گەورەترین بەرهەم هێنەرەکانیەتی و دوو سەرە قازانجی لێدەکا.

پرسیار: کارە نەکراوەکان، پرسە لەبیر کراوەکان لەو پێوەندییەدا چین؟ ئەرکە دواخراوەکان کامانەن و لەسەر شانی کێن؟

وەڵام: کارە نەکراوەکان زۆرن و پرسە لەبیر کراوەکانیش هەروەها. خەڵکی ڕۆژهەڵاتیش هیچ متمانە و بڕوایان بە حکومەت نییە و زۆر شتیان لا ڕوونە و دەزانن کە حکومەت نەک پێش بە پەرەسەندنی ئێعتیاد ناگرێ، تەنانەت ڕێگەخۆشکەرە بۆ مەوادفرۆشەکان و خۆیشیان بەڕێوەبەری ئەم گەلاڵەیەن. ئەوەی ئێستا بە ئەرکە دواخراوەکانی دەزانم ئەرکی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتە کە زیاتر لەم پەیوەندییەدا هەوڵ بدەن. جاران ئەگەر کەسێک مەوادی فرۆشتبا، لە ترسی حیزبەکان لە هەزار کوندا خۆیان دەشاردەوە، بەڵام ئێستا لە ڕۆژی ڕووناکدا بڵاوی دەکەنەوە. بۆیە پێویستە و خەڵکی ڕۆژهەڵاتیش لە

حیزبەکانیـــان چاوەڕوانییـــان هەیە کە وەک جـــاران ڕۆژی ڕووناکیـــان لـــێ بـــکەنە جەهەنـــدەم و ئەوە بـــزانن کە لەلایەن خەڵکیشەوە ئەو شەرعییەتە بە حیزبەکان دراوە کە بازرگانانی ماددەی هۆشبەر سزا بدەن.

لە ژمارە ٧٠٩ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٨ی سێپتەمبەری ٢٠١٧

مستەفا مەلوودی: ڕەوتی گۆڕانکارییەکان دەبێ بە ئاراستەیەکدا بڕواتە پێشێ کە نە بە زیانی دەوڵەتی کوردستان بشکێتەوە و نە بەربەست دروستکردن بۆ بزووتنەوەی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی لێ بکەویتەوە.

وتووێژی "کوردستان"

لەگەڵ سکرتێری گشتیی حدک لەبارەی گۆڕانکارییەکانی کوردستان و ناوچە

"بەڕێز کاک مستەفا مەلوودی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە مانگەکانی گەلاوێژ و خەرمانانددا سەفەرێکی دوو مانگەی بۆ دەرەوەی وڵات کرد. ئەوەی لەو ماوەیەدا لە میدیاکانی حیزبدا دەماندی، بەشداریی بەڕێزیان لە زۆر کۆڕ و کۆبوونەوەی سیاسی و تەشکیلاتی کۆمیتەکانی حیزب لەو وڵاتانە بوو کە بەڕێزیان سەردانی کردبوون. هەروەها کۆمەڵێک دیدار و چاوپێکەوتن لەگەڵ کاربەدەستانی وەزارەتی دەرەوەی ئەو وڵاتانە و وتووێژ لەگەڵ میدیا و ڕاگەیەنەکانی چەند وڵاتێک.

«کوردستان» دوای گەڕانەوەی سکرتێری گشتیی حیزب بۆ کوردستان، وتووێژێکی لەگەڵ بەڕێزیان پێک هێناوە"

پرسیار: کاک مستەفا سەرەتا بەخێرهاتنەوەتان پێدەڵێین. جەنابتان سەفەرێکی چەند مانگەتان بۆ دەرەوەی کوردستان کرد، بفەرموون سەفەرکەتان بۆ مەبەستێکی سیاسیی تایبەت بوو، یان هەر بۆ بەسەرکردنەوەی کۆمیتەکانی حیزب لەو وڵاتانە؟

وەڵام: سەرەتا سپاس بۆ کارگێڕانی ڕۆژنامەی «کوردستان» بۆ ڕێکخستنی ئەم وتووێژە. زۆر سروشتییە سەفەری بەرپرسی حیزبێکی سیاسی لە کوردستانەوە بۆ دەرەوی وڵات، پێویستە سەفەرێکی سیاسی بێ و سەفەرەکەی ئەمنیش هەر بۆ ئەو مەبەستە بوو. دیارە پاش هەڵبژاردنم بە سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەم سەفەرەم زیاتر لایەنی

تەشکیلاتیی بەخۆوە گرت، لەبەر ئەوەی بە پێویستم دەزانی سەردانی کۆمیتە و ڕێکخراوەکانی حیزبی دێموکرات لە دەرەوەی وڵات بکەم و لە نیزیکەوە و ڕاستەوخۆ لەگەڵیان دانیشتن و کۆبوونەوەم هەبێ.

بۆ خۆشتان دەزانن کە بە خۆشییەوە حیزبی دێموکرات تەشکیلاتێکی زیندوو، بەربڵاو و لەسەر هەستی هەیە و، بۆ ئەوەی ئەم تەشکیلاتە لە دروستبوونی بڕیاری سیاسی و تەشکیلاتیدا نەخش و دەوریان هەبێ؛ پێکهێنانی کۆڕ و سمیناری تەشکیلاتی و کۆبوونەوە لەگەڵیان پێویستە. بەشێک لە مەبەستی سەفەرەکەم وەڵامدانەوە بەو پێویستییە بوو.

پرسیار: وەک لە هەواڵەکاندا هاتبوو، جەنابت سەردانی چەند وڵاتێکی وەک سۆئیس، ئوتریش، دانمارک، فینلاند، سۆئێد، نۆروێژ و ئاڵمانتان کرد. ئەگەر بکرێ بفەرموون گرینگترین کار و بەرنامەکانتان لە سەردان بۆ ئەو وڵاتانە چ بوو؟ تەوەری باس و خواسی کۆبوونەوەکانتان چ بوون؟

وەڵام: وەک باسم کرد ئەمن لە سەفەر و سەردانم بۆ ئەو وڵاتانەی ناوت هێنان، لە ڕێگەی کۆمیتەکانی حیزب لەو وڵاتانە کۆبوونەوەی سیاسی و تەشکیلاتیم لەگەڵ ئەندامانی حیزب بووە. شیکردنەوەی سیاسەت و هەڵوێست و ڕوانگەی حیزبی دیموکرات لە سەر گۆڕانکارییەکانی ئێران و ناوچە، لەسەر سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی لە ئێران و قەیرانخوڵقێنییەکانی لە ناوچە، لەسەر جووڵە و تێکۆشانی چالاکانی مەدەنی لە نێوخۆی وڵات بە تایبەت لە کوردستان؛ ئەوانە تەوەری سەرەکیی ئەو باسە سیاسییانە بوون کە وێڕای باسە تەشکیلاتییەکان لەگەڵ ئەندامەکانی خۆمان و لە کۆڕ و کۆبوونەوکاندا کردوومانن. لەو کۆبوونەوە و سمینارانەدا بە ڕاشکاوی باسمان لە هەل و دەرفەتەکانی بەردەم خەبات و تێکۆشانی حیزبەکەمان و هەروەها کۆسپ و ئاستەنگەکانی بەردەم ڕێی جووڵانەوی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کردوە.

لە باسی کۆبوونەوە تەشکیلاتییەکانیشدا جیا لە باسی نەخش و ڕۆڵی تاک لە کاری ڕێکخراوەیی و ئەرک و بەرپرسایەتیی ئەندامانی حیزب لە هەر ئۆرگان و بەشێکی حیزبدا، باسمان لە پلاتفۆرمی کاریی پەسندکراوی پلینۆمی شەشەمی حیزب کرد کە دەستنیشانی ئەرکی ئۆرگان و ڕێکخراوەکانی حیزبی کردوە. باس لە سروشت و تایبەتمەندیی ژیانی ئەندامان لە ئورووپا و جۆری تایبەتیی کاری ڕێکخراوەیی ئەوان تەوەرێکی دیکەی باسەکانی ئەو کۆبوونەوانە بوون کە کردوومانن و ئاکامی باشیشمان لێ وەرگرتوون.

هەڵبەت جیا لەو کۆبوونەوە و دیدار و چاوپێکەوتنانە لەگەڵ کۆمیتەکان و ئەندامانی حیزب، لەگەڵ کوردەکانی تاراوگە و لایەنە سیاسییە کوردییەکانی بەشەکانی تری کوردستانیش دیدار و چاوپێکەوتنم بوو و لەسەر پرس و باسە پێوەندیدارەکانی کوردستان و نێوان حیزبەکان ئاڵوگۆڕی بیرورامان بوو.

سەرچاوە
Serchawe

پرسیار: ئێوە لە وڵاتانی دانمارک، فینلاند، سوئێد و نۆرویژ جیا لە کۆبوونەوە سیاسی و تەشکیلاتییەکان سەردانی وەزارەتی دەرەوەی ئەو وڵاتانەتان کردوە و لەگەڵ چەند پارلمانتارێکیش دیدار و چاوپێکەوتنتان بووە، ئەو دیدارانە لەسەر چ تەوەرێک رێک خرابوون و ئێوە لەگەڵ ئەوان باسی چیتان کرد؟

وەڵام: لەو دانیشتنانەدا لەگەڵ ڕاوێژکاری سیاسیی وەزیرانی دەرەوە و کاربەدەستانی بەشەکانی دیکەی وەزارەتی دەرەوەی ئەو وڵاتانە کە لەسەر کەیسەکانی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست کار دەکەن، دیدار و باسمان بووە.

لە هەموو ئەو دانیشتنانەدا لەلایەن ئێمەوە باس لە حەوت دەیە مێژووی خەبات و تێکۆشانی حیزب کراوە، باس لە ئامانجەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان کراوە کە دابینکردنی مافە نەتەوەیی، سیاسی، مەدەنی و کۆمەڵایەتییەکانی خەڵکی کوردستانی ئێرانە لە نیزامێکی سیاسیی دێموکرات و فیدراڵدا لە ئێران؛ باس لە جۆر و شێوازەکانی خەباتی حیزبەکەمان کراوە کە بەپێی هەلومەرج گرتوومانەتە بەر و لێی بەردەوامین. باسمان لەوە کردوە کە کورد خەباتێکی ڕەوا بۆ مافێکی ڕەوا دەکا و هەموو داواکانی کورد لە چوارچێوەی ئەو مافانەدا جێدەگرن کە وڵاتە دێموکراتیکەکان و کۆمەڵگای جیهانی سەلماندوویانە، بەڵام وەڵامی خەباتەکەمان نەک هاتنە سەر مێزی دانوستان، بەڵکوو ئاگر و ئاسن و سەرکوت و سیاسەتی حاشالێکردن بووە.

لەو دانیشتنانەدا بە وردی باسمان لە پێشێلکاریی مافی مرۆڤ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران بە گشتی کرد و گوتمان کە کۆمەڵگای جیهانی و وڵاتانی دەرەوە دەبێ ئەو ڕاستییانە و سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی لەو پێوەندییەدا ببینن و هەڵوێست و دژکردەوەی پێویستیان لەبەرامبەریدا هەبێ، بۆ ئەوەی تێچووی بەردەوامیی کۆماری ئیسلامی لەو جۆرە سیاسەتکردنەوە لەسەر ڕێژیم زیاتر بێ.

پرسیار: ئەوان چی؟ خوێندنەوەی لایەنە بیانییەکان بۆ پرسی کورد لە ئێران و گۆڕانکارییە سیاسییەکان لەو وڵاتە چین؟ ئەوان چۆن سەیری پرسە سیاسی و مەدەنییەکان و بەرەنگاربوونەوەی خەڵک و دەسەڵات لە ئێراندا دەکەن؟

وەڵام: لە هەموو کۆبوونەوەکاندا باسەکانمان بەباشی وەردەگیران، دیارە ئەوانیش شارەزایی باشیان لەسەر سیاسەت و شێوەی حوکمڕانیی کۆماری ئیسلامیی ئێران هەبوو، بەدواداچوونیشیان بۆ کێشەی ئێتنیکی و مافی نەتەوە پەراوێزخراوەکان لە ئێراندا کردوە و ئاگایان لە بزاوتە کۆمەڵایەتی و مەدەنییەکانی نێوخۆی ئێران و دەنگی شەقامیش هەیە.

ئەوان حاشایان لەوە نەدەکرد کە دەزانن کۆماری ئیسلامیی ئێران حکومەتێکی نادێموکراتیک و سەرەڕۆیە، مافی مرۆڤ بە

سەرچاوە
Serchawe

بەربلاوی پێشێل دەکا و دەشزانن پێکهاتە نەتەوەییەکان لە ئێراندا لە مافە سیاسی، مەدەنی و کۆمەڵایەتییەکانیان بێبەشن، هەروەها پێیان لەسەر ئەوە دادەگرت کە خەبات و تێکۆشانی سیاسی و مەدەنی خەڵکی کوردستان و هێزە سیاسییەکان بە ڕەوا دەزانن. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لایان وابوو کە دەکرێ بە بەردەوامبوون لەسەر سیاسەتی دیالۆگی ڕەخنەگرانە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەم بۆ گۆڕینی ڕەفتاری کۆماری ئیسلامی تێبکۆشن، هەم ڕەچاوی بەرژەوەندییە سیاسی و ئابوورییەکانی خۆشیان کردبێ.

ئەوان ئەوەشیان دەگوت کە هەم لە چوارچێوەی تەعامولی یەکیەتیی ئورووپا لەگەڵ ئێران و هەم لە چوارچێوەی پێوەندیی وڵاتان بۆ خۆیان لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا بەردەوام سەبارەت بە پێشێلکردنی مافی مرۆڤ و مافی کەمە نەتەوە و کەمایەتییە ئایینییەکان لەو وڵاتە ڕەخنەیان لە کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی گرتوە و ئەو بابەتانە لە چاوی ئەوان ون نین.

پرسیار: یەک لە ڕووداوە گرینگەکانی ئەم دواییانە ڕاپرسیی سەربەخۆیی بۆ باشووری کوردستان لەو هەرێمە بوو. کۆماری ئیسلامیی ئێران زۆری فشار هێنا و پیلانی زۆر گێڕا کە ئەو ڕاپرسییە نەکرێ، بەڵام کرا. ئێوە نیگەرانییەکانی ئێران لە چیدا دەبینن؟ پێتان وایە هەنگاوی دواتری ئێران چ دەبێ؟

وەڵام: ڕاپرسی لە خەڵکی هەر وڵاتێک بۆ دیاریکردنی چارەنووسی سیاسیی خۆی، مافێکی ڕەوای ئەو میللەتەیە. ئەوە بە روونی لە جاڕنامەی گەردونیی مافی مرۆڤ و میساقی نەتەوە یەکگرتووەکانیشدا هاتووە. خەڵکی هەرێمی باشووری کوردستان قانوونی و لە ڕێگەیەکی زۆر مەدەنی تەعبیریان لە ئیرادەی سیاسیی خۆیان کردوە کە دەبێ هەموو لایەک ڕێزی لێ بگرن و ئێمەش وەک حیزبی دێموکرات پیرۆزباییان پێ دەڵێین و هیوادارین هەنگاوەکانی دواتریش بە سەرکەوتوویی ببڕن.

ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر کۆماری ئیسلامی، دیارە کە حکومەتێکی وەک ئەم ڕێژیمە بەو نێوەرۆکە و بەو ماهییەتەی هەیەتی دژی ڕاپرسی لە هەرێمی کوردستانە و پێی ناخۆشە کە کورد لە باشووری کوردستان بە نواندنی ئیرادەی سیاسیی خۆیان بەم شێوازە مەدەنی و سەردەمیانەیە چارەنووسی سیاسیی خۆیان دیاری بکەن. هۆکارەکانیش ڕوون و ئاشکران: کۆماری ئیسلامیی ئێران حکومەتێکی نادێموکراتیکە و زیاتر لە ٣٨ ساڵە ئیرادەی سیاسی لە خەڵکی ئێران زەوت کردوە و مادام ئەوە ڕەفتار و سیاسەتی لەگەڵ خەڵکی وڵاتەکەیەتی کە کە بەسەریاندا حاکمییەت دەکا، بڵێی چۆن دژایەتی خەڵکی هەرێمی باشووری کوردستان بکا کە دەیبینین چۆنی دەکا.

هۆکارێکی دیکەی ئەو دژایەتییە بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە ئێران پێی وایە ئەگەر کورد لە باشووری کوردستان بە سەربەخۆیی بگەن، ئەوە ناڕاستەوخۆ دەبێتە هۆی هاندانی کورد لە ڕۆژهەڵات بۆ مافخوازیی زیاتریان و ڕادیکاڵبوونی خەباتەکەیان. دیارە ئەمن لام وایە حکومەتی ئێران هەر وەک بەڕاشکاوی دژی ڕاپرسییەکە بوو، لە ڕێگەی جۆراوجۆری سیاسی و دیپلۆماتیک، دوایەش هاندانی حکومەتی عیراق و میلیشا چەکدارەکانی حەشدی شەعبی، فشاری تایبەت لەسەر سنوورەکان، دروستکردنی کێشە و گەمارۆدانی ئابووری و ڕاگرتنی بازرگانی لەگەڵ هەرێمی کوردستان هەموو کارێک دەکا ئەو پرۆسەیە بەو شێوەیە سەر نەگرێ. بەڵام ئەگەر سەری گرت مەرج نییە پشت لە بەرژەوەندییەکانی دیکەی بکا و وەک ئەمری واقع نەیبینێ. بۆیە دەتوانم بڵێم ئەگەری زۆر گۆڕانکاری هەیە کە لە داهاتوودا ڕوو دەدەن.

پرسیار: تورکیە و ئێران کە لە دژبەرانی سەرەکیی ڕێفراندۆمەکەی باشووری کوردستانن، دەڵێن دژایەتییەکانیان بەوە ناوەستێ. پێشبینیی ئێوە لە پێشهاتەکانی دوایە چییە؟

وەڵام: دەبێ جیاوازی دابنێین لە نێوان چۆنیەتیی دژایەتیی ئەو لایەنانە لەگەڵ ئەو بڕیارە سیاسییەی هەرێمی کوردستان داویەتی. لە پێشدا ئێران. ئێران لە وڵاتەکەی خۆیدا زیاتر لە دە میلیۆن کوردی هەیە و پانتایەکی زۆر لە خاکی ئێران کوردستانە، هەروەها کورد لە ئێران ئێستاش لە سەنگەری خەبات و تێکۆشان بۆ دەستەبەری مافە سیاسی و نەتەوەیی و مەدەنییەکانیەتی، بۆیە کۆماری ئیسلامی زۆر لەوە نیگەرانە. نیگەرانی شوێنکاری ئەو گۆڕانکارییانەیە لەسەر ڕەوشی کورد لە ئێران.

هەروەها لەگەڵ ئەوەی ئیران و عێراق مێژوویەکی پڕ ئاڵۆزی و شەڕی خوێناوییان لەگەڵ یەکتر هەیە، بەڵام ئێستا بەهۆی پێوەندیی پتەوی حکومەتی ئێران لەگەڵ دەسەڵاتدارانی شیعە لە عێراق، دەستی کۆماری ئیسلامی زۆر ئاوەڵا کراوە بۆ دەستێوەردانی هەمە جۆرە لەو وڵاتە. لەم ڕووەوە ئێران نایهەوێ کوردستان وەک بەشێک لە عێراق جیا بێتەوە و ببێ بە وڵاتیکی سەربەخۆ. بەڵام ئەگەر ئەو دوو هۆیە بنێینە ئەو لاوە کە بە زیانی حکومەتی ئێرانن، ئەمن پێموایە دروستبوونی دەوڵەتی کوردستان لە باشوور بە زیانی ئێران نیە و بەڵکوو زۆریش بۆ ئەو بە قازانجە. چ لە ڕووی سیاسی و چ لە باری ئابووری و چ لە ڕووی ئەمنییەتی و دڵنیایی، چونکی نزیک بە ٩٠٠ کیلۆمیتر سنووری هاوبەشی لەگەڵ ئەو کوردستانە هەیە.

بەڵام تورکیە؛ حکومەتی تورکیەش ئەو نیگەرانییە هاوبەشەی هەیە کە سەربەخۆیی کوردەکان لە باشووری کوردستان دەبێتە هۆی هاندانی کوردەکانی باکووری کوردستان. لەو ڕوانگەیەوە تورکیە دژی ڕێفراندۆم و سەربەخۆیی باشووری کوردستانە، بەڵام لە درێژخایەندا و تەنانەت ئێستاش حکومەتی کوردستان دەتوانێ زۆر بە قازانجی وڵاتی تورکیە بێ. هەر وەک ئێستا تورکیە سنوورەکانی لە سۆنگەی حکومەتی کوردستانەوە کەم کێشەن و لە باری ئابوورییەوە ئەو هەمووە گرێبەستە و

هاوبەشییەی لەگەڵ هەرێمی کوردستان هەیە کە لە زۆر بواری دیکەشدا پەرەیان پێ بدرێ. ئێستا دەبینین کە هەرێمی کوردستان بازاڕێکی گەورەی بۆ ورد کردنەوەی بەرهەمەکانی تورکیە دەستەبەر کردوە و تورکیە ئەو ڕاستییە زۆر باش دەبینێ. بۆیە پێموایە کاردانەوە و دژایەتیی دەوڵەتی تورکیە لەگەڵ هەرێمی کوردستان لەسەر پرسی سەربەخۆیی بۆ ماوەیەکی کەم دەبێ ئێستا زیاتر بە مەبەستی تەبلیغاتی دەکرێ و مەسرەفی نێوخۆیی هەیە.

پرسیار: بەڵام ئێوە وەک سکرتێری حیزبی دێموکراتی کوردستان چۆن باس لە کاریگەرییە ئیجابی و سلبییەکانی ئەو گۆڕانکارییانە لەسەر پرسی کورد لە ئێران و، هەروەها ژیانی سیاسیی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات و بە ڕوونی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکەن؟

وەڵام: سەربەخۆیی هەرێمی کوردستان لە کورت ماوەدا کاریگەریی ڕاستەوخۆی لەسەر ڕۆژهەڵاتی کوردستان نابێ، بەڵام دەبێتە هۆی بەهێزبوونی هەست و سۆزی نەتەوایەتیی کورد، وەک چۆن ئەوە بە خرۆشانی خەڵک و شەپۆلی شادی و خۆشیدەربڕینەکانیانەوە دیار بوو. ئەو کارناڤاڵانە وەک بینیمان ئەگەر لەلایەک بۆ پیرۆزبایی و هاوسۆزی لەگەڵ خوشک و براکانیان لە باشووری کوردستان بوو، خەڵک وەک دەرفەتێکیش بۆ هێنانەگۆڕێی ماف و داواکان کەلکیان لێ وەرگرت.

لە پێوەندی لەگەڵ کاریگەریی نەرێنییەکانی جارێ زووە بۆ قەزاوەت کردن و نابێ وەپێش ڕووداوەکان بکەوین. سروشتییە دەوڵەتی کوردستان ئەگەر لە باشووری کوردستان ڕابگەیەندرێ کۆمەڵە مەسئولییەتێکی قانوونی و سیاسی و ئەمنییەتی و هاوسنووریی بۆ دروست دەبێ و، پێویستە وەک جیرانی باش لەگەڵ دەوڵەتانی جیران ڕەچاویان بکا. ئەوە لە هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش شاراوە نییە و ئەوان بە هەستکردن بەو بەرپرسایەتییە مێژووییەی بوویانە و لە دوو دەیەی ڕابردووشدا بە نیسبەت هەرێمی کوردستان نواندوویانە، ڕەچاوی هەلومەرجی دەوڵەتی تازە دروستبووی کوردستان دەکەن. دڵنیام بەرپرسانی باڵای حکومەتی کوردستانیش کە دەزانن بزاوتی سیاسی و خەباتی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵات لە چ قۆناغێک دایە و لە چ بەستێنێکدا ڕوو لە گەشەیە، ئەو پرسەیان بۆ گرینگە. بۆیە بە خەم لێخواردنی هەموو لایەک ڕەوتی گۆڕانکارییەکان دەبێ بە ئاراستەیەکدا بڕواتە پێشێ کە نە بە زیانی دەوڵەتی کوردستان بشکێتەوە و نە کپکردن و بەربەست دروستکردن بۆ بزووتنەوەی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی لێ بکەوێتەوە.

پرسیار: چۆن باس لەو جۆش و خرۆشەی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ پشتیوانی لە ڕێفراندۆمی سەربەخۆیی باشووری کوردستان دەکەن؟ وەک هێزێکی سیاسیی دیاری ڕۆژهەڵاتی کوردستان چەندە بەشتان بەو شەپۆلە لە مافخوازی و لەسەر هەستبوونەوەی خەڵکەوە هەیە؟

وەڵام: جۆش و خرۆشی خەڵکی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ سەرکەوتنی ڕاپرسییەکەی باشووری کوردستان لە واقعدا خرۆشانی هەستی نەتەوەخوازیی خەڵکی کوردستانە. خەڵکی کوردستان یەک نەتەوەی لێک دانەبڕاوە و چارەنووسیان ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ گرێدراوی چارەنووسی یەکترە. ئەوان لە خۆشی و ناخۆشییەکانی یەکتردا هاوبەشن، بەتایبەتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان چ لە کاتی کۆڕەوە ناخۆشەکەی ساڵی ١٩٩١ی زایینیدا - کە دیتمان چۆن باوەشیان بۆ خوشک و برا کوردەکانیان کردەوە و زۆر بەرپرسانە لە نێو ماڵ و باوەشی گەرمی میوانداریی خۆیاندا وەریان گرتن - چ لە کاتی خۆشیدەربڕینەکان بۆ ڕاگەیاندنی فیدرالی لە باشووری کوردستان، چ لە کاتی هاوخەمییەکان بۆ کارەساتی ڕووداوە تیرۆریستییەکەی یەکی شوبات و چ ئەو کاتەی بۆ پشتیوانی لە شنگال هاتنە سەر شەقام؛ هەمیشە پێشەنگ بووە. ئەمجارەشیان بینیمان کە بۆ سەرکەوتنی ڕاپرسییەکەی ٣ی ڕەزبەر بە چ جۆش و خرۆش و حەماسەتێکەوە هاتنە سەرشەقام و کارنەڤاڵی خۆشی و شادییان وەڕێ خست و تێچوویەکی زۆریشیان بۆ دا. وەک دەبینین ئێستا سەدان کەس بەو هۆیە لەلایەن دەزگا ئەمنیەتییەکانەوە گیراون و هیوادارم خوشک و برا کوردەکانمان لە باشوور ئەو ڕۆژانەیان لە بیر نەچێ.

بۆ بەشی دووهەمی پرسیارەکەش دەبێ بڵێم کە حیزبی دیموکرات هەموو کاتێ باوەڕی قووڵی بە هێز و توانای خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە و هەیەتی و هەر لە گوڕوتینی ئەوانەوە هێز و ئیلهامی وەرگرتوە. بۆخۆتان دەزانن ڕۆژهەڵات بە خەبات و چالاکیی مەدەنی جۆراوجۆر قەت نەیانهێشتووە دەنگی مافخوازانەی خەڵکی کوردستان کپ و بێدەنگ بێ. ئەو خەبات و لە مەیداندا مانەوە و لەسەر هەستبوونە لە ڕوانگەی ئێمەوە ڕەهەندێک و بەشێک لە خەباتی سیاسی و کۆمەڵایەتییە لە بزووتنەوەی سیاسی و مەدەنیی کوردستان و بە چاوی هیوا و پشتگەرمیی زیاترەوە دەڕوانینە خرۆشانی خەڵک. دیارە ئێمە لە ڕاگەیاندراوی ڕەسمیی دەفتەری سیاسیی حیزبدا داوامان لە خەڵک کردبوو لە ڕۆژی ٢٥ی ئەیلوول (٣ی ڕەزبەر و ڕۆژی بەڕێوەچوونی ڕاپرسییەکە) لە کاتێکدا کە خوشک و برا کوردەکانیان لە باشوور لە سەر سندووقی دەنگدانن، بە وەڕێخستنی کارنەڤاڵی شایی و خۆشی لە پشتیان بن و پشتیوانیان بمێننەوە. بۆیە لەگەڵ ئەوەدا کە بەخۆشییەوە خەڵکی ڕۆژهەڵات لە سەر هەستن و خاوەنی ئیرادەی خۆیانن و چالاکانی مەدەنیش لەسەر هەست و بە پلانن، بەڵام داوای حیزبی دێموکرات یارمەتیدەری باش بوو بۆ خرۆشانی خەڵک، بۆیە ئێمەش بەشێکی باشمان لەو خرۆشانە جەماوەرییە پێ دەبڕێ.

پرسیار: ئەوەندەی خەڵکی کوردستان بە دڵەوە پشتیوانییان لەو ڕاپرسییە کرد، نوێنەرانیان لە مەجلیس دژایەتییان کردن و لەبەریان وەستانەوە. ئەوە لە چییەوە سەرچاوە دەگرێ؟

وەڵام: بەر لە هەموو شتێک ئەم هەڵوێستەیان ئەوە دەگەیەنێ کە ئەوان نوێنەرانی ڕاستەقینەی خەڵک لە حەوزەی هەڵبژاردنی خۆیاندا نین و گوتار و قسە و هەڵوێستیان تەعبیر لە ویست و داوای خەڵکی کوردستان ناکا.

ئەو جۆرە هەڵوێستانەی نوێنەرانی کورد لە مەجلیس لەسەر پرسی ئاوا گرینگ و چارەنوسساز دەریدەخا کە لە حاڵەتی ئاوادا لە جێی ئەوەی ئەوان نوێنەرایەتیی بیر و هەست و داوای خەڵک بکەن، شوێنکەوتەی هەڵوێست و سیاسەتی ڕەسمیی حکومەتی تارانن و لە پێناو پاراستنی مەوقعییەتی خۆیانە ئاوا دەجووڵێنەوە. دەنا بێ گومان کەسێک کە دڵی بۆ ئازادی لێ بدا و لەگەڵ خەم و ویستی خەڵک و نەتەوەی خۆی بێ، لە مەوقعییەتی ئاوادا دەبێ ئیرادەی خۆی بنوێنێ، بە تایبەت کە هەر لە تاران و لە نێو بازنەی کەسانی نیزیک لە حاکمیەتدا هەبوون کەسانی غەیرە کورد کە هەڵوێستی زۆر باشیان هەبوو.

پرسیار: کاک مستەفا زۆر سپاس لەوەی دەرفەتت پێداین بۆ ئەم وتووێژە.

وەڵام: سپاس بۆ ئێوەش، بەخێر بێن.

لە ژمارە ٧١١ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

ئەنوەر عەزیزیان: هونەر بە بێ نیشتمان و میللەت ناتوانێ هیچ پێناسەیەکی هەبێ

وتووێژی "کوردستان"
لەگەڵ ئەنوەر و کوردستان عەزیزیان، باوک و کچێکی هونەرمەند و پێشمەرگە

کوردستان عەزیزیان: شانازی دەکەم بەوەی لەوە بەدوا وەک کچە پێشمەرگەیەکی هونەرمەند دەمناسنو ناوم دەبەندوانیوەڕۆیەکی پاییز بە شنەی بلاوێنی دەنگێکی ڕەسەن و زایەڵەی مۆسیقایەکی ئەهوورایی و مەقام و بەستە و حەیران بوونە میوانی دڵەکانمان، ئەوان که لە سەردەشتی سەرسەوزەوە هاتبوونە دەشتە کاکی بە کاکییەکەی کۆیە، ئاوپڕشکێنی دڵی تاسەباریان کردین و گوڵبزەی شادییان خستە سەر لێوانمان و هیوادار بە ڕۆژانێکی خۆشی دیکەی پێکەوەبوون لەگەڵ یەکتریان کردین.

ئەو هەست و سۆزە نیشتمانییەی لە وشە بە وشەی شێعرەکان دەتکا و، لە لەرەی دەنگ و مۆسیقای ئەو بنەماڵە هونەرمەندەدا دەنگی دەداوە، وایلێکردین وەک «کوردستان» بە وتووێژێکی خۆمانە میوانداریەکی تایبەتی کاک ئەنوەر عەزیزیان و کیژە ڕوح سووکەکەی، خاتوو کوردستان بکەین.

پرسیار: کاک ئەنوەر جەنابت ساڵانێکە ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستانی. هاوکات لەگەڵ کار و ژیان و ڕاپەڕاندنی ئەرکی حیزبی، بەڵام دەبینین کە بنەماڵەیەکی تەواو هونەرمەندت پێکهێناوە و پەروەردەت کردوون. دەکرێ بفەرموون چۆنە ئەدەب و هونەرت تێکەڵ بە ژیانی خاو و خێزانیت کردووە؟

وەڵام: زۆر سپاس بۆ ئەوەی ئەم دەرفەتەتان بە ئێمە دا لە ڕێگای «کوردستان»ی خۆشەویستەوە دەنگی خۆمان بگەیەنینەوە خەڵکی کوردستانەکەمان. ئەمن هەر لە منداڵیەوە هۆگریەکی زۆرم بە هونەر و ئاوازی کوردییەوە هەبوو، ئەو هۆگریەم لەگەڵ گەورەبوونم و بڕینی هەرەتی لاوەتی و تا ئیستاش هێناوە و لە ناخمدا پەروەردەم کردووە. بەڵام بەداخەوە لەو سەردەمەدا کە من پێم خۆش بوو لەگەڵ گرووپێکی موسیقی کار بکەم بەختی ئەوەم نەبوو کە ئەو هەلەم بۆ بڕەخسێ، لەبەر ئەوەی ئەو ڕوحە ئایینیەی بەسەر بنەماڵەکەمدا زاڵ بوو ڕێگر بوو لەوەی کە من بتوانم ڕوو لە کاری هونەری بکەم. لە نەریتی بنەماڵەی ئێمەدا گۆرانی گوتن و کاری هونەری بە دژایەتی لەگەل نۆرمە ئایینیەکان لێک دەدرایەوە، بەو حاڵەش ئەمن کۆڵم نەدا و نەمهێشت ئەو هەست و ئینتیمایەم بۆ هونەر لێ هەڵوەرێ.

هەر ئەو خولیایەی کە لە منداڵیدا هەمبوو وە لەگەڵ هەڵدانم بەرەبەرە گەورە ببوو، وایکرد کاتێک کە ژیانی هاوبەشیم پێک هێنا و منداڵەکانم پەیدابوون و پێگەیشتن، لەواندا چرۆ بکا و بشنێتەوە.

پرسیار: ئێوە لە بواری ئەدەب و هونەریشدا ڕێچکەی «ئەدەبی بەرگری» و «هونەری دەروەست»تان هەڵبژاردوە و ئەو ڕێگایەشتان بۆ منداڵە هونەرمەندەکانتان کێشاوە. لەبەرچی پێتان وایە هونەر دەبێ خزمەتی نەتەوە و نیشتمان بکا؟ ئایا ئەوە چووکەکردنەوەی پانتایی هونەر نییە؟

وەڵام: ئەمن باوەڕم وایە هونەر بەبێ نیشتمان و میللەت ناتوانێ هیچ ناسنامە و پێناسەیەکی هەبێ. قەناعەتی ئەمن وابووە هونەری بێ میللەت سەغیرە، هونەری بێ نیشتمان سەغیرە، ئەوەش جوانییەکانی نیشتمانە و شیرینیی زمانی میللەتە کە دەتوانێ ڕوح و ڕەوان و گیانی واقعی بە میللەتێک ببەخشێ. ئەوەش کە پێموابێ هونەری دەروەست بە مانای کەمکردنەوەی پانتایی گشتیی هونەرە، هەر لەبەر ئەوەی سۆز و هەستی نەتەوەیی ئاوێتەی بووە؛ ڕاست نیە و پێچەوانەکەی دروستە. چونکی پێموایە هونەر کاتێک جێگە و پێگەی خۆی پەیدا دەکا کە بە جوانیی سروشت و بە ئاواز و ئاوات و خولیاکانی گەل و نیشتمانەوە بخەملێ.

پرسیار: ئەدی جێگە و پێگەی هونەری دەروەست و ئەدەبی بەرگری لە ئێستای کوردستاندا چۆن دەبینن، ئایا جێگای شیاوی خۆی دراوەتێ؟

وەڵام: نیشتمان و کوردستانی ئێمە لە ئیستادا چوار بەشە، ئەو دابەشبوونە نادڵخوازە کە مێژووەکەی بۆ سەدان ساڵ دەگەڕێتەوە لە هەرکام لە بەشەکانیدا بەهۆی سیاسەتی جیاوازی دەسەلاتی زاڵ بەسەر هەر کام لەو بەشانەدا ژینگەیەکی جیاوازی هونەریش دروست بووە، بەڵام لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئەگەرچی هونەر و ئەدەبی بەرگری غایب نیە، بەلام ئەو

پانتاییە دڵخواز و جێگا تایبەتییەی خۆی نییە، هۆیەکەشی بۆ کەشی پۆلیسی و سیاسەتی زەبروزەنگی دەسەڵاتی حاکم دەگەڕێتەوە. هونەرمەندان و شاعیرانی دەروەستی کوردیش بۆ پاراستنی ئەم ژانرە لە ئەدەب و هونەری کوردی باجی قورس دەدەن. هەڵبەت لە ساڵانی رابردووشدا بینیومانە لە هەر کۆڕ و کۆبوونەوەیەک و لە هەر مەجال و دەرفەتێکدا کە رەخسابێ، ئەوا شاعیران و هونەرمەندانی دەروەست قۆستوویانەتەوە و ئەو دەنگەیان هەڵبڕیوە. ئەوەی گرینگە ئەوەیە کە ئەندێشە و بیری نەتەوەیی لە زەین و دڵی خەڵک دایە وە بە هۆی ڕێگریی دەسەڵات ئەو بیرە نەتەوەییە زیاتر لای خەڵک خۆشەویست و واتادارە.

دەمانەوێ باسێکیش لەو دەرفەت و ئاستەنگانە بکەی کە لە کوردستانی ئێران لەبەردەم چالاکیی هونەریدا بۆ هونەرمەندانی بوارە جیاجیاکان هەیە؟ بە تایبەت ئەو هونەرمەندانەی سۆزی پێشمەرگانە و هەستی نیشتمانپەروەستی ئاوێتەی بیرکردنەوە و هونەرەکانیانە.

ئەوەی لە رۆژهەڵاتی کوردستان هەیە ئازادیی ئەدەب و هونەر نییە، ئازایەتیی هونەرمەندان و نووسەرانە، چونکی کۆماری ئیسلامی لە جەوهەری خۆیدا دژی هونەر و ئافراندنە، جا ئەوە نیشتمانیش بێ بەولاوەتر. خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هونەرمەندەکانی بە ئازایەتییەوە ئەوەیان بەسەر کۆماری ئیسلامیدا سەپاندووە کە هونەر بەشێکی جیانەکراو لە وجودی ئێمەیە، بەڵام هونەری بەرگری و شێعری مقاومەت وەک باسم کرد تێچووی زۆری بۆ دەدرێ و لەلایەن دەسەڵاتەوە هیچ دەرفەتێکی بۆ سەرهەڵدان و نەش و نوما نەدراوەتێ.

هەر هونەرێک سۆزی نیشتمان، بۆنی وڵات و هەستی پێشمەرگانەی پێوە دیار بێ، ئەوە بۆ کۆماری ئیسلامی هێڵی سوورە. لە لایەکی دیکەوە هەوڵی کۆماری ئیسلامی ئەوەیە هەموو زەرفییەتەکانی ئەدەب و هونەری کوردی تا ئاستێکی زۆر نزم دابەزێنێ، وەک بڵێی ئەدەب و هونەری کوردی تەنیا بەیت و حەیرانە کۆنەکانە؛ بەڵام نووسەران و هونەرمەندانی کورد لەووشدا بەربەرەکانێی باشیان لەگەل دەسەلاتدا کردووە و باجی قورسیشی بۆ دەدەن. چونکی ئەوەی هونەرمەند و نووسەری راستیەقینە بێ ئەو ئازایەتییە کە بۆ خەملاندنی هونەرەکەی لە ناخیدا هەیە وا دەکا سەر بۆ ترس و فەزای سەرکوت و ژێنگەی داسەپاویش نەوی نەکا و بە باوەڕ بە ڕەسانەیەتی و پیرۆزیی ئایدیاکەی، ئازایەتیی ئەوەش دەنوێنی کە هونەرەکەی کەوی نەکا.

ئەو ئازایەتییە زۆرجار دەبینی لە شێعری شاعیرێکدا لە پشتی وشەکان و لەو دیوی ڕواڵەتەکانەوە دیارە، زۆر جاریش دەبینی هونەرمەندێک لە مەقامێکدا یان لایەلایەیەکدا ئەو هەست و سۆزە نیشتمانییە بە ئازایەتیەوە دەردەبڕێ.

پرسیار: جەنابت باوکێکی سەرکەوتووی کە لە هەموو ژیان و سامانی مادی و مەعنەویت مایەت داناوە کە ئەندامانی خێزانەکەشت لەو بەستێنەدا پەروەردە ببن و ئەو ڕێچکەیە بگرنە بەر. چی جەنابتی گەیاندنە ئەو قەناعەتە و ئەو جێگەیە؟

وەڵام: لە دەیەی شەست کاتێک لە گوندەکەی خۆمان پێشمەرگەم دەدی کە بە چەک و چۆڵێکی کەم بەڵام بە باوەڕێکی پۆلایی بەرەنگاری سپای کۆک و پۆشتەی کۆماری ئیسلامی دەبوونەوە، ئەو هەستە لە ناخمدا چەکەرەی کرد کە خەباتی ئێمە ڕەوایە و بۆ ژیانێکی مرۆییە. ئەو هەستە دوایە لەگەڵ گەورە بوونم بوو بە باوەڕ و کاتێکیش بە کردەوە تێکەڵ بە کاروباری سیاسی بووم، لە هەموو پانتایی ژیانی خێزانیمدا ڕەنگی دایەوە، بە خۆشییەوە منداڵەکانیشم فرچکیان بەو باوەڕە نیشتمانیە گرتووە. دەمەوێ بڵێم خۆشەویستیی ئاو و خاک و نیشتمان بەشێکی جیا نەکراوەیە لە ژیان و بیر کردنەوەی من و بەخۆشیەوە منداڵەکانیشم بووە.

پرسیار: لەبەرچی ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتت بۆ خەبات و بەردەوامی ژیانی هونەری هەڵبژارد؟

وەڵام: حیزبی دێموکرات لە هەموو ژیانمدا ڕووگە و قیبلەی ئاواتم بووە، بەر لەوەی حیزبی دێموکرات بە فکر و ئەندێشە هەڵبژێرم خۆشەویستیی حیزبی دێموکرات لە نێو کۆمەڵانی خەڵکدا وایکرد کە ئەو حیزبەم خۆش بوێ، سروشتییە من خۆم بە ڕۆڵەی گەلەکەم دەزانی و گەلەکەشم حیزبی دێموکراتی کوردستانی بۆ لەسەر ڕێگا دانابووم.

"لە تەمەنی پێنج ساڵییەوە خولیای گۆرانی دەبێ. باوکی گۆرانیی بۆ دەڵێ و ئەویش بە هەڵبەزین و چەپڵەلێدان بۆ باوکە هونەرمەندەکەی دەستێنێتەوە. کاتێک لە کاناڵە تەلەڤیزیۆنەکانەوە ئامێرەکانی موسیقیی بە دەستی هونەرمەندانەوە دەدی، دەچوو چیلکە و مێشکوژی دێنا و وەک ئەوان دەیگرت و لاسای دەکردنەوە. باوکی کە دەزانێ کیژۆڵەکەی خولیای موسیقی بووە، ئامێری ڤیۆلۆنی بۆ دەکرێ و دەینرێتە خولی فێرکاریی موسیقا.

«کوردستان عەزیزیان» لە تەمەنی حەوت ساڵیدا بەشداری فستیڤاڵی بەیت و حەیران دەکا و لەوحی ڕێزلێنانی دەدرێتێ. لە تەمەنی 12 ساڵیدا دەچێتە تاران بۆ ئەوەی داوای کردنەوەی کتێبخانەیەکی کوردی بۆ شارەکەی بکا و لەلایەن وەزارەتی پەروەردەوە خەڵاتی «کیژۆڵەی هەڵبژێردراوی پەرەپیدان بە کتێب» وەردەگرێ.

بە شانۆی «سەفەری هەڵاڵە «بەشدارییی لە فستیڤاڵی 7ی پووشپەڕی سەردەشت کردوە و خەڵاتی «پدیدە»ی ئەو فستیڤاڵەی پێدراوە. بەشداری لە کونسێرتی موسیقا و شەوە شێعر و چالاکیی ئەنجوومەنە ئەدەبیەکان لە بۆکان و سەردەشت و شارەکانی دیکەی کوردستان بەشێکی دیکە لە دەرکەوتنەکانی کوردستان بوون."

پرسیار: کوردستان تۆ لەو تەمەنەدا سەرکەوتنێکی باشت وەدەست هێناوە، چی تۆی هان دا ئاوا بە شێلگیری و بەردەوامییەوە خەم لە هونەری موسیقی بخۆی؟

وەڵام: ئەمن هەر لە تەمەنی زۆر منداڵییەوە کاتێک لە تەلەڤیزیۆن یان ئامێرە دەنگییەکانەوە گوێم لە ئاواز و موسیقی دەبوو، حەسانەوە و ئارامییەکی زۆرم لە خۆمدا دەدیتەوە. هەتا گەورەتر دەبووم هونەر زیاتر ئاوێتەی ڕوحم دەبوو و زیاتر ئارامی دەکردمەوە. هەر ئەوە بوو وایکرد کە من وەشوێن موسیقی کەوم و وێل و شەیدای بم و کەسایەتیی ڕوحی و ڕەوانیی خۆم لەودا ببینمەوە و جار لەگەڵ جار زیاترم خۆش بوێ.

پرسیار: لە موسیقی و گۆرانیدا بە دووی چیدا دەگەڕێی و بۆ ئەو بوارەت هەڵبژارد؟

وەڵام: لە موسیقی و گۆرانیدا بە دووی جوانیی سروشت و ئەویندا دەگەڕێم، ژیانێکی ئارام دوور لە توندوتیژی و بە تەواوی مانا موسیقیانە، چونکە پەروەردەبوونی کەسایەتی و حورمەتی خۆم و ڕێزی مرۆڤەکان لەوێدا دەبینمەوە.

پرسیار: ئەدی موسیقی و کاری هونەری ئەتۆی لە دنیای منداڵیت نەکردووە؟

وەڵام: نەخێر، پێچەوانەکەی ڕاستە. چونکە ئاواز شوێنی کایەکردن لەگەڵ هاوڕێکانم و بووکەڵە شووشەکانی بۆ پڕ کردوومەوە و هانی داوم لەگەڵ لاوانەوەی ئاوازدا گەمەکانی منداڵیم بکەم و دنیای منداڵیم شیرینتر بێ.

دەمەوێ بڵێم بە ڕێنوێنی باوکم و پشتگیریی دایکم زۆر خۆشەویستانە لەگەڵ موسیقادا ژیاوم و تەمەنێکی خۆشم لەگەڵیدا هێناوە.

پرسیار: ئەتۆ کچی پێشمەرگەیەکی کوردستانی. ئێوە پێشتر لە نێوخۆی وڵاتدا دەژیان و بەهۆی بارودۆخی سیاسیی باوکت ناچار بوون ئەوێ بەجێ بێڵن و لە نێو ڕیزەکانی ئاشکرای حیزبی دێموکراتدا بگیرسێنەوە. لەو بارەوە هەستت چییە؟ چیت لە دەست داوە؟ چیت وەدەست هێناوە؟

وەڵام: هەست بە گەورەبوونم دەکەم. بە دڵێکی پڕ لە هەستی نیشتمانپەروەری ئەوە دەڵێم و ئەگەر لە دایک ببمەوە دوبارە باوەڕ بەوە دێنم کە باوکم بەو کارەی ژیانێکی پڕ لە سەروەریی پێ بەخشیوم.

سەرچاوە Serchawe

ئەوەش کە چیم لە دەست داوە دەتوانم بڵێم دیداری بەردەوام و لە نیزکەوەی کەسوکارم و سروشتی جوانی ڕۆژهەڵاتم لە دەست داوە، ئەوەش کە وەدەستم هێناوە ئازادی و شانازییە. شانازیی ئەوەی لەوە بەدوا لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکڕات و لە نێو خەڵکی کوردستاندا وەک کچە پێشمەرگەیەکی هۆگری هونەر دەمناسن و ناوم دەبەن.

پرسیار: خەونی گەورەی ئەتۆی کوردستان چییە؟

وەڵام: ئازادی و ڕزگاریی کوردستان، دامەزرانەوەی دەوڵەتی کوردی و بەڕێوەبردنی یەکسانی لە کاروباری ژیانی مرۆیی و دەوڵەتدا.

پرسیار: پێت خۆشە چ پەیامێک هەبێ بۆ منداڵانی هاوتەمەنەت یان هاوڕێکانت؟

وەڵام: ئەمن خۆم لەوە بە بچووکتر دەزانم پەیامم بۆیان هەبێ، بەڵام داوا لە هاوڕێیانم دەکەم بخوێنن هەتاوەکوو بە پلەی بەرز دەگەن، ئەوکات بە دید و ڕوانینی کراوەوە خزمەت بە خاک و نەتەوە و نیشتمانەکەیان بکەن.

لە ژمارە ٧١٢ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٣ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

سەعید بەگزادە: کورد یان دەبێ ئەوەندە بەهێز بێ بەرژەوەندییەکان بپارێزێ یان ئەوەندە بە پلان کە بتوانێ مەترسی بۆ بەرژەوەندییەکان دروست بکا.

وتووێژی ڕۆژنامەی "کوردستان" لەگەڵ سەعید بەگزادە

سەعید بەگزادە: کورد یان دەبێ ئەوەندە بەهێز بێ بەرژەوەندییەکان بپارێزێ یان ئەوەندە بە پلان کە بتوانێ مەترسی بۆ بەرژەوەندییەکان دروست بکا ڕووداوەکانی ئەم دواییانە و ئەم ڕۆژانەی ناوچە گرینگ و هەستیار و چارەنووسسازن. لەلایەک بزووتنەوەی کورد لەبەر دەم تاقیکارییەکی مێژوویی دایە و، لەلایەکی دیکەش دەستێوەردانی سەربازی و قەیرانخولقێنیی ئێران دۆخێکی نالەباری بەسەر ڕەوشی کورد لە باشووری کوردستاندا سەپاندوە. لەو نێوەدا ستراتیژیی ناڕوونی ئەمریکاش کە زۆر گومان و پرسیاری دروست کردوە.

«کوردستان» ئەم بابەتانە و چەند باسێکی دیکەی کردۆتەوە تەوەری وتووێژێک لەگەڵ کاک سەعید بەگزادە، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

پرسیار: کاک سەعید با لە گۆڕانکارییە گرینگەکانی ناوچەڕا دەست پێبکەین. بە پیلانێکی نێودەوڵەتی بەشی زۆری دەسکەوتەکانی کورد لە باشووری کوردستان لەبار چوون. بۆ وای لێهات؟

وەڵام: کۆمەڵێک فاکتەری نێوخۆیی و دەرەکی بوونە هۆکاری ئەو کشانەوە گرانە.

بە ڕووی دەرەوەدا پشتیوانیی دەرەکیی باشی بۆ ئامادە نەکرابوو. لەو ماوەیەدا زۆر لە وڵاتانی ڕۆژئاوا ئاڵوگۆڕی دەسەڵاتیان

کردوە و حکومەتەکان گۆڕاون؛ دەگەڵ ئەوەشدا کە هەتا ئێستاشی دەگەڵ بێ زلهێزەکان سیاسەت و پلانی ڕوونیان بەرامبەر بە ڕۆژهەلات، بە تایبەت ولاتانی دەوروبەری کوردستاندا نییە. سەرکردایەتی کورد زیاتر لەسەر هەڵوێستی کاربەدەستانی پێشووی ولاتانی دەرەوە، کاری کردبوو. بەتایبەت پاش ئاڵوگۆڕی دەسەلات لە واشینگتۆن، لەسەر ئیدارەی نوێ، بەمجۆرەی دەرکەوت بە قەرا چاوەڕوانییەکان کاری پێویست نەکرابوو. پشتیوانانی ئورووپاش زیاتر ئەو کەسایەتییانە بوون کە ئێستا لە دەسەلاتدا نین. بەرژەوەندیی زلهێزەکان لە کوردستان زیاد لە پێویست، حیسابی لەسەر کرابوو. دەور و پیلانی ولاتانی جیرانیش خوێندنەوەی دروستی بۆ نەکرابوو و، کەمتر لە ڕادەی خۆی گرینگی پێدرابوو. بەتایبەت نەخشی کۆماری ئیسلامی کە ڕابردوویەکی درێژ و جێ پێی قایمی لە عێراق و کوردستاندا هەیە، بەرادەی پێویست ئەم مەترسییە کاری لەسەر نەکرابوو.

بەڕووی نێوخۆدا، بڕیاری بەڕێوەبردنی ڕێفراندۆم کۆدەنگیی لەسەر نەبوو. دەسەلاتی هەرێم یەکدەست نەبوو. ناوەندی بڕیار لە هێزی پێشمەرگە یەک نەبوو. پێشمەرگە وەک تەنیا باسکی بەرگری و پاراستنی دەسکەوتەکان، دەبوو زۆر پێشتر تێکەڵ کرابا و ناوەندێکی بڕیاردانی هەبا، ئەو ڕێکخستن و دەسەریەک کەوتنە نەکرابوو و ناوەندی فەرمانیش فرە بوون و ئەو هێزە لە چەندین جێگا و کەس و شوێنەوە فەرمانی پێ دەدرا. قەراری پەیمان و سازان دەگەڵ ناوەندی عێراق و ولاتانی جیران، لە جیاتی ئەوەی یەکدەست و ئەویش بە حکومەت بێ، لە دەست حیزبەکان و کوتلەی حیزبەکاندا ماوەتەوە، ئەوەش هەروەک دیترا مەترسیدارە. کێشەی ئیداری و کەڵکی نادروست لە دەسەلات و گەندەڵی، گوێی نەدرایە. حکومەت و ئیدارەی ولات، سەرەڕای جیاوازیی زۆر و باشتری دەگەڵ ولاتانی دەوروبەر، دیسانیش، ناڕەزایەتی زۆری لەسەر بوو. هەروەها بەرژەوەندییەکان جێگۆرکێیان پێکرا و قازانجە کاتی و حیزبی و تاکی و کوتلەییەکان لەسەرووی بەرژەوەندی نەتەوەیی دانران.

پرسیار: دەنگێک هەیە و لە نێو کوردستان و لە زمان کوردیشەوە دەبیسترێ کە بڕیاری ڕیفراندۆم لە جێدا نەبوو، یان ئەوەی لەشکەرکێشی بۆ سەر کوردستان لە سۆنگەی ڕیفراندۆمەوە بوو. ئێوە لەو بارەوە دەڵێن چی؟

وەڵام: من ئاوای بۆ ناچم. پێموایە ڕێفراندۆم، مافی ڕەوا و قانوونی و سروشتیی ئەو میللەتەیە و لەهەمانکاتیشدا کورد لەم پارچەدا، بە دێموکراتیکترین شێوەی ڕاستەوخۆی دەنگ، ئیرادەی سیاسیی خۆی بە گوێی هەموو جیهان دادا. بە ڕێژەیەکی زۆر لەسەری، ڕایگەیاند کە دیهەوێ چ داهاتوویەکی سیاسی بۆخۆی بنیاد بنێ. هیچ لەو بڕوایەشدا نیم کە ئەم هێرشانە بە هۆی ئەم ڕێفراندۆمەوە کرابن. ناشاردرێتەوە کە ئەم گشتپرسیە، پرۆسەی هێرش بۆسەر دەستکەوتەکانی کوردستانی خێراتر کرد، بەلام ڕێفراندۆم نەشکرابا، ئەم پیلانانە بۆسەر کوردستان هەر دەئارادا بوون. ڕەنگبێ ئەوکات،

ڕادەی دەستئاوالایی حکومەتی عێراق و هاوپەیمانە ئیقلیمیەکانی، ئاوا بەرین نەبا و بەجۆرێکی دیکە دەرکەوتبان. پێشتر باسی ڕێفراندۆم و سەربەخۆیش نەبووە و، زۆر خەراپتریان بەسەر هێناوین.

پرسیار: ئەگەر بێینە سەر ڕۆڵی چالاک و بەرچاوی ئێران لەو دەستێوەردان و هاوکێشەیەدا. ئێران لە چی دەگەڕێ، ئایا مەبەستی هەر دژایەتیی دروستبوونی دەوڵەتی کوردستان بوو، یان ئامانجی گەورەتر و گرینگتری لە پشت بوو ئەم دەستێوەردانە؟

وەڵام: ئەوەی کە ئێران دەسەڵاتی کوردی، لە هەر پارچەیەکی کوردستاندا بە زیانی دەسەڵاتی خودکامەی خۆی دەزانێ، هیچ جێگای شک نییە. بەڵام لەم گێژاوەی سیاسەت و بازاڕی شێواوی ڕۆژهەڵاتی ناویندا، ئێران زۆر گەمەی دیکەشی هەن. ئێران یەکێک لە کایەکەرانی زیرەک و بێ پرێنسیپی ناوچەیە و بەشوێن بەرینترکردنەوەی دەسەڵاتی خۆیەتی. لەم بوارەدا لەهەموو ئامرازەکانی مەزهەب، تێرۆر، فریو و پارە، بۆ بەهێزترکردنی بازنەی دەسەڵاتی خۆی کەڵک وەردەگرێ. ئەوان دەخوازن، ئیمپراتۆرییەکی بەرین لەسەر بنەمای ئایدیاکانیان لە بازنەیەکی بەرینتر لە ئێراندا لە هەموو ناوچەکەدا، پێک بێنن. دەگەڵ ئەوەش کە هەموو ڕۆژئاوا دەزانن، کۆماری ئیسلامی، چ مەترسییەکە بۆ داهاتوی ئەوان و ناوچە، هەتا ئێستا بەرنامەیەکی ڕوونیان بۆی نییە. هەرلەبەر ناڕوونی سیاسەت و پلانەکانی ڕۆژ ئاوا بەتایبەت ئەمریکا، هەتا ئێستا ڕۆژ بەرۆژ کۆماری ئیسلامی جێگا و پێگەی خۆی لە ناوچەدا قایمتر کردوە.

پرسیار: ئێران و کاربەدەستانی سەرووی کۆماری ئیسلامی لە مێژ ساڵە لافی دۆستایەتیی کوردی بەشەکانی دیکەی کوردستان لێ دەدەن، وەک حاڵەتی موشەخەس باشووری کوردستان. خۆ دەبینین کۆمەڵێک کەس کە خۆیان وەک ڕوناکبیر و نووسەر و ئالیتی کوردی باشوور دەناسێنن، باس لە دۆستایەتیی کۆماری ئیسلامیی ئێران دەکەن، یانی بۆیان بۆتە باوەڕ. تۆ بڵێی ئێستا ڕوخساری ڕاستەقینەی کۆماری ئیسلامی لەو پێوەندییەدا دەرکەوتبێ؟

وەڵام: ئێران و کاربەدەستانی ئێران، سیاسەت دەکەن، دە سیاسەتی ئەم جۆرە سیستمانەشدا دۆست بوونی نییە، بەڵکوو بەرژەوەندی لە پێش هەموو شتێکەوەیە. ئەوەی کە زۆر فریودەرانە و هەڵخەڵەتێنەرە، بەیانی نەرم و ڕاکێشەری ئەو کاربەدەستانەیە کە بەداخەوە بۆ ئەوانەی باشیان ناناسن، زۆر سەهل و ئاسان دەداوی زمانی لوس و هەڵخەڵەتێنەریان دەکەون. دەسەڵاتدارانی ئێران لە هیچ سەردەمێکی مێژوودا دۆستی کورد نەبوون، هەتا ئێستا دۆست بن. زۆر سەیرە بەچاوی خۆت ببینی، بەشێک لە میللەتەکەت لەمبەری سەد کیلۆمێتریی تۆ، بە دڕندانەترین شێوەی مومکین سەرکوت بکرێ، ڕێبەرانی تێرۆر بکرێن بە سی و چەند ساڵ دەسەڵات، زیاتر لە شەست هەزار کەسی بەدەستی ئەم ڕێژیمە کوژرابێ، بەڵام ئێستاش تۆ لەمبەری سنور بە دۆستی خۆتی بزانی! ئەوەش کە هێندێک ڕوناکبیر و نوسەر کۆماری ئیسلامیی ئێران بە دۆستی خۆیان

دەزانن، دەبێ لەم ڕوناکبیرییە ورد ببینەوە، کە ئایا بەڕاستی ڕوونی دەبینن؟! زۆر بەداخەوە ئێمەی کورد، زۆر جار لەبەر ڕق و توڕەیی و کینە، بەرچاومان تەواو تاریک دەبێ و ڕاستییەکانمان لێ دەشێوێن، بۆیە ئێستاش بەگومانم کە هەموو لایەک باش دە سیاسەت و وێرانکارییەکانی کۆماری ئیسلامی گەیشتبن.

ئەوەش کە وەک حکومەت و دەوڵەت بە هۆی جیرانەتی، کۆمەڵێک پەیوەندیی ئابووری و موناسباتی سیاسی دادەمەزرێ، زۆر ئاساییە، و پێویستیشە ببێ. بەڵام کردنەوەی دەرگای پەیوەندیی دیپلۆماتیک نابێ قەت ڕێگا بۆ دەستێوەردانی دەوڵەتی دیکە بەتایبەت کە سیاسەت و پیلان و نییەتیشی دەزانێ، خۆش بکا. کۆماری ئیسلامی چ وەک دەوڵەت، چ وەک دۆست کە نییە، دروستە لەبەر جیرانەتی پەیوەندی سیاسی و بازرگانیت دەگەڵی هەبێ، بەڵام قەت نابێ ئیزنی ئەو هەموو ڕایەڵکەی پێ بدرێ.

پرسیار: کورد دیسان بەسەر هەواری خاڵیدا کەوت. پشتیوانیی نێودەوڵەتی کە کورد هیوای لەسەر هەڵچنیبوو نەک وەدی نەهات، بگرە باڵانسەکە خەریکە بەولادا دەشکێتەوە. کورد لە کوێدا هەڵەی کرد؟

وەڵام: من پێموایە خوێندنەوەمان لەسەر پشتیوانی نێودەوڵەتی، دروست نەبووە. کەس هەتا ئێستاشی دەگەڵ بێ، بەمجۆرە کە ئیمە ئێشتیای دەکەین پیشتیوانیی لە ئێمە نەکردوە. دەگەڵ ئەوەش، کورد نسکۆ و شکانی زۆری بەخۆوە دیوە. ڕاستە ئەمجار زۆر لە ئامانجەکانی نزیک ببۆوە، بەڵام ئەمن هەواری کورد بە خاڵی نابینم. هەڵەمان هەبوون، گرینگ ئەوەیە، بە هەڵەکانی خۆمان بزانین و لێیان دوور بکەوینەوە. گەمەکانی ئەم ناوچەیە هەم زۆرن و هەم زۆر ئاڵۆز و بەشێکی زۆریشی نادیارن. ئەوەی ڕوونە ئەوەیە کە، ئەگەری ڕووداوی چاوەڕواننەکراو فرەن.

کورد هەڵدەستێتەوە. جارێ هیچ باڵانسێک بەتەواوی نەگۆڕاوە و بۆ بڕیاری کۆتایی زووە.

پرسیار: باشە خۆ ئەگەر لە ڕوانگەی بەرژەوەندیشەوە چاوی لێبکەین، دەوڵەتی کوردستان بەو ئەزموونە باش و تاقیکارییە سەرکەوتووەی لە چارەگە سەدەی ڕابردوودا دەیتوانی باشترین دۆست و هاوپەیمان بۆ دنیای دەرەوە بێ. چۆنە ئەوان ئەمە نابینن؟

وەڵام: بەشێکی ئەم بۆچوونە ڕاستە. حکومەتی کوردستان، لە بەرانبەر حکومەتەکانی ئەم ناوچە و جیرانەکانیدا، لە هەمووان باشتر و دێمۆکراتیکتر ئیدارە کراوە و، نمونەیەکی باشی ئازادی و دێمۆکراسیی دەرخستوە. پێشی بە زۆر هێزی بناژۆ و مەترسیداری مەزهەبی و تێرۆریستی گرتوە و بۆتە شوێنێکی ئەمین بۆ حاوانەوەی خەڵکی دەروجیرانیش. سەرەڕای

زۆر لە گرفتە چارەنەکراوەکانی خۆی، پێشکەوتنی باشیشی هەبووە، بەڵام ئەمە بۆ پشتیوانی نێونەتەوەیی بەس نییە.

لە دونیای ئەمڕۆدا زۆر زۆر گرینگە یان ئەوەندە بەهێز بی کە بەرژەوەندیی زلهێزەکان بپارێزی، یان ئەوەندەت توانا هەبێ و ئەوەندە بە پلان و وشیار بی کە مەترسی بۆ بەرژەوەندییەکان دروست بکەی. ئەوکات دەکەوییە نێو بازنەی موعادلاتەوە، بەڵام ئێمە نەگەیشتووینێ. هیچ وڵاتێک لەبەر چاوی جوانی ئەم و ئەو لەسەدان هەزار کیلومێتر ئەولاترە، ناتیا بە هەزاران سەرباز لە وڵاتێکی وێرانی وەک عێراق بەکوشت بدا، لەبەر مافی مرۆڤ و دێمۆکراسیش ئەم کارە ناکا. ئەوان بەدوای قازانجی خۆیانەوەن، لە کام لا زیاتری دەست بکەوێ، ئەو هەڵدەبژێرێ. ئێمەش نابێ بەوە تووڕە بین. دەبێ بزانین، چۆنی خۆدەگەڵ ڕێک دەخەین، یان چۆنی مەترسی بۆ دروست دەکەین. هیچ فاکتۆرێکی دیکە غەیری ئەم دوو حەرەکەتە، دروست دەرنایا وبێجگە لەم گەمە سیاسیە، تەنیا چەکی ئێمە بۆ وەدەستخستنی ویستی ڕەواو و بەحەقی خۆمان، یەکدەنگی و یەک هێزی و بڕوای قایم بە ڕزگاری و دەمەیداندا بوونی هەموو جەماوەرەکەمانە، بێ ترس و سڵەمینەوە لە هەزینەکانی.

پرسیار: یانی پەرەسەندنی دەسەڵات و نفووزی ئێران لە ناوچەیان لەوە پێ باشتر بوو؟

وەڵام: قسە لەسەر باشتر بوونی ئێران نییە. ئێران شەڕی دەسەڵات دەکا، دەتوانێ کێشە و ژانەسەر دروست بکا. چەکی مەزهەبی پێیە، پوڵی هەیە و بە هەرجۆرێک بێ، لەو بۆشاییەی بێ بەرنامەیی ڕۆژئاوادا بۆ ئێران و داهاتوی ئەم وڵاتە، ئەو مەیدانە باشتر بۆ کایەکانی ئەوان کراوەتەوە. لەلایەکی دیکەشەوە، زلهێزەکان هەتا ئێستاشی دەگەڵ بێ بەرنامەیەکی ڕوونیان بۆ ئایندەی ئێران نییە. ڕۆژئاوا بەرنامەکانیان لەهەردووک وڵاتی عێراق و ئەفغانستان بەو جۆرەی دەیان ویست سەرکەوتوو نەبوو. تەنانەت لە عێراقدا زۆر ئاشکرا، کۆماری ئیسلامی هەتا ئێستا زیاتر براوەیە، تەئکید دەکەمەوە، هەتا ئێستا. ڕۆژئاوا خوێن و هەزینەی ماڵی و ئینسانی دا، کۆماری ئیسلامی بەرهەمەکەی دەدرویتەوە.

پرسیار: پێتان وانییە ئەمریکا و دنیای دەرەوە خەریکی دوپاتکردنەوە و پێداگری لەسەر ستراتیژییەکی هەڵەن؟

سەرەڕای ناڕوونی سیاسەت و پلانی ئەمریکا و ڕۆژئاوا، بۆ ڕۆژهەڵات،

وەڵام: ئەمریکا و ڕۆژئاوا، ناتوانن، ئێران و تورکییە و ئەوهەموو وڵاتە عەرەبییە لەبەرچاو نەگرن. ئەگەر پێمانوابێ دونیا هەموو ئەو وڵاتانە بۆ بەرژەوەندیی لەو ناوچە بەرتەسکەی ئێمەدا، کە تەنانەت کورد هەتا ئێستا خۆشی وەک ڕێبەرییەکەی سەرەڕای دەنگی بەهێزی سەربەخۆییخوازیی خەڵک، ویستەکانی ڕوون نین، فرێ دەدا، خۆمان فریو دەدەین و بۆچوونێکی

هەڵەمان هەیە. ئێمە دەبێ پێش ئەوەی چاوەڕوانی پشتگیری و لێکگرێدانی بەرژەوەندیەکانمان دەگەڵ ڕۆژئـاوا بین، خۆمـان ساخ بکەینەوە، کە بە شوێن چیبیەوەین، چیمـان دەوێ، دەمـانهەوێ بگەینـە کوێ و کـام بەرژەوەنـدی دەگەڵ کـام زلهێز لێک گرێ دەدەین؟ ئێمە ئیستاش هێزێکی زۆری نێونەتەوەییمان بە کێشەکانی خۆمـانەوە خەریک کـردوە. ئەوان جـارێ هەر دەبـێ کارمان لەسەر بکەن کە دەگەڵ یەکتر بەشەڕ نەیەین و شەڕی نێوخۆیی دروست نەکەیـن، چ بگـا بەوەی سـەرمایەی گەورەمـان لەسەر دابنێن.

پرسیار: وەک چاوەدێرێکی سیاسی کورد باشوور چۆن خۆی دەگرێتەوە؟

وەڵام: کورد لە باشوور نەشکاوە، بە گەلەکۆمەکییەکی ئیقلیمی ودەرەکی تـا ڕادەیەکی بەداخەوە زۆر، پاشەکشەی سیاسی و نیزامیی پێ کراوە. خۆشی یارمەتیدەری ئەم نەهامەتیە بووە، بەڵام ڕۆژی کۆتـایی و، ڕۆژی ڕەشی کـورد نییە. سیاسەت لەم ناوچەدا، خەریکە گەرموگوڕتر دەبـێ. نەتەنیا نـابێ دەستەوئەژنۆ ببن، بەڵکوو، پێویستە زۆر بەبـێ پەرواتـر و قـایمتر، تەنیا بەچەکی، یەکدەنگی و یەک ماڵی خۆیانەوە، بێنەوە مەیدان.

بۆ هەستانەوە و خۆ گرتنەوە، پێش هەموو شتێک پێویستە بەسەر کێشە نێوخۆییەکاندا زاڵ بن و دەسەڵاتی سیاسی بەرینتر بکرێتەوە. خەڵکی ئەم پارچە دە هەموو سەرووەت و سامان و داهاتی وڵاتدا سەهیم کرێن. کۆمەڵگا لە کۆمەڵێکی مەسرەفی ڕزگاری بێ. کار و بەرهەمهێنان زیاتر هەمەگیر بکرێ. زۆر بە کورتی، ژیـانی خەڵـک ئەوەنـدەی دەکرێ و مومکینە خۆشتر بکرێ، شکاف و فاسیلەی ژیـانی دەسەڵاتداران دەگەڵ خەڵکی دیکە کەمتر بکرێتەوە. جۆرێک کە خەڵـک ڕێبەران و خۆیـان وەک یەک ببینن.

ڕێبەرانی وڵات باشتر ئەولەوییەتەکـان لە جێگـای خۆیـان دابنێن و، بەرژەوەنـدییە نەتەوەییەکـان فیـدای حیـزب و تـاک و کوتلە نەکرێن. خەڵک و ڕێبەری زیاتر لێک نزیک بکرێنەوە، ئەوکاتەیە کە، سەرکردایەتیی کورد پشت ئەستور بە بڕیـاری گشتی، دەتوانێ هەموو کارتێک بۆ ڕزگاری بەکار بێنێ.

پرسیار: ئەدی چۆن دەتوانێ قەرەبـووی ئەو شکستە نیزامی و هەروەهـا دەروونییە بکـاتەوە، بە تـایبەت کە ئێستا سـەرۆکی هەرێمی کوردستانیش وازی هێناوە و بە کردەوە ئەو دەزگا شەرعی و ئیدارییە لە هەرێمی کوردستان نەماوە؟

وەڵام: بەداخەوە ئێمەی کورد، زۆر زوو بە کەمترین سەرکەوتن، لەخۆبـایی دەبین و بە کەمترین پاشەکشەش، بـۆ مـاوەیەک هیوا بەردەدەین. بەڵام بەخۆشییەوە، زۆر زووش خۆدەگرینەوە. یەکدەنگی و یەک هەڵوێستی و کەمکردنەوەی کێشەی هێزە

سەرچاوە Serchawe

سیاسییەکان دەتوانێ باری ڕەوانیی ئەم پاشەکشەیە کەم بکاتەوە. کەمکردنەوەی دەستی جیرانەکان کە ئێستا سیاسەت و بەرنامەکانیان بۆ هەموو لایەک باشتر و زیاتر دەرکەوتوون، دەتوانێ یارمەتیدەر بێ. هەتا ئەو دەستە دەرەکیانە مەودای چالاکی و ئاژاوەنانەوەیان بمێنێ، ئیمکانی دڕدۆنگی دروستکردن، نائومیدی و دڵساردی هەر دەمێنێ. ئەوەش کە دەگەڕێتەوە بۆ کشانەوەی سەرۆکی هەرێم، کە دروستترە بڵێین قبوڵنەکردنی درێژکردنەوەی ماوەی سەرۆکایەتییەکەی، ڕاستە ئەوەش بۆشاییەکی گرانە کە دروست دەبێ. بەڵام واش نییە، کەدەردی بێ عیلاج بێ. بەهاوکاریی گشتی و دابەشکردنی دروستی دەسەڵاتەکان و هاودەنگی هێزە سەرەکییەکان، بەشێکی زۆری ئەم بۆشاییەش دەکرێ چارە بکرێ. لە لایەکی دیکەشەوە، سەرۆکی هەرێم، لە دەسەڵاتی سەرۆکایەتی کشاوەتەوە، بەڵام ئێستاش سەنگینترین کەسی کوردستان و سەرۆکی یەکێک لە هێزەسەرەکییەکانی ئەم پارچەی کوردستانە و لە گۆڕەپانەکە نەچۆتەدەرێ. بۆیەش دەهەموو کایە سیاسیەکاندا قورسایی خۆی هەر هەیە. کەوابوو ڕۆڵ و جێگای بارزانی، لە ساحەی سیاسیی باشووری کوردستاندا هەر هەیە و، بەرچاویش دەمێنێ.

پرسیار: دۆخی ئێستای هەرێمی کوردستان، واتە سڕکردنی ڕێفراندۆم، لەکیس چوونی بەشێکی زۆر لە خاک و دەسکەوتەکانی کورد کە لە چەند دەیەی ڕابردوودا لەو بەشەی کوردستان وەسەریەک نرابوو، بە گشتی پێشهاتەکانی ئەم دواییانەی هەرێمی کوردستان چ شوێنکارێکی لەسەر ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەبێ؟

وەڵام: سڕکردن، یان دەکار نەخستنی ئاکامی ڕێفراندۆم، کە مافێکی زۆر سروشتی و دێمۆکراتیانەیە، هیچ لە حەقانیەت و ڕەسایی ئەو دەنگە کەم ناکاتەوە. ئەوەش لێرە زیاد بکەم کە خەڵکی باشوری کوردستان بەم دەنگە ٩٣ لەسەدەی خۆیان بە سەربەخۆیی و، دروستکردنی کیانی کوردی، ئیرادە و ویستی خۆیان نیشان دا کە خوازیار نین دەگەڵ عێراق بمێننەوە. جا ئێستا کاتی دەکارکردنی ئەم بڕیارە بێ یان نا، هیچ لەم ڕەسایی ئەم ئیرادەیە، ناگۆڕێ. ئەگەر هەتا پێشتر بە بێ ویستی کورد کوردستان بە عێراقەوە لکێندرابوو، ئێستا بۆ جاری دووهەم بە زۆر ئیرادەکەی دەشکێندرێ و دیسانەکەش دەکرێتە پینەیەکی نارێک. ئەوەش مەگەر بە دابەشکردنی دەسەڵاتی سیاسیی هاوبەش، دەنا ئەم زوڵمە سەرناگرێ. بەڵام لەسەر شوێندانەریی کۆی ئەم پرۆسەیە بە سەرکەوتن و پاشەکشەکانیەوە، شوێنی ڕاستەوخۆی لەسەر ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە و کاریگەریشی هەر دەمێنێ. ڕۆژهەڵاتی کوردستان جاری یەکەمی نییە دەخۆشی و ناخۆشییەکانی پارچەکانی دیکەی کوردستاندا، بەتایبەت باشووردا، چالاکانە بەشدار دەبێ. ئەوەش ڕاست نیشانەی هەستی بەرزی نەتەوەیی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە و زۆریش جێگای ڕێز و پێزانینە. لە لایەکی دیکەشەوە دەرخەری ئەو ڕاستییەیە، کە دەگەڵ ئەوەی کە هەر پارچەی کوردستان هێندێک سروشت و تایبەتمەندی و ڕێگەچارەی سیاسی جیاوازیان بە پێی هەلکەوتی خۆیان هەیە، بەش و لەتی یەک نەتەوەی گەورەی بێ وڵات و یەک دەرد و خاوەنی یەک چارەنوسن. دەگەڵ ئەوەش ئەم ڕووداوانە زۆر دەرسی بۆ ئێمەی ڕۆژهەڵاتی تێدابوو، کە ناکرێ لەبەرچاوانمان ون ببن.

پرسیار: کوردی ڕۆژهەڵات کەمی بۆ باشوور نەکرد. ئێستاش دەیان کەس لە ڕۆڵەکانی کورد بە تاوانی پشتیوانی دەربڕین بۆ ڕیفراندۆمەکەی باشووری کوردستان لە زینداندان. لە ئێستادا ئەگەر بمانەوێ کۆمەڵێک ئەرک پێناسە و دەستنیشان بکەین، خەڵکی ڕۆژهەڵات و حیزبەکانیان چییان دەکەوێتە ئەستۆ؟

وەڵام: پێشتریش کوتم، ڕاستە ئێمە یەک نەتەوەین، بەڵام دەبێ قبوڵ بکەین کە دابەش کراوین و جیاوازیمان دەبەیندا بە پێی هەڵکەوتی ئەو وڵاتانەی بەسەریاندا دابەش کراوین تێدا پەیدا بووە. بۆیە ئەوەی دەبێ تەسمیمی نیهایی بۆ باشور بگرێ خەڵک و نوێنەرانی ئەم پارچەی کوردستانن، نەک ئێمەی ڕۆژهەڵاتی یان پارچەیەکی دیکە. لەسەر ئێمە پشتگیری، ئەگەر ویستیان هاوفکری و هاوکارییە. بەڵام ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر پارچەی خۆمان و خەڵک و هێزە سیاسییەکانی، دەبێ زۆر وشیارانە ئەم ڕووداوانەی باشور بکەین بەدەرس و لێیان فێر بین. ئەوەی دەرخەری ئیرادە باش و حەرەکەت و کردەوەی دروست بوون، بە باش وەری بگرین، ئەوەش کە ماڵوێرانکەر بوون، ڕێگای خۆدزینەوەیان پەیدا بکەین و، لە ئێستاڕا نەهێڵێن توشمان ببن. ئەوەندەش کە دەگەڕێتەوە سەر ئیستای خەڵکی ڕۆژهەڵات، دەگەڵ ئەوەی کە ئەم دەرکەوتن و ناڕەزایەتی و پشتیوانیانەی بۆ شوێنەکانی دیکە دەیکا، زۆر دروست و نیشاندەری هەستی بەرزی نەتەوەیین، نابێ بە پێی هەلومەرج و، کاتە گونجاوەکان بۆ گەیاندنی داواکان و مافەکانی خۆیان، کەمتەرخەمی بکەن، کورد لە ئێراندا کێشەی کەم نین و دەهەر دەرفەتێکدا دەکرێ بەشێکیان بە پێی هەل و مەرجەکە بەیان بکرێن.

پرسیار: وەک دواپرسیار، لە ئێستادا کە ئەو وتوویژە دەکەین هەرێمی کاتالۆنیا بڕیاری جیابوونەوە لە ئیسپانیای داوە و پارلمانی ئەو هەرێمە سەربەخۆیی خۆی ڕاگەیاندوە. پەیامەکانی ئەو بڕیارە چین؟ ئایا ئەوە نییە کە هێشتا کات بۆ سەربەخۆیی نەتەوەکان ماوە؟

وەڵام: هەتا کاتی وەڵامی ئەم پرسیارە، کێشەی کاتالۆنیا و سپانیا، بەرەو ئارامی نەرۆیشتووە. نابێ ئەوەشمان لەبیر بچێ کە کوردستان و عێراق، ئیسپانیا و کاتالۆنیا نین. ئەوان زۆر لە ئێمە لەپێشترن، سەرەڕای ئەو هەموو جیاوازییەش، چونکە ئیسپانیا بە دابڕانی کاتالۆنیا زۆر زیانمەند دەبێ، ئامادە نەبووە، قبوڵی دەنگ و ویستی ئەم خەڵکە بکا و لایەنی دێمۆکراتیکی ئەم ویست ڕەوایە و کۆی پرۆسەکەی، گەلێک سەنگینتر کردوە، مەترسی زۆری بۆ ناوەتەوە.

بۆیەش من پێچەوانەی پرسیارەکەی بەرێزتان، دەمهەوێ بڵێم کە هێشتا کاتی سەربەخۆیی نەتەوەکان نەهاتوە! ئەمن پێموایە خەبات بۆ سەربەخۆیی وەک جاران هاسان نەماوە. لێکدابڕانی سنوورەکان کێشەی زۆری لێ دروست بووە. پەیوەندی و بەرژەوەندییەکان زۆر بەرین و ئاڵۆز و تێکچڕژاو بوون. ئێستا بۆ تێکدانی سنوری وڵاتێک، تەنانەت سنووری دەستکردیش بێجگە لەو هەموو بەند و تێکەڵاوی و پەیوەندییە نێوخۆییانە، دەبێ کۆمەڵێک پارامێتری نێو نەتەوەییش دەنەزەر بگری و

تان وپۆی زۆر وڵاتان لێک هەڵپچڕێنی. بۆیە ئەمە مەسەلەی سەربەخۆیی میللەت و وڵاتێک و، لێکدابڕانی سنور و میللەتانی زۆر ئاستەمتر کردوە.

لە ژمارە ٧١٣ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی نۆڤەمبەری ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

مستەفا شەڵماشی: کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە بەدوای خۆیدا.

وتووێژی ڕۆژنامەی "کوردستان"
لەگەڵ مستەفا شەڵماشی لە سەر بارودۆخی سیاسیی ئێران و ناوچە

مستەفا شەڵماشی: کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە به دوای خۆیدا دێنێ و بە شکانی کۆماری ئیسلامی کۆتایی دێ لە هەلومەرجی ئێستادا لەو ناوچەیەی ئێمەی تێدا دەژین پتر لە هەر کاتێک بۆنی شەڕ دێ، ئێران و کوردستان لە کوێی ئەو ململانێیانەدا جێدەگرن؟ بوومەلەرزەکەی ئەم دواییانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لێکەوتەکانی چیمان پێدەڵێن؟ بۆ دەگوترێ پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە چاو بەشەکانی دیکەی کوردستان ڕۆژەڤ نییە و ئەو بابەتە چەندە لەجێی خۆی دایە؟ کێشە و ئاستەنگەکانی بەردەم پرسی کورد لە ئێران چین و حیزبی دێموکرات بۆ لابردنی بەردەم کۆسپەکانی یەکهەڵوێستی و یەک گوتاری چیی کردوە. ئەو بابەتانە و کۆمەڵە پرسیارێکی دیکە تەوەری وتووێژی «کوردستان» لەگەڵ مستەفا شەڵماشی، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانن.

پرسیار: کاک مستەفا با لەو بوومەلەرزەیەی ئەم ڕۆژانەوە دەست پێبکەین کە زیانێکی گیانی و ماڵیی زۆری گەیاندە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. وێرانی و زیانەکان زیاتر لە چاوەڕوانییەکان بوون، هۆکارەکانی چ بوون؟

وەڵام: دیارە هۆکاری سەرەکیی ئەوە بەهێزبونی بوومەلەرزەکە و درێژبوونی ماوەی بوومەلەرزەکە بوو. دووەم هۆکاری زۆر گرنگیش لاوازیی بەشی زۆری خانووەکان و ئاپارتمانەکان بوو، بەتایبەتی ئەوانەی کە بە ناوی پرۆژەی میهر لە لایەن

دەوڵەتـەوە دروست کرابـوون و بـە نرخێکـی تـا ڕادەیەک هـەرزانتر درابـوون بـە خەڵـک. دیـارە ئـەو خانووانـە لـە بـاری چۆنیەتییـەوە زۆر خـراپ بـوون و هـەرچۆنێک بـێ بـە نرخێکـی هـەرزان تـەواویان کردبـوون و ڕەنگـە بەشـی زۆری بودجـەی خانووەکـانیش چووبێ دە گیرفـانی بەرپرسـەکانەوە. سێهەم هـۆی قوربانیـدانی زۆر، نـەبوونی سیسـتمی ئاگـادار کردنـەوە و فریاکەوتنە لە کاتی کارەساتێکی ئاوا دا. ئەگەر هەر دوای لەرزەی یەکەم زوو خەڵکیان لە مەترسیی بوومەلەرزەکە ئاگـادار کردباوە ڕەنگە خەسارەت زۆر لەوە کەمتر بوایە. بە تایبەت کە ئـەو بوومەلەرزەیە پێش لـەرزەی هـەبووە. دیـارە خـەڵکێکی زۆریش بەو هۆیەوە لەماڵەکان هاتوونە دەر و ئەوە تا ڕاددەیەک لە زیـانی گیـانیی کـەم کردۆتـەوە. بـەڵام هیچ دەنگێکی وا نەبووە کە خەڵک وریا بکاتەوە تا پێش بوومەلەرزە گەورەکە هەموویان ماڵـەکان بـەجێ بێڵن. ئـاخر هـۆش بـە بـاوەڕی من نەبوونی فریاکەوتنی ڕێکوپێک و بە وەخت بووە. هەر لە تەلەفزیۆنی دەوڵەتیشەوە دەماندی کە خەڵکەکە بۆخۆی بە پـاچ و پێمـەڕە و بـە دەست بـەدوای قوربانییەکانـدا دەگـەڕان. هـیچ ئـامرازێکی خێـرا و پێشکەوتووی لـێ نـەبوو. بـە پێچەوانـەی ئیددیعاکانی ڕێژێم هیچ هێزێکی فریاکەوتنی واشی لێ نەبوو. هەربۆیە ژمارەی گیانبەختکردووەکان سەعات لە دوای سـەعات زیادی دەکرد. چونکە هێندە درەنگ فریایان دەکەوتن کە ئەگەر فەورەنیش گیانیان نەدابێ لە بن دار و پەردوودا گیانیان دەدا.

ئەوەی لەم پەیوەندیەدا دڵخۆشکەرە، هەڵوێستی گەلی کورد لـە ڕۆژهـەڵاتی کوردسـتانە. ئـەو هاوخـەمی و هـاو پەیوەندییـەی لـەم کارەسـاتەدا خـەڵکی ڕۆژهـەڵاتی کوردستان لـە خـۆی نیشـاندا ئـەوە دەسـەلمێنێ کـە بـە خۆشیەوە هەستی نەتـەوەیی و ئینساندۆستی لە ئەوجی خۆی دایە و بەڕاستی ئینسان شانازی بە کوردبوونی خۆیەوە دەکا. ئـەو بـە هاوارهاتنـەی ڕۆڵـەکانی کورد لە هەموو ناوچەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕا هەر لە باکورەوە تا ناوەند و باشووری ڕۆژهەڵات کە ئـاوا بـە شێوەیەکی بـەربڵاو بـە پیـر خوشک و براکانیانـەوە چـوون نیشـانی دەدا کـە گـەلی کـورد لـە ڕۆژهـەڵاتی کوردسـتان یـەکگرتووترین و بەهەستترین بەشی نەتـەوەی کـوردە، کـە هـەموو جـارێ لـە خۆشی و ناخۆشییەکانی خوشک و برایـانی خۆیـدا لـە هـەر ناوچەیەکی کوردستان بێ، دیسان خۆی دەسەلمێنێتەوە.

پرسیار: ئەگـەر بوومەلەرزەیـەکی وا لـە وڵاتێکـی دۆسـتی ئێـران ڕووی دابـا، ئێـران بـە پەلـە خـۆی دەگەیانـدێ، وەک چۆن بینیمان لە شەڕی غەززەدا لە ماوەی کەمتر لە ڕۆژێکدا لە کەناوی فارسەوە خۆی گەیاندە کەنارەکانی دەریای ئۆردۆن. بـەڵام خاوەخاو و کەمتەرخەمییەکانی دەزگا دەوڵەتییەکان بوو بەهۆی ئەوەی خەسارە گیانییەکان زیـاتر بن. ئایـا ئـەوە هۆکـارێکی تایبەتیی هەبوو؟

وەڵام: ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەر لە بناغەدا خۆی بە بـەرپرس نـازانێ لە بەرامبـەر خـەڵکی ئێران بـە گشتی و خـەڵکی کوردستان بە تایبەتی. تێڕوانینی ئەو ڕێژیمە بۆ هـەموو مەسـەلەیەک، تێڕوانینێکـی ئیدۆلۆژیکە. ئـەو تـەنیا ئـە و کـەس و

سەرچاوە Serchawe

گرووپانە بە ئی خۆی دەزانێ کە بە تەواوی لە خزمەتی ڕێژیمەکەی دابن. هەربۆیە کاتێک حیزبوڵڵای لوبنان بە هۆی ئاژاوەگێڕییەکانیەوە دەبێتە هۆی وێرانیی بەشێک لە باشووری لوبنان، کۆماری ئیسلامی بە ملیاردها دۆلارەوە خۆی دەگەیەنێتێ و لە ماوەیەکی کورتدا ئاوەدانی دەکاتەوە، بەڵام لە نێوخۆی ئێراندا ئێستاش گۆیا ئاوەدانکردنەوەی شاری «بەم» تەواو نەبووە. جا بۆ کوردستان هەر زۆر لەوەش خراپترە. ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر کوردستان لە کەمتەرخەمی تێپەڕیوە. بە باوەڕی من تەواو عەمدییە. لە حاڵێکدا لە ڕاگەیەندنەکانیاندا هیچیان تێدا نەهێشتووەتەوە و ئیددیعا دەکەن فەورەن هەموو پێداویستییەکیان دابین کردوە، لە ڕاپۆرتی تەلەفزیۆنی خودی خۆیاندا دەبینین کە هیچ فریاکەوتنێکی لێ نییە و قوربانییەکانی ئەو بوومەلەرزەیە کە بۆخۆیان بە هەزار زەحمەت لە بن دار و پەردوو ڕزگاریان بووە، بەدوای ونبووەکاندا دەگەڕێن و ئەوەندە کەلوپەلەش کە پێیان گەیوە هەمووی دیارە کە هەر یارمەتیی کۆمەڵانی خەڵکە.

پرسیار: جیا لەو کەمتەرخەمییانە ئەوەی ڕوحی خەڵکی بریندار کرد ئەوە بوو کە دەوڵەت لە ڕووداوی ئاگرگرتنەکەی «پلاسکۆ» لە تاران کە ڕۆژی ٣٠ی بەفرانباری ساڵی ڕابردوو ڕووی دا، ماتەمینیی گشتیی لە هەموو ئێراندا ڕاگەیاند، لە حاڵێکدا لەو ڕووداوەدا باڵەخانەیەک سووتا و ڕووخا، لە نێوان ٢٠ تا ٣٠ کەس گیانیان لە دەست دا و نیزیک ٢٣٠ کەس بریندار بوون. بەڵام لە بوومەلەرزەکەی پارێزگای کرماشاندا نیزیک ٥٠٠ کەس کوژران، ٧٠٠٠ کەس بریندار بوون و سەدان باڵەخانە و هەزاران ماڵ کاول بوون، کەچی تەنیا لە کرماشان ماتەمینی ڕاگەیەندرا؟ بۆ؟

وەڵام: ئەو کارەساتە گەورەیە هەڵی دەگرت کە نەک یەک ڕۆژ بگرە سێ ڕۆژیش لە سەرتاسەری ئێراندا ماتەمینی گشتیی بۆ ڕاگەیەندرابا. بەڵام هەر وەک لە وەڵامی پرسیاری پێشوودا گوتم، ئەو ڕێژیمە کوردستان بە خودی نازانێ و گرنگی پێ نادا. مەسەلەیەکی دیکەش کە زۆر ئاشکرا بە هەڵوێستی ڕێژیمەوە دیارە، سەرپۆشدانان لەسەر ئەو کارەساتە و بە کەم نیشاندانی ئەنجامەکانی ئەو کارەساتەیە. ڕێژیم تەنانەت داوای یارمەتیی کۆمەڵگەی نێونەتەوەییشی ڕەت کردەوە. بە باوەڕی من جگە لەوەی کە دوژمنایەتی ڕێژیم لە گەڵ کورد نیشان دەدا، شتێکی بن پەردەشی تێ دایە. چونکە بە ئاشکرا دیارە کە ڕژیم نایهەوێ وڵاتان لە قووڵایی ئەو کارەساتە تێ بگەن و تەنانەت نایهەوێ هەواڵنێرانیش بەو ناوچانەدا تێپەڕن. هەرچەند بەڵگەیەک بە دەستەوە نییە، بەڵام هەموو نیشانەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە ڕێژیم شتێکی بۆ شاردنەوە هەیە.

پرسیار: بێینە سەر بوومەلەرزەیەکی دی. چەند دەیە دەبێ ڕەوشی ئەمنیەتیی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست هیندەی ئێستا لەرزۆک و ئاڵۆز نەبووە. ئاکۆکیی قووڵی خاوەن بەرژەوەندییەکان لە یەکلاکردنەوەی ئەو کێشانە دەگاتە کوێ؟ ئایا ناوچە لە چاوەڕوانیی شەڕێک دایە؟

وەڵام: لە کەس شاراوە نییە کە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست پڕ کێشەترین ناوچەی جیهانە. ئەوەش چەند هۆکارێکی سەرەکیی هەیە. لە لایەکەوە ناوچەیەکی فرە نەتەوە، فرە دین و فرە مەزهەبە. کلتووری جیاواز و ڕادەی گەشە و پێشکەوتنی زۆر جیاوازی تێ دایە. یەکتر قەبوڵکردن و پێکەوەژیانی بە ئاشتییانە لە ڕادەی هەرە نزمی خۆی دایە. لە باری دابەشکردنی دەسەڵات، دابەشکردنی سەروەت و سامان و هەلی یەکسانەوە هیچ عەدالەتێکی تێدا نییە. نەتەوەکان دابەش بوون بە سەر نەتەوەی فەرمانڕەوا و نەتەوەی ژێردەستەدا. ئێرانی و تورک و عەرەب شەڕیانە لەسەر دەسەڵات و هێژمۆنی لە ناوچەدا. کورد بە تایبەتی و چەند نەتەوەیەکی دیکەش خەباتێکی خوێناوی دەکەن لە پێناوی وەدەستهێنانی سەرەتاییترین مافی ئینسانی خۆیاندا. مەسەلەیەکی دیکەی گرنگی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ئەوەیە کە خاوەنی سەرچاوەی ژێرزەمینیی زۆرە، ڕادەیەکی زۆر لە نەوت و گازی جیهان لەو ناوچەیەوە دابین دەکرێ، هەروەها سەرچاوەیەکی گرنگی ئاوی شیرینە و جگە لەوەش ناوچەیەکی ستراتیژیک و ژئوپۆلیتیکی گرنگە لە نێوان ئاسیا و ئورووپا دا. ئەوەش وایکردوە کە بەدرێژایی مێژوو چاوی تەماعی زلهێزەکانی دنیای لەسەر بووە. هاتوون داگیریان کردوە و بە پێی قازانجی ئابووریی خۆیان دابەشیان کردوە. بایی هەزاران میلیارد دۆلار چەک و چۆلیان تێدا فرۆشتوە و بۆ پاراستنی قازانجەکانی خۆیان هەرجارەی پشتیوانییان لە دیکتاتۆرێک کردوە. لە سەردەمی ئێستاشدا شەڕی بەرژەوەندییەکانی زلهێزەکانی ناوچە لە لایەک و زلهێزە جیهانییەکان لە لایەکی دیکەوە لەو ناوچەیەدا بەردەوامە. لە چەند ساڵی ڕابردوودا دوو مەسەلە بوونە هۆی ئەوەی کە دەرفەتێکی زێڕین بدەن بە کۆماری ئیسلامی کە هێژمۆنیی خۆی لە ناوچەدا زیاتر بسەپێنێ، یەکیان سیاسەتی موماشات و تەسلیم تەڵەبانەی ئیدارەی ئۆباما سەرۆککۆماری ویلایەتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا لەگەڵ ئێران و دووەمیان شەڕی داعش بوو. تا وای لێهات کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی تەواو سەرەڕۆ و بێ منەت بێ و ڕووهەڵماڵاوانە دەستێوەردان بکا لە کاروباری وڵاتانی ناوچەدا. بەڵام بە باوەڕی من چیدی ئەوەی بۆ ناچێتە سەر و لێی قەبوڵ ناکرێ. بە تایبەت کە وێدەچێ دوو زلهێزی گەورەی جیهانی و هاوپەیمانەکانیان کە لە ناوچەدان، واتە ئەمریکا و ڕووسیە لە سەر دابەشکردنی هێژمۆنی و پاراستنی قازانجەکانیان ڕێککەوتبن. هەروەها وێدەچێ ئیدارەی ترامپ لە ئەمریکا سیاسەتێکی چالاکتری لە دژی کۆماری ئیسلامی و بە تایبەتی دەستێوەردانەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا هەبێ. هێزە ناوچەییەکانی وەک عەرەبستان و تورکیەش زۆر لە ئێران دڵپڕن. وای بۆ دەچم کە بەرنامەی کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە بە دوای خۆیدا بێنێ و بە شکستی کۆماری ئیسلامی کۆتایی بێ. جا چ بە شێوەی تەسلیم بوونی کۆماری ئیسلامی و خواردنەوەی جامێکی ژەهری دیکەبێ تا بتوانێ بە شێوەیەکی لاواز خۆی بپارێزێ، و چ بە ڕووخانی ئەو ڕێژیمە تەواو بێ. بەهەر حاڵ وەزعی ئێستا ناتوانێ درێژەی هەبێ.

پرسیار: لە ئێستادا وا دێتە بەرچاو کە پێگەی ئێران بەهێزتر لە هەر کاتێکە. لە سووریەدا توانیویەتی ستراتیژیی خۆی سەربخا، پێوەندیی قووڵ و پتەوی لەگەڵ بەغدا دروست کردوە و عەرەبستانی لە یەمەن تووشی شەڕێکی پرتێچوو و پڕ شکەتی لەگەڵ حوسییەکان کردوە؛ حیزبوڵڵا لە هەموو کاتێک سەرکەشترە؛ پێوەندیی لەگەڵ ئورووپاش زۆر باشە. بڵێی

ئەوە لە خۆی تێک دا و بیەوێ لەگەڵ عەرەبستان ڕاستەوخۆ تێک گیرێ؟

وەڵام: ڕاستە زاهیرەن کۆماری ئیسلامی بەهێز دیارە و هێژمۆنیی خۆی لە ناوچەدا بڵاو کردووەتەوە. بەڵام دوو کێشەی سەرەکی لەبەردەم کۆماری ئیسلامی دایە. یەکیان ئەوەیە کە تا کەی دەتوانێ بە خەرجکردنی بودجەی ژیانی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران ئەو هەموو بەرەیانەی شەڕ بپارێزێ و ئیمکاناتیان بۆ دابین بکا و خەڵک و وڵاتەکەی خۆشی بە دەست بێکاری و بێ داهاتی و بێ دەرەتانیەوە بناڵێنن. دیارە بەم شێوە کۆماری ئیسلامی لە وڵاتە دراوسێکانی دا کۆمەڵێک جیرەخۆر بەدەست دێنێ، بەڵام هەتا دێ دڵی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران زۆرتر لە دەست دەدا. قەیرانەکانی ئابووری، سیاسی و کۆمەڵایەتیش لە نێوخۆی ئێراندا هەتا دێ زۆرتر قووڵ دەبنەوە. دووەم کێشە بۆ کۆماری ئیسلامی ئەوەیە کە سەبری زلهێزە جیهانییەکان و زلهێزە ناوچەییەکانیش لە سەریەوە دەڕژێ. نە وڵاتانی عەرەبی، نە تورکیە و نە ئەمریکا و وڵاتانی غەربی و نە ڕووسیەش هەتا سەر لێی قەبوڵ ناکەن. تا ئەو دواییانەش گومان هەبوو لەسەر ئەوەی کە ڕووسیە پشتی تێبکا. بەڵام ئەو دواییانە بە ئاشکرا هاوکاریی ڕوسیە و ئەمریکا لە مەسەلەی سووریەدا دەبینرێ و تەواو پێچەوانەی سیاسەتی کۆماری ئیسلامیشە. لە بەرامبەر کوردیشدا ڕووسیە و ئێران دوو سیاسەتی لێک جیایان هەیە. تەنیا لە سووریەدا بە زاهیر لە یەک بەرەدان، بەڵام لەوێش ڕەقیبن و هەتا دێ ڕووسیە زۆرتر تەنگ بە ئێران هەڵدەچنێ و لە نفوزی کەم دەکاتەوە. زۆرتریش لە تورکیە و عەرەبەکان نیزیک دەبێتەوە. تورکیە و کۆماری ئیسلامیش قازانجیان پێکەوە یەک ناگرێتەوە. زاهیرەن لە دژایەتی لەگەڵ کورددا یەک بوون، کەچی لە کردەوەدا نەیانتوانی هاوکاری بکەن و تورکیە ئەو خەتەی درێژە نەدا کە کۆماری ئیسلامی دەیهەویست و لانیکەم لەگەڵی هەماهەنگ نەبوو، چونکە بەرژەوەندییەکانیان لێک جیاوازن. عەرەبستان هەر بە هیچ شێوەیەک ناتوانێ لە گەڵ ئەو هێژمۆنیخوازییەی ئێران هەڵکا. ئەو هەم وەک جیهانی عەرەب دژی پەلهاویشتنی ئێران لە ناوچە دایە و هەم وەک ناوەندی جیهانی ئیسلام. بۆیە داهاتوو زۆر بە قازانجی کۆماری ئیسلامی نییە ئەگەر بەو سیاسەتە فراوانخوازیانەی درێژە بدا.

پرسیار: **کە چاو لە نێوخۆی حاکمییەت دەکەین دەبینین لە ئێستادا حاکمییەت تەواو یەکدەستە. کاریگەریی ئەو یەکدەستبوونە لەسەر خەباتی ئۆپۆزیسیۆن و تێکۆشانی مافخوازیی خەڵکی کوردستان چۆن دەبینی؟**

وەڵام: من پێموایە تەنیا ڕواڵەتی دەرەوەی حاکمییەت لە هەلومەرجی ئێستادا یەکدەست دیارە. هۆیەکەشی ئەوەیە کە هەرچەند بە زاهیر لە هێندێک مەیداندا براوەن، بەڵام بۆخۆشیان دەزانن کە لە هەموو کاتێک زەربە پەزیرترن و ڕێژیمەکەشیان لە هەموو کاتێک زیاتر هەڕەشەی لەسەرە. دیارە بۆ پاراستنی نیزامیش هەموویان یەکدەستن. ئەگەر لە ژێرەوە ناکۆکیشیان لەگەڵ یەکتر هەبێ لەسەر چۆنیەتیی ئیدارەکردن و شێوەی هەڵسوکەوت لەگەڵ دنیای دەرەوە، لە کاتی تەنگانەدا و بۆ پاراستنی نیزامەکەیان هەموو ناکۆکییەکان وەلا دەنێن و یەکدەست دیارن. سەبارەت بە کاریگەریی ئەو

یەکدەستبوونە لە سەر خەباتی ئۆپۆزیسیۆن و تێکۆشانی مافخوازی حەڵکی کوردستان، من بەش بە حاڵی خۆم پێم باشترە هەموو کاربەدەستانی ڕێژیم ڕووی ڕاستەقینەی خۆیان نیشان بدەن و ڕۆڵ دابەش نەکەن و ڕوو بەدەرەوەش هەمان هەڵوێستیان هەبێ کە لە گەڵ ماهییەتیان یەک دەگرێتەوە. چونکە ئیددیعاکانی سەردەمی هەڵبژاردن و ڕوو بە دنیای دەرەوە تەنیا دەبێتە هۆی دروستبوونی هێندێک تەوەهووم نیسبەت بە ڕێژیم و قازانجی بۆ هیچ لایەنێک نییە، جگە لە ڕێژیم خۆی. بۆیە یەکهەڵوێست بوونی کاربەدەستانی ڕێژیمم پێ قازانجە بۆ ئۆپۆزیسیۆن و بۆ تێکۆشانی مافخوازانەی گەلی کورد. شەڕی زێرینگەریی کاربەدەستانی ڕێژیم هیچ قازانجێک بە ئۆپۆزیسیۆن و خەباتگێڕانی کورد ناگەیەنێ. ڕووحانی لە دوو دەورەدا بۆ ڕاکێشانی خەڵک بۆسەر سندوقەکانی دەنگدان و بۆ فریودانی ئەفکاری عمومی دەیان بەڵێنی دا و ئێستاش کە جارێکی دی نایەتەوە بەر قەزاوەتی خەڵک، دیارە لە کوێ ڕاوەستاوە.

پرسیار: ئەگەر کەمێک بە ڕوونی بدوێین پێتان وانییە کوردستان و پرسی کورد لە ئێران ئێستا زۆر لە پەراوێز دایە؟ لە دوایین ڕاپۆرتی خاتوو ئەسما جەهانگیریشدا بینیمان کەمترین سەرنج درابووە سەر پێشێلکردنی سیستماتیکی مافی کورد لە ئێران، یانی هەر باس نەکرابوو. ئەمن دەپرسم بۆ لەو دۆخە داین؟

وەڵام: ئەو دۆخەی ئێستا بەرهەمی چەندین هۆکارە. یەکێک لە هۆکارەکان ئەوەیە کە بەداخەوە بەرگری لە مافی مرۆڤ لە دنیادا دەکەوێتە دوای پاراستنی بەرژەوەندیی ئابووری و سیاسی. وە نیە کەم لەسەر کۆماری ئیسلامی و پێشێلکارییەکانی کۆماری ئیسلامی گوترابێ، ئەوەش وا نییە کە ناوەندە نێونەتەوەییەکان لێی ئاگادار نەبن. ڕەنگە لە سەردەمی ئامادەکرانی ڕاپۆرتێکی تایبەتیدا حیزب و ڕێکخراوە کوردستانییەکان و چالاکانی بواری مافی مرۆڤ غافڵ بووبن و نەیانتوانیبێ شوێن دابنێن. بەڵام بەگشتی هەموو جیهان و هەموو ڕێکخراوەکانی بواری مافی مرۆڤ لە جینایەتەکانی کۆماری ئیسلامی ئاگادارن و ئێمەش لە هەموو دیدارەکانماندا ئەوە هەست پێ دەکەین. هۆی دیکەی ئەوەیە کە ئێستا لە سەر ڕێژیمی ئێران سێ مەسەلە بە گرنگتر دادەنرێ تا پێشێلکاریی مافی مرۆڤ. ئەویش مەسەلەی چەکی ئەتۆمی، مەسەلەی دەستێوەردانەکانی لە وڵاتانی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و مەسەلەی موشەکە دوورهاوێژەکانیەتی. کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی بە پلەی یەکەم دەیهەوێ ئەو خەتەرانەی کۆماری ئیسلامی لە سەر خۆی دووربخاتەوە. دوایە نۆرەی مافی مرۆڤ دێ. بەداخەوە لە وڵاتانی دیکەش هەروایە. باس لەسەر مافی مرۆڤ زۆرتر لە چوارچێوەی قەتعنامە و داواکاریەکی سەر کاغەز دا دەمێنێتەوە.

پرسیار: هەر مەسەلەی مافی مرۆڤ نییە، ئەدی کێشەکانی دیکەی کۆمەڵگەی کوردستان لە نێو خۆیدا چی کە وادێتە بەرچاو ستاتوی کوردی ڕۆژهەڵات بە نزمتر ببیندرێ. هۆکارەکان چین؟ ئایا نەبوونی گوتارێکی گشتگیرە؟ کێشەی پرشوبڵاویی حیزبەکانیەتی؟ مەسەلەی قەیرانی شوناسە؟ ژئۆپۆلوتیکە؟ بەهێزبوونی حکومەتی ناوەندییە؟ چییە؟

وەڵام: کێشەی سەرەکیی کورد نەبوونی ستراتیژیی نەتەوەیی و یەکگرتوویی نەتەوەییە. هەرچەندە خاڵی هاوبەش لە بۆچوونی ڕێکخراوە کوردستانیەکاندا زۆرە، بەڵام ئەو خاڵە هاوبەشانە کاریان لەسەر نەکراوە و نەکراونەتە ستراتیژی نەتەوەیی و نەکراونەتە هێڵی سوور بۆ هەمووان. لە کوردستان حیزب بۆ ستراتیژی نەتەوەیی بە کار ناهێنرێ، بەڵکوو بە پێچەوانەوە حیزبەکان هەوڵ دەدەن مەسەلە نەتەوەییەکە بۆ بەهێزبوونی حیزب بە کار بێنن. هەربۆیەشە تەنانەت لە سەر ئەوەش زۆر جار کێشەیانە و موزایەدەی حیزبی پێوە دەکەن و بە مێژووی خۆیانی دەزانن و حیزب لە کۆمەڵگە جوێ دەکەنەوە. ئەگەر وانەبا مەسەلە نەتەوەییەکەیان بە ئی هەمووان دەزانی و لەگەڵ یەکتر ڕێکدەکەوتن بۆ وەدیهێنانی ئەو ئامانجانە. دیارە کێشەی قەیرانی شوناس و ژئۆپۆلیتیکیشمان هەیە. دابەشکرانی کوردستان بۆ چوار پارچە هەم شوناسی لێ تێکداوین و هەم ئێمەی خستووەتە نێو چوارچێوەیەکی ژیئۆپۆلیتیکیەوە کە هەر چوار دەورمان دوژمنە. هێزی نەتەوەی کورد دابەش کراوە، فەرهەنگ و کلتووری دابەش کراوە، پەیوەندییە کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانی دابەش کراون. لە بەرامبەردا دوژمنمان زۆرتر بوون و هێزی حکومەتە ناوەندییەکان زۆرتر بووە، بە هۆی ئەوەوە کە چوار حکومەتی ناوەندی هەمیشە لە دژی ئێمە کۆکن و بۆ لێدانی ئێمە هەموو ناکۆکییەکانی خۆیان وەلا دەنێن. سەرەڕای هەمووی ئەوانە ئەگەر هەموو کورد وەک یەک نەتەوە بیر بکاتەوە، ناکۆکییەکان وەلا نێین و یەکگرتوو بین، هیچ هێزێک ناتوانێ تێکمان بشکێنێ.

پرسیار: ئەمەی جەنابت فەرمووت بە چی دەکرێ و چۆن دەکرێ؟

وەڵام: بە داڕشتنی ستراتیژیی نەتەوەیی، یەکگرتن لە بەرەیەک یا کۆنگرەیەکی نەتەوەیی دا، بە لابیگەرییەکی نەتەوەیی لە دەرەوەی وڵات و بە بەشداری هەموو حیزب و ڕێکخراوە کوردستانییەکان و کارکردن لە نێوخۆی کوردستاندا بۆ ڕێکخستنی هەستی نەتەوەیی و گۆڕینی ئەو هەستە بەهێزی نەتەوەیی(بەواتای دروستکردنی نەتەوەو ئامادەکردنی بۆ دەوڵەتداری)، بە جۆرێک کە لە کاتی پێویستدا بتوانێ بیهێنێتە سەر شەقام. ئەوانە لەو ئامرازانەن کە دەتوانرێ بە هۆیانەوە کۆسپەکان وەلا بنرێن و کورد لە جیهاندا شوێندانەرتر بکەن و کیانی کوردی بکەنە ئەمری واقیع.

پرسیار: ئێوە وەک حیزبی دێموکرات چیتان لەو پێناوەدا کردوە و هەوڵەکانتان بە کوێ گەیشتوون؟

وەڵام: گرنگترین هەنگاو بۆ ئەو هەوڵانە ئەوەیە کە بەڕاستی لەو پێویستییە مێژووییانە تیگەیشتبی. دووەم هەنگاو ئەوەیە کە حیزب بە ئامرازێک بزانێ بۆ وەدیهێنانی ئەو پێویستییانە. سێهەمین هەنگاویش ئەوەیە کە بەکردەوە و باوەڕەوە هەنگاوی بۆ باوێژی. ئێمە وەک حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لە هەنگاوی یەکەم و دووەم تێپەڕیوین و بۆ هەنگاوی سێهەم ئامادەین. هیوادارم وەڵامی ئەرێنی لە بەرامبەرەکانمان وەربگرین و بتوانین بە هاوکاری خەباتگێڕانی دیکەی مەیدانی کوردایەتی، بەتایبەتی ئەوانەی کە بە بۆچوون و بە مێژوو زۆر لێک نیزیکین ئەو ئامانجە گەورەیە وەدی بێنین. پێمخۆشە

ئەوە بڵێم کە یەکگرتنەوەی بنەماڵەی گەورەی دێموکڕات کە حدک هەر لە دوای کۆنگرەی چاردەوە بە لێبڕاویەوە هەوڵی بۆداوە، دەتوانێ چەند هەنگاوێک لەو ستڕاتیژیە نەتەوەییە نیزیکمان بکاتەوە.

لە ژمارە ٧١٤ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٤ی ئۆڤەمبەری ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

عەلی بداغی: کۆماری ئیسلامیی ئێران ئەو نیزامە سیاسییە نییە کە بە پێخۆشبوونی خۆی بەرەو کرانەوە بچێ

کورد لە ئێران بە نەتەوەیەکی مافخواز دەناسرێ، هەر ئەو مافخوازبوونە و سووربوون لە خەبات دەرخەری ئەوەیە کە مافەکانی بەبەردەوامی پێشێل کراون و نەهاتوونەتە دی. کورد وەک پێکهاتەیەک لە ئێران لە چاخی نوێشدا پتر لە دەیان ساڵە بۆ گەیشتن بە مافە نەتەوەیی و مەدەنییەکانی خەبات دەکا، بەڵام زۆربەی زۆری ئەو مافانە بەهۆی سیاسەتی سەرکوت و زەبروزەنگی حوکمەتە دیکتاتۆرەکان وەدی نەهاتوون و پێخوست کراون؛ بەڵام پێ بەپێی ئەوەش خەڵکی کورد کۆڵی نەداوە و ڕازی بەو قەدەرە نەبووە و لەسەر خەباتی مافخوازیی خۆی بەردەوام بووە. پرسی مافی مرۆڤ و سیاسەتکردن لەسەر ئەو بابەتە بۆ گرینگە؟ حیزبەکان چۆن لەسەر ئەو بابەتە سیاسەت دەدەن؟ دوایین هەڵسەنگاندنەکان بۆ ڕەهەندە جۆراوجۆرەکانی پێشێلکرانی مافی مرۆڤ لە کوردستان چین.

«کوردستان» ئەو بابەتەی لەگەڵ عەلی بداغی، بەرپرسی ناوەندی مافی مرۆڤ بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان تاوتوێ کردوە:

پرسیار: با بە پێناسەیەکی ناوەندی مافی مرۆڤی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەست پێبکەین. ئەو ناوەندە کەی دامەزراوە و کارەکانی چین؟

عەلی بداغی: ناوەندی مافی مرۆڤ بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دامەزراوەیەکی تایبەت بە چالاکی لە بەستێنی مافی مرۆڤە کە لەلایەن کۆمەڵێک چالاکی سیاسی و چالاکانی بواری مافەکانی مرۆڤ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەڕێوە دەبرێ.

ئەو دامەزراوەیە بە سەرنجدان بە پێشێلکردنی سیستماتیکی مافی مرۆڤ لە کوردستانی ئێران هەوڵ دەدا تریبوونی لەقاوادانی پێشێلکارییەکانی مافی مرۆڤ لە کوردستان و هەروەها سەکۆی فێرکردنی بنەماکانی مافی مرۆڤ و پەرەپێدانی کلتووری مافی مرۆڤ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بێ. بڵاوکردنەوەی هەواڵ و زانیاری، هەڵوێست لە بەرامبەر ڕووداوەکان، دانەوەی ڕاپۆرت بە ناوەندە جیهانییەکانی داکۆکی لە مافی مرۆڤ و ئۆرگانە نێونەتەوەییەکان، بڵاوکردنەوەی وتار، وتووێژ و ئامادەکردنی ڕاپۆرت لە پێوەندی لەگەڵ بارودۆخی چالاکان و زیندانیانی سیاسی و مەدەنی، منداڵان، ژنان، کرێکاران و هتد بەشێکی دیکە لە چالاکی و پرۆژە کارییەکانی ئێمە پێک دێنن.

پرسیار: ئێوە کادرێکی ڕێبەریی حیزبی دێموکراتن و بەو پێیە ئەو ناوەندە دەبێ لە حیزبی دێموکرات نیزیک بێ. حیزبی دێموکرات چۆن دەڕوانێتە پرسی مافی مرۆڤ و چۆنی سیاسەت لەسەر دەکا؟

عەلی بداغی: ئەمڕۆکە پرسی مافی مرۆڤ وەک یەکێک لە پارامێترەکان لە سیاسەتی نێودەوڵەتیدا دەوری کاریگەر دەبینێ و تەنانەت دەبینین کە لە هەندێ حاڵەتدا پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە لایەن حکوومەتە دیکتاتۆرەکانەوە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییشی بۆ دەخالەتی ئینسانی هان داوە.

کۆماری ئیسلامیی ئێران هەر لە سەرەتای دامەزرانییەوە تا ئێستا بە شێوەی سیستماتیک مافی خەڵکی ئێران و بە تایبەت مافی نەتەوەکانی ئێران و یەک لەوان نەتەوەی کوردی پێشێل کردوە و ئەو پێشێلکردنانە لە هەموو بوارە و بەستێنە سیاسی، مەدەنی، کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی و ئابووری و ئاییینیدا بەرهەست و زەق و بەرچاون.

لە لایەکی دیکەوە لەمێژ ساڵە کە گوتار و یەکێک لە پەیامە سەرەکییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی، بە تایبەت حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ کۆمەڵگەی جیهانی ئەوەیە کە کێشەکانی خۆیان لە گەڵ کۆماری ئیسلامی تەنیا لە خانەی سیاسەتی دەرەکی و هەوڵەکانی ڕێژیم بۆ دەسڕاگەیشتن بە چەکی ئەتومی و قەیران خوڵقێنیەکانی لە ناوچەدا قەتیس نەکەنەوە، چونکە گرینگتر لەو بابەتە پێشێلکردنی مافی مرۆڤە کە بە شێوەی ڕەها و سیستماتیک و دوور لە ڕەخنەی جیدیی کۆمەڵگای جیهانی پیادە دەکرێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستان یەکێک لەو لایەنانەی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامییە کە لە هەموو ئەو هەل و تریبوون و دەرفەتانەی دەستی دەکەوێ، بۆ لەقاودانی پێشێلکاریی مافی مرۆڤ لە ئێران هەوڵی داوە. دامەزراندنی «ناوەندی مافی مرۆڤ بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان»یش بۆ ئەو ئامانجە بووە هەتا بە شێوەیەکی سیستماتیک و بەبەرنامە بۆ ئەو مەبەستە تێکۆشانی هەبێ.

پرسیار: ئێوە چەند ڕۆژ پێش ئێستا ڕاپۆرتی وەرزی بەهاری ناوەندەکەتان بڵاوکردەوە کە دیکۆمینتێک بوو لەسەر حاڵەتەکانی پێشێلکرانی مافی مرۆڤ لە سەرەتای ئەمساڵەوە تا ئێستا. دەکرێ هەندێ وردەکاریی ئەو ڕاپۆرت و دیکۆمینتەمان بۆ باس بکەن؟

عەلی بداغی: پێش هەموو شتێک دەبێ بڵێم کە پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان سیستماتیکە. لە ماوەی ٤٠ ساڵی ڕابردوودا مافی خەڵکی کوردستان، چ مافە سیاسی و مەدەنییەکانیان، چ مافە کولتوورییەکانیان، چ مافە نەتەوەیی و چ مافە ژینگەیی و زمانی و بە گشتی لە هەموو ڕەهەندەکانەوە مافی کورد لە ئێران پێشێل دەکرێ. ئەو پێشێلکارییە هەم سیستماتیکە و هەم ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ. لە ڕێگری لە خوێندن بە زمانی دایک، بە زمانی زگماکەوە بگرە هەتا دەگاتە پەراوێزخرانی کوردستان لە گەشە و پەرەسەندن، لە بەشداری پێنەکردنیان، لە بێبەشکردنیان لە ئیدارەکردنی شار و ناوچەکانی خۆیان ڕا بگرە هەتا دەگاتە بەتاڵانبردنی سەرچاوە سروشتییەکانیان کە لە ئێستادا ڕەنگبێ گرینگترینی ئەوانە بەتاڵانبردنی «ئاوی» کوردستان بێ. لە ئاگردانی دارستانەکانی ڕابردوو هەتا دەگاتە بەرگرتن بە چالاکی و جموجۆڵە فەرهەنگییەکان. جا ئەوەی ئێمە لە ڕاپۆرتەکانی ناوەندەکەماندا بە دیکۆمێنتی دەکەین پتر لایەنی زبری پێشێلکردنی مافی مرۆڤە لە کوردستان بەهۆی دەزگای قەزایی و دامودەزگا سیاسی و ئەمنیەتییەکانی کۆماری ئیسلامییە.

نوێترین ڕاپۆرتی ئێمە دەڵێ کە لە ماوەی سێ مانگی بەهاری ئەمساڵیشدا سەدان حاڵەتی پێشێلکرانی مافی مرۆڤ تۆمار کراوە کە لە چەند بەشی کۆڵبەرکوژی، ڕەشبگیر و گرتنەکان، تەقینەوەی مین، ئێعدام، خۆکوژی و ڕووداوەکانی کاردا پۆلێن کراون.

پرسیار: ئەمن چاوم بە وردەکاریی ڕاپۆرتەکە کەوتووە و ئەوەی بەدیم کرد ژمارەی زۆری گرتنەکان و حوکمدانەکان لە کوردستان بوو؟ ئایا ئەوە هۆکارێکی تایبەتیی هەیە؟

عەلی بداغی: بەڵێ هەر چاوخشاندنێکی کورت بەو ڕاپۆرتە و ڕۆژانە بەدواداچوون بۆ دەنگ و باس و مانشێتی هەواڵەکان پێمان دەڵێ کەشی سیاسی لە کوردستان لە چاو ناوچەکانی دیکەی ئێران ناوچەیەکی جیاوازە. لەو بەشە لە ئێران کارکردی دەزگای قەزایی و ناوەندە ئەمنیەتییەکان زۆر جیاوازە و بە گشتی تێچووی چالاکیی سیاسی لە کوردستان یەکجار لەسەرێیە.

وەک بۆ خۆت باست کرد هەر لە بابەت بەندکرانی چالاکە سیاسی و مەدەنییەکانیدا زۆرترین کەسیان لە بەندیخانەکان پەستاوتوە. باسەکە ئەوەیە کە ڕۆژنامەنووس و چالاکی کرێکاری و هەڵسووڕە مەدەنییەکان لە کوردستان نەک لەسەر کەیسێکی سینفی؛ بەڵکوو بە تۆمەتی ئەمنیەتی دەگیرێن و؛ بەندکراوە سیاسییەکانیش قورسترین حوکمیان لە دەزگای

قەزاییدا بەسەردا دەسەپێ کە زۆربەی جاران دوورخرانەوە بۆ شار و ناوچە هەرە دوورەکان لە کوردستان وەک کەرەج و زاهیدان و مینابی لەگەڵە.

ئێمە دەبینین بۆ تاوانی وەک یەک لە ئێران سزای وەک یەک لە کوردستان دیاری ناکرێ و هۆکاری ئەوەش هەر بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کوردستان کەیسێکی ئەمنیەتییە بۆ کۆماری ئیسلامی. کوردستان لە ڕوانگەی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی سەری مارەکەیە و دەبێ پان بکرێتەوە، بۆیەش دەبینین تێچووی چالاکیی سیاسی، مەدەنی و هەڵسووڕانی کۆمەڵایەتی لە کوردستان لە چاو ناوچەکانی دیکە زۆر لەسەرێیە، بەڵام با ئەوەش بڵێم کە ئەوانە هیچیان کۆڵیان بە ڕوحی بەربەرەکانی و تێکۆشان لە کوردستان نەداوە.

پرسیار: ئەوانەی گیراون بە تاوانی سیاسی بەند کراون و حوکم دراون؟

عەلی بداغی: نەخێر هەتا ئێستاش دەزگای قەزایی کۆماری ئیسلامی تاوانی سیاسیی پێناسە نەکردوە و زیندانیانی سیاسیی کورد هەمووی بە تۆمەتی چالاکیی ئەمنیەتی دەگیرێن و حوکم دەدرێن. وەک باسم کرد دوای ٤٠ ساڵ لە دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی ئێستاش «تاوانی سیاسی» لەو وڵاتە پێناسە نەکراوە و لە ڕاستیدا ئەوەش دەستی ئاوەڵا کردوە بۆ ئەوەی چی نەیار و دژبەر و ڕەخنەگر و ئۆپۆزیسیۆن هەیە لەو وڵاتەدا، تاوان «هەوڵدان بە دژی ئەمنیەتی وڵات»یان بدرێتە پاڵ و؛ سزای قورسیان لەو سۆنگەیەدا بەسەردا بسەپێندرێ. بەمجۆرە کۆماری ئیسلامیی ئێران هەم دژبەران و ڕەخنەگرانی خۆی دەمکوت دەکا و ڕاپێچی سووچی زیندانیان دەکا، هەم بەو پەڕی ڕووهەڵماڵراوی دێ و دەڵێ وڵاتەکەی تاقە یەک زیندانیی سیاسیی نییە!

لە کوردستان ئەو دۆخە بۆ چالاکانی سیاسیی کورد و ڕەخنەگرانی کۆماری ئیسلامی بە جۆرێکی دیکەیە، واتە تێچووی چالاکیی سیاسی و بەرهەڵستکاری...

لەچاو ناوچەکانی دیکەی ئێران گەلێ قورسترە. وەک پێشتریش ئاماژەم پێدا بۆ کاری وەک یەک، سزای وەک یەک نییە و چالاکی سیاسی هەیە لە کوردستان بە تاوانی! ڕوماڵکردنی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ سزای ١١ ساڵ زیندانیی بەسەردا سەپاوە، بەڵام هەر هەمان کار لە تاران سزاکەی ٦ مانگ بووە. ئەوە جیا لەوەی لە هەموو ئەو ساڵانەدا کوردستان لە ڕووی سەپاندن و جێبەجێکردنی سزای ئێعدام بە سەر زیندانیانی سیاسیدا پشکی شێری بەرکەوتوە، هەروەها لە ڕووی سەپاندنی سزای زیندانیی درێژماوەی ٢٥ ساڵ زیندان تا زیندانی هەتاهەتایی.

پرسیار: بە جۆرێکی دی دێمەوە نێو باسەکە. دەپرسم تاوانی سیاسی یانی چی و زیندانیی سیاسی چ فەرقێکی لەگەڵ زیندانییەکی دیکە هەیە؟

عەلی بداغی: تاوانی سیاسی لە ڕوانگە و بۆچوونی جیاوازەوە لێک دەدرێتەوە، بەڵام لە ئاسانترین تێگەیشتندا تاوانی سیاسیە بریتییە لە هەر جۆرە ڕەفتار و کردەوەیەک کە بە مەبەستی ڕەخنەگرتن لە سیستمی بەڕیوەبەریی وڵات لە دژی حاکمییەت دەکرێ و مەبەستی سەرەکیش لەو کردەوە و چالاکییە، بە ناڕەوا نیشاندانی ڕەفتار و بڕیار و ڕێوشوێنەکانی دەسەڵات و نیزامی بەڕێوەبەریی وڵاتە، ئەویش بە مەبەستی گۆڕان.

ئەو ڕەفتار و کردەوانەدا لە نووسینی وتار و بڵاوکردنەوەیان لە میدیا گشتییەکان، کۆڕ و کۆبوونەوە پێکهێنان و وەرێ خستنی خۆپیشاندان و سمینارگرتندا دەردەکەون و مەبەستی سەرەکیی هەموو ئەو کردارانەش ڕەخنەگرتن و دژایەتیکردنی نیزام و سیستمی بەڕێوەبەریی وڵاتە. هەر بەو پێیەش جیاوازیی تاوانبارێکی سیاسی لەگەڵ تاوانبارێکی ئاسایی لێرەدا دەردەکەوێ کە تاوانباری سیاسی ئارمانجخوازە و لە پێناو بەرژەوەندیی گشتیی کۆمەڵگە و وڵاتدا بە ئەنجامدانی کردەوەیەکی ناقانوونی تاوانبار کراوە، بەڵام تاوانبارێکی ئاسایی تەنیا لە بەرژەوەندیی تاکی خۆیدا دەستی بۆ تاوانێک درێژ کردوە. تاوانباری سیاسی بەو بیروباوەڕەی کە هەیەتی خۆی فیدای کۆمەڵگە و بەرژەوەندییە گشتییەکانی کۆمەڵگەکەی دەکا، بەڵام تاوانباری ئاسایی بە پێچەوانە ڕەنسیپەکانی کۆمەڵگە و بەرژەوەندییە گشتییەکانی کۆمەڵگەکەی فیدای بەرژەوەندیی خۆی دەکا.

هەر لەو سۆنگەیەشەوە لە زۆربەی وڵاتانی دنیا کۆمەڵە ئیمتیاز و مافێکی تایبەت بۆ زیندانییانی سیاسی لە بەرچاو گیراوە. بۆ وێنە بەر لە هەموو شتێک ڕێزی تایبەتیان لێ دەگیرێ و، ویڕای پاراستنی کەرامەتیان لە گیراو و تاوانبارە ئاساییەکان جیا دەکرێنەوە و کۆمەڵە مافێکی تایبەت وەک دەست پێڕاگەیشتن بە زانیاری و شوێنی ڕاگیرانی ستانداردیان بۆ دابین دەکرێ.

بەڵام لە کۆماری ئیسلامیی ئێراندا ڕاست پێچەوانەی ئەوە لە گەڵ تاوانبارانی سیاسی هەڵسوکەوت دەکرێ. تاوانبارانی سیاسی تۆمەتی ئەمنیەتییان دەدرێتە پاڵ و دوای ئەشکەنجە کرانێکی زۆر، لە ژوورە تاکەکەسییەکانیان دەپەستێون و لە ژێر ناوی ڕیزە ئیدیعایەکی لیڵ و نادیاری وەک، هەوڵدان بۆ ڕووخاندنی نیزام و دژایەتیکردنی خودا سزای قورسی زیندانی درێژ ماوە و تەنانەت ئێعدامیان بە سەردا دەسەپێندرێ.

کوردستان: باشە ئەوە کە تاوانی سیاسی لە ئێران کاری پێ ناکرێ چ لە مەوزووعەکە دەگۆڕێ؟

سەرچاوە
Serchawe

عەلی بداغی: قسەکە ئەوەیە کاتێک لە وڵاتێکدا و لە سیستمی دادی وڵاتێکدا تاوانی سیاسی پێناسە کرا، ئیدی چالاکانی سیاسی دەزانن کە لە بەرامبەر هەرچەشنە کردەوەیەکدا چ جۆرە سزایەک چاوەڕوانیان دەکا و لەوەش دڵنیان کە جیا لە قازی کە نوێنەر و پارێزەری دەسەڵات و حاکمییەتە، هەیئەتی مونسیفەیەک هەیە کە تەشخیسی تاوان بوون یا نەبوونی کردەوەکەی ئەوان دەدا و دادگاییکردنەکەشیان بە ئاشکرا و لە بەرچاوی میدیاکانە، ئەوە لە هەموو وڵاتە دێموکراتیکەکاندا وایە. بەڵام لە ئێراندا بە هۆی ئەوەی کە تاوانی سیاسی پێناسە نەکراوە، هیچ ڕوون نییە کە کردەوە یان دژکردەوەیەکی سیاسیی چالاکێک بە چ پێودانگێک هەڵ دەسەنگێندرێ و چ جۆرە سزایەکی بۆ دەبڕدرێتەوە. ئەوەش لە جێی خۆی کە هیچ کام لەو دادگاییکردنانەی تاوانبارانی سیاسی بە ئاشکرا بەڕێوە ناچن و تەنانەت پێچەوانەی ئەسڵی ١٦٨ی یاسای بنەڕەتیی وڵاتیش هەیئەتی مونسیفەیەک نییە کە تەشخیسی کردەوەکەی ئەو وەک تاوان یان کردارێکی قانوونی بدا و، ئەوە تەنیا دادوەرە کە وەک پارێزەری بەرژەوەندییەکانی دەسەڵات چۆنی پێ خۆش بێ بە گەز و ڕبەی خۆی دەیپێوێ و حوکمی خۆی دەدا.

بەڵام بۆ دوای ٤٠ ساڵ تاوانی سیاسی کە لە قانوونی بنەڕەتیی وڵاتدا ئاماژەت پێدراوە پێناسە نەکراوە و لە دەزگای دادی کۆماری ئیسلامیدا کاری پێ ناکرێ بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە دەسەلاتبەدەستانی سەرەکیی کۆماری ئیسلامی هەر لە جێدا نایانەوی کە وەها یاسایەک لە ئایینی دادڕەسیی ئێراندا هەبێ، چونکی ئەوان نایانەوێ کە وا پیشان بدەن کە لە نێو نیزامی کۆماری ئیسلامیدا زیندانیی سیاسی هەیە و ژمارەی ئەو زیندانییانەش چەندەن، چونکی لە دنیای ئەوڕۆدا ژمارەی زیندانییانی سیاسیی لە هەر وڵاتێک دا یەکێک لە پێوەر و پێودانگەکانی ئازاد بوون و دێموکراتیک بوون و دادپەروەر بوونی حاکمییەتی ئەو وڵاتەیە.

پرسیار: بێینە سەر لایەنەکانی دیکەی مافی مرۆڤ کە لە کوردستان پێشێل دەکرێ. مافی مرۆڤ لە کوردستان لە ڕەهەندەکانی دیکەوە چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

عەلی بداغی: ئەگەر پێناسەی ئێمە بۆ مافەکانی کورد هەر ئەو پێناسەیە بێ کە لە جاڕنامەی جیهانیی مافی مرۆڤدا هاتوون و ٧٠ ساڵ لە تەمەنیشی ڕادەبرێ، بەداخەوە زۆر لەو مافانە بۆ تاک و کۆمەڵی کورد وەدی نەهاتوون. هەڵبەت وەنەبێ لە ئێران تەنیا کوردستان لە زۆر مافە سروشتی و بنەڕەتییەکانی بێبەش بێ، بەڵکوو وەک دەبینین ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئەمڕۆکە بەهۆی ڕەفتارە نەگونجاوەکانی لەگەڵ نۆرم و بایەخە نێونەتەوەییەکان بە ڕێژیمێکی پێشێلکەری مافی مرۆڤ دەناسرێ. لە ماوەی ٤٠ ساڵ تەمەنی ئەو ڕێژیمەدا بەردەوام لەلایەن کۆمیسیون و شووڕای مافی مرۆڤی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و یەکێتیی ئورووپا و ناوەند و ڕێکخراوە جیهانییە بێسنوورەکانی پارێزەری مافی مرۆڤە مەحکووم کراوە. بەڵام پێشێلکارییەکانی مافی مرۆڤ لە کوردستان لەلایەن ڕێژیم بەوەڕا جیاوازە کە هەم سیستیماتیک و بە بەرنامەو

سەرچاوە
Serchawe

پلان دەکرێ و هەم لە چاو ناوچەکانی دیکەی ئێران زیاترە. هۆکارەکەشی بۆ ڕوانگەی زاڵی ئەمنیەتی بۆ سەر کوردستان دەگەڕێتەوە.

لە حاشاکردن لە هەرچەشنە مافێکی سیاسی و نەتەوەیی، لە ژمارەی زۆری ئیعدام و شاڵاوی گرتن و بەندکردنی چالاکانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و کولتووری. لە سەرکوتی توندوتیژانەی بزاوتە مەدەنییەکان، لە ڕێگری لە خوێندن بە زمانی دایکی لە پەروەردە و بارهێناندا، لە بەشداری پێنەکردنی کورد لە ئیدارە و بەڕێوەبەریی ناوچەکانی خۆیان، لە لە پەراوێزخستن و لە پەراوێزداڕاگرتنی کوردستان لە ڕەوتی گەشە و ئاوەدانیدا، لە بەتاڵانبردنی سەرچاوە سروشتییەکانی کوردستان وەک کانگاکانی بەردی زێڕ و بەردی بیناسازی، لە بەتاڵانبردنی ئاوی کوردستان و لەوە لەوە و زۆر ڕەهەندی دی لە هەموو بوارەکانی سیاسی، ئابووری و کۆمەڵایەتیدا.

بە گشتی ئەگەر ڕێژیم خۆی لە خۆیدا نادێموکراتیک، سەرکوتگەر و دیکتاتۆرە، بەڵام کوردستان لە هەموو بوارەکانی ئەو زەبروزەنگ و پێشێلکارییانەدا بەداخەوە پشکی شێری بەر دەکەوێ و لە هەموو ناوچەیەکی دیکەی ئێران خەڵکەکەی پتر مافەکانی پێشێل کراوە.

کوردستان: مافی مرۆڤ چەندە دەتوانێ لە هاوکێشە جیهانییەکاندا بخوێندرێتەوە و شوێنداربێ لە سەر بڕیاری سیاسیی وڵاتان؟

عەلی بداغی: مافی مرۆڤ ئەرزشێک و بایەخێکی نێونەتەوەییە و وڵاتان کەم و زۆر، بەند بە چەندی و چۆنیی دێموکراتیک بوونیان لەبەرچاوی دەگرن. ئێمە لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکاندا پێشتر کۆمیسیۆن و ئێستا شووڕای مافی مرۆڤمان هەیە کە کار بۆ جێخستنی بەهاکانی مافی مرۆڤ و هاندانی دەوڵەتان بۆ ڕەچاوکردنی پرەنسیپەکانی مافی مرۆڤ دەکا. تەنانەت وردە وردە باسی دەخالەتی مرۆیی خەریکە دەبێتە کارتێک بۆ وڵاتە زلهێزەکان لەسەر یەکلاکردنەوەی قەیرانی سیاسی و مرۆیی وڵاتێک. ئێمە لە بیرمانە ئەوەی ئێستا لە هەرێمی کوردستان هەیە و ئەگەر هەڵە و ناڵێکییەکانی ساڵی ڕابردوو نەبا دەکرا ئێستا لە قۆناغێکی زۆر شازی سیاسیدا با، بەرهەمی ئەو دەخالەتە مرۆییەیە کە ساڵی ٩١ و دوابەدوای کۆڕەوە مێژووییەکەی باشووری کوردستان بە دروستکردنی مەداری دژەفڕینی ٣٦ دەرەجە درا. یان وەرگرتنی سەدان هەزار کۆچبەر لە سێ ساڵی ڕابردوودا دوای مردنی «ئایلان» هەر لە سۆنگەی مرۆڤدۆستییەوە بوو.

لە پێوەندی لەگەڵ ئێراندا، دیاریکردنی ڕیپۆرتێری تایبەت بە ئێران بۆ کاروباری مافی مرۆڤ لە شووڕای مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتووەکان لە سۆنگەی گرینگیدانە بەو پرسە لای کۆمەڵگەی جیهانی. خۆ ئەگەر چاوێک بەسەر ئەو ئەو

گەمارۆیانەدا بخشێنین کە لەلایەن شوڕای ئەمنیەت، وڵاتی ئەمریکا و وڵاتـانی یەکیەتیی ئورووپـاوە خراوەتە سەر ئێران، بەشێکی گرینگی لە سۆنگەی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ئێران بووە.

لە زۆر وڵاتانی ئورووپایی و ئەمریکاشدا ڕێکخراو و لۆبیی چالاک هەیە کە کار لەسەر هەڵوێستی دەوڵەتەکانیـان دەکەن و ئەو بابەتانەیان بۆ گرینگە. دیارە حاشا لەوەش ناکرێ کە لە هەر حاڵدا و لە گشتییەکی خۆیدا «مافی مرۆڤ»، تـابعێکە لە بەرژەوەنـدیی گشتیی وڵاتـان جا لە ڕووی ئـابوورییەوە بـێ یـان ئەمنیەتـی، بەڵام نـاکرێ بیـروڕای گشـتیش لەبەرچـاو نەگیرێ کەو بەو بابەتە حەسساسە و شوێنکاری لەسەر ئاراستەی سیاسی و هەڵوێستەکانی وڵاتان هەیە.

بێگومان وڵاتانی ئورووپایی بەرژەوەندیی خۆیان لە سەرووی هەموو پرسەکانی دیکە دادەنێن، بـەڵام هەمـوو ئـەو دەوڵـەتـانە بیروڕای گشتیی وڵاتـانی خۆیان بۆ گرینگە، بۆیە دەکرێ حەسساسکردنی بیروڕای گشـتیی ڕۆژاوا بـە پێشـێلکردنی مـافی مرۆڤ لە ئێران، وەک بەستێنێکی باش بۆ فشارهێنان بۆ دەوڵەتانی حاکم بەسەر ئەو وڵاتانەدا چاوی لێبکرێ. دەبـێ لـەو بـوارەدا مانۆڕی زۆر لەسەر تێگەیاندنی ئەو بیروڕا گشتییە لە دۆخی مافی مرۆڤو کردنی بە ئەهرومی فشـار بـۆ سەر پێوەندییـەکانی ئەو وڵاتانە لەگەڵ ئێران بدرێ؛ ئەوەش ئەرکی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی، چالاکانی مافی مرۆڤ و ڕۆژنامەنووسانە.

ئەوەش کە چەندە دەکرێ لەو بوارەدا سەرکەوتن وەدەست بێ، ئەوە بـە ڕادەی ئـەو تێکۆشـان و هەڵسووڕانە بەنـدە کـە دەبـێ لەو پێناوەدا بدرێ، ئەگینا کۆماری ئیسلامیی ئێران ئەو نیزامە سیاسییە نییە کە بە پێخۆشبوونی خۆی بەرەو کرانەوە بچـێ، بەڵام ئەزموونی فشاری کۆمەڵگەی جیهانی لە ساڵانی ڕابردوو بۆ سەر ئەو ڕێژیمە لەسەر پرسە ئەتۆمییەکەی دەری خست کە ڕێژیم چۆن لە بەرانبەر فشاردا پاشەکشە دەکا و دەست بەر دەداتەوە. بۆیە دەبێ لەو بوارەشدا فشاری زیاتری بخرێتە سەر.

پرسـیار: وەک دوا پرسیار، لە پێوەنـدی لەگەڵ مـافی مرۆڤـدا، بە دەر لە حـوکمەت و حـاکمییەت، پێتـان وایە کـێ چیـی دەکەوێتە ئەستۆ؟

عەلـی بـداغی: وەک بە تێر و تەسەلی باسمان کرد کوردستان ناوەنـد و شوێنی چڕبوونەوەی پێشێلکاریی مـافی مرۆڤ لـە ئێرانـە. ڕەوتـی ئیعدامـەکان، گرتنـی سـەرەڕۆیانە و سـەپاندنی زینـدانی درێژخایـەن و سـەرکوتی ئازادییـە مـەدەنی و کۆمەڵایەتییەکان لە کوردستان چەنـد هێنـدەی ناوچەکانی دیکەی ئێرانە، بـەڵام لەگەڵ ئەوەشدا پێشێلکاریی سیستماتیکی مافی مرۆڤ لە کوردستان زۆر کەمتر لەوەی کە هەیە ڕەنگدانەوەی لە میدیاکان و لە ڕاپۆرتی ناوەنـد و ڕێکخراوەکـانی مـافی مرۆڤدا بووە، هۆکاری ئەوەش بۆ زیاتر ئەمنیەتی بوونی کوردستان و بە داخەوە سیاسەتی هەڵاواردن و تەبعیزی زۆرێـک لـەو ناوەند و ڕێکخراوانەی مافی مرۆڤ دەگەڕێتەوە کە چۆن کوردەکان لە ئێراندا بە مرۆڤی پلە دوو سەیر دەکرێن، کەواتە

پێشێلکاریی مافی مرۆڤی کوردیش هەر دەبێ بچێتە ئەو خانەیەوە.

ئەو نەبینین و بەکەمگرتن و پشتگوێخستنی پێشێلکاریی مافی مرۆڤ لە کوردستان لە لایەن ناوەندەکانی داکۆکیکەری مافی مرۆڤ وای کردوە کە تا رادەیەکی زۆر دەستی ناوەندە ئەمنیەتی و هێزە چەکدارەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ سەرکوتی خەڵکی کوردستان ئاوەڵاتر بێ، وەک چۆن دەبینی لە ساڵدا سەدان کۆڵبەر و کاسبکاری کورد سەرەڕۆیانە دەدرێنە بەر دەستڕێژی هێزە چەکدارەکانی کۆماری ئیسلامی، بەڵام هیچ کام لەو توندوتیژی و پێشێلکاریی مافی مرۆڤی کورد لە ئێران رەنگدانەوەیەکی ئەوتۆی لە راگەیەنەکانی غەیرە کوردییەکان و لە ڕاپۆرتەکانی ناوەندەکانی مافی مرۆڤدا نەبوە.

ئەوەش ئەرکێکی زیاتر دەخاتە سەر هێز و لایەنە سیاسییە کوردستانییەکان و، ناوەند و گرووپ و لایەنە سەربەخۆکانی پارێزەری مافی مرۆڤ کە ئەو دەرفەتە بۆ دەرخستنی هەموو لایەنە شاراوەکانی پێشێلکاریی مافی مرۆڤ لە کوردستان و تێگەیاندنی نوێنەرانی تایبەتیی شووڕای مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتووەکان بقۆزنەوە.
قسە ئەوەیە کە ئامادەکردن و هاوڕاکردنی بیروڕای گشتیی جیهانی بۆ کاردانەوەی خێرا و کاریگەر دەبێ ئەرکی سەرەکیی هەموو تاکەکانی کورد لە نێوخۆ و هێز و لایەنانە سیاسییەکانی کورد بێ. ئەو ئەرکەش لە ڕێگەی مانگرتن و کۆڕ و کۆبوونەوە پێکهێنان و وەرێخستنی کەمپەینی جۆراوجۆر و خۆپیشاندانی بەردەوام و لەقاودەرانە دێتە دی.

پێش هەموو شتێک وردەکاریی پێشێلکاریی مافی مرۆڤ دەبێ بەردەوام بە دێکۆمێنت بکرێن و بڵاو بکرێنەوە. ئەوەش ئەرکی هەموو هێز و لایەنە سیاسی و داکۆکیکارانی مافی مرۆڤە تا بە کاری بەردەوام و بە دواداچوونی وردی ڕووداوکانی کۆمەڵگەی ئێران و ڕەوتی پێشێلکاریی مافی مرۆڤ وا بکەن کە بریارەکانی یەکیەتیی ئورووپا و شووڕای مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتووەکان لە سەر کاغەز و وەک شتێکی سەمبولیک نەمینێتەوە و ئاڵوگۆڕی جیدی و کارتێکەری لە سەر ڕەوشی مافی مرۆڤ لە ئێراندا لێ بکەوێتەوە.

خەڵکی کوردستان بۆ خۆشیان وەک نیشانیان داوە کە مافخوازن، دەبێ پتر لەو مافخوازییەدا لە سەنگەردابن و لە بەرامبەر پێشێلکردنی مافەکانیاندا بێدەنگ نەبن. تەبیعەتەن ئەوە هەزینەی خۆی هەیە، بەڵام هیچ شتێکیش گرینگتر و بە ئەرزشتر لەو مافانە نییە کە پێویستە هەمانبن و بۆ ئەوە دەبێ تێچووی خۆی بۆ بدەین.

لە ژمارە ٧٢٩ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی جوولای ٢٠١٨

سەرچاوە
Serchawe

ناسر باباخانی: ڕێژیم دووانەی «حوسێن - یەزید»ی کردووەتە گوتاری قوتاربوون لە هەموو دۆخێکی قەیران

کەم چاودێری سیاسی هەیە پێی وانەبێ کە هیچ وڵاتێک وەک ئێران قەیران بەرۆکی نەگرتووە. ڕێژیمێک کە لە هاوکێشە سیاسییەکاندا کێشمەکێشمی زۆری لەگەڵ کۆمەڵگەی جیهانی هەیە و لەنێوخۆی وڵاتیشدا ڕەوایی نییە. قەیرانە ئابوورییەکان لە سۆنگەی سیاسەتەکانی ئەم ڕێژیمەوە برستیان لە خەڵک و کۆمەڵگە بڕیوە و ئەوەش وای کردووە خەڵک پتر لە جاران مان بگرن و بۆ ناڕەزایەتیدەربڕین بێنە سەرشەقام. ئێران بەرەو کوێ دەڕوا؟ خەڵک لە کوێی گۆڕانکارییەکانی بەردەم ئێراندا وەستاون؟ ئەم مژارەمان لەگەڵ ناسر باباخانی، چاودێری سیاسی تاوتوێ کردووە.

پرسیار: زۆربەی چاودێرانی سیاسی دەڵێن ئێران بە هۆی فشاری سیاسیی دەرەکی و قەیرانی ئابووری و ناڕەزایەتییەکان لە نێوخۆ، لە بەردەم گۆڕانکارییەکی بنەڕەتی دایە، ئایا فشارە دەرەکییەکان دەتوانن یەکلاکەرەوە بن؟

ناسر باباخانی: ڕەنگە لە نێو خودی ئەم پرسیارەدا وەڵامەکەشیمان دەست کەوێ. بە دروستی باست لە دوو هۆکاری دەرەکی و ژوورەکی کردووە کە هەر دوو هۆکار زیاتر پەیوەستن بە لایەنی ئابوورییەوە. واتە گوشار و گەمارۆ ئابوورییەکانی ئەمریکا وەک گوشاری دەرەکی (Maximum Economic Pressure)و دارمانی دۆخی ئابووری نێوخۆ وەک هۆکاری ژوورەکی.

بەڵام لێرەدا دەبێ ئەم پرسیارە بێنینە گۆڕێ کە بەڕاستی ئەم دوو هۆکارە ئەوەندەیان توانایی هەیە کە بە تەعبیری جەنابت ببنە هۆی گۆڕانکارییەکی بنەڕەتی لە ئێراندا؟ یان دەبێ هەندێ هۆکاری تریش ئەم دوو هۆکارەی سەرەوە کاوێر بکەن، وەک جووڵە سیاسی و بزووتنەوە مەدەنی و کۆمەڵایەتییەکان لە نێوخۆی ئێراندا.

بە باوەڕی من پرسێکی گرینگتر لەم هۆکارانەی سەرەوەش لەگۆڕێ دایە، ئەویش ئەمەیە کە، ئەم هۆکارانەی کە دەبنە هۆی بەردەوامیی کۆماری ئیسلامی وەک خاڵی بەهێزی ئەم حکوومەتە، دەبێ ئاوڕیان لێ بدرێتەوە. واتە ڕاستە ئەم دوو هۆکارەی سەرەوە لە ڕاستای نەمانی کۆماری ئیسلامیدا دەور دەگێڕن، بەڵام بۆ ئەوەی بتوانین خوێندنەوەیەکی دروستمان هەبێ بۆ هاوکێشەکە، دەبێ باس لە هۆکارە دیار و نادیارەکانی مانەوەی ئەم ڕێژیمەش بکەین. دیارە مەبەستم لە هۆکاری دیار ڕێک ئەو شتانەیە کە لەبەر چاومانن و دەیانبینین کە دەکرێ وەک لایەنی ڕەق ئامێری (بۆ وێنە توندوتیژی) ناوزەدیان بکەین. بەڵام ئەوەی دەمەوێ ئاماژەی پێ بکەم هەندێ هۆکاری نادیار، بەڵام یەکلاکەرەوەن بۆ مانەوەی ڕێژیم کە دەکرێ وەک لایەنی نەرم ئامێری لە قالبی پارادایمە تایبەتەکانی کۆماری ئیسلامی پێناسەیان بکەین.

پرسیار: وەک چی؟

ناسر باباخانی: کۆماری ئیسلامیی ئێران بە تایبەتی لەپاش مردنی خومەینی، سیاسەتەکانی لە سیاسەتێکی ڕووتی کوشتنی دژبەر و کپکردنی دەنگی جیاواز، بەرەو کۆنترۆڵێکی نابەرهەستی ڕەوانی کۆمەڵگەی ئێران برد (هەرچەند سیاسەتە ڕووتەکەشی وەلا نەنا). سیاسەتی کۆنترۆڵی ڕەوانی کۆمەڵگەشی بە کەڵکوەرگرتنی کەرەسەیی لە ئایینزای شیعە لە نێوخۆدا بەڕێوەبرد و دواتر لەسەر ئەم بنەمایەش ڕێک ئەم کارەی کرد بە نیسبەت سووریە و عێراق و یەمەن و لوبنانەوە... کە لە جوغرافیای هیلالی شیعی هەڵکەوتوون.

ئەمەی چۆن کرد؟ کۆماری ئیسلامی بە خوێندنەوەیەکی تەواو ئایدۆلۆژیک و ئاکامخوازانە لە ئایینزای شیعە، دەکرێ بڵێین شیعەگەریی سیاسی بردە نێو هەموو کەلێن و قوژبنی ژیانی تاک و کۆمەڵی ئێرانەوە و بە ئاوڕدانەوە لە هەستی ئایینزایی خەڵک و عاتفەی مەزهەبیی ئەوان، دووانەیەکی ساز کرد بە ناوی «حوسێن - یەزید» کە لە هەموو قەیرانێکی نێوخۆیی و نێونەتەوەیی دەبوو بە بەشێکی گرینگی قوتار بوون لە دۆخی قەیران.

لە سەردەمی شەڕی ئێران و عێراقدا، سەدام دەبێتە سەدام یەزیدی کافر و لە کێشمەکێشمی نێوان ئەمریکا و ئێراندا بووش و ئۆباما و ترامپ دەبن بە یەزید و تەنانەت لەم دواییانە لە ئەدەبیاتی سیاسیی کۆماری ئیسلامیدا، محەممەد بین سەلمان دەبێتە یەزید و لە بەرامبەر هەموو ئەوانەدا ڕێبەری وڵات، - بە دیاری خامنەیی - دەوری حوسێنی مەزلووم دەگێڕێ و لەم نێوەدا لە بۆنە ئایینییەکان و لەخۆدان و قوربانییەکاندا، «هیات»ەکانی شیعە بە شێوەیەکی سیستماتیک و بەرنامەداڕێژراو ئەرکی سەرشانیانە سیمای حوسێنی کوڕی عەلی لە ڕوخساری خامنەییدا پێشانی کۆمەڵانی خەڵکی ڕەشۆکی ئێران بدەن. دیارە سێناریۆی دووانەی «حوسێن - یەزید» مەبەستی ئەوویە کە کۆماری ئیسلامی وەک میراتگری حکوومەتی عەلی، ئیمامی یەکەمی شیعەکان و شۆڕشی حوسێنی کوڕی بە خەڵکی ئێران و جوغرافیای هیلالی شیعی بناسێنن، وەک باسم

کرد ئەم ئەرکە بە تەواوی لە ئەستۆی «هیأت»ەکان و «مداح»ەکان دایە کە بە تەواوی بە شێوەیەکی سیاسی ئەم مەبەستە بەرەوپێش دەبەن.

بێگومان لەم نێوەدا دەسەڵات بە سازکردنی سێناریۆی جۆراوجۆر وەک سازکردنی کەشێک بۆ ڕەخنەی توند، تەنانەت بە قەولی خۆیان بەزاندنی هێڵی سوور و هێرش بۆ چەند بەرپرسێکی پلەباڵای حکوومەت بە جۆرێ «تخلیه روانی» کۆمەڵگەشیان لەبەرچاوە و ئەم چەشنە کارانەش لە ڕێگەی دەنگ و ڕەنگی کۆماری ئیسلامی، ئیمامانی جومعە و ناوەندەکانی تری بەناو خێرخوازی و... دەکەن بەڵام کۆتاجار هەموویان بە شێوەیەکی هاوتەریب یاریدەدەری سێناریۆی «حوسێن - یەزید»ن. بێ هیچ شک و گومانێکیش لە ساتوسەودا لەگەڵ ڕیفۆرمخوازەکان و مامەڵە لەگەڵ باندی ئەحمەدی نەژادیش خافڵ نابن!

لە ڕاستیدا بە درێژایی مێژوو، ئەم چەمکە واتە دوانەی «حوسێن - یەزید» کەرەسەی بەردەستی ئاخوندی شیعە بووە بۆ ئەوەی لەناو کۆمەڵگەدا مەبەستەکانی خۆی بە ئەنجام بگەیەنێ، تەنانەت تۆ کە سەیری حکوومەتی بەناو سێکۆلاری پەهلەوی دەکەی بۆت دەردەکەوێ ئەم چەمکە بە شێوەیەکی جیاوازتر لەنێو کۆمەڵگەدا لەبرەودا بووە. کە سەیری سینەمای بەر لە شۆڕشی گەلانی ئێران دەکەی و شەنوکەوی «فیلم فارسی» دەکەی بۆت دەردەکەوێ کە لەم سینەمایەدا کە بەرواڵەت ڕەقس و سەمای ژنی ڕووت و عارەق خواردنەوە دوو تایبەتمەندیی سەرەکی فیلمەکانن، بەڵام دیسان دووانەی «حوسێن - یەزید» بە زەقی خۆی دەردەخا و، کارەکتێری سەرەکی فیلم لە ڕواڵەتی لاتێکدا بە دەروونی ئاخوندێک دەئاخڤێ. بۆیە دەکرێ فیلمی فارسی بە جۆرێ وەک یەکێ لە کاتالیزۆرەکانی شۆڕشی ئێرانیش لە قەڵەم بدەین.

خاڵێکی تر کە دیسان دەگەڕێتەوە سەر ئایینزای شیعە، چەمکێکە بە ناوی «تقیه». شیعە پێی وایە لە کاتی گوشاردا دەتوانێ تەنانەت حاشا لە موسڵمان بوونی خۆشی بکا! بۆیە دێنێ ئەم چەمکە دەکاتە چەکێک بۆ پاساوی هەر چەشنە فێعلێک کە تا دوێنێ حەرام بوو، بۆ ئەمەش ڕەنگ و بۆنێکی ئەورووپی پێ دەبەخشێ. بۆ وێنە لە شەڕی نێوان عێراق و ئێراندا خومەینی باس لە »جامی ژار» دەکا و خامنەیی بە هۆی گوشارەکانی ئەمریکا باس لە »نرمش قهرمانانه» دەکا، ئەمانە هەمووی پاشگەزبوونەوە لە قسە و کردارەکانی ڕابردوویانە! دوور نەڕۆین ٣٠ی جۆزەردانی ڕابردوو خامنەیی بە توندی بە دژی کۆنڤانسیۆنە نێونەتەوەییەکان هەڵوێست دەگرێ بەتایبەتی FATF، کەچی کاتێ دەبینێ شەپکە توندە، پاش سێ مانگ ڕێگە دەدا کە پارلەمانی کۆماری ئیسلامی، پەیوەست بوونی ئێران بەم کۆنڤانسیۆنە پەسند بکا!

پرسیار: کەم نین ئەو دەنگانەی باس لە سازانی ئێران و ئەمریکا دەکەن. چەندە پێت وایە ئیمکانی سازان لەنێوان دوولایەندا هەیە و ئایا بە سازانی ژێربەژێری ئێران و ئەمریکا کۆماری ئیسلامی لەو قەیرانە ڕزگاری دەبێ؟

ناسر باباخانی: پێم خۆشە بۆ وڵامی ئەم پرسیارە چەند ڕستەیەکی مایکێل واڵزێر، مامۆستای فەلسەفەی سیاسی لە ئەمریکا - هەر ئەو کەسەی بە توندی پشتگیریی لە کوردەکانی سووریە کرد بە دژی ئەردۆغان - بە قەرز وەرگرم. واڵزێر دەڵێ:

«ڕەنگە هەموو شت بۆ من سەرسوڕهێنەر بێ. ئێمەی مامۆستای زانکۆ و بیردۆز، تێگەیشتنمان بە نیسبەت جیهانەوە، تەواو نییە. ئەوانەی سەبارەت بە یەکیەتیی سۆڤییەت لێکۆڵینەوەیان دەکرد پێشبینیی ڕووخانی ئەم وڵاتەیان نەدەکرد، ئەوانەی سەرقاڵی جیهانی عەرەب بوون چاوەڕوانی بەهاری عەرەبیان نەدەکرد و تەنانەت چاوەڕوانیی شکستی ئەم بزووتنەوەیان نەدەکرد. من و هاوکارانیشم لەگەڵ دیاردەی دۆناڵد ترامپ خافڵگیر بووین. ئەمن وا بیر دەکەمەوە کۆی ئەمانە هێماگەلێکی هیوابەخشن کە سیاسەت ئێستاش ئەو شوێنەیە کە دەکرێ ئێمە لەوێ خافڵگیر بین، ئەگەرچی هەندێ لەم خافڵگیرییانە زۆر مەترسیدارن.»

لەسەر بنەمای ئەم قسانە دەمەوێ بڵێم بەڕاستی زەحمەتە پێشبینیکردن، بەتایبەتی خوێندنەوەی هەڵوێستەکانی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی زۆر زەحمەتە. تۆ سەیری مێژووی چل ساڵی ڕابردوو بکە بزانە دەسەڵاتدارانی ئەو وڵاتە چەندە دوچاری پارادۆکس بوون لە قسە و لە کردەوەکانیاندا، لێرە قسەیەک لەوێ قسەیەک. پابەندی بە هیچ بنەمایەکی ئەخلاقی و عورفی لە قسەکانیاندا بەدی ناکەی، ڕێبەری ئەم وڵاتە دەیگوت ئەگەر بێتوو شەڕ (شەڕی نێوان عێراق و ئێران) بیست ساڵیش درێژەی هەبێ ئێمە هەر ڕاوەستاوین کەچی دواجار دیتمان وا نەبوو. وەک پێشتر باسم کرد کولتووری شیعی لە دەسەڵاتی سیاسیدا هەندێ تەڵەکەی دەرباز بوونی بۆ ڕەچاو کردوون کە ڕۆژێ دەبێتە »جام زهر»ی خومەینی و هەندێ جار دەبێتە«نرمش قهرمانانه»ی خامنەیی. ئەم سیستمە بۆ قوتار بوون لەم دۆخە بە باوەڕی من دیسان مل ڕادەکێشێ بۆ ویستەکانی ئەمریکا، بەڵام بۆ ئەوەی بتوانن نێوخۆش بەم قەناعەتە بگەیەنن ڕەنگە لە هەندێ دەستەواژەی وەک نەجاتی ئیسلام و ڕزگاریی خەڵک لە گوشارەکان بخەنە نێو زاروزمانانەوە، بۆیە پێم سەیر نییە ئەگەر ئەم سازانە ژێربەژێرە بەم شێوازەی باسم لێوەکرد لەسەر پرسی ناوکیی ئێران سەربگرێ. بەڵام وەک دەزانن کۆماری ئیسلامی کۆمەڵێ کێشەی تری هەیە وەک: پێشێلکردنی مافی مرۆڤ، مووشەکە بالستیکەکانی، پشتگیری لە تیرۆریزم، هەڕەشە لە ئیسرائیل، سازکردنی پشتێنەی ئەمنی واتە هیلالی شیعی و دەستێوەردان لە کاروباری نێوخۆی وڵاتانی دراوسێ و... بۆیە بە لای منەوە دۆسیەی کۆماری ئیسلامی دۆسییەیەکی هەمیشەکراوەیە.

پرسیار: ئەدی خەڵک و هێزی جەماوەر لەو نێوەدا چ دەورێک دەبینن؟ خەڵک لە کوێی هاوکێشەکە دان؟

ناسر باباخانی: پرسیاری چاکە. لە ڕاستیدا خەڵک چەق و ناوەندی هاوکێشەکەن. چۆن؟ ئەوەی تا ئێستا خوێندنەوەی بۆ دەکرێ وەک باسم لێوە کرد، هیوادارییەکی کەم وێنەیە بۆ ئەوەی گوشارەکانی دەرەوە بەدیاری گەمارۆ ئابوورییەکانی

ئەمریکا ،کۆماری ئیسلامی بە چۆکدا بێنێ، بەڵام وەک باسم کرد سیاسەت ئەمریکی قەتعی نییە، زۆر جاران دیومانە چاوەڕوانیی ئێمە بۆ پێشهاتێکی سیاسی لە سەداسەد جیاواز و دژوار بووە، بۆیە سەیر نییە کە لە دواڕۆژدا ئەم هیوایە ببێتە بلقی سەر ئاو، کەوا بوو پلانی جێگرەوە چییە؟ پلانی B چییە؟ بە ڕای من لەم دۆخەدا، تەنانەت پێشتریش، خەڵک و سەرجەم گەلانی ئێران تەنیا ڕێکاری ڕزگارکردنی ئەم وڵاتەن لەم زەلکاوە بۆیە پلانی A و B و C و... هەر خودی خەڵکن.

با بەرهەستتر بدوێم. لە دێسامبری ڕابردووە تا ئێستا زۆر هاوکێشەی لە نێوخۆدا ئاڵوگۆڕی بەسەردا هات، کە بە باوەڕی من گرینگترینیان گەڕانەوەی شەقام بوو بۆ خەڵک. خەڵک لە هەموو دنیادا خاوەنی شەقامن، شەقام گەورەترین هێزە بەرامبەر بە چواردیوارییەک کە خاوەن دەسەڵاتەکان خۆیانی تێدا حەشار دەدەن. کەوابوو لەمەو بەدوا ئیتر ترسەکە ڕژاوە و شەقام هی خەڵکە و هەر کات مەیلیان لەسەر بێ و ئیرادە بکەن دەتوانن برژێنە سەر شەقامەکان، ئەمە ڕێک ئەو دیاردەیە بوو کە چل ساڵە کۆماری ئیسلامی بە تەواوی توانایەوە حەولی بۆ دەدا نەیەتە دی و نەبێتە ئەمری واقیع، بۆ ئەم مەبەستەش لە هیچ چەشنە سەرکوت و زیندان و گرتن و کوشتنێکیش درێغی نەکرد.

با نموونەیەک باس بکەین، خەڵکی کوردستان لە پاش مووشەکبارانەکەی قەڵای حیزبی دێموکراتی کوردستان و لە سێدارەدانی سێ گەنجی کورد، لە ڕۆژی ٢١ی خەرمانان بە مانگرتن و لەماڵ نەهاتنەدەر و ئەمجارەیان چۆڵکردنی شەقام لە قاڵبی نافەرمانی مەدەنیدا (کە ئەمەش جۆرێ دەسەڵاتی خەڵکە بە سەر شەقامدا) دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی کش و مات دەکا و پلان و پیلانەکانی پووچەڵ دەکاتەوە! بۆیە بە ڕای من شەقام، بەتایبەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان چەمکێکی جیاوازە، بوونەوەرێکی زیندوو کە هەندێ جار بە قەرەباڵغی و هەندێ جار بە بێدەنگی، دەوری خۆی دەگێڕێ و ئێستا بۆتە چەکێکی بەهێز بە دەست کۆمەڵانی خەڵکەوە.

پرسیار: بۆچوونێک هەیە کە دەڵێ خەڵک دەیانەوێ بژین و نەمرن، سووریە و یەمەن و عێراقیشیان بینیوە، ئەووش پۆئەنێکە بە دەست دەسەڵاتەوە. ئێوە لەو بارەوە ڕاتان چییە؟

ناسر باباخانی: بە سووریەبوونی ئێران، ماوەیەکە لەلایەن ڕیفۆرمخوازانی ئێرانەوە هاتۆتەگۆڕێ. و لەڕاستیدا ئەمە جۆرێ هۆشداری تێدایە بۆ بەردەنگەکەی (لێرەدا خەڵکی ئێران) کە ئەگەر ئێران وەک سووریەی لێ بێ لە ئەگەری شەڕی نێوخۆییدا، خوێن سەران دەبا و با «دۆخی هەنووکەیی» بپارێزین. دەسەڵات بە شێوەیەکی سیستماتیک کار بۆ ئەمە دەکا، لابییەکانی کۆماری ئیسلامی لە دەرەوەی وڵات، مۆرەکانی ڕێژیم لەسەر میدیا جۆربەجۆرەکان بەتایبەتی میدیا فارس زمانەکان و لەنێوخۆش ڕیفۆرمخوازەکان کار بۆ ئەم پرسە دەکەن.

ئەمە ئەوپەڕی بێ ئەخلاقی تاقمێکە کە دەیانەوێ خەڵکی ئێران لە ژێر ئەم هەموو زەخت و گوشارەدا بمێننەوە،

بەڵام با حکوومەتی کۆماری ئیسلامی لەجێی خۆی چرکە نەکا. باشە بۆ لەبری بە سووریەیی بوون باس لە پارادایمێکی دێموکراتیکی ڕۆژئاوایی ناکەن، بۆ وێنە ڕیفراندۆم و گشتپرسی، با بزانن خەڵک پاش چل ساڵ بە نیسبەت ئەم دەسەڵاتە چۆن بیر دەکاتەوە؟ ئەوان لەبری ئەوەی تۆپەکە بخەنە زەوەی دەسەڵاتەوە، خەڵکی داماو و لێقەوماوی ئێران دەکەنە بەردەنگ و داوایان لێ دەکەن دەنگتان لێ دەرنەیە با کۆماری ئیسلامی بەردەوام بێ. ئەو تەوژمەی بە هۆی گوشارەکانەوە خەریکی ساز بوونە، پێم وانییە سێناریۆی لەم جۆرە، دادی کۆماری ئیسلامی بدا.

پرسیار: ئاستی بەرگەگرتنی خەڵک چەندە؟ ئایا حکوومەت دەتوانێ بە سەر هەموو قەیرانەکاندا زاڵ بێ؟ ئەو گەمەیانەی حکوومەت دەیکا تا کوێ بڕ دەکەن؟

ناسر باباخانی: دیارە حکوومەت نەیتوانیوە لە ماوەی چل ساڵی ڕابردوودا بە سەر قەیرانەکاندا زاڵ بێ، بەڵکوو بەردەوام حەولی داوە ڕواڵەت و ڕوخساری کێشەکان داپۆشێ و بەدووی چارەسەرکردنی گرفتەکان نەبووە. هەر لە سەرەتای دامەزرانی کۆماری ئیسلامییەوە تا ئێستا، ستراتیژیی سەرەکیی ئەم وڵاتە بۆ نێوخۆ و دەرەوە لەسەر بنەمای بەراوەژوو نیشاندانی واقعییەتەکانی کۆمەڵگەی خۆی بووە لەسەرجەم بوارەکاندا و بەجۆرێ حەوڵی داوە سیمای ڕاستەقینەی خۆی بشارێتەوە و بە پێچەوانەی حەقیقەتەکان خۆی بنوێنێ. بۆ ئەم مەبەستەش لەسەر بنەمایەکی پاڕانۆیدی بۆ شاردنەوەی ڕاستییەکان و بەلاڕێدابردنیان، لە زۆر تاکتیکی سەیروسەمەرە کەڵکی وەرگرتووە، بۆ وێنە ئەم دەستەواژانە بەردەوام لە گوتاری سیاسیی ئەو دەوڵەتەدا بەدی دەکرێن: پیلان، دوژمن، تەماح، سیخوڕی، نفووز، خیانەت، هەڕەشەی دەرەکی، دەستی پشت پەردە و... ئەم پاڕانۆیدەش دواجار بووەتە هۆی ئەوەی کە بە یەکجاری بەر بە پلۆرالیسمی سیاسی لەم وڵاتەدا بگیرێ.

ئاماری ناوەندە لێکۆڵینەوەییە باوەڕپێکراوە نێونەتەوەییەکان گوزارە لە دۆخی کارەساتباری ئێران دەکەن، بەڵام لە ڕاگەیاندن و میدیاکانی کۆماری ئیسلامیدا باس ناکرێن. دەسەڵاتدارانی ئەم وڵاتە بە دانی داتای هەڵە بە خەڵک حەولی ئەوەیان دەدا کە ئێران وەک بەهەشتی مەوعوود نیشان بدەن، بەڵا ئیتر ئەم کایانە دادیان نادا، زگ بە نان تێر دەبێ نەک بە قسە! بۆیە بە بۆچوونی من وەک باسم کرد دواجار خەڵکی وەزاڵەهاتوون کە هاوکێشەکە دەگۆڕن، کێرد گەیوەتە ئێسقان.

ئێران ئەو وڵاتە نییە کە خۆی باسی خۆی دەکا، ئێران لە هەموو بوارەکاندا تووشی داڕمان و هەرەسهێنان بووە و هیچ وڵاتێک لە دنیادا بێگومان شک نابەی کە وەک ئێران قەیرانی نێوخۆیی، ناوچەیی و نێونەتەوەیی بەرۆکی گرتبێ، ئێران ئەو دارەیە کە لە نێوخۆیدا کرمۆڵ بووە و هاکا ئەمڕۆ و هاکا سبەی کەوتە عەرز.

پرسیار: هەست ناکەن نارەزایەتییەکان لە کوردستان جۆرێکی دیکەن؟ لە پاشترن. بێدەنگترن. ئایا ئەمە هۆکارێکی تایبەتیی هەیە؟

ناسر باباخانی: ڕاستە... لە جەوهەری خۆیاندا نارەزایەتییەکان لە کوردستان جیاوازییان هەیە لەگەڵ خواستەکانی خەڵکی ناوەندی ئێران و شارە گەورە فارس نشینەکان. بەڵام لەباری ویستە نەتەوەییەکان، لەگەڵ نەتەوەکانی تری ئێرانی وەک عەرەب و بەلووچ و ئازەری خاڵی هاوبەشمان وەک پێناسەی نەتەوایەتی هەیە، هەرچەند لەم بارەشەوە ئێمە وەک کورد بە حوکمی مێژوویەکی کۆنتر و بوونی ڕێکخراوەی سیاسی لە نیزیک بە سەد ساڵی ڕابردوودا، لەگەڵ ئەوانیش جیاوازین، من ئەو جیاوازییە وەک چەمکی «وشیاری نەتەوەیی» سەیر دەکەم، کە بە بەراوەرد لەگەڵ نەتەوەکانی تر بۆ پێکگرتن نابێ!

نا، ڕێک بەپێچەوانەوە، تۆ لە کوێی ئێرانت دیوە، مانگرتنی سەراسەریی وەک ٢١ی خەرمانان بەڕێوەبچێ؟ تەنانەت کوردستان دەکرێ وەک پێشەنگی خەباتی مەدەنی سەیر بکرێ، هەر لە پاش مانگرتنە سەراسەرییەکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان خەڵکی شارەکانی تری ئێران لە ١٦ی ڕەزبەر دووکان و بازاڕیان داخست.

پرسیار: خۆتان پێتان وایە ئێستاش سەرەکیترین پرسی خەڵک لە کوردستان شوناسخوازی بێ؟

ناسر باباخانی: بێگومان پرسی کورد هەرچەند ڕەنگە لە هەندێ شوێن لەگەڵ ویست و داخوازیی خەڵکی ئێران وێکچوونی هەبێ بەتایبەتی لەباری مافە شارۆمەندییەکان و باری گوزەرانی ژیان و ئابوورییەوە، بەڵام پرسی کورد، پرسێکی شوناسخوازانەیە. ئەو تێروانینەش کە ویست و پرسی کورد تا ئاستی کۆمەڵێ داخوازی ئابووری دادەبەزێنێ، گیرۆدە و ئەسیری ماوەیەکی سنووردار بووە. واتە ڕاستە کوردیش وەک خەڵکی تر لە ژێر زەخت و گوشاری ئابووری دایە، بەڵام مێژووی گەلی کورد و مێژووی خەباتی ئەم گەلە بەتایبەتی لە سەد ساڵی ڕابردوودا، نیشانی داوە کە پرسی کورد پرسێکی سیاسی بووە و تەنانەت پرسێکی فەلسەفیی گرێدراوی بوون و نەبوون و خەبات بە دژی حاشاکردن لەم گەلە.

پرسیار: با بە نموونەیەک باسەکەم بەرهەستتر و ئیمڕۆیی تر بکەم، تۆ کچێکی کوردی پێشمەرگەی، وایە؟ ئایا ویستەکانی تۆ لەگەڵ بۆ وێنە ژنێکی فارس یەکە؟

ناسر باباخانی: بۆ وێنە ژنی ئێرانی دێنێ بە هەموو هێز و توانای خۆی پرۆژەی چوارشەممەی سپی وەڕێ دەخا - لەگەڵ ڕێزمدا بۆ ئەم حەرەکەتەیان - بەڵام تۆ گیانت لەسەر بەری دەستت داناوە و ئەویش لێچکەیەکی سپی بە قوڵەدارێکەوە کردووە، بۆیە من لام وایە ویستەکان جیاوازن، مێژوو وا دەڵێ!

سەرچاوە Serchawe

پرسیار: ئەگەر گۆڕانکارییەکان بەلای بەرەوڕووبوونەوەی گرژ، یان سەرهەڵدانی جەماوەریدا بشکێتەوە، کوردستان بەپێی پاشخانی خەباتی مافخوازانە و هەروەها سروشتی ویست و داواکانی لە چ پێگەیەکدا جێ دەگرێ؟

ناسر باباخانی: دیارە کورد بە نیسبەت نەتەوەکانی تر و ڕێکخراوەکانی تری ئێرانی خاوەنی مێژوویەکی لەمێژینەتر و لەباری ئۆرگانیزاسیۆنیشەوە زۆر لە پێشترە. بەڵام ئەوە بە تەنیا کیفایەت دەکا؟ لە مەیدانی پراکتیک و کردەوەدا کورد لە کوێ ڕاوەستاوە؟ ئایا خاوەنی گوتارێکی دیاریکراوە بەرامبەر بە »ئەوی تر«؟ ئایا بەرەیەک دەبینی؟ ئەم حەولە تاکوتەرا و پەرش و بڵاوانەی حیزب و لایەنەکان تا کوێ بڕ دەکا؟ زۆر جاران بیستوومانە زلهێزێکی وەک ئەمریکا بە کوردی پەراکەندەی ڕۆژهەڵاتی دەڵێ: بە یەک ڕوانگە و یەک بەرە وەرنە پێش. کارەساتەکە لەوەدایە لایەنی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانیش هەر وامان پێ دەڵێ و بانگهێشتنی کورد دەکا بۆ یەکڕیزی! وەک خۆم گەشبین نیم، لانیکەم لەسەر بنەمای ئەم دۆخەی ئێستای حیزبەکان تێیدان!

پرسیار: پێتان وایە لەلایەن بژاردەکانی کۆمەڵگە، لە لایەن حیزب و ڕێکخراوەکانەوە ئامادەکاریی پێویست بۆ ئەم قۆناغە کرابێ؟

ناسر باباخانی: نا، بە هیچ کلۆجێک. چون لە ڕاستیدا «کەلێن»مان زۆرە، کەلێن بەمانا کۆمەڵناسییەکەی. وەک:

کەلێنە جینایەتییەکان، کەلێنە حیزبییەکان، کەلێنە ئایینی و مەزهەبییەکان، کەلێنە جێندەرییەکان، کەلێنە جیلییەکان و... کۆی ئەم کەلێنانە دواجار لەسەر ڕەفتاری سیاسیی کۆمەڵگە شوێندانەر دەبن و کەلێنە سیاسییەکان بەرفراوانتر دەکەن و دەبنە ڕێگر لەبەردەم سازبوونی گوتارێکی هاوبەش.

ئەم کەلێنانە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ساتەوەختی ئێستادا زیاتر لە هەموو کاتێک بەدی دەکرێن تەنانەت زۆر جاران دەگاتە ئاستی ڕووبەڕووبوونەوەیەکی مەترسیدار بۆ داهاتوو. بۆیە دەبێ میکانیزمگەلێک بدۆزرێتەوە بۆ پڕکردنەوەی ئەم کەلێنانە، ڕەنگە بۆ ئەم مەبەستەش وەک خۆشت باست کرد ڕێنیشاندەری بژاردەکانی کۆمەڵگە (Elite-directing) باشترین میکانیزم بێ لەم زرووفە زەمەنییەدا.
بژاردەکان وەک «کارگێڕانی گۆڕان» پێناسە دەکرێن کە توانایەکی شوێندانەریان هەیە بۆ ئەوەی ڕووداوەکان بۆ لایەکی تایبەت و دیاریکراو بەرن یان تەنانەت بەر بە ڕوودانی پێشهاتێک بگرن، دیارە مەرج نییە ئەم بژاردانە تەنیا و تەنیا سەرکردەی سیاسیی حیزبێک بن، ڕێک بە پێچەوانەوە بەپێی بارودۆخی ڕۆژهەڵات ئەوە نووسەران، هونەرمەندان،

چالاکڤانانی مەدەنی، ڕۆژنامەوانان و ئەدیبانن کە دەتوانن کەلێنەکان پڕبکەنەوە و هاوتەریبییەکی سیاسی بۆ سازدانی گوتارێکی هاوبەش سازدەن.

کێشەیەک کە لێرەدا خۆی دەردەخا، ئەوەیە کە خودی بژاردەکان لە نێوخۆ و لە دەرەوەی سنوورەکانی ڕۆژهەڵات کەلێنێکی مەعریفەیی و ئانتۆلۆژیکیان هەیە، «شێوەڕوانین»یان بۆ پرسەکان لێک دوورە و ڕەنگە ئەمە گەورەترین مەترسی بێ بۆ سەر دۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی. کەوابوو بۆ پڕکردنەوەی کەلێنی نێوخۆ و دەرەوە وەک یەکەم هەنگاو پێویستە ڕەخنەیەکی نێوگوتاری لە هەردوولا ساز بێ، خەسارناسی بکرێ، خاڵە هاوبەش و جیاوازەکان دەستنیشان بکرێن و دواجار ئەم دوو هێڵە لە دۆخی هاوتەریبی بێنەدەر و لە پنتێکرا یەکبگرنەوە و ئەم پنتە ببێتە سەرەتای خاڵگۆڕانێک بۆ پڕکردنەوەی ئەم کەلێنانەی باسمان لێوەکردن.

پرسیار: کورد ئەزموونی ڕووداوەکانی دوای شۆڕشی ٥٧ی هەیە، پێتان وانییە سوورێکی باتڵی دیکە چاوەڕوانیی کورد دەکا؟

ناسر باباخانی: من لەگەڵ ئەو پێشداوەرییەدا نیم، ڕاستە لێکدابڕان و لێکترازاویی هێزە سیاسییەکانی کوردستان و نەبوونی گوتارێکی هاوبەش خەسارێکی گەورەیە، بەڵام لەبیرمان نەچێ هێزی سەرەکی کورد، کۆمەڵانی خەڵکە لە نێوخۆ. بەخۆشییەوە خەڵکی ئێمە لە هەموو ڕوویەکەوە لە حیزبەکانمان و لە کوردی دیاسپۆرا، بەرپرسانەتر و ڕەنگە زۆر جار وردبینانەتر هەڵسوکەوت بکەن.

بۆیە ڕۆژهەڵات بۆخۆی، بە دوور لە غەڵبەغەڵب و زەنازەنا و پەرتەوازەیی حیزبەکان، خەریکی تەقەڵ و دروومانی ناسیۆنالیزم و پێکەوەلکاندنی ئەم چەمکەیە لە نێوخۆ و لە پارچەکانی دیکەش.

مەبەستم لە پێکەوەلکاوی ئەوەیە کە ئەگەر سەیری بزووتنەوەی نەتەوەیی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکەی لە ڕوانگەیەکی خەسارناسانەوە، وەک پێشتر باسم کرد دەبینین بەردەوام لەگەڵ گرفتێک بەناوی «کەلێن» بەرەوڕوو بووە کە دایمە لەمپەر بووە لەسەر ڕێی پێکەوەلکاویی ناسیۆنالیزمی. بەڵام وێدەچێ هەم حزووری خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەسەر شەقامەکان و هەم چۆڵکردنی شەقامەکان، خەریکە کەلێنە جۆربەجۆرەکانی ڕۆژهەڵات داپۆشێ و، لەڕاستیدا ئەو پێکەوەلکاوییە ناسیۆنالیزمییەی باسم لێوە کرد، زۆر بە ڕاشکاوی لەم ساتەوەختەی ئێستادا هەستی پێدەکرێ، هەم بە ڕەهەندە نێوخۆییەکەیدا، هەم لە پەیوەندی لەگەڵ پارچەکانی دیکەی کوردستانیش. ئێزن بدە با باسەکە بکەینەوە:

سەبارەت بە ڕەهەندە نێوخۆییەکە، ڕەنگە باس لە دوایین نموونەکان بتوانێ بەرچاوڕوونییەکی زیاترمان بداتێ:

سەرچاوە
Serchawe

هەرەوەزی نەتەوەیی بۆ کارەساتی بومەلەرزەی کرماشان و خوێندنەوەی وردی ئەم هەرەوەزە و لێکدانەوەی سەرجەم دال و نیشانەکانی سەر شەقامەکانی ڕۆژهەلات، دەرخەری ئەم ڕاستییەن کە باکووری ڕۆژهەلات و باشووری ڕۆژهەلات وەک دوو جەمسەری کوردی سوننەمەزەب و کوردی شیعەمەزەب و یارسان لێک گرێ دراون، ئیرادەی گەل لە سەرووی خواستی دەسەلاتی حاکم بە شێوەیەکی دژکردەوەیی، هاوتەریبە لەگەڵ تاک و کۆمەڵی کوردەواری. بە واتایەکی دی، ئەو بارهەڵگرانەی کەلوپەلی پێویستیان بۆ ناوچە بومەلەرزەلێدراوەکان دەگواستەوە، لەگەڵ بڕینی تاک بە تاکی سنووری نێوان شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لەڕاستیدا تەقەڵ و دروومانی لێکترازانی مێژوویی شار و ناوچەکان بوو. ئەمە واتە بە دەروونی کردنەوەی چەمکی نەتەوەخوازی لە نێوخۆدا.

دووەم: نەهاتنەدەرێی خەڵک لە ماڵەکانیان لە ڕۆژی ٢١ی خەرمانان جۆرێ لە هاوپەیوەندیی نێوان سێکوچکەکەی خەباتی سازکرد، هەشتەگی # من - لەماڵ - نایەمەدەر لە سۆشیال میدیا هەموو کەلێن و قوژبنەکانی تەنی و لە ماوەی سێ چوار ڕۆژدا زەینی نێوخۆی بەتەواوی ئامادە کرد بۆ دژکردەوەیەکی بەربلاو! چالاکانی سیاسی و مەدەنی نێوخۆ، بانگەوازی حیزب و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان لە ژێر چەتری ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران و سەرئەنجام خواستی نووسەر و ڕۆژنامەنووس و چالاکانی سیاسی لە دەرەوە، بە یەک گوتار بەرەنگاری مووشەکەکانی کۆماری ئیسلامی بوونەوە. ئەوان بە هەشتەگ چوونە شەڕی مووشەک! لێرەشدا واتە لە دنیای مەجازیدا، پێکەوەلکاویی ناسیۆنالیزمی بەڕوونی خۆی دەردەخا.

بۆیە من لاموایە دۆخی ئێستا لەگەڵ دۆخی چل ساڵ لەمەوبەر زۆر جیاوازە، هەرچەند هەست بە جۆرێ دڵەڕاوکێش دەکەم. بۆیە دەبێ سێکوچکەکەی خەبات بەیەکەوە بەر بە مەترسی هەندێ ڕووداوی تاڵ بگرن کە بەداخەوە لە سەرەتای شۆڕشی گەلانی ئێران بەرۆکیان گرتین.

پرسیار: ئەوەی نەکراوە و دەبێ لە ئێستادا بکرێ چین وە کێ دەبێ بیانکا؟

ناسر باباخانی: ڕەنگە بە تەنیا خودی ئەم پرسیارە هەڵگری وڵامێکی ئەوەندە تێروتەسەل بێ کە لە چوارچێوەی وتووێژێکی ڕۆژنامەییدا نەگونجێ. بەڵام بە کورتی و لە ڕوانگەیەکی خەسارناسانەوە دەبێ بڵێم کە کۆمەڵگەی ئێمە، کۆمەڵگەیەکی «پرسیار کوژە» و دەمێک ساڵە وشەی «بۆ»ی بۆ گۆ ناکرێ! ئەو دەگمەن کەسانەی کە ئەم «بۆ»یەش دەدرکێنن، دەکەونە بەر شالاوی هێرشی نارەوای عەقڵییەتی خێڵەکی و عەشیرەیی کە خۆی پێی وایە سیستمە (لە ڕاستیدا کۆمەڵگەی ئێمە پێکهاتووە لە کۆمەڵێ خێڵ و عەشیرە، بە ڕواڵەتێکی مۆدێرن بەڵام بە عەقڵییەتێکی سنووورداری بەرژەوەندیخواز. جا ئەم

بەرژەوەندییە بۆ خێڵ و تایفەی خۆت بێ، بۆ حیزب و ڕێکخراوەی خۆت بێ یان هەر گرووپێکی بچووک وەک پاژێکی کۆمەڵگە. ئەم پاژانەی کۆمەڵگە مادام پێکەوەلکاوییان لەنێودا ساز نەبێ نابن بە نەتەوە).

قۆناغی یەکەم: پێویستی دەرباز بوون و تێپەڕین لە قۆناغی خێڵەکی، بەرەوە قۆناغی نەتەوەسازی.

ئەمە کارەساتێکە کە ڕەنگە لە ئێستادا کەمتر هەستی پێبکەین، بەڵام لە دوارۆژدا دەبێتە سەرەتای ساز بوونی کۆمەڵگەیەکی داخراو. کۆمەڵگایەک کە ئیتر «توانایی و داهێنان و ڕووحی ڕەخنەگرانە» بەهەند وەرناگرێ و بە هەموو پێکهاتە و سیستمەکانییەوە، تەنانەت ئیزنی دەربڕینی بیروڕای جیاوازیشت لە قالبی ڕەخنەدا پێ نادا و زۆر جاران بە پاساوی، ئەوەی تۆ دەیڵێی ڕەخنە نییە، حەول دەدا دەمکوتت کا.

قۆناغی دووەم: پێویستی سازدانی جەرەیانێکی ڕۆشنبیری ڕەخنەگری سەربەخۆ.

واتە ئیدی ئەم کۆمەڵگایە، نەک لە چینی خاوەن قابلییەت و توانایی و داهێنان ناگەڕێ، بەڵکوو پرسیارەکانیشیان دەکوژێ، نموونەی مێژوویی زۆرن. لە هەر شوێنێ پرسیاریان کوشت لە ڕاستیدا ڕووحی ڕەخنەگرانەیان کوشتووە و لە دۆخێکی وەهادا بە تەعبیری پۆپێر بەرەو کۆمەڵگایەکی داخراو دەچین و هێدی هێدی فاشیزم سەرهەڵدەدا!

قۆناغی سێهەم: حەول بۆ سازکردنی کۆمەڵگەیەکی کراوە بە هەموو تایبەتمەندییە سەرەکییەکانی وەک ئازادی و دێموکراسی.

بە گشتی لە هەموو ڕوویەکەوە کار زۆر بە کەمی کراوە، بەتایبەتی حیزبەکان. هەم لە ڕووی ڕێکخراوەییەوە و هەم لە ڕووی فکرییەوە، تەنانەت هەندێ جار تووشی پارادۆکس لە سیاسەتەکانیاندا دەبن! هەڵبەت ڕووناکبیران و نووسەرانیشمانی لێ زیاد کە. ئەوەی ئەمڕۆ دەدیتری ئەوەیە کە ئێمە وەک کورد خاوەنی پلان و ستراتیژییەکی تۆکمە نین، تەنانەت تاکتیکی کورتماوەشمان نییە.

پرسیار: ئایا کۆمەڵگە و بزووتنەوەکەمان خەسارناسی کردووە؟ ئایا خاڵە بەهێز و لاوازەکانمان دەسنیشان کردووە؟ ئایا دەزانین هەڕەشە و دەرفەتەکان چین؟ چەند ئاگاداری دۆخی ناوخۆین و کەلێنەکان چۆناوچۆن پێناسە دەکەین؟ ئایا حەولی سازدانی گوتارێکی هاوبەشی نەتەوەیی دراوە؟

سەرچاوە
Serchawe

ناسر باباخانی: بەبێ پاشخانێکی فکری و تیۆریک لە مەیدانی پراکتیک و کردەوەدا تووشی هەڵەی کوشندە دەبین بۆیە بەبێ نوێژەن کردنەوەی لایەنی فکری و لایەنی ڕێکخراوەیی سێکوچکەی خەبات، هەرچی بکرێ خولانەوە لە بازنە دایە!

لە ژمارە ٧٣٦ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٣ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٨

ویستی ژنان و هێز و توانایان لە مافخوازیدا

٢٥ی نۆڤامبر، ٨ی مارس و چەند بۆنەیەکی دیکە هەموو بیانوو و دەرفەتێکی باشن بۆ تاوتوێی پرسی ژنان و هەڵسەنگاندنی خەباتی یەکسانیخوازیی ئەوان. "کوردستان"یش ئەم بۆنەیەی بە هەل زانیوە هەتا بە هێنانەبەر باسی، پرسی مافەکانی ژنان لە کوردستان و ئێران و، بە دواندنی چەند کەسێکی هەڵسووڕ لە نێوخۆی کوردستان لەو پێوەندییەدا، وێنایەک لە ماف و ژیانی ژنانی کورد بە دەستەوە بدا.

پرسیار: باس ئەوەیە کە هەموو ساڵێ لەو بۆنەیەدا باس لە توندوتیژییەکانی دژی ژنان دەکرێ، بەڵام ڕوون نییە ئەو کارانەی کراون بەمەبەستی گۆڕینی ئەم ڕەفتارە، کە ڕیشەی لە نەریت و کولتوور و پەروەردەی وڵاتێکدا داکوتاوە، چین؟ هەروەها ئەو ڕەوت و پرۆسێسانەی بۆ گۆڕینی ئەم دۆخە لە ئارادان لە ڕووی چەندی و چۆنییەوە چەندە تەواوە؟

خاتوو هەنار مەیسەمی: شاعیر و چالاکی بواری مافەکانی ژنان لە نەغەدە لەو پێوەندییەدا دەڵێ بەهۆی ئەوەی لە وڵاتانی دیکەش توندوتیژی دژی ژن هەبووە و ئێستاش هەیە، دەتوانین بڵێین ئەو ڕەفتار و نۆرمە تەنیا پەیوەندی بە ئایینەوە نییە. بەڵام ئەگەر ئێمە بۆ مێژووی کوردەواری و نەتەوەیی خۆمان بگەڕێینەوە، بۆمان دەردەکەوێ کە ئایین و هاوسێییەتی عەرەبەکان لەسەر توندوتیژی و پێشێلکردنی مافی ژن لە کوردەواریدا تەواو کاریگەری هەبووە و بە داخەوە بۆتە نەریتی کوردەواریی خۆشمان. بێگومان هەتا کولتوور نەگۆڕدرێ یاساکانیش هیچ گۆڕانکارییەکیان بەسەردا نایە، بەڵام هەر یاسا و جێخستنی یاساش خۆی یارمەتیدەرە بۆ گۆڕینی نۆرمە فەرهەنگی و کولتوورییەکان.

خاتوو هەڵاڵە ب: شاعیر و نووسەر لە شاری سنەش لە وڵامدا دەڵێ بە گشتی لە ئێران و بە تایبەت لە ڕۆژهەڵات نەریت

و کولتوور و ئایین ڕۆڵی سەرەکییان هەیە لە ئاڕاستەپێدان بە جۆری ڕوانگە و پەروەردە و لە ڕەفتاری گشتیی لە بەرامبەر کچان و ژناندا. بێ گومان کارگەلێک کراوە بۆ گۆڕینی داب و نەریتە هەڵەکان بەڵام نەیتوانیوە ژن لەو بیرۆکە دین تەوەرە و پیاوسالارییە کە هەم لە لایەن خۆیەوە هەم لە لایەن پیاوە وە بەسەریدا سەپاوە دەرباز بکا. ژن هێشتا بە چاوی عەیبە و گوناهەوە دەڕوانێتە جەستەی خۆی و مافەکانی خۆی. ژن بوون لە وڵاتی کوردەواریدا عەیب و ئەستەمە.

لە ڕوانگەی منەوە تا ئێستا گۆڕانکارییەکی ئەوتۆ لە پەروەردەدا کە بوویێتە هۆی ئاشتی و ئاسوودەیی و ئاریکاری لە نێوان دوو ڕەگەزدا نابیندرێ و ڕەنگە تەنیا جۆری بەربەستەکان گۆڕدرابێتن، ئەگینا توندوتیژییەکان و ڕوانگە جنسیەتییەکان بەرامبەر بە ژن تۆختریش بوونەتەوە.

خاتوو تەوار نەبووبەکری: نووسەر و شاعیر لە مەهاباد میوانێکی دیکەی ئەم باسەیە کە پێی وایە، ئێمە دەبێ لە پێشدا باس لەوە بکەین کە ئایا بە ڕاست ئەوە چەندە لە داب و نەریتی ئێمەدا هەن و یا سەرچاوە دەگرن؟ ئایا ئەوەش خۆی وەک زۆر شتی تر مێژووی بۆ دانەڕێژراوە؟ ئێمە دەزانین کە کورد لە درێژایی مێژوودا، ژنانی شان بە شانی پیاوان هەستاون و لە بەش بەشی ژیانـدا تێکۆشـانیان بـووە جـا چ لـە بنەماڵـەدا چ ئـابووری و هەتـا بگـرە سیاسـی، بەڵام ئەوەی کـە وەک توندوتیژیی دژی ژنان باسی دەکەین دەتوانین بڵێین دوای هاتنی دینی ئیسلام مێعیارەکان، سنوور و هەتـا بگرە قیمەت کە بە مارەیی و زۆر شتی تر تەعریف کرا، بۆ ژنان بوونە بەربەست و کۆسپ، کە ئەمە زیـاتر لـە جیهـانی عەڕەبەوە سەرچاوە دەگرێ نەک کوردەواری. بەڵام ئەگەر لێرەدا باس لە دارشتنی بەرنامە و کـارکردن لـە سـەر زەینییەتـی ژنان کە کۆمەڵگەی پیاوسالاری بەسەریاندا هەیە و زاڵە، دەتوانین بڵێین هەر بە ئامادەکردنی زەینییەت و تێکۆشان بـۆ هاتنـە مەیدانی ژنان لە بەشە جۆراجۆرەکاندا کار بە سڕینەوەی ئەم نەریت و بەربەستانە کراوە، بەڵام نـاتوانین بڵێین کە تەواون ئەگەرچی دڵخۆشکەرن. کەوایە پێناسەکردنی مـافی و ڕێگـادان بـۆ ناسینی مافەکانیـان ژنـان دەگەیەنێتە ئەو ئاستە کە مـافی خۆیان وەرگرن. ئێمە نابێ لە بیریشمان بچێ کە ئێستا زۆر ژن و کچمـان هەن، مـاف بـە دانەکەی پێناسـە دەکەن نەک ئەوەی کە بۆخۆیـانن کە دەبێ مـافی خۆیـان وەربگرن. کەوایە گۆڕینی شتێک کە بە بـڕوای من تەنیـا زەینییەتـە نـەک کردەوە، زۆر ساکارانەتر لەو شتەی ئێمە بیری لێ دەکەینەوە دێتە دی. ئێمە دەبینین لە وڵاتانی پێشکەوتوودا کە مـافی ژن بـە گشتی لە زۆر بـواردا دابین کـراوە، زۆرینـەی کێشـەکانی ژن هەن و شـایەد ناخۆشتریش. بۆیـە دەڵـێم ناخۆشـتر چـون ئەوان لـە وڵاتـی ئـازاددا دەژیـن بەڵام دیسـانیش بەربەسـتەکان خۆیـان نیشـان دەدەن. کەوایـە ناسـینی ژن و مافەکـانی و دەسـپێکی لەنێـو بنەماڵەکان بە تایبەت لە نێوچوونی ڕەگەز، ئەوە کورە ئەوە کچ کە بەداخەوە ئێستاش لەلای ئێمە ماوە.

پرسیار: بەدەر لەو بـابەتە هەمـوو دەڵـێن کۆسپ و بەربەسـتە زۆر و سـەرەکییەکانی بەردەم ئەم ڕەوتـانە، قانوونەکـانن لە ئێراندا.چی کراوە بۆ گۆڕینی قانوونەکان؟

هەڵاڵە ب: لەو بارەوە ڕای وایە واقعێکی تاڵ لە کوردستان و ئێران هەیە، کە یاساکان لە هەموو پانتاییەکان دژی ژنن و ژنانیش بەشی زۆریان بە داخەوە خوویان بەو واقعە گرتووە و، پێیان وایە مافی ئەوان دەبێ لە لایەن پیاوەوە بدرێ و خۆی پێویست ناکا وەجووڵێ. نارەزایەتیدەربڕین لە لایەن ژنانەوە بە گشتی ڕەنگ و بۆنی دروشمی گرتووە و لە ئێستادا کەمتر ڕێکخراوەیەک لە ڕۆژهەلات دەبینین کە تایبەت لەسەر پرسی ژنان کار بکا. بەڵام ئەم پرسیارەش هەمیشە بەرەوڕووی ژن دەکرێ کە ئایا دایکێک، کە خۆی لە قاڵبی ئایین و نەریتەکاندا ژیاوە و بەرهەمی هێناوەتەوە، دەتوانێ منداڵانی ئازا و ئازادیخواز پەروەردە بکا؟ ژنێک کە خۆی چەوساوەی دەستی مێردسالارییە و لە خێزان و کۆمەڵدا ژنانەیی لە ژیانی ژن سڕدراوەتەوە و ژن تەنیا لە چێشتخانەیە و لە نێو پێخەفدا جێی کراوەتەوە، ئایا ئەم ژنە دەتوانێ بەهێز و متمانە بەخۆ بێت؟ هەر ئەم لاوازییە لە کەسێتیی زۆر ژناندا نیهادینە بووە و نەکراوە و نەتوانراوە جووڵە و فشار و بزووتنەوەیەکی بەهێز بۆ گۆڕینی قانوونەکان درووست بکا.

تەوار نەبووبەکری دەڵێ: کۆماری ئیسلامیی ئێران نەک هەر لە باسی ژناندا، بەڵکوو زۆرینەی یاساکانی دژ بە مافەکانی مرۆڤ بووە. بەڵام ئەگەر بێین و باسی ژن و مافەکانی بکەین، دەبینین کە کۆماری ئیسلامیی ئێران لە پێناو ئامانجە ئیدۆلۆژیکییەکانیدا و بۆ سەپاندنی ئەو یاساگەلەی کە بەرژەوەندییەکانی دابین و مسۆگەر دەکا؛ زۆر لە مافە ڕەواکانی ژن پێشێل دەکا. ژنان لە ڕوانگەی کۆماری ئیسلامی و بەپێی یاساکان نیوەی پیاویش نین. بۆ نموونە ژنان بۆ کارکردن دەبێ مز و حەقدەستی کەمتر لە پیاویان هەبێ و جاری وایە ئەو مزە بۆ یەک لە سێی مزی پیاوێک دادەبەزێ.

هەنار مەیسەمی لەو پێوەندییەدا ڕای وایە: بەداخەوە یاسا لە ئێراندا بەشی زۆری لایەنگری لە پیاو دەکا و بە تەواوی دەبێتە هۆی دژایەتیی لەگەڵ ژن. لێرە کەسانێک هەبوون و هەن کە زۆریان هەوڵ داوە هێندێک یاسا بگۆڕن کەچی وڵامیان نەدراوەتەوە. شتێکی کە ئەمن بەم زووانە دیتم کاری بۆ کرا، بردنەسەرێی تەمەنی زەماوەند لە ئێران بوو کە بوو بە سێزدە ساڵ، کەچی بە ڕای من ئەوەش تەمەنێکی زۆر کەمە و خۆزگە بکرابا هەتا هەژدە ساڵ بیبەنە سەر. بەڵام هەر وەک ئەوەی ئێستاش لە هەندێک ناوچە و شوێن لە ئێران، هەندێک نەریت ماون کە کچ لە تەمەنی مێرمنداڵیدا بە شوو دەدرێ، ڕەنگبێ هەر ئەمە کاریگەرییەکی باش بێ بۆ بنەبڕکردنی ئەو دابە کۆنانە. بەڵام ئەگەر بە گشتی سەیری بکەین هیچ هەنگاوێک بۆ مافی بەرامبەریی ژن هەڵنەهێندراوەتەوە، کاتێ ژن ئیزنی سەیری یاریی تۆپی پێی لە نیزیکەوە نییە، کاتێ مافی تەڵاق ئێستاش لە ئێران هەر بە پیاوە، کاتێ ئیزنی چوونەدەرەوە لە وڵات بەبێ ئیزنی مێرد یا باب نابێ و هەزاران مافی دیکە کە خوراوە، یانی چەندین ساڵە سەرەڕای بەرەوپێشچوونی فەرهەنگ لە وڵاتانی تر، هیچ شتێک لە یاسای ئێراندا نەگۆڕاوە و تەنانەت ڕۆژ بە ڕۆژ بەرەو دواوە چووە. ئەگەر گۆڕانکارییەکیش کراوە، وەک ئەو گۆڕانەی لە پرسیاری یەکەمدا باسم کرد، تەنیا لەلایەن بنەماڵەکانەوە بووە و لە یاسادا هیچ نەگۆڕاوە.

سەرچاوە
Serchawe

پرسیار: لێرەدا ئەو پرسیارە دەورووژێ کە باشە ژنان بۆچی تا ڕادەیەکی زۆر خوویان بەو "قەدەرە"! گرتووە و بۆچی ژنان نەیانتوانیوە ئەو هێزەی خۆیان بۆ گۆڕینی وەزعییەتی مافەکانیان بنوێنن؟

خاتوو هەنار لەو بارەوە دەڵێ: ئەمنیش لام وایە کە مانەوە و نەگۆڕانی زۆربەی بابەتەکان بەشێکی بۆ خودی ژنان دەگەڕێتەوە. ڕەنگبێ لە زۆر بواردا ژنان بەربەست بکرێن و ڕێگایان پێ بگیرێ و دەنگیان نزم بکەنەوە، بەڵام ڕوونە کە یەکدەنگی و کاری بەکۆمەڵ و ڕێکخراوەیی ئەو بەربەستانە ناهێڵێ و لە ئامانجەکانمان نیزیک دەکاتەوە. ئەوە خەسارێکە کە بەشێکی زۆر لە ژنان بەداخەوە خۆیان بەو بابەتانەوە ماندوو نەکردووە و هەوڵیان نەداوە کە مافەکانیان بناسن و، تا ڕۆژێک ئێمەی ژن مافی خۆمان نەناسین، هیچ شتێک ناگۆڕدرێ.

خاتوو تەوار: یش لەو بارەیەوە لەگەڵ باسەکە هاوڕایە، ئەو دەڵێ: زۆرجار ئەوە دەبیسین کە فڵانە شت یان قسە یان کولتوور لە زۆر کۆنەوە هەیە و کە ئەو باسانە دەکەین، بە گژماندا دەچنەوە و دەڵێن ئێوە لە هەڵە دان. بۆ نموونە ئازار و ئەشکەنجەی ڕۆحی کە نموونەیەکی دیاری توندوتیژییە بەشی زۆری ڕێک لەلایەن ژنانەوە پەرەی پێدراوە، زۆر جار دەبینین کە کاتێ باسی چالاکان لە بەشە جۆراوجۆرەکاندا دەکردرێ بە تایبەت کە باسی چالاکیی سیاسی دەکرێ، دەسبەجێ باسی ناموس دێتە گۆڕێ و پێیان وایە کەسێک لەو بەشەدا هەڵسووڕانی هەبێ لەڕووی ناموسییەوە دەکەوێتە مەترسییەوە. زۆر جاران کچان و ژنان قوربانیی بیروباوەڕی دایک و ژنانی ترن، کە بەداخەوە گەلێ جار خۆکوژی و کێشەی خێزانی و هتدی، لێ دەکەوێتەوە. هەر ئەو کۆنەپارێزییە، خووگرتن بە نەریتە سواوەکان یان ترس لە ترازان لە بیروباوەڕە ڕێگرەکان بە لادان لە ئیمان و ئەخلاقە پێناسە کراوەکان، وادەکا لەلایەک ژنان خۆیان ئەم کلتوورە بەرهەم بێننەوە و ژنانی هەڵسووڕیش تووشی خۆسانسۆڕی ببن.

هەڵاڵە ب: ڕایەکی تا ڕادەیەک جیاوازی لەسەر ئەم بابەتە هەیە، ئەو دەڵێ: ڕاستە بەداخەوە وشەی قەدەر و چارەنووس وەها ڕەگی کوتاوەتە نێو دنیای بیرکردنەوەی ژن کە دەرباز بوون لەم چەشنە ڕوانینە ئەستەمە. ژنانی چینی هەژار ئێستاش بە ناوی عەیبە و گوناهەوە لە زۆربەی مافەکانیان دەڕوانن و نایانەوێ هەنگاوێک هەڵگرن دژ بە کۆیلەبوونی خۆیان. بۆ ژنانی چالاکیش کۆسپ زۆرن. ترس لە بێپەنایی و تەنیایی، ترس لە دوورکەوتنەوە لە منداڵ، ترس لە تەڵاق و ڕوانگەی چەوتی کۆمەڵ، ترس لە بێدەرەتانی و هەژاریی ئابووری، ژنی وەها بار هێناوە کە هەر چەشنە توندوتیژییەک لە لایەن پیاوەوە بە قەدەر وەربگرێ و ملی بۆ ڕاکێشێ. ئەوەی ژنی لاواز کردووە نەبوونی ئابوورییە، نەبوونی هەل و دەرفەتەکان بۆ چالاکیی ئابووری بۆ سەربەخۆیی ماڵیی ژن وایکردووە؛ ژن هەر چاولەدەست بێ و دەرەتانی زۆر شتی دیکەی نەدرێتێ.

پرسیار: لە ڕوانگەی ژنانەوە توندوتیژی دژ بە ژن یانی چی؟ ژنان لە دەرەوەی پێناسە باوەکان، خۆیان لەو بابەتە چۆن

سەرچاوە
Serchawe

دەدوێن؟

تەوار نەبووبەکری دەڵێ: توندوتیژیی دژ بە ژن یانی نەناسین و پێناسەنەکردنی ژن و کچ وەک خۆی. ئەمن وەک کچ ئەم هەلەم بۆ نەڕەخسێ کە خۆم و مافەکانی خۆم بناسم و بەرامبەریش وەک پیاو، جا بەرامبەرەکەم برا، باوک یان هاوژینم بێ؛ ئەدی چۆن دەتوانم دەگەڵ خۆم ڕابێم و بتوانم بەرامبەرم بناسم و دەگەڵی بدوێم و بژیم و شان بە شانی کار بکەم. تا کاتێک ئەمن کەرەسەیەکی جەستەیی بم، تەنانەت خۆم بۆ خۆم مەترسیم، چ بگا بۆ ڕەگەزی پیاو و کۆمەڵگەش. ژنان هاواریان چۆن دەردەبڕن؟ بە هات و هاوار؟ چەندە لە شێوەی دەربڕینیان شارەزان؟ بەلای ژنانەوە توندوتیژی تەنیا لێدان نییە، زۆر بەربەستەکانی ژیانی بنەماڵە و کۆمەڵگە مەترسییەکانی ژیانی ژنانە، کە دەبنە هۆی ڕاوەستانیان و لەپێیان دەخەن.

هەلالە ب دەڵێ: ئەمن وەک شاعیرێک لەسەر ئەمە دەدوێم. پیاو هەمیشە لە غەزەلدا باسی جەستەی ژن دەکا بۆ جوانی و عەشق و دڵداری، بەڵام هەر ئەو باسانە و هەر ئەو وەسفانە ئەگەر ژن بیکا، هێڵی سوورە. جا توندوتیژی هەر لێرەوە دەست پێدەکا. پیاو تا وەختێ ژنی لا خۆشەویستە کە ژێردەستەی بێ و کاتێ ژن لێی هەڵگەڕاوە پیاوەکە، خۆشەویستییەکەی وەلا دەنێ. ژن هەتا کاتێک بە قسەی پیاو هەڵسووکەوت بکا ئاقڵە بەڵام کاتێ بیروڕای تایبەت بە خۆی هەبوو، ئەوە بە گژیدا دێنەوە و پێی دەڵێن چووزانی تۆ، ژن ئاقڵی لە کۆشی دایە... ئەوانە هەموو توندوتیژین لە ڕوانگەی منەوە. توندوتیژی خۆ هەر لێدان و کوتان نییە، هەر چەشنە ئاخاوتنی ناشیرین و ناحەز بە مەبەستی جنێو و گاڵتە، بەرگری لە ئازادییە سەرەکییەکانی ژنان، ئازاری فیکری و تانە و تەشەر و تۆمەت، ئازاری جینسی تەنانەت لە لایەن هاوسەر، وەک کەرەستەی چاولێکردن لە ژنان و زۆرەها ئازاری لەو چەشنە نموونەکانی دیکەی توندوتیژین. کۆمەڵگەی کوردی ژن وەک ڕۆباتێک بۆ ڕاپەڕاندنی هەندێ کار چاو لێدەکا. بەداخەوە نائاگایی لە مافەکانیش، ژنی کردووەتە ئەو ڕۆباتە و ئەوە ژن خۆیەتی کە بەردەوام بیری ئایین تەوەر و پیاوسالار بەرهەم دێنێتەوە.

هەنار مەیسەمی ش ڕای وایە، توندوتیژی تەنیا لێدان و ئازاری جەستەیی نییە، ئەوە تەنیا بەشێکە، توندوتیژی جاری وایە لە ژووری نووستنی ژن و مێردیش لەکۆڵ ژن نابێتەوە. حیجابی زۆرەملی، ڕێگری لە چالاکیی ئابووری و کارکردنی ژنان، بەشە میرات، بەزۆر دووگیانبوون، دڵپیسی کردن، نزمکردنی کەسایەتیی ژنان لە قسەکردندا هەمووی جۆرێک لە توندوتیژین. دەبێ ئەوەش بڵێم کە بەداخەوە زۆر لە توندوتیژییەکانیش لەلایەن خودی ژنانەوە بە خۆیان دەکرێ، وەکوو: شووکردنی سەربەهەوێ و بەرهەمهێنانەوەی توندوتیژی لە دژی ژنان لە چوارچێوەی پەروەردەی خێزانیدا و زۆر ڕەهەند و لایەنی دی...

سەرچاوە
Serchawe

پرسیار: دواجار و لە ئێستادا ژنان و بزووتنەوەی ژنان دەبێ چۆن بەرەورووی ئەم دۆخە ببنەوە؟

خاتوو هەنار دەڵێ: ئەمن بەر لە هەموو شتێک پێشنیار دەکەم ژنان زیاتر بخوێنەوە و زیاتر خۆیان و مافەکانیان و کۆمەڵگەکەیان بناسن. ژنان بۆ دەستەبەری مافەکانیان پێویستییان بەوەیە ئاستی زانیاریی خۆیان بەرنە سەرێ و دەست بدەنە دەستی یەکتر و یەکتری هەڵکێشن. دەبێ ژنان کەشێکی خوێندنەوەی باش درووست بکەن. تا ئێستا بە سەدان وتار و چیرۆک و کتێب لەسەر مافی ژنان نووسراوە، بەڵام تا خوێنەرێکی ژنیان نەبێ، گۆڕانکاری و داهێنانێکیش ڕوو نادا. سووربوون لە سەر داوای مافە ڕەواکان و خۆڕاگری لە بەرامبەر کۆسپەکان کلیلی سەرکەوتنی ژنانە لەو خەباتەدا.

خاتوو تەوار یش ڕای وایە کە ژنان دەبێ لە خۆیانەوە دەست پێبکەن و زیاتر لە کۆمەڵگەدا دیار بن. ئاستی خوێندنەوەیان بەرنە سەرێ بۆ ئەوەی بتوانن منداڵان و نەوەی نوێ جوانتر پەروەردە ببن. دایکان و بابان پێویستە هیچ کۆسپ و ڕێگرییەک لە بەردەم خوێندنی منداڵەکانیان درووست نەکەن. ژنان نابێ خۆیان لە چالاکیی ئابووری بدزنەوە و دەبێ ئەوە وەک ئەرکێک چاو لێبکەن. ژنان نابێ خۆیان بە کەم بگرن. ئەدی نووسەرانی گەورەی ئێمە، ژنە پزیشکەکان و ژنە سەرکەوتووەکان کە ئێستا لە بەرزاییەکان وەستاون مەگەر هیچ بەربەستییان نەبووە؟ ژیانیان ناخۆش نەبووە؟ هاواری مافخوازیی ژنان بە هێز و بە زانست دەکرێ و ژنان دەبێ هەر دوو ئەو شتەیان هەبێ.

خاتوو هەڵاڵە ب. ئاوا ئاکامگیری لە باسەکە دەکا؛ ژن هەتا بڵێی بوونەوەرێکی ورد بینە. ناسینی دنیای ژنان هەم دژوارە هەم کاتبەر، بەڵام دنیا لە ڕوانگەی ژنەوە پڕە لە جوانیی قەدەغە کراو، پڕە لە ئاواتی بابردوو. قسە ئەوەیە کە ژن دەبێ لە ڕوانگەی خۆیەوە بڕوانێتە دنیا و بڕیار بۆ مان و ژیانی بدا. ژن دەبێ خۆی شوناسی خۆی پێناسە بکا و بتوانێ بیهێنێتە دی. خوێندنەوە و ئاگایی و کاری بەکردەوەش تەنیا کلیلی بەدیکردن و وەدیهێنانی ئەم شوناسەیە.

ژن دەبێ ئەوەندە بەهێز بێ کە هیچ پیاوێک نەتوانێ ئازاری بدا و بە قۆناغێک لە متمانە بەخۆبوون بگا کە بە هێزەوە پێناسەی خۆی بکا؛ بەڵام خۆ لەگەڵ ئەوەشدا ناتوانێ لە برێ هەڵسوکەوتی پیاوان چاوپۆشی بکا. قسە ئەوەیە کە ئەوەی ئەمن یان تۆ سەبارەت بەو بارودۆخە نارەزایەتی دەردەبڕین دەبێ گشتی بێتەوە و بۆ ئەوەش پێویستە ئەمن و تۆ و ئەوانی دیکەش ژنانی دەوروبەرمان هان بدەین بۆ بێدەنگ نەبوون لە بەرامبەر زۆر لەو پاوانخوازییانە.

لە ژمارە ٧٣٩ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی دێسەمبەری ٢٠١٨

ژنان و شوناسخوازیی نەتەوەیی لە کۆمار ڕا تا ئێستا

یەکێک لە شانازییەکانی کۆماری کوردستان بۆ ژنان، بەخشینی هۆوییەت و شوناسێکی دی بە ژنان بوو. ئیجباریکردنی خوێندن بۆ کچان، دامەزراندنی ڕێکخراوێکی تایبەت بە ژنان و بەشدارکرنیان لە گەمە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان دەرگای دنیایەکی نوێی بەڕووی ژناندا کردەوە. حەوت دەیە دوای کۆمار ژنان چۆن باس لەو شوناسی نەتەوەیی خۆیان دەکەن کە لە کۆماری کوردستانەوە مانا وەردەگرێ.

بۆ باس لەسەر ئەو بابەتە و لە توێی چەند پرسیارێکدا، ڕای بەڕێزان خاتوو مەهاباد قەرەداغی، نووسەر و شاعیر؛ گوڵاڵە شەرەفکەندی، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، موزەیەن گونەش، نوێنەری هادەپ لە هەرێمی کوردستان و کوێستان گادانی، نووسەر و چالاکی سیاسیمان وەرگرتووە:

پرسیار: کاتێک کە کۆماری کوردستان دادەمەزرێ، نە لە ئێران و نە لە وڵاتانی دراوسێشدا بۆ نموونە ژنان مافی دەنگدانیان نەبووە، خوێندن بۆ ژنان نەک زۆرەملێ، بگرە لە ئاستێکی زۆر کەمیشدا بووە؛ ئێوە پێگەی ژن و مەیدانداریی ژن لە کۆماری کوردستاندا چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

مەهاباد قەرەداغی:

لەگەڵ ئەو بارودۆخە سەختەشدا کە باسی دەکەیت، لە کۆمارە ساواکەی کوردستاندا هەوڵ دراوە جموجوڵێکی ڕێکخراوەیی هەبێت و ژنان چالاک بن و هەڵسووڕانیان هەبێت. دروستکردنی ڕێکخراوی ژنانی دێموکرات و هەبوونی بڵاوکراوەی تایبەت و چالاکیی شانۆیی لەو کاتەدا خۆی لە خۆیدا نیشانەی سەرەتای هۆشیارییەکی دیموکراتیانەیە و لە فیکری سەرکۆماری کوردستان، شەهید قازی مەحەممەدی نەمردا هەبووە. ئەگەر چی تەمەنی کۆمار کورت بوو، بەڵام لەو کورتە تەمەنەشیدا

ئەوە لە بیر نەکرا کە دەبێ ژن خۆی ڕێک بخا و پێگەی خۆی لە نێو کۆماردا دیاری بکا. لەو بڕوایەدام ئەگەر تەمەنی کۆمار وەک تەمەنی حکومەتی هەرێمی کوردستان درێژ بوایە، کۆماری کوردستان دەبوو بە نموونەیەکی وەکوو ئیسرائیل لە ڕووی بەهێزیی پێگەی ژن و دیموکراتیەتدا. مەخابن تەمەنی کۆمار درێژ نەبوو، بەڵام وەک مێژوو ئەو هەنگاوە پێشەنگەی کە نای، بۆی تۆمارکراوە و هەر دەمێنێ.

گوڵاڵە شەرەفکەندی:

بە بڕوای من کۆمار لەڕووی بەشداریی ژنان لە بواری سیاسی و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگیدا پلەی زۆر پێشکەتووخوازانەی هەبووە و ئەوەش تەنیا وەک شوعار ناکرێ ببیندرێ، نموونەکەشی دوو خاڵی گرینگە، یەکەم کاتێک باسی بەشداریی ژنان لە سیاسەتدا دەکا کەمتر لە دوو مانگ دوای کۆمار یەکیەتیی ژنان دادەمەزرێنێ. دووهەم ئەوەیکە یەکێک لە بنەماکانی کۆمار هاندانی خەڵکە بۆ ناردنی کچان و کوڕان بۆ قوتابخانە و دەرس خوێندن. بە واتایەک کۆمار ڕێگای خۆپێگەیاندن بۆ کچان وەبەرچاو دەگرێ و لەو بوارەشدا کاتێک ئاماژە بە دیاریکردنی سزا دەکا بۆ ئەوانەی سەرپێچی لەو بڕیارە دەکەن، خۆی مانای ئەوەیە کە ئەم بڕیارە وەک شوعار نابینێ؛ بەڵکوو مەبەستی پەروەردە و گەشەسەندنی کۆمەڵگەیە. ئەمڕۆ دوای ٧٣ ساڵ وێدەچێ ئێمە نە تەنیا لەم بوارانەدا بەرەو پێش نەچووین بەڵکوو ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ بە بیانووی جۆراجۆر هەوڵ دەدرێ ژنان بنێرنەوە ماڵێ و بە هەزار بیانوو تەنیا وەک ئامرازێک بۆ ڕازیکردنی پیاوان لە ژیان چاویان لێ بکرێ، یان لە باشترین حالەتدا تەنیا وەک دایک. کۆمار بە بیانووی دواکەوتوویی کۆمەڵگە ناترسێ لە بڕیاردان و ناڵێ ئەوە بۆ کۆمەڵگەی کوردەواری زوویە. کاتێک لە پێشەوا سەبارەت بە مافی دەنگدانی ژنان پرسیار دەکرێ، تەواو بە ئەرێنیی وەردەگرێ. جا بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە کە ژنانی ئێران لە ساڵی ١٩٦ مافی دەنگدانیان پەیدا کرد و لە عێراق لە ساڵی ١٩٨٠ دەردەکەوێ کە کۆمار چەندە بێباکانە و بە باوەڕەوە دەڕوانێتە بەشداریی ژنان لە بڕیاردا،

یان هاتنە مەیدانی ژنان و ئەوەش گەورەترین بەڵگەیە بۆ دیتنی گۆشەنیگای کۆمار سەبارەت بە ژن و کۆمەڵگە.

سەرچاوە
Serchawe

کویێستان گادانی:

هـاتنە دەرەوەی ژن لە مـاڵ و کـۆکردنەوەی ئەوان لە سـاباتی ڕێکخراوێکـی تـایبەت بە ژنانـدا، یەکێـک لە گەورەتـرین دەسکەوتەکانی کۆمار و شوێندانەرترین دەسکەوت بووە لە سەر مێژووی بزووتنەی ژنانی کورد.

هەبوونی ژن لە دام و دەزگای بەڕێوبەریی و ناوەندی بڕیاردانی هەر وڵاتێک بەستراوەتەوە بە جێگە و پێگەی ژن کە لە ناو کۆمەڵگەی ئەم وڵاتەدا هەیە. لە کوردستـانی ئەو کـاتی ئێمەدا، ژن جێگەوپێگەیەکی تـایبەتی لە نێـو کـۆمەڵگەدا نەبـووە، بـێجگە لە ڕۆڵـی دایکێکـی دڵسـۆز، هاوسـەرێکی بەوەفـا و، خوشکێکی خـانم و یـان ژنێکـی سەرسپی و جێگـای ڕێـز، بـۆیە ئۆرگانیسەکردن و بەڕێکخراوەیی کردنی ژنـان لە کەش و هەوای ئـاوا داخراو نیسبەت بە ژنـان کارێـک و هەنگاوێکی ئـاسان نەبووە، بەڵام پێشەوای نەمر بۆ جێخستنی ئەم دەستپێکە لە بنەماڵەی خۆیەوە دەستی پێکرد.

دەگەل ئەوەی کۆمار روخسارێکی پیاوانەی هەبوو، بەڵام دەبێ دان بەم ڕاستیە دابنێن کە کۆماری کوردستان دەرگـای ڕووناکی بە رووی ژنی کورددا کردەوە و ژنی کورد دامەزراندنی یەکێتی ژنان و هەروەها گـۆڕانی شێوەی ڕوانینـی کـۆمەڵگەی کوردەواری نیسبەت بە ژن وەک دەستپێکی ڕێگایەکی دوور و درێژ بـۆ گەیشتن بە مـافی ڕەوای خۆیـان، بە دەسکەوتی کـۆماری کوردستان دەزانن

پرسیار: گوتاری سەرەکیی کۆماری کوردستان شوناسخوازیی نەتەوەیی بووە کە بووەتە هەوێن و چرای بزووتنەوەی سیاسی لە بەشەکانی دیکەی کوردستانیش. ژنانی نەوەکانی دوای کۆمار و لەبەەکانی دیکەی کوردستان چۆن لەگەڵ ئەم گوتـارە هـاتوون و چەندە پشکدران لەو خەباتەدا؟

کوێستان گادانی: کاتێک کە کۆماری کوردستان بە گوتاری شووناسخوازیی نەتەوەیی یارمەتیدەری دامەزرادنی ڕێکخراویی ژنان دەبێ بە دڵنیاییەوە هەر لە سەرەتایی دامەزراندنی ئەم ڕێکخراوەیەش شویندانەریی ئەم گوتارەی نەک هەر پێوە، دیارە بەڵکوو بووەتە گوتاری سیاسیی ئەم یەکیەتییەش. بە بڕوای من هەر لە سەرەتای هاتنەدەرێی ژنی کورد لە ماڵ بۆ کاری ڕێکخراوەیی تا ئیستا دوو ئامانجی پێکاوە، یەکیان ئەرکی نیشتمانی و نەتەوەیی خۆی بەڕێوە ببا بۆ گەیشتن بە ڕزگاری نەتەوەیی، ئەوەی دیکەیان دەستەبەرکردنی مافی یەکسانی لە نێو کۆمەڵگەدا. ئەم دوو ئامانجە ئێستاش سەرنجی ژنی کورد ڕادەکێشێ و درێژەدەری خەباتی پێگەیشتن بەو دوو ئامانجەن. بۆیە نەوەکانی دوای کۆماریش وەک هەموو ڕەوتی دیکەی ژیان لە هەلومەرجی تایبەتدا گۆڕانکارییان لە شێوەی تاکتیک بۆ گەیشتن بە ئامانج هێناوە، بەڵام لەم ئامانجە پیرۆزەیان دوور نەکەوتوونەوە. دەکرێ بڵێین کە بە هۆی هێژمۆنیی گوتاری سیاسی - نەتەوەیی و هەستی نەتەوەیی گشتی تاکی کورد، ئەم بیرۆکەیە زیاتر زاڵ بووە و بووەتە هۆکاری ئەوەی کە خەباتی یەکسانیخوازی لە بڕگەیەکەوە بۆ بڕگەیەکی دیکە لاوازتر لە خەباتی نەتەوەیی بەرچاو کەوتبێ؛ بەڵام ناتوانین حاشا لەم ڕاستییە بکەین کە ژنی کورد لە ڕاستیدا هاوتەریب تێدەکۆشێ بۆ گەیشتنی بە هەر دوو ئامانجی ڕزگاریی نەتەوەیی و یەکسانیی ڕەگەزی.

مەهاباد قەرەداغی: کورد یەک نەتەوەیە و کوردستان یەک وڵاتە، بۆیە پارچە پارچە کردنەکەشی هیچی لەو ڕاستییە نەگۆڕیوە، بەڵام بەدیهێنانی ئەو ڕاستییەی زۆر سەخت کردووە. لە هەر کام بەشی کوردستاندا پێشهاتێک، کارەساتێک، ڕووداوێک ڕوو بدا، بە بێ هیچ گومانێک کاریگەریی لەسەر بەشەکانی تر دەبێ و ڕەنگدانەوەی لەسەر دەروونی کورد دەبێ لە هەر بەشێک بژی و تەنانەت گەر لە هەندەرانیش بژی. بۆ ئەو کاتەش بێگومان وابووە و کۆماری کوردستان وەک قیبلەیەک بینراوە کە هەموو کورد ڕووی تێبکا. دەبینین چۆن بارزانیی نەمر کە سەرکردەی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازیی کوردە لە باشووری کوردستان لەو کاتەدا دەچێ و بە سەرکۆماری کوردستان دەڵێ من سەربازێکی کۆمارم و خۆی و پێشمەرگەکانی لە خزمەتی کۆماردا دەبن. هەروەها ڕێکخراوەکانی ژنان لە سلێمانی کە حەپسەخانی نەقیب بەڕێوەی بردوون پەیوەندییان لەگەڵ ڕێکخراوی ژنانی کۆماردا هەبووە و هاوخەباتییان بۆ یەکتری دەربڕیوە. کوردستان یەک جەستەیە و هەرکوێی جەستە ئازارێکی هەبێت، کار لە جوڵە و چالاکی یەکتری دەکەن.

گوڵاڵە شەرەفکەندی: ژنانی کوردی چالاک لە گۆڕەپانی خەباتی مافخوازانەی کورد و لە سیاسەتدا هەتا ئەوڕۆ بەشی هەرە زۆری توانای خۆیان تەرخان کردووە بۆ دەستەبەر کردن و وەدیهێنانی خەونی سەروەریی نەتەوەیی و ڕزگاریی کورد لە بندەستی. بە واتایەک بەشێکی زۆر کەم و لاوەکی سەرفی خەبات بۆ یەکسانی کراوە. هەمووکات چ لە لایەن حیزبەکان و چ لە لایەن خودی ژنەکانیشەوە گوتراوە یان، بە هەنگاوی بە کردەوە وا نیشان دراوە خەباتی سەرەکی خەبات بۆ ڕزگاری لە بندەستییە.

بە بڕوای من ئێمە نەمانیوانیوە ئامۆژگارییەکانی کۆمار زۆر لەبەر چاو بگرین و زۆر جاران لە بڕیارداندا نەمانتوانیوە بوێر بین بۆ ئاڵوگۆڕ لە کۆمەڵگە. هەڵبەت سەرهەڵدان و پەرەسەندنی توندئاژوویی ئیسلامی لە ناوچە و لە ژێر کارتێکەری کۆماری ئیسلامی لە ئێراندا پاشگەزبوونەوە لە یەکسانی زۆر بە ڕاحەتی پاشەکشەی بە هەموو جۆرە هەوڵێک لەم بوارەدا کردووە. کاتێک لە کوردستان ئەمرۆ لە قەرنی ٢١ باسی بە شوودانی کچانی ژێر ١٣ساڵ دەکرێ، کاتێک ژنی کورد وەک بەردە و دیلی سێکشوال لە لایەن داعیش کە زۆر لە سەرکردەکانیان کوردن، ئیستیفادەی لێ دەکرێ. کاتێک حیزبەکان بە تێبینییەوە و زۆر جاران لە ترسی کۆمەڵگە بە خشکە باسی یەکسانی دەکەن، لەوە زۆرتر چاوەڕوانی ناکرێ.

هەڵبەت نابێ حاشا لەوە بکرێ لە ژنانێکی بوێر لە هەر دوو مەیداندا سەنگەریان بەجێ نەهێشتووە و هەتا ئێستاش تەنانەت بە فیداکردنی گیانیان بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی کۆمار تێکۆشاون. نموونەکەشی دوور نەڕۆین، هەردوو نەسرین و سۆهەیلاکانی کوردن و زۆری دیکەش.

پرسیار: **ژنان لە ئێستادا لە کوردستان چۆن باس لە شوناسی خۆیان دەکەن. شوناسی ژنان گرێدراوی کام چەمک و بایەخن، بایەخە نەتەوەییەکان، یان بەها ڕەگەزی و فیمینیسم؟**

گوڵاڵە شەرەفکەندی: لە لای من کاتێک دەڵێی ژنان لە کوردستان مەبەستت ژنی کوردە چ لە کوردستان بێ و چ لە تاراوگە و چ لە بن دەستی داگیرکەر. ئەو ژنە، هەم ژنە هەم کوردە، پێناسەکەی هەم ڕەگەزییە هەم نەتەوەیی و ناکرێ تەنیا بەسەندە بە یەک بەشی بکەین. بۆ من ژن بوونەکەی دەبێتە هەوێنی خەبات بە دژی هەڵاواردنی ڕەگەزی و بۆ دەستەبەرکردنی کۆمەڵگەیەکی یەکسان. کورد بوونەکەشی دەبێتە هەوێنی خەبات بە دژی هەڵاواردنی نەتەوەیی و بۆ دەستەبەر کردنی کۆمەڵگایەکی یەکسان. ناکرێ و نابێ یەکێک لەو خەباتانە بکرێتە پاشکۆی ئەوی دیکە، ئەگەر هەر دوو بوار هاوکات و پێ بە پێی یەکتر نەڕواتە پێش ئەو خەباتە سەرکەوتوو نابێ.

کوێستان گادانی: دەگەڵ ئەوەی ژنی کورد لە ناوەندی بڕیارداندا کەمن، دەگەڵ ئەوەی هەبوون و بەشداربوونیان لە نێو کۆڕ و کۆمەڵە سیاسی، زانستی و ڕاگەیاندن لە پیاوان کەمترن، بەڵام ژنی کورد خۆی پێگەیاندووە، ژنی کوردی ڕووناکبیر، ئاکادێمیسێن، سیاسی، ناسیۆنالیست، فێمێنیست، سێکۆلار و بەڕێوبەر هەیە؛ کەواتە دەکرێ بڵێین ئەگەر ئەمڕۆ ژنی کورد لێدوان دەدا و لە سەر باسێک ئانالیزەو لێکۆڵینەوە دەکا، نە فێرکراوە و نە کۆپی دەکا؛ بەڵکوو لە ئاست توانایی و پێگەیشتنی خۆیدا قسە دەکات. ژنی کورد، پێش هەموو شتێک ئەگەر خۆی بە کورد پێناسە کرد و شانازی بە کوردبوونی خۆی کرد، ئەرکێکی تایبەتی لە پەروەردە و پێگەیاندنی نەوەی نوێ دەکەوێتە سەر شان. شوێندانەری گوتاری نەتەوەیی کۆماری کوردتسان هەر بۆ نیوەی کۆمەڵ واتە ڕەگەزی پیاو نەبووە، بەڵکوو بۆ هەموو کۆمەڵگە بووە، بۆیە ژن لە دەربرین و

سەرچاوە
Serchawe

هەستپێکردنی ئەم گووتارە نەتەوەییە بێبەش نەبووە. شووناسی ژنی کورد شوناسی کوردی ڕەسەنە، بەلام هاوکات خۆی لە تێگەیشتنی چەمکە زانستییەکانی دیکەی گرێدراو بێبەش نەکردووە و ژنی کورد زۆر باشتر لە پیاوانی کورد توانیویەتی چەمکی بایەخداری وەک ناسیۆنالیزم، فێمێنیسم و سێکۆلاریزم لە شۆناسی خۆیدا بە یەکەوە ببەستێتەوە.

مەهاباد قەرەداغی: گوتاری ژن و هەموو چین و توێژەکانی کۆماری کوردستان هەر گوتارێکی نەتەوەیی بووە و ئەمەش زۆر ئاساییە بۆ گەلێک کە مافەکانی زەوت کراوە و وڵاتەکەی داگیرکراوە و دەیەوێ نیشتیمانەکەی ئازاد بکا و نەتەوەکەی لەژێردەستەیی ڕزگار بکا. لەو سەردەمەدا هێشتا گوتاری فێمینیستی لە هیچ کوێی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا نەبووە و لە کۆماری کوردستانیشدا بێگومان بەوشێوەیە نەبووە. سەربەخۆییخوازی و هەوڵ بۆ ئەو بەها نەتەوەیی و مرۆڤایەتییە، وەک ئەرکی سەرەکی بینراوە و کاریی بۆ کراوە.

ئێستاش ژنانێکی هۆشیار لە هەر بەشێکی کوردستان هەن و هەوڵی پێکهێنانی گوتارێکی فێمینیستییان داوە و دەدەن. هاوکات لەگەڵ خەبات بۆ ڕزگاری نەتەوەیی خەباتێکی خورتیش بۆ ڕزگاریی تۆخمی مێ لە کۆت و پێوەندە کۆمەلایەتی و کولتوورییەکان، هەیە و بەردەوامە.

پرسیار: ئەمڕۆکە پرسی کورد لە هیچ کام لە بەشەکانی کوردستان بە ئاکام نەگەیشتووە. گوتاری شوناسخوازیی نەتەوەیی لە هەموو بەشەکانی کوردستان گوتاری زاڵ و سەرەکییە. بەڵام فیمنیزمیش وەک گوتارێک لە کوردستان گەلێ قۆناغی بۆ پێشێ بڕیوە. جێگە و پێگەی گونجاوی ژنان لەو هاوکێشانەدا دەبێ کوێ بێ؟

مەهاباد قەرەداغی: بە بڕوای من دەبێ ئەو دوو ئەڵقەیە بە تەواوی پێکەوە پەیوەست بکرێن، خەباتی نەتەوەیی و جێندەری. ژن کورد بە تەنیا ڕزگاری نابێ، ئەگەر نەتەوەکەی ژێردەستە و خاکەکەی داگیرکراو بێت. پیاوی کوردیش بە تەنیا ناتوانێ نەتەوەیەک ڕزگار بکا کە سەدەیەکە ژێردەستەیە، هەروەها تەنانەت گەر کوردستانیش ڕزگار بکرێ لە دەستی داگیرکەران و ببێ بە وڵاتێکی سەربەخۆ و ئازاد، گەر ژن و پیاو هەر دووکیان وەک دوو تۆخمی سەرەکی تیایدا ئازاد نەبن و مافەکانیان پارێزراو نەبێت، ئەگەر دەوڵەتێکیش چێ ببێ، دەوڵەتێکی بەئەرزش نابێ. لەبەر ئەم هۆیە، پێویستە ژن و پیاوی کورد، هاودەنگ و هاودەست بن لە هەردوو خەباتەکەدا،

واتە بۆ ڕزگاریی کورد و بۆ ڕزگاریی مرۆڤ بە ژن و پیاووە و بۆ ئازادبوون.

گوڵاڵە شەرەفکەندی: بە بڕوای من خەباتی فێمنیستی لە کوردستان سەرەڕای هەموو هەوڵەکان، لە کزی داوە و ئەوە

تەنیا کوردستان ناگرێتەوە، لە زۆر وڵاتی پێشکەوتووش سیاسەتی نێودەوڵەتی خەریکی پاشەکشەیە لە هێندێک لە بنەماکانی سەرەکیی یەکسانی. بە واتایەک بنەما بۆتە وەدەستهێنانی دەنگی زۆرینە و دەنگی زۆرینەش ژنان نین و باسی فێمینیستی نییە.

ژنانی کوردستان کە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەراست لە مەرکەزی ئیسلامییە توندڕەوەکاندا دەژین و خەبات دەکەن لە هەمیشە کاریان سەختتر، دەنگیان کزتر و پشتیوانیان کەمترە. بە واتایەک ئەمرۆ پێشکەوتووخوازی مۆد نییە بۆ کاری ژنان لە کوردستان زۆر دژوارتر بووە.

بوونی ژنانی پیشمەرگە و چەک لە شان و بەجەرگ نەیتوانیوە بە تەنیایی بیری کۆمەڵگە بگۆڕی. پێشمەرگەی ژن بووەتە سیمبولی خۆڕاگریی کورد، بەڵام نەبووەتە سیمبولی باوەڕ بە مافی یەکسان یان توانای یەکسان لە بواری جۆراجۆردا.

کوێستان گادانی: خەباتی بزووتنەوەی ژنان و خەباتی نەتەوەیی لە کوردستان بە گشتی و لە رۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی دوو خەباتی لێکگرێدراون، لانیکەم لەو چەند ساڵانەی دواییدا ئەم هەڵسەنگاندنە زۆر زەق و روون دەرکەوتووە. خەباتی کوردان بەگشتی لەسەر کۆڵەکەی ڕزگاریی نەتەوەیی دامەزراوە و هێندێک ئێستاش لەو باوەڕەدان کە ئەگەر ڕزگاریی نەتەوەیی بە دەست بێنین، زۆر بە ئاسانی مافی یەکسانی و عەداڵەتی کۆمەڵایەتی دەستەبەر دەکرێ. زۆر لە ژنانی نێو ڕیزی شۆڕشیش لە سەرەتاکانەوە زیاتر لە فیکری دەستەبەرکردنی مافی نەتەوایەتی دابوون و ئەگەر ڕۆڵ و نەخشیان هەبووبێ کە بەدڵنیاییەوە کاریگەریی زۆریان لە سەر شۆڕش هەبووە، زیاتر لە پیناو وەدیهێنانی ئامانجەکانی خەباتی نەتەوەییدا بووە. لێرەدا ئەولەوییەتی یەکەم کە ڕزگاری نەتەوەیی بووە مەجالی بە ژنانی کورد نەدەدا کە باسی مافی یەکسانیی خۆیان بکەن، بۆیە تەواوی وزەی خۆیان بۆ خەباتی نەتەوەیی تەرخان دەکرد و هیندێکیشیان لە ڕێگای ئەندامەتی لە ڕێکخراوی یەکیەتیی ژنان بۆ مافی یەکسانیی خۆیان هەوڵیان داوە. بەڵام ئەوەی کە دەبێ ژنان لە ئەمرۆرا و بەو ئەزموونەی وەدەستیان هێناوە دەبێ لەو هاوکێشەیەدا چ جێگە و پێگەیەکیان هەبێت، ڕاستی ئەوە دەکەوێتە سەر ئەو جیاوازییەی کە لە ڕووی تاکتیکی بۆ گەیشتن بە ئامانجە هاوبەشەکان کە تاکی ژنی چالاک هەیەتی. بە بڕوای من ژنی کورد کاتێک جێگە و پێگەی دروستی لەم هاوکێشانەدا دەبێ کە بالانسی بەینی ئەم دوو گووتارە ڕاگرێ و هاوتەریب دەگەڵ یەک هەولیان بۆ بدا کە لە درێژخایەندا وەک بنەما و ژێرخانێکی پتەو بۆ نەهادینەکردنی کۆمەڵگەیەکی دێموکراتێک بتوانێ کەڵکی لێ وەرگرێ.

پرسیار: هەر لە چوارچێوەی ئەم باسەدا ڕای خاتوو موزەیەن گونەش، چالاکی سیاسی و نوێنەری پارتی دێموکراتیکی گەلان (HDP) لە هەرێمی کوردستان بەمجۆرە بۆ "کوردستان دوا:

موزەیەن گونەش: لە ڕاستیدا ئەوەی پێشەوا قازی محەممەد بۆ گەلی کورد کردوویەتی بە تایبەت لەمەڕ پاراستنی ماڤی ژنان تشتێکی دیرۆکییە و جێگای گەلێ ڕێزلێنانە. سەبارەت بە ژنیش دەبینین کرانەوەیەک هەبووە وەک؛ خوێندن و هێنانە مەیدان و لەو بوارانەوە هەنگاوی باشی ناوە. لە ڕووی ڕۆشنگەریشەوە هەنگاوی گرینگی ناون و بە گوێرەی هەلومەرج و سەردەمی خۆیان هەنگاوی باشیان ناوە. تا سالانی هەفتا و هەشتای سەدەی ڕابردووش هەندێک ولاتی ئوڕووپا مافی دەنگدانیان بە ژنان نەدابوو. تەنانەت تا ئەم دواییانەش مشتومڕێکی وا لە نێوخۆی عەرەبستانی سعودیە لەئارادا بوو کە ئاخۆ مافی دەنگدان بە ژنان بدرێ یان نا. کاتێک دەسکەوتەکانی کۆمار و پێشکەوتنەکانی بەم پێوەرانە هەڵدەسەنگێنین، دەبینین لەو ئانوساتەدا هەنگاوی گەلێک پێشکەوتنخوازانەیان ناوە و ئەو دەسکەوتانە بایەخێکی زۆریشی بۆ ژنی کورد هەبووە.

ئەگەرچی ئێستا بەشێک لە خەباتی ژنی کورد لە بیر و ئەندێشەی باکوورەوە و لە سەر هیم و بنچینەی فەلسەفەی بەڕێز ئۆجەلانەوە سەری هەڵداوە و گرینگی و بایەخی ڕۆڵی ژن لێرە زۆرتر هەست پێدەکرێ. خاڵی سەرەکی ئەمەیە کە ژن دەوور و پێگەی خۆی لە مێژوودا بزانێ و بیناسێ و لە سەر بنەمای ناسنامەی زایەندیی خۆی، لە سەر پێی خۆی ڕاوەستێ و پێشبکەوێت.

لە مێژووی خەباتی هاوچەرخی باکووری کوردستاندا تا ئێستاش گفتوگۆیەکی زۆر لە سەر پرسی ژن دەکرێ و ئیلهام وەرگرتنی ژنانیش تەنیا بە کۆماری کوردستانەوە سنووردار ناکرێت. ڕاستە ئێستا ئێمە پرسی ژن لە سەر بنەمای بیر و ڕامانی بەڕێز ئۆجەلان بەرەوپێش دەبەین. بەڵام ئەمە نایەتە ئەو واتایەی کە ئێمە نکۆڵی لە مێژووی کۆماری کوردستان بکەین، یانیش ئەگەر لە بەشێکی دیکەی کوردستان کەسێک و خەباتێک گرینگیی بە ژن دابێت، نکۆڵی لێ بکەین. بەڵکوو ئێمە ئەو بایەخ و گرینگییە دەبینین کە بۆ یەکەمجار کۆماری کوردستان بە ژنی کوردی داوە. هەر هەنگاوێکیش کە لە پێناو

بەرەوپێشبردن و سەرخستنی پرسی ژن نرابێت، ئەوا جێگەی ڕێز و پێزانینە. کۆماری کوردستانیش لەمەدا پشکی خۆی پێ بڕاوە و ئەمە حاشای لێ ناکرێ.

لە ژمارە ٧٤٢ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢١ی جانیوێری ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

وریا ماملێ: ویستمان موکریان و کرماشان لێک گرێ بدەین

"خەڵاتی ساڵانەی ئەمساڵی «مەڵبەندی هونەریی ماملێ» بە هونەرمەند حوسێن سەفامەنش درا. مەڵبەندی هونەریی ماملێ لە ڕاگەیەندراوێکدا باسی لەوە کرد کە ئەم خەڵاتەی بە زۆر هۆکاری وەک «ڕۆشنگەریکردن بۆ زمانی دایکی لەنێو کۆمەڵگای کوردەواری بەگشتی و بۆ پاراستنی زمانی کوردیمان بەتایبەتی لە ڕێگای هونەری موسیقی»، «هەوڵدان بۆ سازکردنی ڕۆحێکی نەتەویی و بەدوور لە ناوچەگەرایی لە ڕێگای هونەر» و «کەڵکوەرگرتن لە پێگەی کۆمەڵایەتی و هونەری بۆ خزمەتکردنی بێوچان و ماندوویینەناسانەی بومەلەرزەلێدراوانی ناوچەی کرماشان»؛ ئەم خەڵاتەی داوە بە هونەرمەند حوسێن سەفامەنش. «کوردستان» بەباشی زانی لەو پێوەندییەدا وتووێژێک لەگەڵ کاک وریا ماملێ، کوڕی هونەرمەندی گەورەی کورد مامۆستا محەممەد ماملێ بکا و لەبارەی ئەم خەڵات و هەڵبژاردنەوە چەند زانیارییەک بداتە خوێنەرانی."

کوردستان: خەڵاتی مەڵبەندی ماملێ ئەمجارەیان لە مەهابادەوە گەیشتە کرماشان، ئەم گەشتە چۆن بوو؟ چۆن بوو بۆ ئەمجارە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەڵبژێردرا؟

وریا ماملێ: پێشتر لە برگەی دووهەمی پرسیارەکەتان ڕا دەست پێدەکەم. ئێمە لە ماوەی ١٠ ساڵی ڕابردوودا کە ١٠ خەڵاتمان پێشکەشی هونەرمەندان کردووە، شەش دانەیان وەبەر هونەرمەندانی ڕۆژهەڵات کەوتووە. واتە تەنیا ئەمساڵ نەبووە کە خەڵاتەکە ڕووی لە ڕۆژهەڵات بێ. هەر بەو پێیە کە لە دە خەڵاتان، شەشیان وەبەر ڕۆژهەڵات کەوتووە، زۆرترین ڕەخنەشمان لێ گیراوە کە لێرە جێگای نییە وەڵامی ئەو ڕەخنانە بدەمەوە. لە بارەی برگەی یەکەمی پرسیارەکەتان دەبێ بڵێم کە شێوازی کاری ئێمە ئاوایە کە هونەرمەندانی گشت ناوچە و دەڤەری کوردستانی گەورە بەسەر دەکەینەوە کە لە پێناو گەشەی هونەری کوردیدا هەوڵیان دابێ و لە سەنگەری هونەرەوە تێکۆشانیان بۆ نەتەوەکەیان کردبێ. لە خشتەی

کاریماندا بڕیار درا کە ئەمساڵ ڕۆژهەلاتی کوردستان بەسەر بکەینەوە بەتایبەت ئەو شوێنانە کە زۆرترین سیاسەتی ئاسیمیلاسیۆن لەسەریان پەیڕەو دەکرێ. کرماشان، دەڤەری یارسانییەکان، هەورامان، خوراسان و ناوچەی ئیلام ئەو ناوچانەن کە تا ئێستا بەسەرمان نەکردبوونەوە. لەوانەیە باش بزانن کە ئەو ناوچانە لێوڕێژن لە هونەرمەندی بەرز و نیشتمانپەروەر. هەڵبژاردنی هونەرمەندنێک لەو ناوچانە کارێکی گەلێک سەخت بوو. وابوو کە پاش لێکۆڵینەوەیەکی زۆر، لەسەر ئەوە ساغ بووینەوە کە خەڵاتی مەڵبەندی هونەریی ماملێ ئەمساڵ پێشکێش بە هونەرمەند حوسێن سەفامەنێش بکرێ.

کوردستان: مەڵبەندی هونەریی ماملێ لەبەر چی حوسێن سەفامەنشی هەڵبژارد. پێوەرەکان چ بوون؟

وریا ماملێ: وەک لە ڕاگەیەندراوەکەشدا هاتووە بەهۆی "دەوڵەمەندکردنی ئارشیوی گۆرانیی کوردی لە ماوەیەکی کورتی تەمەنیی هونەریی"، "هەوڵدان بۆ ئافراندن نەک کۆپیکردنی مووسیقی"، "ڕۆشنگەریکردن بۆ زمانی دایکی لەنێو کۆمەڵگەی کوردەواری و بەکارهێنانی هەموو زاراوە کوردییەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستان لە گۆرانییەکان"، "هەوڵدان بۆ سازکردنی ڕۆحێکی نەتەوەیی و بەدوور لە ناوچەگەرایی لە ڕێگای هونەر" و هەروەها بەهۆی کەلکوەرگرتن لە پێگەی کۆمەڵایەتی و هونەری بۆ خزمەتکردنی بێوچان و ماندووییەناسانەی بە بومەلەرزەلێدراوانی ناوچەی کرماشان؛ ئێمە هونەرمەند حوسێن سەفامەنشمان هەڵبژارد.

کوردستان: پێدانی ئەم خەڵاتە بەو هونەرمەندە کاردانەوە و دەنگدانەوەی زۆری لە کۆمەڵگەی ڕۆژهەلاتدا هەبوو. ئینسجام و گوڕوتینێکی دیکەی بە هەستی نەتەوەیی بەخشی. پێشبینیی ئەوەتان کردبوو؟

وریا ماملێ: بە هیچ شێوەیەک چاوەڕوانی ئەو کاردانەوە بەرفراوانەمان نەدەکرد. تەنانەت چاوەڕوان بووین ڕەخنەی ئەوەمان لێ بگیردرێ کە چلۆن لەنێو دەریای هونەرمەندانی ئەو دەڤەرەدا کە ساڵهایە لە تێکۆشان دان، هونەرمەندێکی لاوی کەم تەمەنتان هەڵبژاردووە! بەلام ئێمە پێمان وابوو کە بە تیرێک سێ نیشانمان پێکاوە. یەکیان ئەوەیە کە بۆ یەکەمین جار مەڵبەندەکەمان گرینگی دا بە هونەرمەندانی لاو و پاشان دەڤەری کرماشانی سەربەرزمان بەسەر کردەوە و ئینجا موکریان و کرماشانمان لێک گرێ دایەوە. واتە ئەو پەیامەمان دووپات کردەوە کە ئێمەی کوردی ڕۆژهەلاتی بەپێچەوانەی ئەو ئاژاوە و پیلاگەلەی ناحەزانمان دەینێنەوە، یەکدڵ و یەک چارەنووسین.

کوردستان: ئەم ڕێوڕەسمە لە مەهاباد بەڕێوە چوو. بەلام پێشتر میدیا و کاناڵەکانی ڕاگەیاندنی لێ ئاگادار نەکرابۆوە. بۆ؟

وریا ماملێ: بەڵێ ڕاست دەفەرموون. بە ئانقەست ئەوساڵ کارێکی وامان کرد کە هاوکات لەگەڵ مەڕاسیمەکە، دەنگ لە بڕیارەکە بۆ خەڵاتی ساڵ دەربێنین. ئێمە لە هەر حاڵەتێکدا بەرپرسیاری هەر ئەگەرێکین کە ڕوو بدا. نەماندەویست حەساسییەت درووست بکەین و گرفت بۆخۆمان و بۆ خەڵک ساز بکەین. گرینگ ئەوە بوو پەیامەکەمان بگا و بە خۆشیشەوە گەیشت.

بۆیە چەشنی میواندارییەکی بنەماڵەیی بە بەشداریی پۆلێک لە ئەدیبان و هونەرمەندان و کەسایەتییەکانی مەهاباد و لە ڕێستورانێکی ئەو شارەدا بۆنەکەمان بەڕێوە برد. دیارە کۆمەڵێک کەند و کۆسپی جیدیمان بۆ هاتنە پێش کە تا دوا ساتەکان، بەڕێوەچوونی ئەو مەراسیمە لە ئەگەر و نەگەر دابوو. دەنا هەموو کەس دەزانێ گەر مەجالێکی ئازاد بدرێ بۆ مەراسیمی یادی ماملێ لە مەهاباد، بە دڵنیاییەوە مەیدانی فوتباڵی سابڵاغیش کەمی دێنێ؛ بۆیە، لە ڕێگای ڕۆژنامەکەی ئێوەوە داوای لێبوردن لە هەموو کوردستانیان بەگشتیی و خەڵکی سەربەرزی مەهاباد و موکریان بەتایبەتی دەکەین کە لەبەر ئەو دۆخەی لە بان باسمان کرد، نەمانتوانی ڕێوڕەسمێکی بەرین بە بەشداریی هەموو ئازیزان بەڕێوە ببەین.

کوردستان: ئاماژەتان بە پەیامەکەتان کرد، دەکرێ بڵێن کە پەیامەکەتان چی بوو؟

وریا ماملێ: پشتیوانیکردن لە هونەرمەند، هونەر، زمان و فەرهەنگی کورد، هەروەها بەگژداچوونی سیاسەتی تواندنەوەی نەتەوەیی کە لەسەرمان پەیڕەو دەکرێ و لە هەمان کاتیشدا پووچەڵکردنەوەی ئەو پیلان و ئاژاوانە کە دژی گەلەکەمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ئارادایە و جیاوازیمان دەخەنە بەینی و لێکمان جیا دەکەنەوە؛ جا بە بیانووی بێبنەمای وەک ناوچەگەرایی و جیاوازیی ئایین و زاراوەیی. هەروەها ئەو پەیامە کە کورد دەبێ یەک بگرێ و لە ناسنامەی خۆی لە ڕۆژهەڵات بەخاوەن دەرکەوێ و بە یەک دەنگ و یەک بەرنامە لە ئیلامەوە تا ماکۆ و خوراسان لەژێر چەترێک و سێبەرێکدا هەنگاو بنێ.

کوردستان: مەڵبەندی هونەریی مامڵێ کەی دامەزرا و ئامانجەکانی چین؟

وریا ماملێ: بنەمای ئەم مەڵبەندە لە ساڵی ٢٠٠٩ لە سەر هزر و هیوایەکی لەمێژینەی "مامڵێ" دامەزرا کە بەردەوام ئاواتی دەخواست کورد ببێتە خاوەن بنکە و شوێنێکی بێلایەن و سەربەخۆ کە بتوانێ هاندەر و یاریدەدەری هونەر و هونەرمەندان بێ. بەڵام مەخابن تا ئەو لە ژیاندا بوو ئەو ئاواتە نەهاتە دی. یەک لە کارە سەرەکییەکانی ئەم ناوەندە، کۆکردنەوەی فیلم، وێنە و گۆرانییەکانی محەممەدی مامڵێیە و لە ڕێگای دابینکردنی خەڵاتێکی هونەری کە ساڵانە پێشکەش بکرێ بە هونەرمەندان و، ڕێز لە هونەرمەندانی ماندووی گەلی کورد دەگرێ و بەم چەشنە هاندەری هونەرمەندان دەبێ.

کوردستان: خەڵاتەکەی ئێوە هەر دیارییەکی سیمبولیکە؟ یان بایەخی مادیشی هەیە؟

وریا ماملێ: ئەو خەڵاتە بریتییە لە میدالیایەکی زێڕ و لەوحەیەکی ڕێزلێنـان. لە ڕوانگەی مەڵبەندەوە ئەم خەڵاتە نەک لە ڕووی مادییەوە، بەڵکوو لە ڕووی لایەنی مەعنەوییەوە بایەخی هەیە. ئێمە پێمان وایە ناوی ماملێ دەبێ بەردەوام لە خزمەتی بە گەلی خۆیدا بێ بۆیە لایەنی سیمبولیک و مەعنەوییەکەی لای ئێمە گرینگە و تەنانەت لای وەرگرانی خەڵاتەکەش بایەخی مەعنەوی هەبووە و هەیە.

کوردستان: سەرچاوەی داراییتان بۆ بەڕێوەبردنی ئەرکەکانتان لەو مەڵبەندە چۆن و لە کوێ دابین دەکرێ؟

وریا ماملێ: چالاکییەکانی ئەم مەڵبەندە بەستراوە بە توانایی و بواری ئابووریی سەربەخۆ کە لەلایان ئەم کەسانەوە دابین دەکرێ: عەزیز(خانە) ماملێ، هێدی (خالید) مامڵێ، هیوا زەهابی، چالاک ماملێ و وریا ماملێ. لە بواری مادییەوە هیچ ڕێکخراو، حیزب، دەوڵەت و حکوومەتێک پشتیوانیی داراییمان لێ ناکا و سەربەرزانە دەستمان لە گیرفانی خۆمان دایە.

ڕەنگە کەموکووڕی و لاوازی لە کاری مەڵبەنددا ببینرێ و بەدی بکرێ کە پێوەندیی ڕاستەوخۆی بە توانایی و بواری ئابوورییەوە هەیە. مەڵبەند بە هیچ شێوەیەک بە تەما نییە کە ئەم جۆرە لاوازییانەی لە ڕێگەی نەبوونی سەربەخۆیی مەڵبەندەوە لەنێو بەرێ.
لە هەمان کاتدا لە ڕاپەڕاندنی ئەرکەکانی ئەم مەڵبەندە لە بواری مەعنەوییەوە خۆمان بە قەرزداری کۆمەڵێک مرۆڤی دڵسۆز و نیشتیمانپەروەر دەزانین کە دڵسۆزانە پشتیوانیان کردووین و بە هیچ کلۆجێک توانا و بڕستمان نـایبڕێ تا وەڵامدەرەوەی ماندووبوون و خەمخۆرییان بین. بۆیە هانا دەبەینە بەر دەرگای واڵا و دەریای بێڕۆخی وشە، بەڵکوو لە شوێن ئێمە دەست بە سینگەوە بگرێ و سەری ڕێز و نەوازیش لە بەرامبەریاندا، دانەوێنێ.

کوردستان: ئەدی ئەم کەسانەی بۆ وەرگرتنی ئەم خەڵاتە دەستنیشان دەکرێن و دوایە کە هەڵدەبژێردرێن؛ ئایا هەموو لەلایەن بنەماڵەوە دەکرێ؟ یان ئێوە پێشنیار لە دەرەوەی مەڵبەند و بنەماڵەش وەردەگرن؟ مکانیزمەکان چین؟

وریا ماملێ: ڕوون و ئاشکرایە کە مەڵبەندەکەمان لەلایان بەشێک لە بنەماڵەکەمانەوە بەڕێوە دەبرێ. بەڵام بەو مانایە نییە کە کەسانی غەیری ماملێشمان لەگەڵ نەبێ. ئێوە دەزانن کە ئەرکی سەرەکیی کارەکانی مەڵبەند لەسەر شانی هەواداران و دڵسۆزانی هونەری کوردییە کە شێلگیرانە و خۆبەخشانە هاوکارمانن. ئێمە لەو مەڵبەندە کاری ڕاوێژ و هاوفکریمان لەگەڵ کۆمەڵێک مرۆڤی کارناس و شارەزای بواری هونەری هەیە و لە هەڵبژاردنەکانماندا پرسیان پێدەکەین و

پاشی کۆکردنەوەی زانیارییەکان بە زۆرینەی دەنگ لەگەڵ ئەو شارەزایانە و بەشێکیش لە بنەماڵەکەمان، هونەرمەندی ساڵ هەڵدەبژێرین. دیارە ڕۆژانە بەردەوام لەلایان خەڵکەوە پێشنیارەکان دەگاتە دەستمان و ئێمەش داوایان لێدەکەین کە کورتەیەک لە ژیاننامەی هونەریی ئەو هونەرمەندانەمان بۆ بنێرن تا لەنێو لیستی ناوچەکانی کوردستاندا پۆلێنیان بکەین و لێکۆڵینەوەی زیاتریان لەسەر بکەین. هەر لەم پێوەندییەوە پێویستە ئەمە بە ڕاشکاوی بگوترێ کە مەسەلەی پەیوەندیی تایبەتی کارگێڕانی مەڵبەند یا ناوچەگەرایی و دۆستایەتی هیچ کاریگەری لە سەر ئەم هەڵبژاردنەدا نانێ و بۆیە هەموو کوردێک دەتوانێ ڕۆڵێکی بەرچاویان لە دابینکردنی هونەرمەندی ساڵ هەبێ. هەر وەک ماملێ سەر بە هەموو نەتەوەکەی بووە، ئەم خەڵاتەش بە هەمان شێوە ملکی هەموو کوردستانییەکە.

کوردستان: وەک بنەماڵە پێتان وایە لە دە ساڵی ڕابردوودا ئەو هەوڵ و داهێنانەی ئێوە چ خزمەتێکی بە کۆمەڵگەی هونەریی کوردستان کردووە؟ لە نێو هۆزی هونەردا چۆن وەرگیراوە؟

وریا ماملێ: لە ڕاستیدا ئەوە پرسیارێکە دەبێ ڕووی لە جەماوەری کوردستان بێ و ئەوان وەڵامی بدەنەوە بەڵام، ئێمە ڕۆژانە پەیامی دڵخۆشکەر و هاندەرانەمان لەلایان خەڵکەوە دەگاتە دەست. ئەو پەیامانە زیاتر هانمان دەدا کە سەرەڕای زۆر کەند و کۆسپ، شل نەبینەوە و درێژە بە کارەکانمان بدەین. ئەو کاردانەوانەش ئەو پەیاممان دەداتێ کە خەڵک هەنگاوەکانمان بە هەنگاوی نەتەوەیی و نیشتمانپەروەرانە دەزانێ. ئاواتیشمان ئەوەیە کە ئەو هەوڵانەمان جێ بگرێ و هونەرمەندی کورد خۆی بێکەس نەبینێ و بزانێ کە کەسانێک هەن کە کارەکانیان دەبینێ و نرخی بۆ دادەنێن. بەداخەوە لە کوردستانی داگیرکراودا نەک هیچ ڕێکخراوێکی دەوڵەتی نییە کە زگی بە فەرهەنگ و هونەری ئێمەی کورد بسووتێ بگرە، بە هەموو تواناشیانەوە لە هەوڵی ئەوە دان کە زمان و فەرهەنگ و پێناسەی نەتەوەییمان بسڕنەوە و بمانتوێننەوە. ئیتر لە وەها دۆخێکدا ئەوە کەمترین کارە کە دەتوانین بۆ میللەتی خۆمانی بکەین.

کوردستان: سپاس بۆ وەڵامدانەوەی پرسیارەکانمان.

وریا ماملێ: سپاس بۆ ئێوە و خوێنەرانی ڕۆژنامەکەتان.

لە ژمارە ٧٤٣ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٥ی فێبریوێری ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

خالید حەسەنپوور: پرسی بەشداریی کورد لە هاوپەیمانییە سەراسەرییەکان

لە وتووێژ لەگەڵ "خالید حەسەنپوور"دا

خالید حەسەنپوور: سەڵتەنەت تەڵەب و مەشرووتەخوازەکان خاڵی هاوبەشیان حاشاکردن لە پرسی نەتەوەکانە و موجاهیدینیش ئامادەی هیچ هاوکاری و هاوپێوەندییەک نییە

"لە دوو حەوتووی ڕابردوودا هاوپەیمانییەکی نوێ پێکهاتوو لە دە حیزب و ڕێکخراوی سیاسیی دژبەری کۆماری ئیسلامی لەژێر ناوی «هاوپێوەندی بۆ ئازادی و بەرابەری لە ئێران» دەسپێکی تێکۆشان و دەسبەکاربوونی خۆی ڕاگەیاند. حیزبی دێموکراتی کوردستان، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان وکۆمەڵەی شۆڕشگێری زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران چوار لایەنی سیاسیی کوردن کە لەو هاوپەیمانییە نوێیەدا بەشدارن. «کوردستان» لە وتووێژێکدا لەگەڵ کاک خالید حەسەنپوور، بەرپرسی بەشی پێوەندییە ئێرانییەکانی حیزبی دێموکرات لە دەرەوەی وڵات باسی لە چەندی و چۆنی پێهاتنی ئەو فۆڕمە لە هاوکاریی حیزب و لایەنەکان و هەروەها هەڵسەنگاندنی بارودۆخی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامیی ئێرانی کردووە"

کوردستان: کاک خالید «هاوپێوەندی بۆ ئازادی و بەرابەری لە ئێران» نوێترین هاوپەیمانییە کە لە لایەن بەشێک لە ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی پێک هاتووە، ئامانج لەو هاوپەیمانییە چییە و هێڵە گشتییەکانی کامانەن؟

خالید حەسەنپوور: هەمووومان کۆکین لەسەر ئەوەی یەکێک لە هۆکارەکانی مانەوەی کۆماری ئیسلامی درێژەکێشانی

دەسەڵاتەکەی، نەبوونی بەدیلێکی کارا و مەیدانییە. هەڵبەت گۆڕەپانی سیاسیی ئێران لە هێزی جۆراوجۆر و زۆر و زەوەندی ئۆپۆزیسیۆنی کەم نییە، بەڵام ئەوەی کە لە بەرامبەر ئەو ڕێژیمەدا کەمە و بۆتە هۆی بیمەی عومری، نەبوونی بەدیلێکی کارا و شوێندانەرە. ئامانج لە پێکهێنانی «هاوپێوەندی بۆ ئازادی و بەرابەری لە ئێران» ئەوەیە کە ئەو بۆشاییە پڕبکاتەوە. بەڵام سروشتییە کە هەتا گەیشتن بەو جێگایە، هەم کارێکی زۆری لە پێشە و هەم پێویستی بە سیاسەتێکی ڕاست و دروست و واقعبینانە هەیە. بەڵام ئەو یەکیەتییە لە ڕووی هێزەکانی پێکهێنەرییەوە، ماتەوزەی ئەوەی تێدا کە بە هاوکاری و یەکیەتیی بەکردەوە و، گوتار و سیاسەتێکی هاوبەش بەرامبەر بە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، کارتێکەریی لەسەر ڕەوتی ڕووداوە سیاسییەکان و داهاتووی ئێران هەبێ.

پەیماننامەکەی هاوپێوەندی لە پێشەکییەک و ١٤ خاڵ پێکهاتووە. لە پێشەکییەکەدا ئاماژە بە یەک سەدە تێکۆشانی پڕ لە هەوراز و نشێوی گەلانی ئێران و چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵ بۆ بەدیهێنانی دادپەروەری، ئازادی و یەکسانی و دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکان کراوە و پاشان بە سەرنجدان بە ساختاری دەسەڵات لە کۆماری ئیسلامیدا، کە لەسەر بنەڕەتی هەڵاواردن و تێکەڵکردنی دین و دەوڵەت دامەزراوە، هەروەها پەرێزێکی کە ئەو ڕێژیمە لەمەڕ پێشێلکردنی ئازادیی مافی مرۆڤ لەو ٤٠ ساڵەدا لە پاش خۆی بەجێی هێشتووە، لەسەر ئەو ئەسڵە کە ئەو ڕێژیمە قابیلی ئیسلاح نییە و دەبێ بڕووخێ پێداگری کراوە. کەوابوو مەسەلەی دروشمی ڕووخانی کۆماری ئیسلامی، بۆتە یەکێک لە ئەسڵە بنەڕەتییەکانی هاوپێوەندی بۆ ئازادی و بەرابەری لە ئێران.

کوردستان: هێلە گشتییەکانی هاوپێوەندی بۆ ئازادی و بەرابەری لە ئێران چین؟

خالید حەسەنپوور: هێڵە گشتییەکانی ئەو هاوپەیمانییە دەکرێ لەو خاڵانەی خوارەوەدا کۆ بکەینەوە:

ئەلف: لەمەڕ شوناس و مافی پێکهاتەکانی ئێران، پەیماننامەکە دان بەوە دادەنێ کە ئێران لە نەتەوە جۆراوجۆرەکانی وەک فارس، ئازەری، کورد، عەرەب، بەلووچ و تورکەمەن و، هەروەها هێندێک کەمایەتیی زمانی و مەزهەبیی دیکە پێک هاتووە؛ کە پێویستە شوناسی ئەو نەتەوانە و مافە میللی - دێموکراتیکەکانیان بەرەسمی بناسرێ و ئەسڵی مافی دیاریکردنی چارەنووسیان بۆ بەرەسمی بناسرێ. وە لەسەر ئەو بنەڕەتە پێویستە سیستمی ناوەندگەرایی لە ئێرانی داهاتوودا جێگای خۆی بدا بە نیزامێکی وەک فیدراڵی کە تێیدا دەسەڵات و ئیمکاناتی ئابووری دابەش بکرێ.

ب: لە بارەی ئازادی و مافی شارۆمەندی، جاڕنامەی مافی مرۆڤی و پەیماننامەکانی دیکەی ڕێکخراوی مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتووەکان بەرەسمی دەناسێ و، لە داهاتوودا بەڕێوەیان دەبا و هەر لەو پێوەندییەدا بۆ دابینکردنی ئازادیی سیاسی،

سەرچاوە Serchawe

ئازادیی دەربڕینی بیروڕا، پێکهێنانی کۆڕوکۆبوونەوە و تەشکیلی حیزب و ڕێکخراوی سیاسی تێ دەکۆشی و پێی پابەند دەبێ.

پ: لەمەڕ یەکسانی و بەرابەری، پەیماننامەکە، باوەڕی بە مافی وەکوو یەکی بۆ ژنان و پیاوان هەیە و، هەرجۆرە هەڵاواردنێکی ڕەگەزی، مەزهەبی و میللی ڕەد دەکاتەوە و، بۆ دابینکردنی ئیمکانی بەرابەری وەک کار و شوغڵ، مەسکەن، لەشساغی و پەروەردە لە کۆمەڵگەدا تێ دەکۆشێ.

ج: پەیماننامەکە پێ لەسەر ئەو ئەسڵە دادەگرێ کە لە حکوومەتی داهاتوودا پێویستە دین و دەوڵەت لێک جیا بن و شکڵ و شێوەی نیزامی داهاتوو پارلمانی بێ و ئەسڵی دەستاودەست کردنی دەسەڵات ڕەچاو بکرێ و، دەنگی خەڵک یەکەم سەرچاوەی شەرعییەتی نیزامی داهاتوو بێ.

کوردستان: وەک باست کرد نەبوونی بەدیل بووەتە هۆی ئاسوودەیی و تەمەندرێژیی ڕێژیم و ئاماژەت بەوە دا کە کۆماری ئیسلامی ئۆپۆزیسیونی زۆرن. دەکرێ ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی بە کورتی پۆلێن بەندی بکەی؟

خالید حەسەنپوور: با لە پێشدا بڵێم کە حیزب و ڕێکخراوەکانی ئۆپۆزیسیۆن زۆرن، بەڵام سەرجەم دەکرێ کۆی ئۆپۆزیسیۆن بەسەر سێ بەشی سەرەکیدا دابەش بکەین؛

ئەلف: سەڵتەنەت تەڵەب و مەشرووتەخوازەکان

ب: ڕەوتە کۆماریخوازەکان،

پ: حیزب و ڕێکخراوی سەربە نەتەوەکانی ئێران (فیدراڵی خوازەکان). دیارە ئەگەرچی سەڵتەنەت تەڵەب و مەشرووتەخوازەکانم وەک تویژێکی لێکنیزیک دەستەبەندی کردوە، بەڵام لە کردەوەدا ئەو دوو تەیفە جیاوازییان زۆرە کە جیاوازییەکەیان لەسەر جۆری سیستمی پاشایەتی لە ئێران دایە. لە کاتێکدا سەڵتەنەت خوازەکان پێدادەگرن لەسەر دەسەڵاتی بێ ئەملاوئەولای ڕەزاشا وەک پاشای داهاتووی ئێرانە، بەڵام مەشرووتەخوازەکان کە خۆیان بە ڕێبواری ڕێگای شۆڕشی مەشرووتە دەزانن، باوەڕیان بە سنووردارکردنی دەسەڵاتی پاشایەتییە و لەو بارەوە لایەنگری یاسایەکی بنەڕەتین کە ١١٠ ساڵ لەمەوبەر لە شۆڕشی مەشرووتەدا ڕاگەیەندراوە. ئەگەرچی تەیفی مەشرووتەخواز لەو دواییانەدا یاسایەکی بنەڕەتیان نووسیوە و بەگوێرەی ئەوە دەیانهەوێ لە سەڵتەنەت خوازەکان نیزیک ببنەوە، بەڵام هەتا ئێستا هیچ نیشانەیەک لە یەکیەتی لە نێوانیاندا نابیندرێ. پێویست بە گوتنە کە خاڵی هاوبەشی هەردووک تویژ، دژایەتییە دەگەڵ شوناس و مافی نەتەوەکان لە ئێراندا.

کۆماریخوازەکان توێژێکی بەربلاوترن، کە پێک دێن لە لایەنە چەپ، سۆسیالیستەکان، سۆسیال دێموکراتەکان و هێندێک لایەنی نیشتمانی (میللی). کۆماریخوازەکان باوەڕیان بە نیزامی پاشایەتی و مەشرووتە نییە و، پێیان وایە نیزامی داهاتوو پێویستە کۆماری و پارلمانی بێ. ئەو توێژەش لە ڕووی پێکهاتە و جیهانبینییەوە هەتا ڕادەیەکی زۆر لێک دوورن.

هەروەها لە چەند ساڵی ڕابردوودا کە بەشێکی بەرچاو لە چەپ و سۆسیالیستەکان لە چوارچێوەی ڕێکخراوێک ڕێک کەوتبوون، لێک جیابوونەوە و ئێستا بە سێ بەش دابەش بوون. لەسەر یەک بەشێک لەو توێژە باوەڕیان بە سیستمێکی ناوەندگەرا نییە، بەڵام لە هەمان حاڵێشدا باوەڕیشیان بە نیزامێکی فیدراڵی نییە. لە نێو ئەو تەیفی کۆماریخوازانەدا لایەنەکانی چەپ بە هێندێک جیاوازییەوە، ڕوانگە و بۆچوونیان لەمەڕ حەلی مەسەلەی نەتەوەکان لە ئێراندا لەوانی دیکە باشترە. ڕێکخراوی موجاهدینی خەلقیش دەبێ لە ڕیزی توێژی کۆماریخوازان دەستەبەندی بکرێ. ئەو ڕێکخراوە بەهیوایە کە بۆ دەورانی گوزەر لە کۆماری ئیسلامی حکوومەتێکی کاتیی شەش مانگە، بە ڕێبەرایەتیی مریەمی ڕەجەوی دابمەزرێنێ. پاشان دەرفەت بدا بە خەڵک تا نیزامێکی کۆماری بە دەنگی خەڵک هەڵبژێرێ. دەگەڵ ئەوەی موجاهدین ماوەیەک لەمەوبەر لە بارەی پرسی شوناس و مافی نەتەوەکان لە ئێراندا، هەڵوێستێکی ئیجابی گرت، کە بەپێی ئەو هەڵوێستە دانی بە فرە نەتەوەبوونی ئێران و مافی خودموختاری بۆ پێکهاتەکانی ئێراندا نا، بەڵام لە کردەوەدا هەتا ئێستا هیچ ئیستعدادێک بۆ نیزیک بوونەوە لە لایەنەکانی سەربە نەتەوەکان لەخۆی نیشان نادا. ڕێکخراوی موجاهدین، نەک لە ڕیزی سەڵتەنەت و مەشرووتەخوازەکان بەڵکوو لە ڕیزی کۆماریخوازانیشدا کە خۆی لەو توێژە بە حیساب دێ، ئامادەی هیچ جۆرە هاوکاری و هاوپێوەندییەک نییە .

کوردستان: هۆکاری سەرەکیی پڕشوبڵاوی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی لە چیدا دەبینی؟ ئایا هەر کۆماری ئیسلامی کۆسپ بووە، یان ڕوانگە و تێگەیشتنەکانیش لەوەدا دەور دەبینن؟

خالید حەسەنپوور: وڵامی ئەم پرسیارە ئاسان نییە. لەبەر ئەوەی هەروەک لە پرسیاری دووەمیشدا ئاماژەم پێکرد، زۆر لایەن بۆ وێنە سەڵتەنەتخواز و مەشرووتەخوازەکان، یان لایەنە چەپ و سۆسیالیستەکان، هەرچەند لە ستراتیژیدا لێک دوور نین، کەچی هەتا ئێستا نەیانتوانیوە لە دەوری پلاتفۆرمێکی هاوبەش لێک کۆوە بن. تەنانەت چەند ساڵێک شاهیدی پرۆسەیەک بووین لە نێو چەپەکاندا بەناوی پرۆسەی وەحدەتی چەپ. کەچی کاتێک سەری گرت، چەند لایەنێک حازر نەبوون بەهەر هۆیەک بچنە ژێرباری ئەو وەحدەتە و، لە جیاتی یەکیەتی، جیابوونەوەیکی تریش لە نێویاندا ڕووی دا. کەوابوو هۆکاری جیاوازیی تێڕوانین، هەرچەند لەو جودایی و تەوەلایەدا دەور دەبینێ، بەڵام بە بڕوای من مەرجێکی سەرەکیش نییە بۆ پڕشوبڵاوی لە نێو ئۆپۆزیسیۆندا. من پێم وایە ئۆپۆزیسیۆن وەک نەخۆشێک وایە کە لەدەست دەردێکی سەرەکی دەناڵێنێ و، ئەو نەخۆشییە سەرکێشە، چونکی عیلاج نەکراوە، بۆتە سەرچاوەی گەلێک وردە نەخۆشیی تر. گرفتی

بنەڕەتی لە کولتووری سیاسیی ئۆپۆزیسیۆن دایە کە عیبارەتە لە تەکئاژۆیی و خۆ بەتەوەرزانین. ڕەگ و ڕیشەی ئەو شێوە بیرکردنەوەیەش، لە لایەک دەچێتەوە سەر دیکتاتۆرلێدراویی ئێران لە درێژایی مێژوودا و نەدیتنی ڕووی دێموکراسی و، لە لایەکی دیکەوە بۆ باکگراوندی شوێنیستی لە ئێراندا. ئەگەر بۆ نەبوونی یەکیەتی لە نێو ئۆپۆزیسیۆنی بە ئیستیلاح سەرانسەریدا، هۆکاری یەکەم دەور دەبینێ، بۆ یەکیەتی لە نێوان لایەنە سەرانسەرییەکان دەگەڵ لایەنەکانی نەتەوەیی لە ئێراندا، هەردووک فاکتۆر دەوری بنەڕەتی دەبینن. دەگەڵ هەمووی ئەوانەشدا هۆکاری فیکری، سیاسی و ئیدئۆلۆژیکیش، وەک ژێرکۆ دەوریان لە پەرتەوازیی ئۆپۆزیسیوندا هەیە.

لەمەڕ بەشی دووەمی پرسیارەکەتان، دەبێ بڵێم کە هەرچەند کۆماری ئیسلامی ڕاستەوخۆ کۆسپ نییە لەسەر ڕێگای یەکیەتی لە نێو ئۆپۆزیسیۆندا بەڵام ناڕاستەوخۆ کارتێکەری لەسەر یەکریزی دژبەرانی کۆماری ئیسلامی هەیە. شاراوە نییە کە درێژەی تەمەنی ئەو ڕێژیمە بۆتە هۆی ئەوەی کە بەشێکی بەرچاوی ئۆپۆزیسیۆن تووشی بێهیوایی ببێ، لە جیاتی سیاسەتێکی لێبڕاو و شوێندانەر، ڕێگای ئیسلاح و نەرمئاژۆیی بگرێتەبەر و لەو بارەوە بۆتە ژێرکۆی جیناحەکانی نێو حاکمییەت و ئەوەش بە نۆرەی خۆی بۆتە هۆی کێشە و ناکۆکی لە نێوان ئەو بەشە لە ئۆپۆزیسیۆن، کە باوەڕی بە ڕووخانی ڕێژیم هەیە دەگەڵ ئەو بەشەی کە بڕوای بە ئیسلاحی ڕێژیم هەیە.

کوردستان: دەمەوێ بپرسم لە ئێستادا سەنگ و قورسایی هێزە کوردییەکان لە نێو ئەو هاوپەیمانیانە چۆنە کە لە دژی کۆماری ئیسلامی و بۆ داهاتووی ئێران دروست دەکرێن؟

خالید حەسەنپوور: ئەوەی پێوەندی بە سەنگ و قورسایی هێزە کوردییەکانەوە هەیە، دەکرێ بڵێین سەرەڕای جیابوونەوە و لەتبوون لە نێو ئەو هێزانەدا، ڕێکخراوترین و ئەکتیوترین بەشی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران پێکدێنن. ئەوە ئەگەر لە لایەن هێزە بەئیستیلاح سەرانسەرییەکانەوە ئینکار دەکرا، پاش مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات و مانگرتنە مێژووییەکەی هاوینی ڕابردوو، بۆ هیچ لایەنێک شاراوە نییە. بەڵام بە سەرنجدان بەوەی کە بەشێکی زۆری لایەنەکانی فارس حازر نین قەبووڵ بکەن پرسێک لە ئێراندا هەیە بە ناوی پرسی نەتەوەکان، چ لایەنە کوردییەکان بەهێز بن و چ لاواز، ئامادەی نیزیک بوونەوە و هاوکاریکردن دەگەڵ لایەنە کوردییەکان نین.

لە بارەی جێگە و پێگەی لایەنە کوردییەکان لە دوو هاوپێوەندیدا هەتا ئەو جێگایەی پێوەندی بە شۆرای دێموکراسیخوازانەوە هەیە، تەنیا دوو لایەنی کوردی کە بریتین لە حیزبی دێموکراتی کوردستان و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران، تێیدا بەشدارن. کە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سەرەتای دامەزرانی ئەو یەکیەتییەوە وەک هێزێکی دامەزرێنەر دەوری بەرچاوی تێدا هەیە. لەمەڕ : هاوپێوەندی بۆ ئازادی و بەرابەری لە ئێران» کە دوو حەوتوویە

مەوجوودیەتی خۆی ڕاگەیاندوە، چوار لایەنی کوردستانی (حیزبی دێموکراتی کوردستان، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران» تێیدا بەشدارن. بێجگە لەو چوار لایەنە کوردییە، سێ لایەنی سەربە نەتەوەکانی دیکەی ئێران کە بریتین لە عەرەب، بەلووچ و ئازەری سێ لایەنی سەرانسەریش بەشدارن و لایەنە کوردییەکان لەو نێوەشدا لایەنی سەرەکیی نێو یەکیەتییەن.

کوردستان: کورد و لە نێو کورددا حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو بەرە و هاوپەیمانییانەدا بەدوای چیدا دەگەڕێ؟

خالید حەسەنپوور: سروشتییە کە هەر لایەنێکی کوردی ڕۆژهەلات ئامانج و بەرنامە و مەبەستی خۆی هەیە لە پێکهێنانی یەکیەتی دەگەڵ لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆن. هەتا ئەو جێگایەی کە پێوەندی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە هەیە، ئەو حیزبە هەم لە کۆنگرە و هەم لە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندیدا، پێی لەسەر ئەوە داگرتووە کە پێویستە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ئاستی ئۆپۆزیسیۆندا چالاک و ئەکتیف بێ. سروشتییە بە سەرنجدان بەوەی کە بارودۆخی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەر دێ و بەرەو خراپی زیاتر دەچێ، زەروورەت و پێویستی یەکیەتیی بەکردەوە لە نێو ئۆپۆزیسیۆندا دەبێتە شتێکی حاشاهەڵنەگر. بێجگە لەوانە بە سەرنجدان بە جموجۆڵە سیاسیەکانی نێو ئۆپۆزیسیۆن و بە تایبەتی ئەو بەشەی باوەڕی بە چارەسەریی کێشەی نەتەوایەتی لە ئێراندا نییە و، بە دید و ڕوانگەیەکی تەواویەتخوازانەوە تەماشای قەزیەی شوناسی پێکهاتەکانی ئێران دەکا، پێویستیی هاتنەگۆڕ و هاتنە پێشی بەدیلی فیدراڵیخواز لە ئاستی ئۆپۆزیسیۆن گرینگییەکی زۆری هەیە. بۆ ئەوەی ڕێگا لەوە بگرین کە لایەنە تەواوییەتخوازەکان بەسەر کەشی سیاسیی ئێراندا زاڵ بن و شەقڵ لە ڕەوتی ڕووداوە سیاسییەکان بدەن و بەو جۆرە دەنگی نەتەوەکان کپ کەن. بۆیە گرینگیی ئەو هاوپێوەندییانە لەوە دایە کە لە لایەک ناهێڵێ پارسەنگی هێز بەسوودی ئەو بەدیلانە بگۆڕدرێ کە هەوڵی کپکردنی مافی نەتەوەکانی ئێران دەدەن و، لەلایەکی دیکەوە بە هێنانی چەمکەکانی وەک فیدراڵی و فرەنەتەوەیی بۆ نێو پەیماننامەکان و بە ئیمزا گەیاندنیان لە لایەن لایەنە سەرانسەرییەکان، تابۆی تەواوییەتخوازی لە ئێران دەشکێنن. ئەگەر لەو قۆناغەدا چەمکی فیدراڵی و فرەنەتەوەیی نەهێنینە نێو ئەدەبیاتی سیاسیی ئێرانەوە، سبەینێ کە ڕێژیم ڕووخا و چووینەوە نێو کۆمەڵگەی ئێران، لە ڕێگەی هەڵبژاردن و ئەقەلییەت و ئەکسەرییەتەوە بەو ئامانجە ناگەین.

کوردستان: لە بنەڕەتدا ئایا کۆدەنگییەک لە نێو هێزە سیاسییەکانی کوردستان هەیە لەسەر گوتاری هاوبەش لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆن، لەسەر فۆرمووڵەکردنی ویست و داخوازییەکانی کورد و لەسەر دەربەستیی ئەو هێز و لایەنانە؟

خالید حەسەنپوور: هەتا ئەو جێگایەی پێوەندی بە پەیوەندی و هەڵسوکەوتی هەریەک لە لایەنەکانی کوردی ڕۆژهەلات دەگەڵ لایەنە جۆراوجۆرەکانی ئۆپۆزیسیۆنەوە هەیە، هەر لایەنەی بەجیا پێوەندییەکانی خۆی دەگەڵ بەرامبەرەکەی تەنزیم

سەرچاوە
Serchawe

دەکا. هەرچەند لە نێو ڕیزەکانی ئۆپۆزیسیۆنی بەئیستیلاح سەرانسەریدا، حەساسیەتەکە بە نیسبەت ئەحزابی کوردییەوە ئەوەندە زۆرە، کە ڕەنگبێ کەم لایەنی کوردی هەبێ کە سەرەڕای ئەو حەساسییەتانە هەوڵ بدا بە هەموو قیمەتێک دەگەڵ لایەنەکان بەتایبەتی تەواوییەتخوازەکان پێوەندی دابمەزرێنێ. بەڵام بەو حاڵەش لێرە و لەوێ شاهیدی ئەوەین کە جاروبار لایەنێکی کوردی بەبێ پاراستنی پرەنسیپ و بەرژەوەندە گشتییەکان و تەنانەت هی خۆی دەگەڵ هێندێک لایەنی تەواوییەتخواز دادەنیشێ و، یان دیهەوێ بچێتە نێو سازوکارێکەوە کە هیچ یەک لە مافەکانی کوردی ڕۆژهەڵاتی بەڕەسمی نەناسیوە.

بەڵام هەتا ئەو جێگایەی پێوەندی بە بوونی هێزە کوردییەکان لە نێو دوو یەکیەتییەکە دایە، بۆ پرسە سەرەکییەکان و سیاسەتە کەلانەکان هەتا ڕادەیەک هاوبیر و هاوبۆچوونین. بەڵام هەتا ئەو جێگایەی پێوەندی بە کاری عەمەلی و دابەشکردنی دەسەڵات و نەخشەوە هەیە، هەر لایەنەی بە گوێرەی بەرژەوەندیی خۆی دەچێتە پێش. من پێموایە پێویستە لایەنەکانی کوردی ڕۆژهەڵات کە لە ناوەندی هێزەکانی کوردی دان، لەسەر هێندێک خاڵ کە پێوەندی بە بەرژەوەندییەکانی کوردی ڕۆژهەڵاتەوە هەیە، ڕێک بکەون و بەپێی ئەوە هیچ لایەنێک بۆی نەبێ کە بە کەیفی خۆی و بۆ بەرژەوەندیی خۆی دەگەڵ لایەنە سەرانسەرییەکان ڕێک کەوێ.

کوردستان: کاک خالید سپاس بۆ بەشداریت لەم دیمانەیەدا.

خالید حەسەنپوور: سپاس بۆ ئێوەش شەونم خانم.

لە ژمارە ٧٤٥ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی مارچی ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

کامڕان باڵنوور: بەتێرۆریست ناساندنی سپای پاسداران ئەتککردنی ڕێژیمی ئێران بوو

"پێوەندییەکانی نێوان ئەمریکا و ئێران بە قۆناغێکی تابلێی هەستیاردا تێدەپەڕێ. ئەمریکای ترامپ یەکلایەنە لە ڕێککەوتنی ئەتومی لەگەڵ ئێران (بەرجام) هاتۆتە دەرێ، یەکلایەنە گەمارۆ لاچووەکانی سەر ئێران لە سەردەمی باراک ئۆبامای بەسەر ئێراندا سەپاندۆتەوە، و دیسان یەکلایەنە سپای پاسداران، هێزی چەکداری کۆماری ئیسلامیی ئێرانی بە ڕێکخراوێکی تێرۆریستی ناساندوە. ملبەملەکانی ئێران و ئەمریکا دەگەنە کوێ؟ کێ براوەیە و خەڵکی ئێران و ئۆپۆزیسیونی ڕێژیمی ئیسلامی لە کوێی ئەم هاوکێشانەدا جێ دەگرن؟ ئەم بابەتانە و چەند پرس و پرسیارێکی دی تەوەری وتووێژی «کوردستان»ن لەگەڵ کامڕان باڵنوور، نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا"

کوردستان: ترامپ چی لە گیانی ئێران دەوێ؟

کامڕان باڵنوور: ڕەنگە بۆ دەسپێکی باسەکەمان باشترین پرسیار بێ، چون من وەک خۆم پێموایە هیچ وڵاتێک لەسەر گۆی زەوی بە قەت ئێران لە وتار و تویتەکانی ترامپیدا ناوی نەهاتوە و هێرشی نەکراوەتە سەر. بۆیە ئەوە زۆر گرینگە کە بزانین بۆچی فرێکانسی ناوی ئێران لە ئەدەبیاتی دۆناڵد ترامپیدا ئەوندە زۆر و بەرچاوە.

ترامپ هەر لە کاتی بانگەشەی هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری، زۆر بە توندی ڕەخنەی لە کۆماری ئیسلامی گرت و بەتایبەتی جەختی لەسەر ئەوە دەکرد کە ڕێککەوتننامەی وڵاتانی ٥+١ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی خراپترین ڕێککەوتننامەیەک بووە کە تا ئێستا ئەم وڵاتە بە خۆی بینیوە و هەڵی دەوەشێنێتەوە و دواجاریش بەکردەوە لەم پەیماننامەیە ناسراو بە بەرجام هاتە دەر. ئەگەر بمەوێ ئەم چەند ڕستەیەم بە زمانێکی ساکار لەگەڵ کەسایەتیی ترامپ گرێ بدەم دەبێ بڵێم کە ترامپ

سەرچاوە Serchawe

وەک کابرایەکی بیزینێسمەن هەموو هاوکێشەکان لەم ڕوانگەیەوە سەیر دەکا واتە بەرژەوەندی، بۆیە وەک سیاسەتمەدارەکانی بەر لە خۆی نازانێ بە پێچوپەنا بدوێ و بەرژەوەندی لە هەموو ڕەهەندەکانیدا قسەی یەکەم دەکا.

لە بیرمان نەچێ کاتێ ترامپ لە وتاری ساڵانەی خۆیدا لە کۆنگرە بە شێوەیەکی بێ وێنە گوتی کۆماری ئیسلامی "دیکتاتورییەکی گەندەڵ و گەورەترین پشتیوانی تێروریسم" لە دنیایە" دەبێ بەم ئاکامە بگەین کە مەبەستی ئیدارەی ترامپ تەنیا و تەنیا گۆڕینی ڕەفتاری ڕێژیم نییە و ترامپ بەوەندە ڕازی نییە، ئەگەر تەنانەت ئەوەش ڕاستەوخۆ نەدرکێنێ، بۆیە ترامپ خەریکی کۆنترۆڵی هەنگاو بە هەنگاو بەرەو ئیزۆلەکردنی ئێرانە لە ناوچە و ڕەنگە دواجار گۆڕینی ڕێژیمیشی مەبەست بێ!

بۆیە لە کۆتایی وەڵامی ئەم پرسیارە جیاواز و وردەی جەنابتدا ئیزنم بدە منیش جیاوازتر وڵام بدەمەوە تەنیا بە هێنانەوەی نموونەیەک: ٢٣ی ئۆکتۆبری ١٩٨٣ کاتێ لە بەیرووت مەقەڕی تفەنگدارە ئەمریکاییەکان بە ماشێنی بۆمبڕێژاو هێرشی کرایە سەر و زیاتر لە ٢٤٠ سەربازی ئەم وڵاتە کوژران و تەنانەت دەنگۆی کوژرانی ١١ ئەندامی سیا هەبوو، ئەوە سەرەتای ئیعلانی شەڕی کۆماری ئیسلامی بوو بە دژی ئەمریکا و لەو کاتەوە ئەم دوژمنایەتییە تا هەنووکەش بەشێوەیەکی پڕاکسی و نیابەتی بەردەوامە و ئەمە یەکەم جارە سەرکۆمارێکی ئەم وڵاتە کەوتبێتە ئەندێشەی تۆڵەئەستاندنەوە.

کوردستان: باشە ئەوەی ترامپ بەدوویدا دەڕوا سیاسەتێکی نوێیە لە دژی ئێران، یان درێژەی ڕەوتێکە کە لەو قۆناغە و لەو برگەیەدا کەوتووەتە سەر شانی کابینەکەی ئەو؟

کامران باڵنوور: بێگومان ئەگەر وەک سیاسەتێکی نوێش سەیر نەکرێ دەبێ بڵێم کە سیاسەتێکی جیاوازترە بە نیسبەت ئیدارەکانی تر بۆ وێنە ئیدارەی ئۆباما. بەداخەوە سیاسەتەکانی ئۆباما و نەرمی کێشانی لە ڕادەبەدەری ئەو بوو بە هۆکاری سەرکێشیی زیاتری کۆماری ئیسلامی و لە ناوچە و ڕەنگە بەشی هەرەزۆری ئەو ناسەقامگیرییانەی ئێستای ڕۆژهەڵات نێوەڕاست کە کۆماری ئیسلامی هۆکاری سەرەکییەتی زۆر لەوە کەمتر بوایە. بۆیە دەکرێ بڵێم تیمی ئەمنییەتیی ئەمریکا کە کۆماریخوازە توندئاژۆکانی تێدایە هەروا بە ئاسانی دەسەر ئێرانەوە ناچن. دیارە تۆ دەتوانی نوسخەی ئەم سیاسەتانە لە ئەمریکای باشوور بۆ وێنە ڤێنزوئێلا، بۆلیوی و نیکاراگوئە و... ببینیەوە واتە بە جۆرێ هاوپشتی و پاڵپشتی ئۆپۆزیسیۆن و خەڵک. ڕێک ئەوەی لە ئێران دیتمان. بۆ زانیاریتان ئێستا تێرم یان دەستەواژەی گوشاری لەڕادەبەدەر (maximum pressure) کە بۆتە یەکێ لە تێرمەکانی سیاسەتی دەرەوەی ئیدارەی ترامپ هەر بۆ ئێران نییە و بۆ وڵاتانی ئەمریکای باشووریش دەکار دەکرێ، تەنانەت ئەم گوشارانە بۆ کۆرەی باکووریش ڕەچاو کرا تا پێملی کەن بە داماڵینی چەکە ناوکییەکانی. دیارە خستنی سپای پاسدارانی کۆماری ئیسلامیش بۆ نێو لیستەی تیرۆری وەزارەتی دەرەوەی ئەم وڵاتەش ئیتر

سەرچاوە Serchawe

ئەوپەڕی گوشار بوو بۆ سەر دەسەڵاتی سەرەڕۆی مەلایان، بۆ هەوسارکردنی ئەو سەرکێشییەی کە دەمێکە ساڵە بە هۆی ئێرانەوە ئەنجام دەدرێ. واتە ئەمە جگە لەوە کە دەبێ بە پەڵەیەکی شوورەیی بۆ سپای سەربازی وڵاتێک، لە ڕوانگەی سیستمی نێونەتەوەییشەوە لەنێوچوونی غروور و کەرامەتی وڵاتێکە.

بۆیە بەڵێ ڕاستە لەم قۆناغە زەمەنییەدا ئەو کابینەی ترامپە کە بەتەواوی ملی دەبەر ملی کۆماری ئیسلامی ناوە.

کوردستان: چەند کۆمەڵگەی ئەمریکا هاوڕایی ترامپ دەکەن، بە واتایەکی دی سیاسەتی ترامپ لەبەرامبەر ئێران چەندەی شەقامی ئەمریکا و بیروڕای گشتیی خەڵکی ئەم وڵاتەی لەگەڵە؟

کامران بالنوور: پرسیارێکی زۆر چاکە، چون بۆ هەموو کێشەیەکی ئەمریکا لەگەڵ دنیای دەرەوە چینی مام نێوەنجی (Class Middle) ئەم وڵاتە هەڵوێستی تایبەت بە خۆیان هەیە و شەقام دەورووژێنن بۆ وێنە لە شەڕی ڤییەتنام بە دەیان جار هەڵوێستی خەڵکمان بینی بۆ دژایەتی ئەم شەڕە یان بە شێوەیەکی کاڵتر لە شەڕی کەنداو و شەڕی عێراق.
بەڵام سەبارەت بە کۆماری ئیسلامی ڕەنگە ئەو نالێکییە زۆر زۆر کەم بێ، خۆ دیارە لە هاوکێشە سیاسیی نێو پێکهاتەی دەوڵەت و کۆنگرەدا شەڕی نێوان کۆماریخوازەکان و دێموکراتەکانیش ڕەنگە جیاوازییان بە نیسبەت ئێرانەوە بۆ ساز بکا، بەڵام ئەم جیاوازییە ئەوەندە زۆر نییە کە لەسەر سیاسەتە گشتییەکان شوێندانەر بێ، هەرچەند ئێستا خەڵکانێک لە نێوخۆی ئەمریکا هەن کە بە ترامپ دەڵێن divider not an uniter واتە کەسێک کە هۆکاری لەتکردنی کۆمەڵگەی ئەمریکییە نەک یەکیەتی، ئەمە ڕێک گوزارە لە واقعییەتەکانی ئەم کۆمەڵگەیە دەکا، بەڵام زیاتر بۆ کێشە نێوخۆییەکانی وەک سیستمی تەندروستی و خوێندنی باڵا و پەروەردە و هەندێ جار سیاسەتەکانی کۆچبەرییە و زۆر خۆی لە کێشەکانی دەرەوەی ئەمریکادا مادام نەبۆتە شەڕ نابینێتەوە.

کوردستان: پێتان وایە سیاسەتی ئەمریکا بە نیسبەت ئێران چەندە واقعبینانەیە؟

کامران بالنوور: من وەک خۆم ئەگەر ئەو پرسیارەم لێ بکرێ ڕەنگە ڕەخنەی تایبەت بە خۆم هەبێ لەسەر سیاسەتەکانی ترامپ بەرامبەر بە زۆر دیاردە کە پێشتر باسم کرد کە ڕەخنەی هەرەزۆری خەڵکە، بەڵام نەک وەک کەسێک کە خۆی کوردە بەڵکوو وەک کەسێک کە بەدوای ئەوەیە کە بەڕاستی بزانێ هۆکاری سەرەکیی ئەم دۆخەی ئێستا وڵاتی ئێران و ناسەقامگیری ناوچەکە چییە. بۆم دەرکەوتووە کە دۆخی کارەساتباری خەڵک لە نێوخۆ سیاسەتە چەوتەکانی کۆماری ئیسلامییە و لە هەموو شوێنێکی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ڕاستەوخۆ شوێنپەنجەی سپای قودس وەک بەڕێوبەری پرۆژەی هیلالی شیعە و ئەنجامدەری سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی لەسەر بنەمای تیرۆر، ئاژاوەنان و دەستێوەردان لە کاروباری وڵاتانی

تر بە ڕاشکاوی دیارە. خۆ تۆ ئەگەر سەیری ڕابردوو بکەی بۆت دەردەکەوێ کردەوە تیرۆریستییەکانی کۆماری ئیسلامی بە هۆی سپای پاسدارانی کۆماری ئیسلامییەوە لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و تەنانەت ئورووپایی - کە ئێمە خۆمان وەک کورد قوربانی سەرەکین - هەموو دنیا پێی زانیوە و بەڵام ئەو جۆرەی کە دەبێ کۆدنگی لێ ساز نەبووە، جگە لە تیرۆری شەهید دوکتور سەعید کە بە تیرۆری میکۆنووس بەناوبانگە، بۆیە ئەم سیاسەتەی ئەم دواییەی کابینەی ترامپ بە نیسبەت ئێرانەوە، زۆر واقعبینانەترە لە سەرکۆمارەکانی پێش خۆی.

کوردستان: بەڵام ئەدی ترامپ و سیاسەتەکانی بەرامبەر ئێران چەندەی ئامانجەکان پێکاوە؟ بەو هەمووە گوشارە چیی لە ئێران و ڕەفتار و سیاسەتەکانی گۆڕیوە؟

کامران باڵنوور: ئەمەش پرسیارێکی ورد و بە جێیە، ئەگەر لە بیرمان بێ خامنەیی ١٣ی ئاگۆستی ساڵی ٢٠١٨ لە تویتێکی خۆیدا پلانێکی هێناگۆڕێ کە بە No war, no negotiations واتە "نە شەڕ نە وتووێژ" دەناسرێ .ئەو مەبەستی ئەوە بوو دۆخەکەی ئێستای کۆماری ئیسلامی بە هەر جۆرێ بێ بپارێزێ و لەگەڵ ترامپ نەکەونە کێشەوە، بۆیە هەندێ چاودێری سیاسی دەڵێن تەنانەت ئەوان چاوی هیوایان بڕیوەتەوە گەڕانەوەی دێموکراتەکان بۆ هەڵبژاردنەکانی داهاتووی سەرکۆماری ئەمریکا، ڕێک ئەو سیاسەتەی زەریف و تیمەکەی لەسەر کشانەوەی ئەمریکا لە بەرجام ڕەچاویان کردووە و پێیانوایە بەپێی ئەوە کە بەرجام بەرهەمی دانوستان لەگەڵ دێموکراتەکان بوو دەبێ چاوەڕوانی گەڕانەوەی ئەوان بن، بۆیە لانیکەم سەرەڕای گەمارۆ و گوشارەکانی ئەمریکا لە پاش هاتنەدەری ئەمریکا لە ڕێکەوتننامەی ٥+١ تا ئێستا هەر بە کوشتی کات و خۆبواردن و تێوەگلانی جیددی لەگەڵ ئەمریکا سیاسەتی نە شەڕ نە وتووێژیان ڕەچاو کردووە و ئاڵوگۆڕێکی ئەوتۆ لە سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامیدا بەدی ناکرێ. بەڵام ڕەنگە ناساندنی سپای پاسدارانی کۆماری ئەسلامی وەک گرووپێکی چەکداری تیرۆریستی، ئەم وڵاتە تووشی قەیرانی جیددیتر بکا و دەبێ چاوەڕوان بین.

کوردستان: ئایا ترامپ و سیاسەتەکانی وەک گەڕانەوەی گەمارۆکان و بەڕەسمی ناسینی تێرۆریست بوونی سپای پاسداران نەبووەتە هۆی ئەوەی حاکمییەت لە ئێران یەکدەست و یەکدەنگ بێ؟ وە ئایا ئەوە بە قازانجی گۆڕانکارییەکان دەبینن لە نێوخۆی وڵاتدا؟

کامران باڵنوور: دیارە لە ئاستی کاربەدەستان و دەسەڵاتدارانی سیاسی ڕەنگە هەر بە شێوەیەکی رووکەشیانە و فریودەرانە بۆ پڕۆپاگاندash بێ، هەندێ قسە و قسەڵۆک بکەن، بۆ وێنە نوێنەرانی پارلمان جلی پاسدار دەبەر دەکەن و دەڵێن: ئێمەش پاسدارین. بەڵام ئەمە قەرەبووی دۆخی کارەساتباری ژیانی خەڵک لە هەموو بوارەکاندا لە نێوخۆدا ناکا. کۆماری ئیسلامی دەیان ساڵە تەواوی ئامار و داتاکانی ئەم وڵاتە بە پێچەوانە نیشانی خەڵکی خۆی و دەرەوەی وڵات دەدا. ئامارە

دەسکردەکان دەڵێن ئەم وڵاتە بەهەشتی بەرینە کەچی داتـا نێونەتەوەییەکان و ڕاستەقینەکان گوزارە لە جەهەننەمێک دەکەن کە ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ بەرەو خراپتر بـوون دەچێ. بۆیە وک گوتم حاکمییەت وەک کەمینەیەکی بچووکی نێو کۆمەڵگە ئەگەر بە ڕواڵەتیش یەکدەست بێ و هەڕەشە و گوڕەشەکانیان دەرخواردی کۆمەڵگەی نێوخۆ بدەن دیسان هیچ لە واقعییەتە تاڵەکانی ناخۆ ناگۆڕێ.

خۆ لەوە پێشتریش لە خۆپیشاندانەکانی خەڵک لەسەر شەقامەکان لە دیسامبری ٢٠١٧دا باڵە جۆربەجۆرەکانی کۆماری ئیسلامی بە دژی ویست و داخوازییەکانی خەڵک دەنگیان هەڵبڕی، واتە دەمەوێ بڵێم پاڵوێکدانی ڕیفۆرمخواز و بنەماخوازەکان بەلای منەوە سەیر نییە. بۆیە بەپێچەوانەوە ئەگەر ترامپ لە درێژەی سەپاندنی گەمارۆ ئابوورییەکان و ئێستاش ئەتککردنی هێزی فەرمی وڵاتێک وەک سپای پاسدارانی کۆماری ئیسلامی، ئاوڕێکی جددیتر بداتەوە سەر ئۆپۆزیسیۆن و خەڵک بە بێگومان گۆڕانکارییەکان بە دژی کۆماری ئیسلامی ڕوو دەدەن. واتە یارمەتی ئۆپۆزیسیون بۆ بەرەوسازدانی گوتارێکی لە یەک نیزیک و هەروەها پشتیوانی کردەیی لە خەڵکی نێوخۆ بە کردەوە نەک بە قسە! لە بیرمان نەچێ ڕێک تیلیرسن وەزیری دەرەوەی پێشووی ئەمریکا لە کاتی خۆپیشاندانەکانی خەڵکی ئێران بەڵێنی ئینتێرنێتی خێرای دابوو بە خەڵک کە دواجار نەکرا. بۆیە من پێموایە ئەمە شتێک نییە کە ببێتە هۆی یەکرێزییەکی نیشتیمانی، چون خەڵک دەمێکە نیشانیان داوە لە بەرەی دژ بە دەسەڵاتدان.

کوردستان: ئۆپۆزیسیونی ئێران، وە لە نێو ئەواندا ئۆپۆزیسیونی کورد لە کوێی ئەو هاوکێشەیە دان؟ لە کوێی بەرنامە و سیاسەتەکانی ترامپدا جێ دەگرن؟

کامران باڵنوور: بە داخەوە تا ئێستا پلانێکی ئەوتۆ بۆ دەوری ئۆپۆزیسیونی ئێرانی بە گشتی و بەتایبەتی بۆ کورد دیاری نەکراوە،

کە ڕەنگە هۆکاری سەرەکیی ئەمەش ئەوە بێ کە ئەمریکا متمانەی بە ئۆپۆزیسیونی ئێرانی نییە کە وەک ئاڵترناتیو دوارۆژی ئێران حیسابیان لەسەر بکا. پرشوبڵاوی تا ئاستی دژایەتیی هێزەکانی ئۆپۆزیسیونی ئێرانی لەگەڵ یەک، دیار نەبوونی قورساییان لە سەر ساحەی سیاسیی نێوخۆ و زۆر هۆکاری دی لەوەدا ڕۆڵیان بووە.
دیارەبە نیسبەت کوردەوە، بەداخەوە کورد نەیتوانیوە لێرە لابییەکی بەهێز دروست بکا و خۆی وەک هێزێکی شوێندانەر لەسەر ساحەی سیاسیی ئێران بە دەرەوە بناسێنێ. هەرچەند لەم دواییانەدا بۆ وێنە زستانی ڕابردوو کە من بۆخۆشم لە یەکێ لە ساڵۆنەکانی کۆنگرێس وتارم هەبوو، چاوم بە دانا ڕۆهرباکێر، کۆنگرێسمەنی کۆماریخوازی کالیفۆرنیا کەوت و قسەم لەگەڵ کرد و دواتر ئەوان بۆ یەکەم جار لە بڕیارنامەکەیەکی کۆنگرێسدا زۆر بە ڕاشکاوی باسیان لە مافی کەمینە

ئیتنیسییەکان کردبوو و ناوی نەتەوەی کورد وێڕای نەتەوەکانی تر ئاماژەی پێ کرابوو. قسەکانی سێناتۆر جان کێنێدی لە سێنای ئەمریکا بۆ پشتگیری و بەرگری لە کورد بۆ چوونە نێو پرۆژەیاسای S.1(پرۆژە یاسای بەهێزکردنی ئەمنیەتی ئەمریکا لە رۆژهەڵاتی نێوەراست) هەرچەند مایەی دڵگەرمی و خوشحاڵین بەڵام بەداخەوە هێشتا وەک کورد نەبووین بە لابی تەنانەت لە پارچەکانی تریش ئەو گرفتە هەیە. جا سەیرەکە لەوە دایە هەر لە ئێستاوە تاقمێ لە ئۆپۆزیسیونی ئێران دژایەتیی مافەکانی نەتەوەکانی تر دەکا و یەک لەوان کورد. دەمەوێ بڵێم تەواوی حەولەکانی ترامپ و تیمەکەی کاتێ دەتوانێ وڵامدەر بێ کە بیر لە ئاڵترناتیوێکی بەهێز بکاتەوە کە هەموو لایەنی سیاسییەکانی ئێرانی وەک ئۆپۆزیسیۆن تێدا کۆبێتەوە.

لەبارەی خۆشمان من وەک خۆم نەمدیوە کورد بە یەک گوتار و یەک دیسکۆرس بەرەورووی ئیدارەی ترامپ بووبێتەوە و هەرچەند حەولی تاکەکەسی بۆ چاوپێکەوتنی بەرپرسانی ئیدارەی ترامپ هەیە، بەڵام نەبوونی کۆدەنگی و یەکدەنگی کورد، بۆتە هۆکاری کەوتنە پەراوێزی کوردەوە. بۆیە بە کورتی من لانیکەم تا ئێرە دەورێک بۆ کورد نابینم، هەرچەند خستنی ناوی سپای پاسداران بۆ لیستی تیرۆر ئەگەری ئاڵوگۆڕی جیددی بۆ کورد و بەگشتی ئۆپۆزیسیۆن سازکردووە.

کوردستان: پێتان وایە ئەوەی ترامپ دەیکا و لەسەری دەڕوا دەرفەتە بۆ خەڵکی ئێران و بزووتنەوەی سیاسیی کورد؟

کامڕان باڵنوور: لە تەواوی وتەکانی ترامپدا بەرامبەر بە کۆماری ئیسلامی ئەگەر سرنجت دابێ، خەڵکی ئەم وڵاتە دەکاتە بەردەنگی خۆی و باس لەوە دەکا کە دەوڵەتەکەی ئەو دەرفەتێکە بۆ خەڵکی ئێران، ئەو تا ئێستا سیاسەتێکی واقعبینانەتری بە نیسبەت کۆماری ئیسلامی هەڵبژاردوە و هەرچەند باس لە گۆڕینی ڕەفتاری ڕێژیم دەکا بەڵام وەک پێشتریش باسم لێوە کرد ئەگەر وەبیر خۆمانی بێنینەوە ١٢ شەرتەکەی مایک پۆمپێئۆ، وەزیری دەرەوەی ئەمریکا بۆ ئێران وەک سیاسەتی نوێی ئەمریکا لەهەمبەر ئێران، خۆ ئەگەر ئێران پێملیان بێ ئاداری بەسەر پاداری نامێنێتەوە. بۆیە من بە دەرفەتێکی باشی دەزانم بەو مەرجەی لە لایەن ئۆپۆزیسیۆنەوە بە گشتی و بەتایبەتی کورد بقۆزرێتەوە، هەرچەند با دانی پێدابێنم زۆر گەش بین نیم بە ئۆپۆزیسیۆنی سەرانسەری، بەڵام ڕەنگە هیوای ئەوە بخوازم کە کورد لانیکەم لەناو خۆیدا بە گوتارێکی هاوبەشەوە ڕوو بکاتە کۆشکی سپی!

کوردستان: سپاس بۆ بەشداریتان لەو وتووێژە دا

کامڕان باڵنوور: سپاس بۆ ئێوەش.

لە ژمارە ٧٤٨ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٢ی ئەپریلی ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

مستەفا مەولوودی: ڕێژیم لە بەرامبەر فشاری دەرەکی و نێوخۆییدا ناچارە پاشەکشە بکا

"ماوەی چەند مانگێکە پێوەندییەکانی نێوان ئەمریکا و ئێران ئاراستەیەکی تری وەگرتوە. ئەمریکا سپای پاسدارانی خستووەتە لیستەی تێرۆر و ناوگانی سەربازیی خۆی لە ئاوەکانی نیزیک ئێران نیزیک کردۆتەوە. هاوکات بە گوشارە ئابوورییەکانی کۆماری ئیسلامیی خستووەتە تەنگانەوە. دوو لایەن سەرەڕای شیر و شمشیربەستنیان لە ڕوو لەدژی یەکتر، بەڵام لە دانوستان و سازانیش غافڵ نین. پرسیار ئەمەیە کە ئێران بەرەو کوێ دەڕوا؟ دوورەدیمەنی ئەم گۆڕانکارییانە چین و کاریگەرییان لەسەر پرسی کورد لە ئێران چین.
ئەم بابەتە و چەند تەوەرێکی دی بیانووی وتووێژێکی "کوردستان" بوون لەگەڵ بەڕێز کاک مستەفا مەولوودی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان."

کوردستان: کاک مستەفا با بەو پرسیارە دەست پێبکەین کە ئێران بەرەو کوێ دەڕوا؟

مستەفا مەولوودی: کۆماری ئیسلامیی ئێران لە هەلومەرجێکی زۆر دژواردایە. بۆیە دەکرێ هەموو گریمانەیەکی بۆ لەبەرچاو بگیرێ.

یەکەم؛ ئەوەی بەربڵاو بوونی نارەزایەتییەکان لە نێوخۆی وڵات و فشاری دەرەکی دەکرێ بە چۆکی دابێنێ.

دووهەم؛ ڕەنگبێ ڕێژیم بە بەردەوامیی سیاسەتی سەرکوت و زەبروزەنگ لەسەر خەڵکی ئێران و پیلان بۆ ماوەیەکی دیکەش درێژە بە مانەوەی خۆی بدا. بەڵام بەگشتی ئەمن داهاتوویەکی ڕوون بۆ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی نابینم و لام وایە نارەزایەتیی نێوخۆیی و فشاری دەرەکی لە کۆتاییدا ئەو ڕێژیمە بەرەو گۆڕانی بنەڕەتی یان هەڵدێر و نەمان دەبەن.

ڕەنگبێ هیچ کات، تەنانەت کاتی شەڕ لەگەڵ عێراقیش هێندەی ئێستا گوشاری سیاسی و ئابووری لەسەر کۆماری ئیسلامی نەبووبێ،

ڕێژیم چەندەی زەرفییەت هەیە بۆ خۆڕاگرتنەم گوشارانەدا؟ی لە بەرامبەر ئەوە ڕاستە هیچ کات ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هێندەی ئێستا گوشاری سیاسی و ئابووری و دەرەکی و کۆمەڵایەتی نێوخۆیی لەسەر نەبووە. کاربەدەستانی حکوومەتی کۆماری ئیسلامیش ئەوە ناشارنەوە و حاشای لێ ناکەن. ئەمن پێم وایە هەرچەندە ڕێژیم هێندێک کارتی بەدەستەوەن، وەک ئەوەی نیزام و سیستمێکی ئیدۆلۆژیک و ناوەندگەرا توانای بڕیاردانی ئاسانتری هەیە، هێزی پۆشتەی سپای پاسداران و ناوەندی داپڵۆسینەر و تۆقێنەری ئەمنییەتیی جۆراوجۆری هەیە کە هەم ئەزموون و هەم ئیرادەی سەرکوت و کۆنترۆڵی خەڵک و کۆمەڵگەیان هەیە، هەروەها سەرچاوە و ئیمکاناتی وڵات لە کاتی ئاوادا زۆرتر بۆ پاراستنی نیزامی سیاسی هەزینە دەکرێ؛ بەڵام بەو حاڵەش ئەمن پێموایە لە کۆتاییدا ئەو ڕێژیمە ناتوانێ خۆ لە بەرامبەر فشاری دەرەکی و نێوخۆیی خەڵکدا ڕابگرێ و بە چۆکدا دێ. جا چ بە ڕووخان بێ یان بە پاشەکشە کردن بێ لە سیاسەتەکانی، کە لە حاڵەتی ئاواشدا هەر پاشەکشە و شکستە بۆ ڕێژیم.

کوردستان: ئەگەر کەمێک وردتر چاو بە هێز و فاکتەرە دەورگێڕەکانی نێوخۆی ئێراندا بگێڕین، باڵانسی هێز لەنێوان ئەواندا چۆنە؟ ئێران بەرەو سیستمێکی داخراوتری سەربازی دەچێ، یان دیسانەکەش ڕیفۆڕمخوازەکان بەفریای ڕێژیم دەکەونەوە؟

مستەفا مەولوودی: ڕێژیمی ئێران ناوەندگەرایە، بەڵام لەنێو نیزام و سیستمی تا ڕادەیەک «پیچیدە»ی کۆماری ئیسلامیدا جۆرێک دابەشکردنی کار و بەرپرسایەتی هەیە و تا گەیشتن بە بەیتی ڕێبەری چەند لایەی دەستەڵات هەن کە کارکردی لێکجیاوازیشیان لەگەڵ یەکتر هەیە کە ئەوە دەتوانێ لە هێندێک کاتی حەساسدا بە فریای ڕێژیم بکەوێ، بە تایبەت دەبێ قەبووڵمان بێ کە هەموو قۆڵەکانی نێو ڕێژیم لەسەر مانەوە و پاراستنی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیدا کۆک و یەکدەنگن، بۆیە هیچ دوور نییە بۆ کەمکردنەوەی فشاری دەرەکی لەسەر ڕێژیم و مەجال دان بە خەڵک بۆ ئەوەی لەو هەلومەرجە داخراوەدا کەمێک هەناسە بکێشن و، کۆمەڵە ڕیفۆرمێکی سنووردار بکەن کە ئەوە هەم دنیای دەرەوە پێشوازیی لێ بکا و هەمیش خەڵکی ئێران لەگەڵی ڕابێن.

کوردستان: بۆچوونێک هەیە کە هاتنی هێزی ئەمریکا بۆ کەنداو و زۆرترکردنی گوشارەکان بۆ ئەوەیە باڵانسی هێز لە نێو باڵەکانی حاکمییەتدا بگۆڕن. ئێوەش وا بیر دەکەنەوە؟

مستەفا مەولوودی: ئەوە دەتوانێ وەک گریمانەیەک سەیر بکرێ و تا ڕادەیەک ڕاستیش بێ. ڕاستە فشاری سیاسی و ئابووریی دەرەوە لەسەر ڕێژیمی ئێران هەتا ئێستاش بۆ گۆڕینی ڕەفتاری ئەو ڕێژیمەیە و، کاربەدەستانی ئەمریکا ئەمە ناشارنەوە. بە هەموو پێوانەیەک گۆڕینی ڕەفتاری ڕێژیم تێچووەکەشی بۆ ئەوان لە ڕێگاکانی دی کەمترە و بۆ داهاتووش باشتر کۆنترۆڵی وەزعەکە دەکرێ و کارەکان چاکتر مودیرییەت دەکرێن. ئەمن باوەڕم وایە دنیای دەرەوە بە تایبەتی ئەمریکاییەکان لەسەر ئەوە بەئاشکرا و بەنهێنی کار دەکەن. بۆیە ئەو گوشارانە بۆ گۆڕینی ڕەفتاری ڕێژیم و پاراستنی بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانییەتی. بەڵام هەموو گریمانەیەک دەکرێ لەسەر مێزی کاری بەرپرسانی ئەمریکادا ڕوو بکرێ. واتە ئەگەر ڕێژیمی ئێران لە کۆتاییدا نەیەوێ بێتە ڕەدایە و بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا دابین نەبن، بژێرەی گۆڕینی ڕێژیمیش دەکرێ بخرێتە ڕۆژەڤەوە.

کوردستان: کاک مستەفا خەڵکی ئێران لە کوێی ئەم هاوکێشەیە دان؟ چ لە ڕوانگەی هێزەکانی گوشاری دەرەکی، چ لە گۆشەنیگای دەسەڵاتەوە؟

مستەفا مەولوودی: ڕوونە خەڵکی ئێران پێی خۆش نییە وڵاتەکەی سێبەری شەڕ و گوشاری ئابووریی لەسەر بێ، چونکە باش دەزانن دووکەڵی ئەو فشارانە زۆرتر دەچێتە چاوی ئەوان و بە تایبەتی چینی هەژاری ئەو کۆمەڵگایە پتری لێ زەرەرمەند دەبێ، هەروەها بەوەش نارەحەتن کە وڵاتەکەیان ئاوا کەوتۆتە بەر فشار و لۆمەی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و، لەوەش تووڕەن کە ئەو هەموو ئیمکاناتە کە لە ئێراندا هەیە لە باتی ئەوەی لە ئاوەدانیی وڵات و خۆشبژێویی خەڵکدا خەرج بکرێ، دەبێتە تێچووی دەستێوەردانی نابەرپرسانەی ڕێژیم و دەسەڵات لە وڵاتانی دیکەدا. بەڵام سەرەڕای ئەو پێناخۆش بوونانە، خەڵکی ئێران دەزانن کە ئەوە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێرانە کە چوار دەیەیە خەڵک و وڵاتی کردووەتە سپەری بەڵا و، هۆ و هۆکاری هەموو ئەم نەهامەتییانەیە و بەرپرسایەتیی ئەو بارودۆخە هەمووی دەخەنە ئەستۆی ڕێژیم. بۆیە ئەمن لام وایە خەڵکی ئێران گوشاری سیاسی دەرەکی دەکەنە دەرفەت بۆ بردنە پێشی بزوتنەوەی سیاسی، کۆمەڵایەتی لە وڵاتدا بۆ گۆڕینی ئەو نیزامە و جێگیرکردنی نیزامێکی دێموکراتیک و خەڵکی.

کوردستان: ئەگەرچی گوشارە ئابوورییەکان لە دوو ساڵی ڕابردوودا لەسەر ئێران زیاتر بووە، بەڵام وا دێتە بەرچاو کە بزووتنەوە ئێعترازییەکان لە ئاستی پێش دوو ساڵدا نین، هۆکارەکان چین؟

مستەفا مەولوودی: لە پێشدا دەبێ دان بەوەدا بنێین جارێ فشاری ئابووریی دەرەوە و کاریگەریی لەسەر خەڵک بەو ڕادەیە نەگەیشتووە کە بگاتە سەر ئێسقان و لێکەوتەی بەربڵاوی هەبێ. دووهەم خۆ پێش ئەو گوشارانەش خەڵکی ئێران لەو بوارەدا زۆریان چێشتووە، لە حەقیش دەرنەچین زۆربەی چین و توێژە کەم داهاتەکان هاواری خۆیان بەرز کردۆتەوە،

سەرچاوە Serchawe

تەنانەت لەو ڕێگایە ئەمنیەتی کاری و بژیوی ژیان و تەنانەت گیانی خۆشیان خستووەتە مەترسییەوە. پەیامەکەش بە گوێی هەمووان، لەوانە وڵاتان ودەوڵەتان و کاربەدەستانی حکوومەتیش گەیشتووە، بۆیە بەگشتی خەڵک کەمیان نەکردوە، بەڵام بەداخەوە نە گوێیان لێ گیراوە و نە بە هاوارایانەوە چوون. ئەوەش دەزانن کە خەڵک مەیدانی و بەکردەوە ڕادەی دڕندەیی و زەبری مۆرەکانی ڕێژیمیان لە سەرکوتدا چێشتووە. لە هەلومەرجی ئێستاشدا کە فشاری دەرەکی لە بواری سیاسی و بەتایبەتی ئابوورییەوە تەنگی بە ڕێژیم هەڵچنیوە، ئەمن پێموایە خەڵکی ئێران ڕەچاوی ئەوە دەکەن ناڕەزاییەتیەکانیان وا لێک بدرێتەوە کە هاودەستی لەگەڵ بێگانە دەکەن، وە ئەوەش ببێ بە بیانوو بۆ سەرکوت کردنی زیاتری خەڵک. بۆیە مولاحزەیەک دەکەن، بەڵام مەرج نییە ئەم حاڵەتەش دەوامی زۆری هەبێ. لەبەر ئەوە خەڵک نیازی زۆر زەروریان هەیە و ڕێژیم روونە نە ئامادەیە داواکانیان جێبەجێ بکا و نە تواناشی هەیە. هەر بۆیە هاتنەسەر شەقامی خەڵک و پێداگرییان لەسەر مافە سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتییەکانیان، ئەویش لە شێوەی ناڕەزایەتیدەربڕین شتێکی چاوەڕوانکراوە.

کوردستان: **بارودۆخەکە لە کوردستان چۆنە؟**

مستەفا مەولوودی: بارودۆخی کوردستانی ئێران بەگشتی جیا ناکرێتەوە لە سەرانسەری ئێران، بەو جیاوازییە کە فشار لەسەر خەڵکی کوردستان دووهێندە زیاترە بە بەراورد لەگەڵ هەموو خەڵکی ئێران. خەڵکی کوردستان کەمتر بەشداری دەستەڵاتی سیاسی و ئیداریی وڵات کراوە، کوردستان زۆر کەمتر ڕووی ئاوەدانی بەخۆیەوە دیوە. وە لەبەر ئەوەش خەڵکی کوردستان هەڵگری پەیام و خواستی سیاسی و نەتەوەیی و کۆمەڵایەتی بووە، زۆرتر فشاری دەزگاکانی ئەمنیەتی و سپای پاسدارانی ئێرانی لەسەر بووە و کوردستان زۆرتر بە ئەمنیەتی کراوە و بەرپرسانی نیزام بە چاوی ئەمنیەتی دەڕواننە هەموو جموجۆڵێکی خەڵکی کوردستان، بەڵام خۆڕاگریی خەڵک و بوون و تێکۆشانی هێزە سیاسییەکان و جووڵەی مەدەنی، فەزایەکی تەواو سیاسی و لەسەرهەست بوونی لە کوردستاندا خوڵقاندوە، کە ئەوە بۆ ئێستای حکوومەتی کۆماری ئیسلامی چالشێکی گەورەیە و بۆ داهاتووی سیاسیی ئێران و کوردستان فاکتۆرێکی بەهێزە.

کوردستان: **لەو ماوەیەدا کۆمەڵێک باسی نوێ کەوتووەتە سەر زاری کاربەدەستانی ڕێژیم کە لە نێوەرۆکدا بۆ کورد گرینگن. بۆ نموونە خاتەمی باس لە فیدرالیزم دەکا، یان ڕۆحانی باس لە ڕێفراندۆم دەکا، خوێندنەوەی حیزبی دێموکرات بۆ ئەم مژارانە چین؟**

مستەفا مەولوودی: وڵاتی ئێران زۆر پان و بەرینە و خەڵکێکی زۆری بە جیاوازیی جۆراوجۆری نەتەوەیی، دینی، مەزهەبی و فەرهەنگی و کولتوورییەوە هەیە، بۆیە دروستە کە بۆ چارەسەری کێشەکان واقیعبینانە بیر بکرێتەوە. بە لەبەرچاو گرتنی ئەو هەموو جیاوازییانە باشترین سیستم، بە فیدرالی کردنی وڵاتی ئێرانە. ساڵی ١٣٥٨ی هەتاوی نەمر دوکتور

قاسملوو ئەمەی بە ئاغای خومەینی گوتوە و ئەم حەقیقەتەی لەگەڵ باس کردوە. ئێستا کە لە نێو کاراکتەرەکانی ڕێژیمدا کەسانێک پەیدا دەبن باس لە فیدرالیزم دەکەن و تەنانەت باس لە ڕێفراندۆم دەکەن، - بەو مانایە کە بۆ دیاریکردنی نیزامی سیاسیی وڵات پرس بە خەڵک بکرێ - ئەمە لە نەوعی خۆیدا باش و قابیلی دەرکە، بەڵام بە مەرجێک کە ئەمە مافی هەموو پێکهاتەکانی وڵاتی ئێران دابین بکا و کۆتایی بە سیاسەتی هەڵاواردن و پەراویزخستنی نەتەوەکان لە دەسەڵات و بەڕێوەبەریی وڵات بێنێ.

کوردستان: دەوری ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی لەو هاوکێشانەدا چۆن دەبینن؟ ئەوان لە چ پێگە و ستاتۆیەکدا جێیان گرتوە؟

مستەفا مەولوودی: زۆر باس لەوە کراوە کە یەکێک لە هۆیەکانی مانەوەی کۆماری ئیسلامی لە لاوازیی ئۆپۆزیسیۆن دایە. بە داخەوە ئێستاش ئەوە هەر ڕاستە. ئەمن پێم وایە ئەوەیە خەڵکی وڵات بە ناچاری ملیان بۆ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ڕاکێشاوە و فشاری دەرەوەش هەر بۆ گۆڕینی ڕەفتاری ڕێژیم هەر لە لاوازیی ئۆپۆزیسیۆنەوە سەرچاوە دەگرێ. لەبەر ئەوەی جێگرەوەیی ڕێژیم بۆ خەڵک و دنیای دەرەوە دیار نییە و شکڵی نەگرتوە و، نەبۆتە ئادرەس کە ئێستاش بە داخەوە هەر وایە.

کوردستان: ئەدی مەوقعیەتی ئۆپۆزیسیونی کورد لەم هەلومەرجەدا چۆنە؟ پێتان وایە ئامادەیی ڕۆڵ بینین لە گۆڕانکارییەکانیان هەیە؟

مستەفا مەولوودی: بارودۆخی ئۆپۆزیسیۆنی کورد بەگشتی باشترە لە ئۆپۆزیسیۆنی سەرانسەری. لەو ماوەیەدا هێندێک هەنگاوی زیاتریشی هەڵگرتوە و وەک دەبینین، ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێرانی پێک هێناوە کە ئەمە لەجێدا کارێکی باش و پێویست بوو. بەڵام زۆر کار ماوە ئۆپۆزیسیۆنی کورد بیکا تا بتوانێ کاریگەریی زیاتری لە کوردستان و ئێران و ناوچەدا هەبێ.

کوردستان: وەک دوا پرسیار، لەم هەلومەرجەدا هێزە سیاسییەکانی کورد ئەوەی دەبێ بیکەن چین و ئەوەی دەبێ نەیکەن کامانەن؟

مستەفا مەولوودی: لەم هەلومەرجەدا هێزە سیاسییەکانی کوردستان ئەوەی دەبێ بیکەن، یەکگرتن و داڕشتنی پلانی هاوبەشە بۆ ئێستا و داهاتووی کوردستان لە زۆر ئاست و بواردا. خەڵکی کوردستان و خۆیان ئامادە بکەن بۆ هەر ئەگەر و

ڕووداوێک. ئەوەش کە دەبێ نەیکەن و خۆی لێ بەدوور بگرن، نایەکگرتوویی و پەرشوبڵاویی ڕیزەکانیانە.

کوردستان: زۆر سپاس بۆ بەشداریتان لەم دیمانەیە دا.

مستەفا مەولوودی: ئێوەش ماندوو نەبن.

لە ژمارە ٧٥١ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٦ی جوونی ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

کەسایەتیی شەهید د. قاسملوو لە ئیلهام بەخشین بە ژنانی نێو ڕیزەکانی شۆڕشدا

لە کەس شاراوە نییە یەکەم ڕێکخراو لە بزووتنەوەی سیاسی و نەتەوەییدا کە ڕێگەی بۆ بەشداریی ژنان لە کایە سیاسی و ڕێکخراوەییەکاندا کردەوە، حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو کە ٧٤ ساڵ پێش ئێستا بە دامەزراندنی «یەکیەتیی ژنانی دێموکرات» ئەم ڕچەشکێنییەی کرد.

باوەڕی حیزبی دێموکرات کە لە بەرنامە و پێڕەوەی حیزبدا ڕەنگی داوەتەوە بە ڕوونی دەڵێ کە ژن و پیاو مافی وەک یەکیان هەیە. تەنانەت کاتێک لە بەرنامەی حیزبی دێموکراتدا باس لەوە کردوە کە «ژن و پیاو لە هەڵبژاردن و هەڵبژێردراندا مافیان وەک یەکە» کە، لە بەشێکی زۆری وڵاتانی پێشکەوتووی ئورووپایی، ژنان هێشتا مافی دەنگدانیان نەبووە!

مێعماری بەتوانای ئەم حیزبە بەو پێشەنگایەتییە، شەهید دوکتور عەبدوڵڕحمان قاسملووە کە دەڵێ: «لە تێکۆشانی حیزبی و سیاسیی ئێمەدا، دەبێ جێگایەکی تایبەتی بدرێ بە ژنان. وەک دەزانن حیزبی ئێمە مافی بەرابەریی تەاو لە گەڵ پیاوان بۆ ژنان دادەنێ. بەڵام دانانی ماف لەگەڵ پیادەکردنی ئەو مافە لە کۆمەڵدا مەودایەکی زۆریان لە بەیندا هەیە. دەبێ ئەو مەودایە بەرەبەرە لەبەین بچێ. بە بیروڕای حیزبی ئێمە هەرچی ژنان لە کارە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکاندا بەشدار بن، کۆمەڵ پێشکەوتوترە و بزووتنەوەکە پێشکەوتوترە و شانسی سەرکەوتن نزیکترە».

لە ٣٠ ساڵەی شەهیدبوونی د. قاسملوودا «کوردستان» ڕای چەند خاتوونێکی وەرگرتوە کە لە نیزیکەوە دوکتور قاسملوویان دیوە و وەک بۆ خۆیان دەڵێن بۆ ژیانی سیاسی و کاری ڕێکخراوەییان ئیلهامیان لێ وەرگرتوە:

هەڵاڵە قازی

لە ژیانمدا چەندین جار شانس و شانازیی ئەوەم بووە کە لە نیزیکەوە د قاسملوو ببینم و کاری لەگەڵ بکەم. پیش شەڕی سەراسەری و فتوای خومەینی دژی گەلی کورد لە چەند شوێنیک کە میوان کرابوو دیتم. کەسایەتییەکی سەرنجڕاکیش، بەڕێز و شارستانیی هەبوو. کەسیک بوو کە لە قەیرانی ڕێبەریی شۆرشی ئێراندا دەیتوانی شوێنەواری بنەڕەتی لەسەر کۆمەڵگە دابنێ.

ئەو کاتەی لە تەشکیلاتی حیزبدا لە نیزیکەوە کارم لەگەڵ دەکرد، ئەرکێکی من تایپی «تێکۆشەر»، نامیلکەی نێوخۆیی حیزب بوو. هیندێک نووسراوە دەچوونەوە بەر دەستی بەڕێزیان و ئەم نووسراوانە دەبا من بردبام بۆ د قاسملوو.

حیزبی دێموکرات بە پێی تایبەتمەندیی ئەو کاتی کۆمەڵگەی کوردەواری دەبوا زۆر کاری بنەڕەتی بکا و و د. قاسملوو بەتەنیا نەیدەتوانی هەمو ئاڵوگۆڕێک پێک بینی. بۆ نموونە لە بەرنامە و ئەساسنامەی حیزبدا بەرابەریی ژن و پیاو هەبوو، یارمەتیی ماددیی پێشمەرگەی ژن و پیاویش وەک یەک بوو، بەڵام ئەمە هەلە و دەرفەتەی پیاوان هەیانبوو ژن نەیانبوو، بۆ نموونە پێشمەرگەی وەک زینەبە ڕەشمان هەبوو کە تانکی دەشکاند، کەچی پێشمەرگەکانی هاوڕێی کە پیاو بوون دەبوونە سەرپەل و، پیشمەرگە کچەکان هەر پێشمەرگە دەمانەوە.

لە بیرمە جارێک د. قاسملوو لە سەفەری دەرەوە ڕا هاتبوو و منیش بۆ بەخێرهێنانەوەی سەردانم کرد، وەک دیاری قەڵەمیک و عەترێکی دامی کە زۆر لە لام خۆشەویست بوو. دڵخۆش بووم کە ڕێبەری حیزبەکەم ڕێزی گرتووم و دیاریی تەنیا بۆ هاوکارە پیاوەکانی نەهیناوە. د. قاسملوو و د. سەعید ژن و منداڵیان لە لا نەبوو و لە تەنیشت پێشمەرگەکان و وەک ئەوان دەژیان. لە بیرمە هەر ئەو کات نیوەڕۆیەک لە دەفتەر بەرەو مەقەڕی خۆمان لە تەشکیلات دەچومەوە. د. شەرفکەندی دانیشتبوو لە نێو تەشتێکدا یەخەی کراسەکەی بە دوو قامکان گرتبوو و لێکی دەخشاند و دەیشوشت. لێی چوومە پیش و داوام کرد کە ئیجازە بدا من بۆی بشوم. گەڕاوە گوتی سپاست دەکەم، بەڵام قەت ئەو پیشنیارەی بە هیچ پێشمەرگەیەکی دیکە مەکە. با نەڵێن چونکی تۆ کچی دەبێ ئەو کارانە بکەی... دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی ئەو جۆرە کەسایەتییانە بوون کە هەمیشە بە چاوی ڕێزەوە لە ژنیان دەڕوانی.

دیدارەکانی دواتری من لەگەڵ د. قاسملوو لە کۆبونەوەکانی حیزبی لە دەرەوەی وڵات بوو. ئەو کات کە لە دەرەوە بووم بۆم دەرکەوت بۆچی بە تایبەت د. قاسملوو کە بە چەند زمانی بیانی قسەی دەکرد دەبوا هاتوچۆی دەرەوە و کاری دیپلۆماسییان کردبا و کاری نێوخۆیی حیزبیان بە بەرپرسانی نێوخۆی وڵات سپاردبا. لە نامەیەکدا ئەو پیشنیار و داوایەم لێکرد کە وەڵامێکی کورتی بۆ ناردمەوە.

ئەو نەوعە دێموکراسییەی د. قاسملوو باوەڕی پێی هەبوو لەگەڵ نێوەرۆکی نیزامی سیاسیی ئێران و تەنانەت کۆمەڵگەی کوردیش نەدەگونجا. ئەو زۆر لە پێش خەڵکەوە بوو.

خەدیجە مەعزوور

دوکتور قاسملوو گەلێک خەسڵەت و ڕەفتاری جوان و ئەمرۆییانەی تێدا بوو کە مرۆڤ مەجزووبی ئەو ڕەفتارانەی دەبوو. ئەو ڕێبەرێکی زۆر بەفەرهەنگ و هەڵسوکەوت جوان بوو. دوکتور قاسملوو کاتی خۆی بەناچار بەشێکی زۆری تەمەنی لە وڵاتانی ئۆرووپایی بە تایبەت وڵاتی فەڕانسە بەسەر بردبوو، کولتوور و فەرهەنگێکی زۆری ئۆرووپایی گوڵبژێر کردبوو و وەسەریەکی نابوو و کردبووی بە تێشوو بۆ ژیانی داهاتووی گەلی کورد. بە هاتنەوەی بۆ نێو خاکی نیشتمان و دەستپێکردنی خەباتی ئاشکرای حیزب، هەموو ئەو ئەزموون و فەرهەنگە جوان و بەکەڵکانەی ئۆرووپای ئاوێتەی فەرهەنگی کوردەواری دەکرد و لە ژیانی ڕۆژانەی حیزبایەتیدا لەگەڵ کەسانی دەورووبەری بەکاری دێنا. بۆ نموونە لە کات و سات، قەراردانان، کارکردن و... دا. بێ زیادەڕەویی دەڵێم: هەڵسوکەوت و ئاکارەکانی بۆ ئێمە کە لە دەوروبەری دەژیاین و یەکترمان دەدی وانە بوو، وانەیەکی بەنرخ، وانەی فێربوون، خۆڕاگری، متمانە و باوەر بەخۆبوون و ڕێز لە ژن گرتن و... دوکتور قاسملوو ڕەفتار و هەڵسوکەوتی بەتایبەت لە گەڵ ئێمە ژنان ئینسانی و پێشکەوتوو بوو. کە لەگەڵ ژنان قسەی دەکرد زۆر وشیارانە و بەوردی وشەکانی هەڵدەبژارد و دەیزانی لەگەڵ لایەنی بەرانبەری کە ژن بێ چی دەڵێ. بۆیە جوانترین و سەرنجڕاکێشترین وشەی دەدۆزییەوە و بەکاری دێنا.

ئاخافتنەکانی لە ڕادەبەدەر گیرا و کاریگەر بوو لە سەر ئێمە ژنان، بە تایبەت لە سەر من. پێم خۆشە لەو پێوەندییەدا بیرەوەرییەک کە لەگەڵ دوکتور قاسملوو هەمە بگێرمەوە.کە هەرگیز لە بیرم ناچێ:

ئاخروئۆخرەکانی ساڵی ١٣٥٩ و سەرەتای ساڵی ١٣٦٠ بوو. تازە لە شاری شنۆ بەرەو گوندی (شیوەجۆ) و دۆڵی دێمۆکڕات دەچووم کە بارەگای حیزبی دێمۆکڕاتی لێ جێگیر کرابوو. ئەمن زۆر شارەزاییم لە سەر ئەم دۆڵە و کەسانی نشتەجێ لەوێ نەبوو، هەموو شتێک بۆ من نامۆ و نائاشنا بوو. ئەو کات من پێشمەرگەیەکی زۆر شەرمێون بووم. نیوەڕۆ و کاتی نانخواردن هات و شوێنی نانخواردنیان پیشان دام. کە چووم بینیم شوێنێکە ١٥ میتر لە ٦ میتر دەبوو و کەم ڕووناکایی و سادە بوو. خەڵکەکە هەموو لەوێ بوون. دوکتور قاسملوو لە سەرەوە دانیشتبوو و فەرمووی: «خەجیج خانم بەخێر بێی، من لەگەڵ ئەو خانمە جوان و شیرینە نان دەخۆم، وەرە لە پەنام دانیشە.» منیش بە حوجب و شەرمەوە چوومە لای کاک دوکتور قاسملوو دانیشتم. زۆری تاریف کردم و قسەی خۆشی زۆری کرد. سفرە ڕاخرا و شتە پێویستەکان داندرا و خواردنەکە شۆرباو گۆشت بوو هات. کاک دوکتور فەرمووی خەجیج خانم گۆشت ناخوا و شۆرباوەکە دەخوا. ئەمنیش لەخۆڕا گوتم وایە و من تەنیا ئاوی گۆشتەکەی دەخۆم. زیاتر لە یەک مانگ ئەو بەزمە هەر درێژەی هەبوو و منیش خەریک بوو بۆ گۆشت دڵم بتۆقێ. ڕۆژێکیان گوتیان گۆشتێکی زۆریان هێناوەتە چێشتخانە. وابزانم گورگ لە مەڕی حیزبی دابوو. کورتی کەمەوە نیوەڕۆیە برینج و گۆشتی سوورکراوە بوو، دیسان وەک هەمیشە کاک دوکتور فەرمووی خەجیج خانم گۆشت ناخوا و برینجەکەی دەخوا. کاک دوکتور قسەکەی تەواو نەکردبوو من بە دەنگێکی بەرزەوە گوتم: نا ئەمن گۆشت دەخۆم و گۆشتیشم زۆر پێ خۆشە! کاک دوکتور قاقایەکی لێدا و فەرمووی: ئافەرین ئەوەم دەوێ! لەمێژە چاوەڕوانی ئەم قسەیەم. ئاخر کاتێک تۆ ناتوانی دیفاع لە مافی خۆت کە من دەیخۆم بکەی چۆن دەتوانی دیفاع لە مافی میللەتێک بکەی. د. قاسملوو بەو شتە سادەیە فێری کردم کە ناحەقی لە کەس قبووڵ نەکەم.

ماپەرە قەرەگۆلی

قاسملوو ئیمان و باوەڕی زۆری بە کورد و کوردایەتیی و حیزبی دێموکرات هەبوو. هەموو هەوڵی ئەو لە هەموو دەم و ساتێکدا ئەوە بوو کە کورد و پرسی ڕەوای کورد زیاتر بە دنیا بناسێنێ. د. قاسملوو هەمیشە ڕێزی بۆ بیروبۆچوونی خەڵکانی دەوروبەری دادەنا، کەسێکی خۆشئەخلاق، زانا، بە دیسپلین بوو و ڕێزی لە دەوروبەری خۆی دەگرت و ئامادە بوو ڕاوێژیان پێ بکا. بیروباوەڕی بەرز و خۆڕاگریی ئەو کاریگەریی زۆری لەسەر هاوسەنگەرانی هەبوو.

ئەو باوەڕێکی زۆری بە خەباتی ژنان هەبوو و هەمیشە دەیگوت ئەگەر بۆخۆتان نەیەنە مەیدان و هەوڵ بۆ بەدەستهێنانی مافەکانتان نەدەن هیچ کەس ناتوانێ هەقی ئێوە وەدەست بێنێ و بتانداتێ.

شتێک کە قەت لەیادم ناچێتەوە ئەوەیە کە ساڵی ١٣٦٠ کاتێک دوای دەورەیەکی دەرمانی لە فەرانسە گەڕاینەوە، لەسەر داوای کاک دکتور چووینە ناوچەی ئالان کە دەفتەری سیاسیی حیزبیش لەوێ بوو. ڕۆژێک دواتر لە کاتی هاتنەوەدا قادری هاوسەرم پێی گوتم :»ئافرەت وەرە درەنگە با بڕۆین.» دوای ئەوە یەکسەر کاک دکتور بانگی کردمەوە و گوتی: جارێکی دیکە هەق بە کەس مەدە پێت بڵێ ئافرەت، ئافرەت بە مانای زەعیفە دێ و ژن زەعیفە نییە، ئەتۆش لەگەڵ پیاو هیچ جیاوازییەکت نییە و ژن زۆر لەوەی پیرۆزترە کە بە زەعیفە ناوی بێنن.

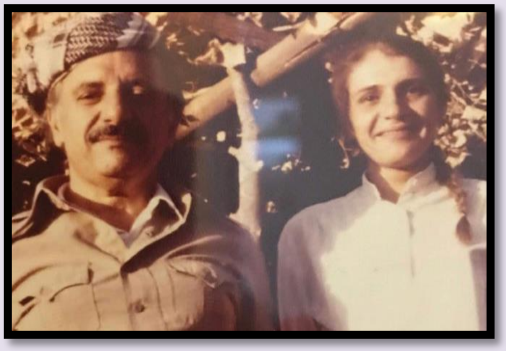

ئەسمەر عەباسی

دوکتور قاسملوو لە بنەماڵەی ئێمەدا زۆر خۆشەویست بوو، ئەمن لە بیرمە زۆر جاران نەنکم، دایکم و پوورم لە مەراسیمەکانی بنەماڵەییدا یادیان دەکرد و ئاخیان هەڵ دەکیشا و دەیانگوت جیگای «بەبۆش» زۆر بەتاڵە. ناوی دکتور قاسملوو لە سەردەمیی منداڵییدا «بەبۆش» بوو.

زستانی ساڵی ١٣٥٧ لە تاران بووین کە پوورم بانگی کردین و گوتی ئەمشەو میوانمان دێ و کەس نابێ بچێتە شوێنێک. ئێمە نەماندەزانی چ باسە. هێشتا ڕێژیمی شا نەڕووخابوو. هەمووماn دانیشتبوون کە دیتمان کەسێکی خۆشمەشرەف و جوانکەلە هاتە ژووری. پوورم دەسبەجێ باوەشێ پێدا کرد و دەستی کرد بە گریان... ئەمە یەکەم دیداری ئەمن و دوکتور قاسملوو بوو کە خزمی نیزیکم بوو. دەریایەک لە زانست و بەئەخلاق و مەجلیس خۆش. دوای شۆڕشیش زۆرترم لە ماڵی خزمان دەدی. بەڵام ئەو زۆر پڕکار و ماندوو بوو بە کاری حیزبەوە.

شەڕ لە کوردستان دەستی پێکردبوو. ڕۆژێک میوانی ماڵی ئێمە بوو. لە خزمەتیدا دانیشتبووم کە لەپڕ ڕووی تێکردم و گوتی

ئەتۆ لە ماڵێ چ دەکەی؟ بۆ نایەیە نێو حیزب. ئێمە دەمانەوێ بەشی ئازەربی ڕادیۆ وەڕێ بخەین و پێویستیمان بە وێژەر هەیە. ئەگەر بە دوومدا ناردی وەرە. کە من هاتمە نێو حیزب دەفتەری سیاسی لە شیوەجۆ بوو. پێشمەرگەیەکی زۆر لەو ناوچەیە بوو و د. قاسملوو نەزم و ئینزباتێکی سەیری لەوێ جێگیر کردبوو. هەر کەسە و کاری خۆی دەکرد. ئەمن دەمدی کە دوکتور قاسملوو لەگەڵ هەموو بلیمەتی و زانایی خۆی هیچ جیاوازییەکی نەدەکرد لە نێوان خۆی و پێشمەرگەکانی دیکەدا. لەگەڵ ئێمە نانی دەخوارد و لەگەڵمان دادەنیشت و باسی سیاسەت و حیزبایەتی و بارودۆخی ئێران و کوردستانی بۆ دەکردین. بەتایبەت ئێمەی ژنانی هان دەدا کە دەبێ بۆخۆمان لە فیکری ماف و ئازادییەکانی خۆماندا بین و نابێ چاوەڕوان بین ئەو مافانەمان بەبێ ڕەنج و ماندووبوونی خۆمان بدەنێ.

بیرەوەرییەکی خۆشم لە کاک دوکتور هەیە. باڵتۆیەکی هەبوو زۆر جار بە پێشمەرگەکاندا ناردبووی بۆی بدوورمەوە. دەمگوت خاڵە بۆ باڵتۆیەکی تازە ناکڕی؟ هەموو جارێ وەڵامەکەم ئەوە بوو: «ئەگەر بۆ هەموو پێشمەرگەکانمان کڕی ئەمنیش دانەیەکم بەردەکەوێ.»

سەکینە حوسێنی

ڕەزبەری ١٣٦٠ی هەتاوی بوو کە دوای ئاشکرابوونی پێوەندیم بە حیزبەوە لە شاری سەردەشت هاتمە دەرێ و خۆم بە یەکەم بنکەی حیزب ناساند. دواتر بەپێی کاری پەروەردەییم پاش دیتنی یەکەم دەورەی مامۆستایی لە ئاوایی مووساڵان و، دوای کۆنگرەی شەشەمی حیزب، لە سەر داوای کۆڕی پەروەردە ئەرکی مامۆستایەتیم لە بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبدا درێژە پێدا. ئەو کات بۆ یەکەم جار لە نیزیکەوە و بە ئاوەدنگی شەهید دوکتور قاسملوم دیت. سەردان و لێپرسین و لە ئیختیارنانی کەرەسەی پێویست و جێگاوڕێگا و بواری ئەمنییەتی و پشتیوانی و کەسایەتی پێدانی مامۆستا و قوتابیانی قوتابخانەی کوردی لە سایەی گرینگیپێدانی شەهید کاک دوکتور قاسملۆوە، حاشاهەڵنەگرە.

کاک دوکتور بەپێی دەرفەت و دەرەتان سەردانی خێوەتی دەرس تێداگووتنەوەی دەکردین. ئەو هەتا بڵێی بە گفت و لفت و قسەخۆش و مێهرەبان بوون دەگەڵمان. راسپاردەی بەجیدیی بۆ نەهێشتنی کەموکوڕییەکانی قوتابخانە بە ئۆرگانی پێوەندیدار دەدا. مامۆستایانی بنکەی دەفتەری سیاسی چەند ژن بووین کە لە سایەی سەری ڕێنوێنی و کاریگەریی د. قاسملوووەوە کەسایەتیی حەقیقی و حقوقیمان پارێزراو بوو و بە چاوی ڕێزەوە سەیر دەکراین. ژنان دەرەتانی نواندنی نەقش و چالاکییان لە هەموو کۆمیسیونەکاندا هەبوو، یەکیەتیی ژنان و یەکیەتیی لاون بە پشتیوانی و پشتگەرمیی کاک دوکتورەوە پتر ڕوو لە گەشەسەندن و دەورگێران بوون.

بەکورتی شەهید .ر قاسملوو ڕێبەرێکی بەوەج و لێهاتوو و زانای دێمۆکرات بوو، ئوتوریتە و پرستیژ و گەورەیی و دەنگ و ڕەنگی حیزب لە سایەی ڕێبەریی ئەودا سنوورەکانی بەزاند و پێشکەوتن و سەرکەوتنی بەشی پەروەردە و بارهێنانی حیزب، لە گرینگی پێدان و پشتیوانی گەرموگوڕی شەهید قاسملووی دەزانم.

وەک مامۆستایەک خۆم بە بەختیار دەزانم کە لە نەتیجەی پەروەردەکردنی چەندین ڕۆڵەی ئەو حیزبەدا کە بە پلەکانی دوکتورا و خوێندنی باڵا و تەنانەت خۆدیتنەوەی بەشێک لەو ئازیزانە لە ڕێبەریی حیزبدا و لە دەورانی پڕ لە شانازیی وجودی دوکتور قاسملووی ڕێبەردا نەخشم بووە.

خەدیجە ڕۆستەمی

کاک د. قاسملوو باوەڕی تەواوی بە مافی ژنان هەبوو هەر بۆیەش هەر لە سەرەتای شۆرشدا لەنێو حیزبی دێموکراتدا ژنانیش توانییان بەشداریی چالاکەنەیان لەو شۆڕشەدا هەبێت. دوکتور قاسملوو هەر زۆر زوو کاریگەریی خۆی لەسەر دیاردەکانی کۆمەڵگە دانا و قەدەغەکردنی «ژن بە ژنە»، «گەورە بە بچووک» و ڕێگری لەوە پیاو دوو ژن بێنێ بۆ ئەم بەرنامە و سیاسەتانە دەگەڕێتەوە دوکتور قاسملوو دایڕشتبوون.

دوکتور قاسملوو هەمیشە دەیفەرموو ئەو کۆمەڵگەیە بەختەوەرە کە مافی ژنی تێدا دەستەبەر کراوە و، هیوادارم ڕۆژێک بێ ئەوە کۆمەڵگەی کوردەواریش بگرتەوە. وە بەحەق بۆ ئەوە هەوڵی دەدا و بووژاندنەوەی یەکیەتیی ژنان و مەیداندان بە ژنان لە کاری ڕێکخراوەیی بەشی زۆری بۆ هەوڵەکانی ئەو دەگەڕاوە. د. قاسملوو دەیفەرموو ئەرکی خوشکان زوور دژوارترە لە پیاوان، خوشکان دەبێ لە دوو بەرە و سەنگەردا خەبات بکەن، هەم بۆ ڕزگاریی گەلی کورد و هەم بۆ مافەکانی خۆیان لە کۆمەڵگەدا کە دیارە ئەم دوو ئەرکە پێکەوە زور دژوارن، بۆیەش خوشکان دەبێ پشوودرێژ بن، باوەڕیان بە خۆیان هەبێ و نەترسانە هەوڵ بدەن بۆ بە دەستهێنانی مافەکانی خۆیان لە کۆمەڵگەدا.

کاک د. قاسملوو هەوڵی دەدا کچان زیاتر بێنە مەیدانی خەبات و پێشمەرگایەتی، ئەگەرچی هەلومەرجی کۆمەڵگە و خەباتەکەش بۆ ئەوە زۆر گونجاو. بەڵام کاک د. قاسملوو سوور بۆو لەسەر ئەوەی کە ژنانیش سەرباری هەموو دژوارییەکان دەبێ بەشداربن لە شۆڕشدا.

ئەمن بۆخۆم یەکیک لەو کچانەم کە لە سەردەمی کاک د. قاسملوودا پێشمەرگە بووم و بیرەوەریی زۆر بەنرخم لەو سەردەمە هەیە. کاتی خۆی من لە هێزی پێشەوا بووم و پاش ماوەیەک بەهۆی بارودۆخی سەختی ناوچە بێ ئەوەی پێمخۆش بێ بەزۆر بەڕێی شوێنەکانی دەورووبەری دەفتەری سیاسی کرام. ئەمن ئەو بڕیارەم پێناخۆش بوو، بۆیە هەر کە گەیشتمێ داوام کرد کە د. قاسملوو ببینم. فەرمووبووی با بێت. ئانوساتێکی یەکجار خۆش بوو کە دەمدی لە نیزیکە لە خزمەت کاک دوکتور دام. نەمدەزانی چۆن دەست پێبکەم. دواجار هاتمە قسە و گوتم باشە بۆ چی پێتان وایە کچان هەر دەبێ لە نەخۆشخانە و قوتابخانە و ئینتشاراتدا پێشمەرگایەتی بکەن؟ فەرمووی قەولت پێ دەدەم وا نامێنێ لە داهاتوودا. واش بوو. دوایە ڕێژەی کچان زیادی کرد و کاری مەیدانیی زیاتریان پێ سپێردرا.

ئەمن هەموو کاتێ خۆم بە ئەمەگداری قاسملوو و بە ڕێبواری ڕێباز و ئامانجەکانی دەزانم.

لە ژمارە ٧٥٤ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٣ی جووڵای ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

مستەفا مەولوودی: تاوانە پشتی ڕۆژاوا چۆڵ بکرێ

مستەفا مەولوودی: کورد لە ڕۆژئاوا لە پێناو پاراستنی کەرامەتی مرۆڤ و ئەمنیەتی جیهانیدا شەڕی کردوە، ئەویش لەدژی تاریکترین بیری سەردەم؛ بۆیە تاوانە پشتیان چۆڵ بکرێ

ڕووداوەکانی ڕۆژاوای کوردستان لەم ڕۆژانەدا چەقی سەرنج و لێکدانەوەکان لە ناوچە و جیهانیشە. ئەم ڕووداوانەی کاریگەریی زۆری لەسەر ڕیزبەندیی سیاسی و هەڵوێست و هەروەها کاردانەوە جیاوازەکان لە زۆربەی شوێنەکان بەتایبەت لە کوردستان بووە. ڕۆژاوا بۆ گەیشتە ئەمرۆ؟ مەترسییەکان بۆسەر داهاتوو کورد چەندەن؟ کۆماری ئیسلامیی ئێران لەکوێی ئەم هاوکێشەیە دایە؟ بۆ تاوتوێی ئەم باسانە و وەستان لەسەر چەند تەوەرێکی دی، "کوردستان" دیمانەیەکی لەگەڵ کاک مستەفا مەولوودی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان پێک هێناوە.

کوردستان: کاک مستەفا با بەو پرسیارە دەست پێبکەین کە لە ڕۆژاوای کوردستان چ دەگوزەرێ و ڕۆژاوا بۆ گەیشتە ئەم دۆخە؟

مستەفا مەولوودی: ئەوەی ئێستا لە ڕۆژاوا ڕادەبرێ، ترامپ چەخماغەکەی لێدا. لەدوای پێوەندیی تەلەفوونیی ترامپ بە ئەردۆغان و کشانەوەی هەڵنەسەنگێندراو و بە پەلەپڕووزەی هێزەکانی ئەمریکا لە ڕۆژاوای کوردستان، هێرشی بەربڵاوی هێزەکانی تورکیە بە هاوکاریی سپای ئازادی سووریە - کە وەک باس دەکەن تێکەڵییەکی سەیر و زۆر نامۆن - بۆ سەر ڕۆژاوای کوردستان دەستی پێکرد. هەرچەندە شەرڤان و کچ و کوڕە خەباتکارانی ئەو دەڤەرە بەرگرییەکی کەموێنەیان کردووە، بەڵام لە شار و گوندەکانی ئەو دەڤەرە کە هێرشیان کراوەتە سەر، کارەساتی مرۆڤی ڕوو دەدا و خەڵکی سڤیل دەکوژرێ و شار و گوند و ماڵ و حاڵی دانیشتووانی وێران دەکرێ و خەڵک ئاوارە و پەڕیوەی هەندەران دەبن. بەپێی ئاماری نافەرمی

تا ئێستا زیاتر لە سێسەد هەزار کەس ئاوارە بوون، بە سەدان کەس کوژراو و بریندار هەیە. راپۆرتە نافەرمییەکانیش بە نیشاندانی بریندارەکان گوزارشت لەوە دەدەن کە تەنانەت چەکی قەدەغەکراویش لەسەر خەڵکی سڤیل بەکار هێنراوە، دیارە وەک ڕاپۆرتەکان باس دەکەن بە دەیان سەربازی تورک و بەسەدان چەکداری سپای بەناو ئازادی سوورییە لەو شەڕەدا کوژراون و بەداخەوە دەیان شەرڤانیش شەهید و سەدانیش بریندار بوون.

ئەوەی لە ڕۆژاوا ڕوو دەدا بەشی زۆری بۆ سازان و ڕێککەوتنی وڵاتانی خاوەن بەرژەوەند لە سووریە دەگەڕێتەوە کە بەداخەوە لەسەر حسێب و لەسەر خاک و بەرژەوەندییەکانی کورد دەکرێ، هەر ئەو کوردەی دەوری گرینگ و چارەنووسسازی لە شکستدانی داعش، وەک هەڕەشەیەک بۆسەر ئەمنیەتی جیهان و ناوچە هەبوو.

کوردستان: کەم نین ئەوانەی دەڵێن ئەوەی لە ڕۆژاوای کوردستان ڕوو دەدا دەرەنجامی کردەوەکانی کورد خۆیەتی، ئایا هەموو مەسەلەکە ئەوەیە؟

مستەفا مەولوودی: من پێم وانییە، بۆ؟ یەکەم، دانیشتووانی ڕۆژاوای کوردستان بەپێی هەلومەرجی سیاسی - جوغرافیایی ناوچەکە لە دەرفەتێک کە لەو دەڤەرە هاتۆتە پێش، کەلکیان وەرگرتوە، ڕێکخستنی سیاسی و مەدەنییان دروست کردوە، هێزێکی باشی بەرگرییان لە کچان و کوڕانی ئەو بەشە لە کوردستان لە هەموو پێکهاتەکان پێک هێناوە، ئیدارە و خۆبەڕێوەبەری خەڵکییان لە ناوچەکەیان دامەزراندوە، چەند ساڵێکە لە بۆشایی دەستەڵاتی حکوومەتی ناوەندی بەباشی ئەو بۆشاییەیان لە بەرژەوەندیی خەڵکی خۆیان پڕ کردۆتەوە و لە سۆنگەی هەموو ئەوانەوە، بەنیسبەت بەشەکانی دیکەی سووریە خەڵک زۆر کەمتر تووشی ئاوارەیی و شارەکان کەمتر تووشی وێرانی بوون. ئەوان لەگەڵ هاوپەیمانانی دژبە داعش مەترسییەکی گەورەیان لەکۆڵ مرۆڤایەتی کردەوە. لەڕاستیدا تێکشاندنی ئیرادەی مرۆڤکوژی و وێرانکاریی داعش لەسەر زەوی، لەسەر دەستی هێزی شەرڤان لە سووریە و هێزی پێشمەرگە لە عێراق بوو کە بە هەیبەت و ئازایەتی و خوێن و قوربانیدان و گیانبەختکردنی زیاتر لە یازدە هەزار شەهید وەدی هاتوە. کورد لە ڕۆژئاوا سیاسەتیان بە نیسبەت دەوڵەتی ناوەندیش، مەدارا و دوورکەوتنەوە لە شەڕ و لێکدان بووە.

ڕاستە دەکری بەنیسبەت جۆری سیاسەت کردن و هەڵسوکەوتی «پەیەدە» لە ڕۆژاوای کوردستان سەرنج و تێبینیش هەبن، وەک ئەوەی پەیەدە مەیدانی ئەوەی نەدا کە هەموو هێزە سیاسییەکانی ڕۆژاوا دەوری خۆیان هەبێ و هەر بۆیە نەکراوە لە وزە و توانایی هەموو لایەنەکان وەک پێویست کەلک وەربگیردرێ. یان لەبارەی ئیلهام وەرگرتنی پەیەدە لە پ ک ک و سیاسەتەکانی ئەم حیزبە کە تێبینیی جیددیمان بووە و لە دانیشتمان لەگەڵ هەڤاڵانمان لە پەیەدە، ڕوانگەی خۆمان و شوێنەواری نامۆناسبی ئەو سیاسەتەشمان وەبیر هێناونەوە، هەر ئەو شتەی کە ئێستا بۆتە بیانووی تورکیە بۆ هێرش بۆسەر

ڕۆژاوای کوردستان و سووریە؛ بەڵام ئەوانە هیچی پاساوی ئەم هێرش و دەستدرێژییەی تورکیە نین. بەسەرنجدان بە ئەزموونی ئیداری و خۆبەڕێوەبەریی پەیەدە و ڕەفتار و هەڵسوکەوتیان لە پێنج - شەش ساڵی ڕابردووشدا دەبینین کە دەسەڵاتی خۆبەڕێوەبەریی کورد لەو ناوچەیەدا هیچ کێشەیەکی ئەمنیەتی بۆ تورکیە دروست نەکردوە، لەو هەرێمەوە هێرش نەکراوەتە سەر ئەم وڵاتە و کەسێکی ئەو وڵاتەش زیانی پێ نەگەیشتوە، تەنانەت یەک فیشەکیش لە سنووری وڵاتی سووریە کە پەیەدە دەستەڵاتی بەسەریدا بووە بە خاکی تورکیەدا نەتەقیوە. سنووری تورکیە لەو دەڤەرە سنوورێکی تەواو ئارام بووە، تەنانەت ئاوارەکانی کە ئێستا لە تورکیەن زۆر کەمیان هیی ئەو سنوورەن. بۆیە ئەوانەی وا دەڵێن یان زانیارییان نییە یان هەر پاساوێکی بێبنەمایە کە تورکیە کەلکی خراپی لێ وەردەگرێ.

لایەکی دیکەی ئەم بابەتە ڕاست بۆ سیاسەتەکانی ئێستای ئەمریکا و مەزنیخوازیی تورکیە و چەند فاکتۆرێکی دەرەکیی دی دەگەڕێتەوە کە لە ئیختیار و دەسەڵاتی کورد بەدوورن و سەرنجەکان بۆ لێکۆڵینەوە لەو پێشهاتە دەبێ لەسەر ئەوانە بن.

کوردستان: بەرەنگارییەکی کەموێنە لە ڕۆژاوا دەکرێ. پێتان وایە مقاومەت و بەردەوامیی خۆڕاگریی کورد بتوانێ گۆڕان لە هاوکێشەکاندا دروست بکا؟ کورد چیی بەدەستەوەیە بۆ گۆڕینی هاوکێشەکە لە بەرژەوەندیی خۆیدا؟

مستەفا مەولوودی: هەر چەندە بەداخەوە هێزی دوو لایەنی شەڕەکە زۆر نابەرامبەرە. دەوڵەتی هێرشکەر سپاکەی بە هەموو کەرەسەیەکی نیزامی تەیارە و، ئەرتەشی بەناو ئازادی سووریەش کە بۆ تورکیە شەڕ دەکەن لەلایەن تورکیەوە تەیار و پڕچەک کراون؛ بەڵام ئەو هێزەی دیفاع لە خاک و خەڵکەکەی خۆی دەکا و ئازایانە لە بەرامبەر ئەو هێرشە زاڵمانەدا ڕاوەستاوە، چەکی دەستیان تەنیا دەستکەوتەکانی شەڕی داعشە، بەڵام بە ئیرادەیەکی قایم و پۆڵایین خۆیان ڕاگرتوە و دیفاع دەکەن. تا ئێستا ئەو خۆڕاگرییەی کە بۆ پاراستنی خاک و خەڵک لە خۆیانی نیشان دەدن ئۆگرییەکی زۆری لە شەقام و لەنێو خەڵک و کەسایەتی و تەنانەت دەوڵەتانیش بۆ ڕاکێشاون.

ئەمن پێم وایە ئەگەر تا چەند ڕۆژێکی دیکە هەر ئاوا ئازایانە خۆ ڕابگرن، ئیمکانی هەیە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی ناچار بێ هەنگاوێکی پێشگیرانە هەڵبێنێ، دەنا کارەساتی گەورەی مرۆیی زیاتر ڕوو دەدا. زیانەکانیش دیارە کە چین. ژمارەیەکی زۆرتر لە باشترین شەڕڤانەکان کە لەسەر زەوی داعشی تێک شکاندوە لەدەست دەچن، سنووری یاسایی وڵاتێک پێشێل دەکرێ و بەشێکی ئەو وڵاتە داگیر دەکرێ، بەپێی لێدوانی کاربەدەستانی پلەبەرزی تورکیە خەڵکی شوێنی دیکە لەو ناوچانە نیشتەجێ دەکرێن و دێموگرافیی ئەو ناوچەیە بە تەواوی دەگۆڕدرێ، کە ئەوە دەبێتە هۆی دروستکردن و سەرهەڵدانی کێشەی زیاتری دیکە لەو ناوچە هەستیارە کە دەتوانێ لە کۆتاییدا شەڕ وماڵوێرانیی زیاتری بەدوودا بێ. بۆیە پێم وایە مقاومەت دەتوانێ حەقانییەت و ڕەسەنایەتیی ئەو خەڵکە لەو دەڤەرە بۆ چەندەمین جار بسەلمێنێتەوە و

ویژدانی مرۆڤایەتیش بەخەبەر بێنێ و، کارێکی کردەیی بکرێ بۆ بەربەست دانان لەبەردەم ئەو هێرشە ناڕەوایە و پێشگیری لە کارەساتی مرۆیی زیاتر.

کوردستان: کاک مستەفا ئەو ڕۆژانە زۆر قسە لەوە دەکرێ کە کورد جارێکی دیکەش خیانەتی لێ کرا، مەبەست ئەمریکاشە. ئێوە چۆن چاو لە چەمکی بەرژەوەندی و هەروەها ئەمەگ و خیانەت لە سیاسەتدا و لە نێوان پێوەندییەکانی چەند لایەندا دەکەن؟

مستەفا مەولوودی: بە خوێندنەوە و تەفسیرێک، بەڵێ ئەوە ڕاستە کە وڵاتان لەگەڵ یەکتر یان لایەنێک هاوپەیمانی پێک دێنن، ئەگەر خۆیان بە ئامانجی تایبەتیی خۆیان گەیشتن پشت لە هاوپەیمانەکانیان دەکەن، کە ئاکامی ئەو پشت تێکردنە شەڕ و ئاوارەیی خەڵکە و کارەساتی مرۆیی لێ دەکەوێتەوە. وەک ئەوەی ئێستا لە ڕۆژاوا لە ئارادایە. بەڵام لە سیاسەتدا دەڵێین نە دۆست و نە دوژمن هەتا سەر نییە، بەڵکوو بەرژەوەندیی هاوبەش هەیە. دەکرێ ئەوە بە زەمان و مەکان و ئامانجیش گۆڕانی بەسەردا بێ، بەڵام ئەوە لەسەر ڕۆژاوا و لە پێوەندی لەگەڵ دۆزی کورددا بە هیچ جۆرێک دروست نییە. بۆ؟ لەبەر ئەوە ئەوانە خەباتکاری نەتەوەیەکن کە بۆ مافی نەتەوەیی گەلێکی بندەست خەبات دەکەن و چاویان لە ماف و خاک و بەربەست کردنی ئازادیی هیچ گەل و نەتەوەیەک تەنانەت کەمایەتییەک نییە. هەر بەپێی مەنشووری نەتەوە یەکگرتووەکان، ئامانجی ئەوان تەبایە لەگەڵ ئامانجی مرۆڤدۆستانە و مافویستانە بەبێ پێشێلکردنی مافی کەسانی دیکە. جیا لەوەش کوردەکان ئەندام و بەشدار بوون لە هاوپەیمانیی دژی داعش، یانی شەڕیان بۆ پاراستنی بەشەرییەت و کەرامەتی ئینسانی کردوە لەگەڵ تاریکترین بیر و ئەندێشەی سەردەم. بە واتایەکی دی یانی شەڕی ئەوان بۆ گرووپێکی ئەتنیکی و تایفی نەبووە، بۆ مرۆڤایەتی و ئاسوودەیی ئینسان بووە. بۆیە ئەوانە خەباتکاری مەیدانی شوناسخوازی و پاراستنی کەرامەتی ئینسانی بوون. ڕوونە هەر هێز و لایەنێک لە تەنگانەدا ئەوانە بە تەنیا بەجێ بهێڵێ و بە شێوەیەک لە شێوەکان بە گورگان خواردوویان بدا، ئەوە جیا خۆدزینەوە لە بەرپرسایەتی و دەروەستی ناکرێ ناوی دیکەی جگە لە خیانەت لەسەر دابندرێ. بۆیە لەو شێوە لە سیاسەت کردنە کە بەرژەوەندیی هەموو لایەک نەپارێزرا و خەیانەت و پشت تێکردن ڕووی دا، ئەمە لێکەوتەیەکی خراپی دەبێ. بۆیە لە سیاسەتیشدا دەبێ حیساب بۆ ئەخلاق و پاراستنی بەرژەوەندیی گشتی بکرێ.

کوردستان: پێتان وا نییە ئەو مەترسییە هەر لەسەر ڕۆژاوا نییە، بەڵکوو باشووری کوردستان و بەشەکانی دیکەی کوردستانیش دەگرێتەوە؟

مستەفا مەولوودی: هەر چەندە لە لێدوانی هێندێک لە بەرپرسانی تورکیەدا وا دەخوێندرێتەوە کە ئەگەر پیلانەکەیان لە

ڕۆژئاوا سەر بگرێ، مەترسی دەکەوێتە سەر باشووری کوردستانیش، بەڵام من وا بیر ناکەمەوە، لەبەر ئەوەی جیاوازیی ئەو دوو بەشەی کوردستان بەیەکەوە زۆرە. یەکەم هەرێمی کوردستان قەوارەیەکی سیاسی و ئیدارییە کە دەستووری عێراق دانی پێداناوە و وڵاتانی دەرەوەش تەنانەت حکوومەتی تورکیەش بەشێوەی دیفاکتۆ ئیعترافی پێ کردووە. هاوکات هەر ئێستا پێوەندییەکی قووڵی سیاسی و بازرگانی لە نێوان هەرێمی کوردستان و حکوومەتی تورکیەدا هەیە. پاشان بەدوای ڕاپرسی بۆ سەربەخۆیی کوردستان لە هەرێمی کوردستان لە ٢٥ی سێپتامبری ٢٠١٧ کە لەگەڵ ئەوەدا تورکیە زۆر دژایەتیی ئەم بڕیارەی باشووری دەکرد و کۆمەڵێک فشار و تەحریمیشی خستە سەر هەرێمی کوردستان، بەڵام بۆ ئەوە نەچوو کە ئەو هەرێمە داگیر بکا. جیا لەوەش جۆری پێوەندیی دەستەڵاتی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەگەڵ تورکیە لەگەڵ ڕۆژاوای کوردستان زۆر جیاوازە، لەو سۆنگەیەوە ئەمن پێموانییە حاڵەتێکی وا ڕوو بدا.

کوردستان: ئێران لە کوێی ئەم هاوکێشەکە دایە؟ ئایا ئەوەی لە ڕۆژاوا ڕادەبرێ لە بەرژەوەندیی ئێراندایە؟

مستەفا مەولوودی: هەر چەندە خۆبەڕێوەبەریی ڕۆژاوا هیچ بەرژەوەندییەکی حکوومەتی ئێرانی لە ناوچەدا وەمەترسی نەخستوە و، ئێرانیش بەرواڵەت وانیشان نادا کە لەدژی خۆبەڕێوەبەریی ڕۆژئاوا بێ، بەڵام هەر ئەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە ناوچەکە دەکشێنەوە و دەستئاوەڵایی زیاتر بۆ ئێران دروست دەبێ، ئەمە خۆی بە قازانجی حکوومەتی ئێرانە. سروشتییە کە هەر شکان و نسکۆیەکی بزووتنەوەی کورد لەهەر بەشێکی کوردستان بەدڵی ڕێژیمی ئێرانە. جیا لەوەش کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا یارمەتی بە جێبەجێ کردنی پیلانی تورکیە کردوە کە بەگشتی دەبێتە هۆی لاوازکردنی دەستەڵاتی کوردەکان لەو سنوورە و گەڕانەوەی هێزەکانی حکوومەتی سوورییە کە هاوپەیمانی حکومەتی ئێرانە و جێبەجێ کردنی سیاسەت و ستراتێژیی ڕووسیە کە هەموویان لە ڕاستای سیاسەتی ئێران و لە بەرژەوەندیی سیاسیی حکوومەتی ئێراندایە.

کوردستان: ئێران بەڕەسمی هێرش و پەلامارەکەی تورکیەی مەحکووم کردوە، بەڵام لە زۆر شوێن ڕێگەی لە خۆپیشاندانی خەڵک گرتوە و نیزیک بە ١٠٠ کەس لە چالاکانی مەدەنیی کوردستانی بەهۆی بەشدارییان لە مەحکوومکردنی دەستدرێژییەکەی دەوڵەتی تورکیە دەسبەسەر کردوە. ئەم سیاسەتە دوو فاقەیە بۆ کام مەبەستە و لە چییەوە سەرچاوە دەگرێ؟

مستەفا مەولوودی: ئەمن پێم وایە مەحکووم کردنی هێرشەکەی حکوومەتی تورکیە لەلایەن حکوومەتی ئێرانەوە لە سێناریۆیەک زیاتر نییە. بۆیە تا ئێستا حکوومەتی ئێران و خەڵکی ئێران هیچ هەڵوێستێکی جیدی و کاردانەوەیەکی بەرچاویان نەبووە. خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە هەستێکی نەتەوایەتیی بەهێزیان هەیە، کە دەزانن بەشێک لە نەتەوەی کورد ئاوا زاڵمانە هێرشی دەکرێتە سەر و قەڵاچۆ دەکرێ، ناتوانێ بێتەفاوەت بێ؛ بۆیە وا بێباکانە دێتە

سەرشەقام و هێرشی حکوومەتی تورکیە مەحکووم دەکا و هاوسۆزی بۆ خەڵکی ڕۆژاوا دەردەبڕێ، کە بەگشتی دەبێتە هەوێنی هاوپێوەندیی نەتەوەیی و دروستکردنی فەزای سیاسیی زیاتر لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە حکوومەتی ئێران چاوی دیتنی ئەو خرۆشانەی نییە. لەبەر ئەوە دەیهەوێ بە فشار و تۆقاندن و قۆڵبەست کردن خەڵکی ڕۆژهەڵات چاوترسێن بکا، غافڵ لەوەی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەدایم لەسەر ڕووداوەکانی هەموو بەشەکانی کوردستان لەسەر هەست و خاوەن هەڵوێست بوون و؛ بێباکانە و بێترس فشاری حکوومەتیان تەحەمول کردوە. خەڵکی ئێمە لەمێژە تێچووی ئەم جۆرە هەڵوێستە نەتەوەیی و شۆڕشگێڕانەکانیان دەدەن.

کوردستان: لە دوو ساڵی ڕابردوودا ڕووداوی گرینگ و چارەنووسساز ڕووی داوە لە ناوچە و لە پێوەندی لەگەڵ پرسی کورددا، وەک ڕووداوەکانی دوای ڕێفراندۆم و لە دەستدانی کەرکووک و کۆمەڵێک ناوچەی زۆری دیکەی کوردستانی، وەک ئەوەی ئێستا لە ڕۆژاوا ڕوو دەدا. بەڵام وێناچێ ئەوانە کاریگەریی بنەڕەتییان کردبێتە سەر بەخۆداچوونەوەی هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بۆ؟

مستەفا مەولوودی: وانییە کە بڵێی هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان خوێندنەوە بۆ ئەو ڕووداوانە نەکەن و لەبەرچاویان نەگرن. بێگومان ئەو بابەتانە هەمیشە بە گرینگی و هەستیارییەوە سەیر دەکرێن. بۆیە ئێمە لە ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران ئەو مەسەلانەمان زۆر تاوتوێ کردوە، تەنانەت لەگەڵ هێزەکانی دیکەش لەسەر ئەو ڕووداوانە قسە دەکەین و بۆخۆشمان وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان خوێندنەوەیان بۆ دەکەین و، لە هەر بارێکەوە تاوتوێیان دەکەین. زۆر بەوردی باس لە خاڵە نێگەتیڤ و پۆزیتیڤەکانیشیان دەکەین، بە مەبەستی ئەزموون لێوەرگرتن. بەڵام ئەوەی ڕاست بێ هەموو ئەو ڕووداوە تراژێدییانە کە ڕوویان داوە و لە خوێندنەوە و تاوتوێ کردنی ڕووداوەکان باس لە دەرس و ئەزموونەکانیان ئێمەیان وەک هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان نەهێناوەتە سەر ئەو بڕوایە، کە ئەوە دەکرێ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش ڕوو بدا و ئێمە تووشی کارەساتی چاوەڕواننەکراو بکا. بۆیە ڕاستە و دەبێ و پێویستە لەسەر پلان و ستراتێژییەکی هاوبەش و ڕوون ساغ ببینەوە و کاری بۆ بکەین.

کوردستان: وەک دوا پرسیار، ئەو هەڕەشە و مەترسییانە کورد چۆن دەتوانێ لەسەر خۆیانی لابدا و بیکا بە دەرفەت؟ مەبەستم کورد بە گشتییە لە هەر بەشێکی کوردستان.

مستەفا مەولوودی: لە ڕاستیدا ئەو هەڕەشە و مەترسییانە دەبێ بۆ ئێمە جێگای ئەزموون و دەرس لێوەرگرتنی زیاتر بێ، لە سیاسەت کردن، لە بەستنی هاوپەیمانی و چەند و چۆنیی داواکان، وەک داوای سیاسی و نەتەوایەتی و کۆمەڵایەتی لەگەڵ ئەوەدا پێویستە لە خەبات و تێکۆشان شێلگیرترمان بکا؛ بەڵام دەبێ لە هەموو دەرفەتەکان بەباشی کەلک

وەربگیرێ، لە هەموو شێوەکانی خەبات باشتر سوود وەربگرین. لەگەڵ ئەوەدا نەتەوەی کورد مافی سیاسی و ئینسانیی خۆیەتی خاوەن دەوڵەت و کیانی سیاسیی خۆی بێ. بەڵام دەبێ ئەو ڕاستییەش قەبووڵ بکەین سەردەمەکە لە ئێستادا هەر ئەوە دەخوازێ کە کوردی هەموو بەشەکانی کوردستان لەگەڵ گەلانی ئەو وڵاتانە و لە چوارچێوەی ئەو واحیدی جوغرافیاییە دانیپێدانراوەدا کار بکا و خەبات بکا بۆ دابینکردنی دێموکراسی لەو وڵاتە و، جێگیرکردنی حقووق و مافی سیاسی و کۆمەڵایەتیی خەڵکی کوردستان و پێکهێنانی حکوومەتی هەرێمی لە چوارچێوەی وڵاتی خۆی لە ناوچەکەدا.

کوردستان: سپاس بۆ بەشداریتان لەم دیمانەیەدا

مستەفا مەولوودی: سپاس بۆ ئێوەش

لە ژمارە ٧٦٠ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٣ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

خەج مەعزووری: چ هەستێک لەوە خۆشتر کە منی خەج، بڕوانامەی ٤٠ساڵ بەردەوامی و خەبات لە پێناو ئازادیم بدرێتێ

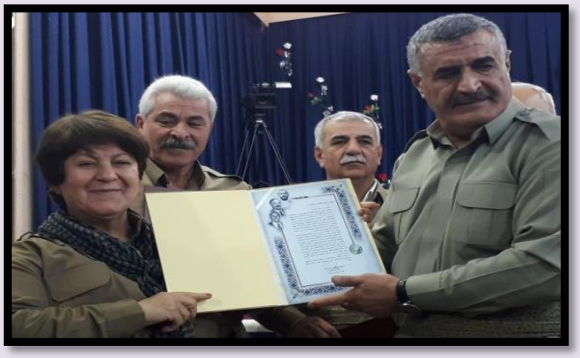

کیژی شۆڕش، گوڵی سەنگەر

(لە ٤٠ ساڵەی پێشمەرگایەتیی شەنگەکچێکی نیشتماندا)

دیمانە لە گەڵ خەج مەعزووری

لە ٢٦ی سەرماوەزی ئەمساڵدا حیزبی دێموکراتی کوردستان وەک نەریتی ساڵانی ڕابردوو بەپێدانی ڕێزنامە ڕێزی گرت لە پۆلێک پێشمەرگەی بەڕابردووی خۆنەویست کە بە بیر و باوەڕی چیایی و کۆڵنەدانی بەردەوام ماوەی زیاتر لە بیست ساڵە لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستاندا خەبات دەکەن و ئاڵای خۆڕاگریی نەتەوەکەیان بەرز و شەکاوە ڕاگرتوە.

لەنێو ئەو پۆلە شۆڕشگێڕەی دێموکراتدا کە ئەمساڵ تاجی سەربەرزی و سەروەریيان لە سەر نرا، خاتوونێکی بە بیروباوەڕ هەبوو کە زیاتر لە چوار دەیەیە لەو ڕێبازە بەردەوامە و بووەتە یەکێک لە سیمبولەکانی خەبات و خەباتگێڕیی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

ئەم خاتوونە، خەج مەعزووری، سیما ناسراوەکەی ڕادیۆ دەنگی کوردستان و دەنگی شۆڕشی گەلی کوردە و، "کوردستان" پێی باش بوو لە دیمانەیەکدا چەند ڕەهەندێکی ژیانی تایبەتی و خەباتگیڕیی بەرێزیان هەڵداتەوە.

کوردستان: یای خەج جەنابت لە ٢٦ی سەرماوەزی ئەمساڵدا، ڕێزنامەی ٤٠ ساڵ پێشمەرگایەتیت وەرگرت. سەرەتا لەلایەن بەڕێوەبەریی "کوردستان"ەوە پیرۆزباییت پێدەڵێین. بفەرموو لەو ڕۆژەدا حەزت دەکرد لە بەرانبەر ئەو ڕێزگرتنەدا چیت گوتبا؟

خەج مەعزووری: چ هەستێک لەوە خۆشتر کە منی خەج، بڕوانامەی ٤٠ ساڵ بەردەوامی و خەبات لە پێناو ئازادیم بدرێتێ و ڕێکوردی زۆر مانەوە و بەردەوام مانەوە لە گۆڕەپانی بزووتنەوەدا بە ناوی خۆم تۆمار بکەم. ئەوەی لەو ڕۆژەدا لە بەرۆکم درا، بەنرخترین مێدالیای خۆڕاگری، شێلگیری، پشوودرێژی و وەفاداری بە ڕێگا و ڕێبازی شەهیدان بوو.

ڕاستە لەم ڕێیەدا تەمەنی جوانیم دانا، کەزیەکانم سپی سپی هۆنیەوە، وەک مۆم وردە وردە سووتام و لە پێناو ئامانجەکانی گەلەکەمدا تواوەوە و هەر لەو ڕێگایەدا لەگەڵ گەلێک چەرمەسەری و ناخۆشی، نەهامەتی و بێبەشی بەرەوڕوو بووم؛ بەڵام ئەو شانازییەی لەم سۆنگەیەوە پێم بڕاوە گەلێ زیاتر و زۆرتر لەوەندەیە. ئارەزووش دەکەم حیزبەکەم بەردەوام لە گەشەکردندا بێ و بتوانێ ئامانجی شەهیدانی ئەم ڕێبازە وەدی بێ.

کوردستان: با بگەڕێینەوە بۆ چوار دەیە لەوە پێش، چۆن بوو هاتیتە ڕیزی شۆڕش؟ چۆن بوو حیزبی دێموکراتی کوردستانت هەڵبژارد؟

خەج مەعزووری: هاتنی من بۆ ڕیزی شۆڕش بە تایبەت حیزبی دێموکرات بە هەڵکەوت نەبوو، بەڵکوو ڕابردوویەکی بنەماڵەیی لە پشت بوو. باب و خاڵم لە سەردەمی کۆماری کوردستاندا دەستەی لاوان بوون و ژمارەیەک لە خزمەکانمان لە دامودەزگای کۆماری کوردستاندا کاریان دەکرد، کاتێک خزم و کەس شەوانی سەختی زستان لە دەوری یەک کۆ دەبوونەوە، خەریکی قسەوباس و گێڕانەوەی سەربردە دەبوون. هەر لەو قسەوباسانەدا بابم و خاڵم بە حەسرەتەوە باسی کۆماری کوردستان و شوێنەواری کۆمار لەسەر خەڵک و لەسەر ناوچەکانی کوردستان، باسی سروودەکانی سەردەمی کۆمار بەتایبەت (خوایە وەتەن ئاواکەی) شانۆ و پێشمەرگەیان دەکرد. هەر ئەو قسەوباسانە گەرای نەتەوەخۆشەویستی لە مێشکی منی مێرمنداڵدا دروست کرد، بۆ من سەیر بوو کورد لە برگەیەک لە مێژووی خۆیدا و لە پارچەیەک لە کوردستان خاوەنی کیان و دامودەزگای ئیداری و هێزی پێشمەرگە بووە، سەرکۆماری خۆی بووە. ئەوانە هەمووی بۆ من سەیر و نامۆ بوون. لە هەمووی سەیرتر بابم هەمیشە لە بن گوێی دەچرپاندم ڕۆڵە! ئەو شتانەی باسی دەکەین پێوەندییان بە دەرەوەی ماڵەوە نییە، ئەو تەئکید کردنەوانەی زیاتر سەرنجی منی ڕادەکێشا و بۆ من ببوون بە پرسیار.

پاش چەند ساڵ دەرگای دانیشسەرای بنەڕەتیی کچانی مەهاباد بەسەر مندا کراوە و لەوێ بووم کە ئێعتراز و

خۆپێشاندانەکان دژی ڕێژیمی پەهلەوی دەستی پێکرد. ئەمن وێڕای کچانی دانیشسەرا لە خۆپێشاندانەکاندا بەشداریم کرد. لە یەکەم خۆپێشاندانێدا کە بە دروشمدان بەرەو مەیدانی چواچرا دەڕۆیشتین لە ناکاو گوێم لە دروشمێک بوو: "بژی حیزبی دێموکرات، نیشاندەری ڕێی خەبات". بە بیستنی ئەم دروشمە سەرسام بووم و خۆم پێ ڕانەگیرا بۆلای ئەو پۆلە کچە ڕاکێشرام کە ئەو دروشمەیان دەدا.

بەڕاشکاوی دەتوانم بڵێم لەو ڕۆژ و لەو ساڵەوە دێموکرات لە دڵمدا هێلانەی کرد و نەمتوانی ئەو هێلانەیە خرا کەم و، لەو کاتەوە تا ئێستا ئاوێتە و دەستەملانی حیزبی دێموکرات بووم .

کوردستان: ناوی جەنابت و دەنگە بلاوێنەکەت کە ئاوێتەی مێژووی ڕادیۆی شۆڕش، ڕادیۆی دەنگی کوردستانە، ئێستاش هێمنی و ئارامی بە گوێگران و ناسیاوانت و ئەویندارانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەدا. چۆن بوو چوویە ڕادیۆ؟

خەج مەعزووری: چوونی من بۆ دەنگی کوردستان دڵخواز نەبوو، چیرۆکێکی دوورودرێژی هەیە. بە کورتی من لە یەکەم دەورەی سیاسیدا بەشدار بووم کە حیزب لە ناوچەی مەهاباد لە گوندی خرەجۆ، دۆڵی گوێزان کردیەوە. یادی بە خێر کاک تەها عەتیقی لەنێو بەشدارانی دەورە لە وێژەر دەگەڕا. لە گەڵ من قسەی کرد بۆ ئەوەی تەنیا گوێی لە تۆنی دەنگەم بێ. وا دیار بوو بەلایەوە خۆش بوو. کاک تەها جارێکی دیکەش گوێی لە دەنگی من بۆوە، ئەویش لە کاتی خوێندنەوەی پەیامی یەکیەتیی ژنان بەبۆنەی ٢ی ڕێبەندان کە بە بێسیم بە زیندوویی دەنێردرایە ڕادیو دەنگی کوردستان. هەر دوای بڵاوبوونەوەی دەنگی من داوایان کرد بچمە ڕادیۆ، بەڵام من وڵامی ڕەدم داوە.

پاش ماوەیەک کاک مستەفا هیجری و کاک حوسێن مەدەنی بۆ مەئموورییەتێکی یەک مانگە هاتنە شنۆ تا لەوێڕا بەرەو شیمالی کوردستان بڕۆن. بانگیان کردم و داوایان کرد تا گەڕانەوەیان بابەتێک بە دوو زمانی کوردی و فارسی لەسەر کاسێتێک زەبت بکەم تا لەگەڵ خۆیان بیبەنەوە دەنگی کوردستان. کاسێتەکان بە دەنگی کوردستان گەیشتن. وادیار بوو دەنگی منیان پێخۆش ببوو، ئەوە بوو کە دواتر لە ڕێگای کۆمیتەی شارستانەوە داوایان کردم و چووم.

کوردستان: ئەو بەرنامانەی لە ڕادیۆ دەنگی کوردستان بەڕێوەت بردوون و بە دەنگی جەنابت بڵاو بوونەتەوە چی بوون؟

خەج مەعزووری: دیارە سەرەتاکان ئەمن تەنیا وێژەرییم دەکرد، بەڵام پاشان هەم دەمنووسی و هەم وێژەریەکەشەم دەکرد وەک: ژیاننامەی شەهیدان، بۆ بەختیاری کۆمەڵ، وەڵامی نامەی گوێگرەکان، وتوویژ لەگەڵ بەرپرسی ئۆرگانەکانی حیزب، وتوویژ لەگەڵ فریوخواردووەکانی ڕێژیم. بێجگە لەم بەرنامانە وێژەریم بۆ بەرنامەی کۆلکەزێڕینە دەکرد کە بەرنامەیەکی

سەرچاوە Serchawe

ئەدەبی و هونەری بوو؛ هەروەها تەفسیری سیاسی کە هەموو ڕۆژێ بێجگە لە ڕۆژانی هەینی بڵاو دەبۆوە و ڕاگەیاندراو و بەیاننامەکانیشم دەخوێندەوە.

کوردستان: ئێوە لەو کەسانە بوون لە سەرەتاوە لە ڕادیۆ دەنگی کوردستان بوون، ئەم ڕادیۆیە خۆشەویستی خەڵکی کوردستان بوو. پێمان خۆشە لە زمان کەسایەتییە دیار و بەرچاوەکانی ڕادیۆ بناسین و بفەرموو ژیانی پێشمەرگانەی ئێوە لەو ژینگەیەدا چۆن بوو؟

خەج مەعزووری: کەسایەتیی زۆر بەرز لەگەڵ "دەنگی کوردستان" و لە پشت ئەم مێدیایەی حیزب بوون، کەسایەتیی وەک دوکتۆر قاسملوو، دوکتۆر شەرەفکەندی، مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە، کاک مستەفا شەلماشی، کاک فەتاح کاویان، کاک تەها عەتیقی و کاک حەسەن شەرەفی. کەسێکی وەک کاک تەها عەتیقی ڕادیۆی بەڕێوە دەبرد و هەر ئەو بۆخۆی کۆڵەکەی بەهێزی ڕادیۆ بوو. ڕادیۆ دەنگی کوردستان هەروەها کەسانێکی وەک ئەحمەد شێربەگی، بێهرووز کورد ئەحمەدی، هەیاس کاردۆ، ڕەزا شیرازی، سیامەک قەوی‌پەنجە، عەبدوڵڵا حیجاب، دوکتۆر خەلیقی و دەیان کادری بەرجەستەی دیکەی هەبوو کە هەم دەیانووسی و هەم تەرجوومەیان دەکرد و هەم بەڕێوەبەر بوون؛ هەڵبەت ئەوە ئی ئەو سەردەمە کە بنکەی ڕادیۆ لە شاخ بوو.

ئێمە ژیانێکی زۆر ئاسوودە و دڵخوازی خۆمان نەبوو. هەمووی ستریس و نیگەرانی بوو، زۆر کار و بەرنامەمان لەسەر ڕیتمێکی جێکەوتوو بوو. لە حەوتوودا یەک ڕۆژ لە دەوری یەک کۆ دەبووینەوە و کەشێکی خۆش و دۆستانە و هاوڕێیانەمان پێک دەهێنا.

ژیانمان خۆش نەبوو، بەڵام ئەوەی ئێمەی بەورە ڕاگرتبوو، ئیمان و باوەڕێکی بەهێز و پۆڵایین بوو بە خەبات و نیشتمان.

کوردستان: جەنابت بەهۆی نیزیکایەتی ڕادیۆ لە بنکەی دەفتەری سیاسی لە نیزیکەوە لەگەڵ دوو ڕێبەری بلیمەتی کورد، شەهیدان د. قاسملوو و د. شەرەفکەندی ژیاوی. هاوڕێیەتی و هاوسەنگەریی ئەم دوو زاتە چ شوێنێکی لە ژیانی سیاسیی جەنابتدا دانا؟

خەج مەعزووری: بێگومان بوونی ئەو ڕێبەرە بلیمەتانە بە هەڵسوکەوت و ڕەفتاری تایبەت بە خۆیان لە نزیک ئێمە، نەک هەر کاریگەریی ئەرێنیی لەسەر ژیانی ئاسایی و سیاسیی ئێمە هەبووە، بەڵکوو دڵگەرمییەکی زیاتر بووە بۆ مانەوە و خۆڕاگری و فێربوون. ئەو ڕێبەرانە قوتابخانەی گەورەی لێفێربوون بوون لە هەموو بوارێکدا. ڕەفتار و هەڵسوکەوتیان

ئینسانی و پێشکەوتوانە بوون. ڕازی مانەوە و بەردەوامیی ئێمەمانان لە کردەوە و بۆچوونەکانی ئەو ڕێبەرانەوە سەرچاوەی گرتبوو. ئەوان دەسمایەی فیکری و شتی بەنرخ و باشیان بۆ ئێمە ڕادەگواست و ئێمەش وەرمان دەگرت و دەمانکردن بە توێشووی بەردەوامیی کار و تێکۆشان.

دەنگی جەنابت دەنگی شۆڕش و دەنگی بزووتنەوەیەک بوو. بزووتنەوەیەک کە حەماسەی دەخوڵقاند و شەهیدی دەدا. کەمێک لەو ڕۆژانە بۆمان بدوێ کە ڕووداوە گرینگەکانی شۆڕش دەهاتنەوە لای ئێوە. شتی خۆش و ناخۆش.

لە شۆڕشدا نوقل و نەبات نابەشنەوە، شۆڕشە و ناوی خۆی بەخۆوەیە. کاتێک لە شۆڕشدا بەشداری دەکەی و دەتهەوێ ئاڵوگۆڕ لە وڵاتدا پێک بێنی و گەلەکەت بەختەوەر بێ، سووک و هاسان بە ئاکامی دڵخواز ناگەی. ئێمە ئەوە ٤٠ ساڵە لە پێناو ئازادیدا قوربانی دەدەین. ئێمە ئەوکات کە لە دەنگی کوردستان بووین بەردەوام چاوەڕوانی هەواڵی ناخۆش و دڵتەزێن بووین تا هەواڵی خۆش. لە بیرمە هەر کە کاکی بێسیمچی‌مان دەهات، دڵمان دادەخورپا، نیگەران دەبووین کە پێشمەرگە لە ناوچەدا چیی بەسەر هاتوە. دیارە پێشمەرگە بە زۆری لە ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ هێزەکانی ڕێژیمدا شانازییان دەخوڵقاند، بەڵام چەند پێشمەرگەیەک یا شەهید دەبوون یان بریندار، ئەوە ئێمەی دەشلەژاند. دیارە زۆر جاریش پێشمەرگە لە بۆسەی زۆر مەترسیدار ڕزگاری دەبوو و بەو بۆنەوە دەمانکردە خۆشی و شادی.

یان قەتم لەبیر ناچێ کە کاتێک کەرکوک لە لایەن هێزی پێشمەرگەوە ڕزگار کرا، کاک دکتۆر سەعید تەقەی خۆشیی کرد و کاتێک لێمان پرسی ئەوە چۆن بوو؟ فەرمووی ناکرێ بۆ ڕۆژێکی لە چەشنی ئەمڕۆ تەقەی خۆشی نەکەین.

کوردستان: کەم نەبوون و نین ئەو کچ و ژنانەی هاتوونەتە ڕیزی شۆڕشە، بەڵام تا ئێستا کەس وەک جەنابت نەیتوانیوە بێ دابڕان ماوەی ٤٠ ساڵ لە ڕیزی شۆڕشدا بمێنێتەوە و بەردەوام بێ. ڕازی ئەم مانەوەیە چییە؟

خەج مەعزووری: ڕازی مانەوەم ئیمان و باوەڕی قایم بەو ڕێبازەیە کە هەڵم بژاردووە، ڕێز و حورمەت دانان بەو پێشمەرگە و هاوسەنگەرانەیە کە بۆ ئەو ڕێبازە شەهید بوون و سەریان داناوە. سووربوونم لەسەر ئەو مافانەیە کە هەوڵی بۆ دەدەم وەک مافی نەتەوایەتی و مافی خۆم وەک ژن، تا دەمێنم بۆ وەدەستهێنانیان هەوڵ دەدەم و قورس و قایم دەمێنمەوە و مەیدان چۆڵ ناکەم.

کوردستان: ڕوانگەی جەنابت بۆ بەشداریی ژنان، بۆ جێگە و پێگەی ژنان لە بزووتنەوەی سیاسیی کورد لە ئێراندا چییە؟

سەرچاوە
Serchawe

خەج مەعزووری: لەو هەلومەرجە حەساسەدا بەو جۆرەی کە چاوەڕوان دەکرێ جێگە و پێگەی ژنان لە بزووتنەوەی یەکسانیخوازی و بزووتنەوەی نەتەوایەتی دیار نین بەداخەوە بەشێکی زۆر لە ژنان بەرامبەر کێشەکانیان کەمتەرخەم و لاپرەسەنن. بەرانبەر ئەو رووداوە ناخۆش و دڵتەزێنانەی رۆژانە لە پەنایان دا روودەدەن وەک ئیعدام، گرتن بە تایبەت دەسبەسەر کردنی کۆمەڵێک ژن و کوشتنی کۆڵبەر و بە شێوەی جۆراوجۆر بێ حورمەتی کردن بە ژنان و بە نەتەوەکەیان هەڵوێستیان نییە و چالاک و لەسەر خەت نین.

ژنانی کورد نە تەنیا دەبێ مەسەلەی نەتەوایەتی و هۆوییەت و شوناسی نەتەوایەتی بەهێز بکەن و بۆی تێبکۆشن، دەبێ بۆ کێشەکانی خۆشیان هەوڵ بدەن.

ژنان دەبێ لەو هەلومەرجەدا کە ئێران و کوردستان شلەژاوە دیار بن، لەسەر رووداوەکان کاریگەرییان هەبێ و هەلەکان بقۆزنەوە، ئەگەر بە وشیاری و ئاگاهی لەگەڵ بەرامبەرەکەیان بێنە مەیدان هەم شۆڕشێک دەخوڵقێنن هەم بزووتنەوە سەر دەخەن.

کوردستان: سپاس لەوەی کاتت پێداین بۆ ئەم دیمانە کورتە

خەج مەعزووری: سپاس بۆ ئێوەش کە منتان بەسەر کردەوە.

لە ژمارە ٧٦٥ی رۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - رێکەوتی: ٦ی جانێوێری ٢٠٢٠

سەرچاوە
Serchawe

شلێر مەحموودی: پێشەنگایەتیی ژنان لە ناڕەزایەتییەکانی ئەم دواییانەدا پڕستیژ و ئێعتباری زیاتری بە بزووتنەوەی ژنان بەخشیوە

هەڵسەنگاندنی دۆخی ژنان لە وتووێژ لەگەڵ سکرتێری یەکیەتیی ژنانda

دیمانە لەگەڵ شلێر مەحموودی

هەتا دێ ژنی کورد لە ڕەوتی بزووتنەوە کۆمەڵایەتی و مەدەنییەکانی کۆمەڵگەدا پتر دیار و شوێندانەر دەبن. ژنانی کورد بە پێناسەیەکی نوێ لە بوونگەرایی خۆیان لە کایە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکاندا بەشدارن و سەرەڕای هێزمەندیی کۆمەڵگەی پیاوسالاری کوردستان و تێپەڕنەکردنی قۆناغی ڕزگاری نەتەوەیی، بەڵام توانیویانە شوێنپەنجەی بە سەر زۆر لە گۆڕانکارییەکانەوە دیار بێ. "کوردستان" لە بارودۆخی ئێستای ئێران و تەقینەوەی ناڕەزایەتییە گشتییەکان بە ڕووی کۆماری ئیسلامیدا، بۆ زیاتر باسکردن لەسەر ڕۆڵ و پێگەی ژنان و چەندی و چۆنیی بەشدارییان لەو بزووتنەوانەدا وتوێژێکی لەگەڵ خاتوو شلێر مەحموودی، ئەندامی ڕێبەریی حیزبی دێموکرات و سکرتێری یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان پێک هێناوە.

شەونم هەمزەیی: سەرەتا با بەو پرسیارە دەست پێ بکەم، ژنان ئەمڕۆ لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە قۆناغێکی گرینگ لە گەشە و پێشکەوتندان، وەک دەبینین لە بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکانی ئەم دواییانەشدا نەک دیار و بەرچاو، لە ڕیزی پێشەوەشن؛ ئایا ئەمە هۆکاری تایبەتیی هەیە؟

شلێر مەحموودی: بۆ وڵامی ئەو پرسیارە دەبێ هۆکاری نارەزایەتییەکان بزانین چین. لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوودا بە بەراورد لەگەڵ ساڵانی پێشووتر خۆپێشاندانەکان زوو بە زوو سەر هەڵدەدەن و بەشداریکردنی ژنان جار لەگەڵ جار ڕوو لە هەڵکشانە. ئەگەر بگەڕێمەوە بۆ مێژوو، لەساڵی ١٣٥٧دا و دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران، تەنها دوو حەوتوو دوای هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامی، نووسینگەی خومەینی بڕیاری هەڵپەساردنی قانوونی پاراستنی خێزان و سەپاندنی حیجابی زۆرەملیی دەرکرد. ڕۆژی پێش ڕووداوە مێژووییەکەی ١٧ی ڕەشەمە خومەینی لە قسەکردنی لە قوتابخانەی "ڕیفاه"دا ڕایگەیاند کە ژنانی فەرمانبەر لە ئیدارەکانی حکوومەتدا بە مەبەستی پاراستنی ئابڕوویان پێویستە حیجابی ئیسلامی بپۆشن. هەر ڕۆژی دوای ئەو قسانە ژنانێک کە بەبێ سەرپۆش هاتبوون بۆ شوێنی کاریان ڕێگەیان پێنەدرا بچنە سەر کارەکانیان. ئەوە بووە هۆی ئەوەی هەزاران ژن لە دامودەزگا ئیدارییە جیاوازەکان لە تاران خۆپێشاندان بکەن و، لەسەر مافی خۆیان وەجواب بێن. ئەوە بەو مانایە دێ کە ژنان یەکەمین توێژی کۆمەڵگەن کە لەدژی دەسەڵات و قانوونەکانی کۆماری ئیسلامی و ئەم سیستمە دژێگەلییە ڕاپەڕیون.

بۆیە دەمەوێ بڵێم کە بەشداریی بەرچاوتری ژنان لە ئێستادا هەر لە درێژەی هەڵوێستی بوێرانە و پێشەنگایەتیی ئەوانەوە دێ کە لە هەر دەرفەتێکدا بوونی خۆیان سەلماندوە و وەک بەشێک لە کۆمەڵگە ڕۆڵی خۆیان دەبینن و کاریگەریی خۆیان لەسەر ڕووداوەکان بەجێ دێڵن.

شەونم هەمزەیی: ئەوەندەی ژنان پێشەنگن و لە بەرگی ڕێکخەر و بزوێنەری نارەزایەتییەکاندا دەردەکەون، ئەوەندەش دەسەڵات دەیەوێ ڕۆڵی ژنان بە کەم بگرێ، تەنانەت سووکایەتیی ئەوەیان پێدەکا کە ژنان ئیرادەیان نییە و ئامرازن بە دەست لایەنە دەرەکییەکان. وەک ئەو داننانە زۆرەملێیەش کە لە فاتمە دادوەند بڵاویان کردەوە کە گوایە هەڵفریواوە و حیزبە سیاسییەکان بەمەبەست بەکاریان هێناوە. ترسی ڕێژیم لە بەشداریی ژنان لە چییەوە سەرچاوە دەگرێ کە بەمجۆرە مامەڵەیان لەگەڵدا دەکا؟

شلێر مەحموودی: هەر چین و توێژێکی کۆمەڵگە دژ بە نیزامی کۆماری ئیسلامی بجووڵێتەوە، ڕێژیم هەم بە کەمیان دادەنێ، هەم تۆمەتی بەستراوەیی بە ئۆپۆزیسیۆن و لایەنە بیانییەکانیان دەداتە پاڵ. هەروەک لە باسی فاتمە دادوەندا کە خۆتان ئاماژەتان پێ کردوە و زۆر حاڵەتی تر، مەبەست لەوەش پەروەندەسازییە و بۆ ئەوەیە ئاسانتر بە تۆمەتی چالاکیی ئەمنیەتی لە دژی حکوومەت سەرکوتیان بکا. کۆماری ئیسلامی هەموو کات ترسی لە هاتنە مەیدانی ژنان بووە، چونکی دەزانێ ژنان نیوەی کۆمەڵگەن و ئەگەر ئەم نیوەیەی کۆمەڵ بجووڵێ و بێتە ڕیزی خۆپیشاندەران و نارەزایەتییەکان؛ بەهۆی کاریگەریی ژنان لە بزواندنی بەشەکانی دیکەی کۆمەڵگە ناتوانێ بەرهەڵستی نارەزایەتییەکان بێتەوە. بۆیە لەلایەک بە کەمیان دەگرێ و لەلایەک بە داردەست و ئامرازیان ناو دەبا و نایەوێ دان بەو ماتەوزە هەراوەی ژنان دابنێ

سەرچاوە
Serchawe

کە بە ئاراستەی گۆڕانکارییەکان ئەویش لە دژی ئایدۆلۆژی و بەرژەوندییەکانی ڕێژیم دەچێتە پێشێ.

کۆماری ئیسلامی بە سیستمی سیاسی، بە بیانووی دین و شەریعەت، بە قانوون و لە ڕێگەی هەموو کۆت و بەندە کۆمەڵایەتی و دابو نەریتەکانەوە ژنانی سەرکوت کردوە، بەڵام ژنان دەستیان بەر نەداوەتەوە و پێملی ئەو چارەنووسە نەبوون کە ڕێژیم بۆیانی دیاری کردوە. بۆیە بەرتەسکترین دەلاقە و چووکترین دەرفەتەکان دەقۆزنەوە هەتا بوونی خۆیان بسەلمێنن و بڵێن کە چوار دەیە سیاسەتی سەرکوتگەری ڕێژیم نەیتوانیوە ئەوان لە شوناسی ڕاستەقینەی خۆیان دابڕێ.

شەونم هەمزەیی: ئەوەندە کە ژنان پتر لە بزووتنەوەکەدا بەشدارن، ئایا ئەوەندەش بزووتنەوە ئێعترازییەکانی ئەم دواییانە توانیویەتی گۆڕان لە دۆخی ژنان و لە بزاوتی مافخوازیی ژناندا پێک دێنی؟

شلێر مەحموودی: بێگومان بێدەسکەوت نەبوون. ژنان لە ئێران کۆمەڵێک داب و نەریت و یاسا و ڕێسای کۆمەڵگەیان شکاندوە کە ناتەبان لەگەڵ ئەو بەها و بایەخانەی کۆماری ئیسلامی بانگەشیان بۆ دەکا. ئەوەش ئێعتباری زیاتری بە بزووتنەوەی مافخوازیی ژنان بەخشیوە. دیارە ئەگەرچی دەستکەوتەکان زۆر و بارتەقای تێچووەکان نین، بەڵام هەر ئەوەی کە ژنان بەردەوامن لە خەبات و تێکۆشانیان ئەوە پرستیژێکی دیکەی بە مەوقعییەتی ژنان داوە. لەبیرمان نەچێ کە بەشێکی زۆری وزەی خەباتگێڕیی ژنان لە قۆناغی ئێستای نارەزایەتییەکاندا لە خزمەت پرسە گشتییەکاندایە،

ئەمن گومانم نییە کە ئەگەر ژنان هەوڵەکانیان تەنیا بۆ دەستەبەر کردنی مافە تایبەتییەکانی خۆیان بێت، دەسکەوتی زیاتریان دەبێ.

شەونم هەمزەیی: زۆر جار باس لەوە دەکرێ کە ژنان بەپێی پێویست و بارتەقای ئەم زوڵمەی لێیان دەکرێ و ئەو مافانەی لێیان زەوت کراوە لە مەیدانەکەدا نین؛ ئەم چاوەڕوانییانە چەندە لە جێی خۆیاندان؟ یان بوێریی کچان و ژنانێکی وەک زارا محەممەدی و سپیدە قولیان بۆ دەبێ وەبەر چاو نەیە؟

شلێر مەحموودی: کۆماری ئیسلامی بەهۆی دەسەڵاتی سەرکوت و سیستمی دژەژن بوونی مەیدانی خەبات و تێکۆشان بۆ ژنانی زۆر بەرتەسک کردووە، هەروەها تێچووی چالاکیی سیاسی و بەرهەڵست بوونی بۆ ژنان زۆر بردووەتە سەرێ، ئەمە هۆکارێک بووە کە زەبروزەنگەکە بۆ ژنان دوو قات و تەنانەت چەند قات بێ.

لەبیرمان نەچێ کە کۆمەڵگەی ئێران کۆمەڵگەیەکی سوونەتیشە، کۆماری ئیسلامیش بەردەوام هەوڵی داوە

تایبەتمەندییەکانی کۆمەڵگەی نەریتی لە بەرژەوەندیی مەرامەکانی خۆی بەکار بێنێ، کە یەک لەوان ئەم کۆت و بەندانەن لە کۆمەڵگەدا بەدژی ژنان هەیە. ئەوانە هەمووی بارگرانیی زیاتر بوون لەبەردەوام بزووتنەوەی مافخوازیی ژناندا. بۆیە ئینساف نییە بەشداریی ژنان، قوربانیدانی ژنان و هەموو ئەو تێچووانەی ژنانی چالاک لەپێناو سەرخستنی بزووتنەوە گشتییەکان و جووڵانەوەی ژناندا دەیدەن بە کەم بگیردرێ. ژنان بۆ شکاندنی تابۆکان و بەرەوپێشچوونی زیاتر پێویستییان بە پاڵپشتی و هاوکاریی چین توێژەکانی تری کۆمەڵگەیە. هەروەها پێویستییەکی دی یەکڕیزی و بەیەکەوە وەدەنگ هاتن و یەکتر داپۆشینی چین و توێژەکانە بۆوەی نارەزایەتییەکان ئاکامی بەرهەستتری لێ بکەوێتەوە.

بۆ وێنە جەنابت ناوی "زارا" و "سپێدە"ی هێنا. ئەم دوو کەسە هیچیان لەسەر چالاکیی تایبەت بە ژنان دەسبەسەر نەکراون و لە سۆنگەی چالاکیی بەرچاویان لە حەوزەی گشتیی ماف و داخوازییەکان گیراون؛ بۆیە دەبێ زۆر بە ڕێزەوە چاویان لێ بکرێ و بەهێند وەربگیرێن کە بە خۆشییەوە واش بووە. زارا و سپێدەکانیش لە هەناوی کۆمەڵگەدا کەم نین، نموونەی ئەو ژنە بوێر و بەجەرگانەمان زۆر دیوە لە نارەزایەتییەکانی ئەم دواییانەدا. هەروەها لە نێو ئەو ژنانەدا کە ڕۆڵە و ئازیزەکانیان لەدەست دا، بەڵام بە حەماسەت و بە بوێرییەوە دەرکەوتوون و لەسەر داخوازی ڕۆڵەکانیان کە داخوازی ئەوانیشە سوورن.

شەونم هەمزەیی: بەڵام کە دروشمەکانیش دەبینین، دەبینین لە نێو خۆپیشاندانەکاندا دروشمی وامان بەر گوێ ناکەوێ کە تەعبیر لە بەشداریی هەراوی ژنان و خواستی ژنان بکا، ئەمەیان بۆ؟

شێر مەحموودی: ئەمەیان تایبەتە بە قۆناغی گرینگ و چارەنووسسازی نارەزایەتییەکان لە ئێستادا. سەرچاوەی هەموو مەینەتی و هەموو بێمافی و هەموو چارەڕەشییەکانی خەڵک و کۆمەڵگە دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامییە. دەی سروشتییە کە لە ئێستادا کە نارەزایەتییەکان گشتین و ڕوو لە دەسەڵاتن، هەموو وزە و توانای کۆمەڵگە بەو ئاراستەیەدا بڕوا.

دەزانین کە نارەزایەتییەکان ئێستا لە سۆنگەی قەیرانی ئابووری و کێشە کۆمەڵایەتییەکانی دیکەی پێوەندیدار بە بژیوی خەڵکن، پرسەکانی دیکەی کۆمەڵگەش کاریگەریی خۆیان لەسەر شکلگرتنی نارەزایەتییەکان هەیە. نارەزایەتییەکانی ئێستا ئی چین و توێژێکی تایبەتی کۆمەڵ نین کە لە دروشمەکانیاندا بیانناسینەوە. نارەزایەتییەکان گشتین و لە هەناوی کۆمەڵگەوە هەڵقوڵیون و هەموو چین و توێژەکان تێیدا بەشدارن، بۆیە دروشمەکانیش گشتین و هەموویان ڕوویان لە دەسەڵات و ڕێژیمە.

شەونم هەمزەیی: ئەگەر بە تایبەتی باس لە کوردستان بکەین، ژنان لە کوردستاندا بە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری

ئێران زیاتر لە چالاکییە ئەدەبی و فەرهەنگی و مەدەنییەکان بەشدارن، هۆکاری دیاربوونی زیاتری ژنان لەم مەیدان و بوارانەدا بۆچی دەگەڕێتەوە؟ ئایا ئەوە تەعبیر لە دۆخی تایبەتیی ژنانی کورد دەکا و هەروەها پەیامێک لەلایەن ئەوانەوە؟

شلێر مەحموودی: ئەگەر ژنی فارس جارێک قوربانیی ئەو دەسەڵاتە و کولتوور و ئایدۆلۆژییەکەی بێ، ژنی کورد دوو جار، یەک لەڕووی نەتەوەییەوە چونکی کوردە، دوو لە رووی ڕەگەزییەوە کە گشتییە. هەم توندوتیژیی دەسەڵات و هەم کاریگەریی نەریتەکانی کۆمەڵگە وەک پێشووتر باسمان کرد وای کردوە کە تێچووی چالاکیی سیاسی بۆ ژنان بە گشتی و بە تایبەت بۆ ژنی کورد لە ئێراندا زۆر قورس بێ، ئەوەش وا دەکا ژنان زیاتر لە حەوزەی چالاکییە مەدەنی، ئەدەبی و فەرهەنگییەکاندا ڕۆڵیان هەبێ کە دیارە هەموو ئەو بوارانەش هەڵگری خەسڵەت و تایبەتمەندیی خەباتی نەتەوەیی و شوناسخوازین.

چالاکیی سیاسی بەئاشکرا ئەویش لە فۆڕمی ئەندامەتیی حیزبە سیاسییەکان - کە دیارە کەم نین ئەو کچ و ژنانەی لەو ئاست و بوارەشدا بەشدارن - ژنان و ژیانیان دەخاتە مەوقعییەتی دی هەم لە خێزانەکەیاندا و هەم لە ئەگەری ئاشکرابوونی چالاکییەکانیان. بۆیە لەبەر ئەوەی دەرەتانی ئەم هەڵبژاردنە بۆ ژنان سنووردارە، ئەوان لە کایەکانی دیکەی خەباتی کۆمەڵایەتی و ئەدەبی و مەدەنی و ژینگەپارێزیدا خۆیان دەبیننەوە کە هەر وەک باسم کرد هەڵگری تۆخم و ڕەگەزەکانی نەتەوەیی و خەباتگێڕی و شوناسخوازین.

شەونم هەمزەیی: ئەگەر ئاکامگیرییەک لەو باسەمان هەتا ئێستا بکەین، دەمەوێ بزانم دەسکەوتی ژنان لەو ساڵانەدا چی بووە؟ هەروەها کۆسپی بەردەم بەرەو پێشچوونی زیاتری بزووتنەوەی ژنان لە ئێران و کوردستان چییە؟

شلێر مەحموودی: بە بڕوای من دەسکەوتەکان زۆر نین، چونکە سیاسەت، یاسا و شەریعەتی ئیسلام و لە هەمان کاتدا دابونەریتە باوە دژەژنەکان کۆسپ بوون لە بەردەم بەرەوپێشچوونی زیاتری ژنان لە ئێران و بە تایبەت لە کوردستاندا. پێموایە ژنان کاتێک دەتوانن خاوەن دەسکەوت و مافی ژنانەیان بن ئەگەر ئاڵوگۆڕێک لە کۆمەڵگەی ئێراندا بێتە ئاراوە و لە هەموو بوارە سیاسیی، ئابووری و کۆمەڵایەتییەکان بەبێ جیاوازی و هەڵاواردنی ڕەگەزی وەک هەر تاکێک بەشداربن.

بەڵام دیسانیش ناکرێت دیاربوونی ژنان لە جموجۆڵ و چالاکییەکانی ئەم دواییانەدا لەبەرچاو نەگرین، بە تایبەت لە خۆپێشاندان و نارەزایەتییەکاندا کە زۆربەی کات پێشەنگ، ڕێکخەر بوون و لەم پێناوەشدا قوربانیان داوە.

تەنانەت لە خۆپێشاندانەکانی خەزەڵوەری ئەمساڵدا ژنان زۆر ئازایانە دیار و بەرچاو بوون، لە مەیدانەکەدا بوون و بە دروشم و تایبەتمەندیی خۆیانەوە دژی کۆماری ئیسلامی وەستاونەوە و بەڕاگەیەندراوی ڕەسمی داوای دەستلە کارکێشانەوەی ڕێبەری ڕێژیمیشیان کرد و تێکۆشاون نەریتە دژە ژنەکان تا ڕادەیەک بشکێنن و بیسەلمێنن کە ژنان لە ئێراندا پێیان ناوەتە قۆناغێکی نوێ لە خەبات و تێکۆشان.

بۆیە دەکرێ ئەمانە سەرجەمیان وەک دەسکەوتێکی گەورە بۆ ژنان بە گشتی و بە تایبەتی ژنی کورد لە ژێر دەسەڵاتێکی دیکتاتۆرو پڕ لە هەڵاواردنی کۆماری ئیسلامی ئێران ببینین.

شەونم هەمزەیی: ڕێکخراوەکانی ژنان، بەتایبەت لە کوردستان لە کوێی بزووتنەوەی ژناندا جێ دەگرن؟ ئەم ڕێکخراوانە لە ئێستادا دەتوانن بەرعۆدەی چ چەشنە ئەرک و بەرپرسایەتییەک بن جیا لەو ڕۆڵەی لە پەنا حیزبە سیاسییەکان دەیبینن و بۆیان دیاری کراوە؟

شلێر مەحموودی: ئەگەر باس لە ڕێکخراوەکەی خۆمان "یەکیەتی ژنانی دێموکراتی کوردستان" بکەم، بە شانازییەوە دەتوانم بڵێم کە هەر لە سەرەتای دامەزرانیەوە کاریگەریی گەورەی لەسەر گۆڕانکارییەکانی کۆمەڵگە هەبووە.

بێگومان ڕێکخراوەکانی تری ژنانیش هەر یەک لە جێی خۆیان و بەپێی توانا و زەرفییەتەکانی خۆیان توانیویانە ڕۆڵ و کاریگەرییان لەسەر دۆخی ژنان لە ئێران و بە تایبەت لە کوردستاندا هەبێت، لە ڕێگەی کاری تەشکیلاتی و پێوەندییەکانیان لەگەڵ ژنانی نێوخۆ، هەروها هەوڵەکانیان لە ڕێکخراودا بۆ وشیارکردنەوەی ژنان لە سەر مافەکانیان و یاسا دارێژراوە دژەژنەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران.

بۆ ئەو مەبەستەش ڕێکخراوەکانی ژنانی کوردستانی ئێران بۆ گشتگیربوونی کارەکان و زیاتر یەکدەنگ بوونیان سەبارەت بە ڕووداو و پێشهاتەکان، ناوەندێکیان پێک هێناوە و تێکۆشاون بە یەکەوە لە ڕێگەی یەکخستنی گوتار و پەیامەکانیان، وەڕێخستنی کەمپەین و بەڕێوەبردنی سیمینار و گردبوونەوە و ناڕەزایەتی دەربڕین کاریگەریی زیاتریان هەبێت.

بەڵام ڕاستیەکی تاڵ هەیە کە ناتوانم بیشارمەوە و باسی نەکەم، ئەویش دووربوونمان لە مەیدانی ئەسڵی خەباتەکەمان، تا ڕادەیەکی زۆر ڕێگر بووە لە بەرەوپێشچوونی کارەکانمان.

شەونم هەمزەیی: بۆچی هەتا ئێستا هەڵوێستی یەکیەتیی ژنان بەنیسبەت هەڵبژاردنەکانی مەجلیس ڕوون نییە، لە

حاڵێکدا کەمتر لە مانگ و نیوێکی بۆ هەڵبژاردنەکان ماوە و لە کاتێکدا بەشداری و بەشداری نەبوونی ژنانیش لە هەڵبژاردنەکاندا چارەنووس سازە؟

شلێر مەحموودی: هەڵبژاردنەکان لە چوار دەیەی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا و بە گشتی مەجلیس هەتا ئێستا قەت لە بەرژەوەندیی ژنان نەبوون و مەجلیس قەت شوێنێک نەبووە بۆ بەرجەستەکردنەوەی ویست و ماف و داواکانی ژنان. بۆیە ڕوانگە و ڕوانینی ئێمە بۆ هەڵبژاردنەکان ڕوونە و لامان وایە ئەگەچی لە کۆماری ئیسلامیدا مافەکانی ژنان بەر لە هەموو شتێک بە "قانوون" پێشێل کراون و مەجلیس شوێنی گۆڕین و دانانی قانوونە، بەڵام لە پێکهاتەی کۆماری ئیسلامیدا مەجلیس نە ئەو پێگەیەی هەیە و نە ئەوانەش کە ڕێیان دەکەوێتە مەجلیس لەو کەسانەن باوەڕیان بەو مافانە هەبێ.

بەو حاڵەش قسە و پەیامی خۆمان هەیە و لە چاوچێوەی ناوەندی ژنانی ڕۆژهەڵاتدا و بەمزووانە هەڵوێستی خۆمان ڕادەگەیەنین.

شەونم هەمزەیی:: سپاس بۆ ئەوەی کاتت دانا بۆ ئەم وتووێژە

شلێر مەحموودی: ئێوەش ماندوو نەبن

لە ژمارە ٧٦٦ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢١ی جانێوێری ٢٠٢٠

سەرچاوە
Serchawe

بزووتنەوەی ژنان و دینامیزمی دەسەڵات لە ئێراندا

دیمانە

نیوەی دووهەمی مانگی ڕەشەممە دوو بۆنەی تێدا کە بۆ باس لەسەر پرسی ژنان گرینگن. ٨ی مارس، ڕۆژی نێونەتەوەیی ژنان و ٢٤ی ڕەشەممە، ڕۆژی دامەزرانی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان. ئەم بۆنە مێژووییانە هەم دەرفەت و هەم بیانوون بۆ ئەوەی پرسی ژنان و چەندیوچۆنیی ڕەوتی مافخوازیی ئەوان هەڵسەنگاندنیان بۆ کرێ. کە باس لە بزووتنەوەی ژنان لە ئێران، یان تایبەت کە باس لە بزووتنەوەی ژنانی کورد لە ئێران دەکەین، چاومان دەچێتە سەر ئەو قۆناغگەلەی بزاوتی ژنان بڕیویەتی.

حەلیمە ڕەسووڵی، سکرتیری پێشووی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان دەڵێ؛

لە ئێراندا و لە پێش مەشرووتەوە ژنان بە شێوەی تاکەکەسی لە کایە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگەدا حزووریان هەبووە. لە بزووتنەوەی مەشرووتەدا ئەم حزوورە لەئاستی تاکەکەسی دێتە دەرەوە و گشتگیرتر دەبێ، لە دەورانی پەهلەویی دووەم ڕەوتێکی گشتگیرتر و ڕادیکاڵتر بەخۆیەوە دەگرێ و لە سەرەتاکانی دەیەی شەستی هەتاویدا بە لووتکەی خۆی دەگا. پاش شۆڕشی ١٣٥٧ و بەهۆی سەرکوتی هەمەلایەنەی هێزە سیاسییەکان و دروستبوونی فەزای وەحشەت و هەروەها شەڕی ئێران و عێراق، بزووتنەوەی ژنانیش تووشی نسکۆ دەبێ و بەشێکی زۆر لە ژنان خانەنشین دەکرێن یان تووشی زیندان و ئەشکەنجە و ئێعدام دەبن، کۆمەڵێکیش ناچار دەبن وڵات بەجێ بهێڵن و پەریوەی هەندەران بن. لە دەوڵەتی دووهەمی ڕەفسەنجانی بەهۆی پەرەگرتنی نرخی نەوت و سیاسەتی "دەرگای کراوەی ئابووری" لە لایەن دەوڵەتەوە، بزووتنەوەی ژنان جارێکی دیکە پەرە دەگرێ و، مەحفەڵە نهێنییەکانی ژنان لە هەبوونی یەکتر ئاگادار دەبنەوە و پێکەوە پێوەندی دەگرنەوە. ئەم پێوەندییە بووە هۆی ئەوەی کە بتوانن لە دەورانی ئیسلاحات جارێکی دیکە ببنە چینێکی شوێندانەر لە کۆمەڵگە و بە دروستکردنی سەدان ڕێکخراوەی ناحکومی و بڵاوکردنەوەی دەیان گۆڤار و ڕۆژنامە، لە ماوەیەکی زەمانی کورتخایەندا هێز و توانای خۆیان بە دەسەڵات بسەلمێنن. بە هاتنە سەرکاری دەوڵەتی بناژۆخوازی ئەحمەدینەژاد چالاکیی ژنان جارێکی دیکە تووشی نسکۆ بوو، بەشێکی هەرەزۆری ڕێکخراوەکان و چالاکییەکانی ژنان ڕاگیرا، تەرحی تەفکیکی جنسییەتی و گەشتی ئێرشاد فەزای بۆ حزووری ژنان لە عەرسەی کۆمەڵگە لە جاران سەختتر کرد و وەستانی ئابووری، گەشەی هەژاری، بێکاری و هەڵاوسان لە دەورانی ڕۆحانی ڕەوشی چالاکییەکانی ژنانی خراپتر لە جاران کرد. لە کوردستانیش لە دەورانی قەدیمەوە لە سەرتاسەری کوردستان حکومەتگەلی خۆجێیی لەسەر کار بوون کە بە پێچەوانەی نەتەوەکانی دراوسێ، شوێنپێی ژنان هەمیشە لە دەسەڵاتداری و سیاسەتدا دیار بووە، تەنانەت لە هێندێک شوێنیش دەبینین ژنان بە پۆستی حوکمڕانی گەیشتوون کە حوکمڕانی گەورە شاری حەڵەب لە لایەن "زیغە خاتوون" و حوکمڕانی شاری ڕوانسەر لە لایەن "حەمیدە خانی ئەردەڵان" جێی ئاماژەیە. لە جیهانی هاوچەرخدا و بە هاتنی مۆدێرنیتە، ژنانی کوردیش لە قافڵەی دنیای نوێ بەجێ نەماون. یەکەمین ڕێکخراوی ژنان لە ساڵی ١٩١٩ لە لایەن کۆمەڵەی کوردانی تەبعیدی لە ئیستەنبوڵ دامەزرا و پاش ئەوە لە ساڵی ١٩٢٠ لە سەردەمی حکومەتی خودموختاری شێخ مەحموودەوە، "حەفسەخانم" ڕێکخراوی ژنانی بونیات نا، لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش لە ساڵ ١٣٢٤دا، پاش دامەزراندنی کۆماری کوردستان، "یەکیەتی ژنانی دێموکراتی کوردستان" دادەمەزرێ. پاش کۆماری کوردستان لە ڕاستیدا بزووتنەوەی ژنان لە کوردستان تابعێک بوو لە بزووتنەوەی ژنان لە ئێران، هاوکات لەگەڵ کرانەوەی فەزای سیاسی لە ئێران بزووتنەوەی ژنانیش پەرەی گرتوە و بە داخرانی فەزای سیاسی بزووتنەوەی ژنانیش تووشی نسکۆ بووە.

پرسیار: ئەگەر دامەزرانی یەکیەتیی ژنانی دێموکرات بە دەسپێکی قۆناغی کاری ڕێکخراوەیی ژنی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەمەبنا وەربگرین، هەر لەجێدا ئەم پرسیارە دەگووڕێ کە بەستێن و زەروورەتی دامەزرانی ئەم ڕێکخراوەیە چی بووە؟

سەرچاوە Serchawe

عیسمەت نستانی، یەکێکی دیکە لە سکرتێرەکانی پێشووتری ئەم ڕێکخراوەیە دەڵێ؛

کە باس لە دامەزرانی یەکیەتیی ژنان دەکەین، دەبێ بگەڕێینەوە سەردەمی دامەزرانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان و کۆماری کوردستان، چونکی ئەو ڕێکخراوەیە ڕاستەوخۆ لە لایەن حیزبی دێموکراتەوە و دامەزرا. بۆیە هەمان ئەو زەرووڕەتەی لە کۆمەڵگەی ئەوکاتی کوردستاندا بۆ دامەزرانی حیزبی دێموکرات هەبوو، سەبارەت بە ڕێکخراوی تایبەت بە ژنانیش هەبوون. لەو سەردەمەدا واتە ٧٤ ساڵ بەر لە ئێستا کۆمەڵگەی ئێران بە گشتی و ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش وەک بەشێک لە ئێران کۆمەڵگەیەکی سوننەتی و نەخوێندەوار و گەشەنەسەندوو بوو، لەو نێوەدا دۆخی ژنان خراپتریش بوو. ژنان بە هیچ شێوەیەک ئاگایان لە کۆمەڵگە پێشکەوتووەکان و ئەو پێشکەوتنانە نەبوو کە لە بزووتنەوەکانی ژناندا لە گۆڕێ بوو و تا ڕادەیەک توانیبوویان بەشێک لە مافەکانیان دەستەبەر بکەن. لە وەها بارودۆخێکدا ڕێبەرانی کۆماری کوردستان و بە تایبەت قازی محەممەد سەرکۆماری کوردستان دەستپێشخەری دامەزرانی ڕێکخراوەیەکی تایبەت بە ژنان دەکا بۆ ئەوەی ژنانی کورد بە مافەکانیان ئاشنا بن و پەیوەست بن بە کاروبارەکانی نێو کۆمەڵگە. ئەو دەستپێشخەری و پشتگیرییەی پێشەوا وای کرد زۆر زوو ژمارەیەکی زۆر لە ژنان لە دەوری یەک کۆ ببنەوە و بە هیممەتی ژمارەیەک لە ژنانی تێگەیشتوو و خوێندەواری وەک خەدیجە حەیدەری، یاوەیلەمەی سەیدیان و مینا خانمی قازی و... هتد تەمرینی کاری ڕێکخراوەیی بکەن. ئەوڕۆکە لە دوای ٧٤ ساڵ چاو لەو مێژووە دەکەین دەبینین ئەو ئەزموونە بەنرخە تا چ ڕادەیەک کاریگەریی لەسەر ژنی کورد داناوە.

پرسیار: دەپرسم دیارە بێگومان کارێکی وەها گرینگ هەم بایەخی مێژوویی و هەم کارکردی سیاسی و کۆمەڵایەتیی شوێندانەری بووە. بەڵام لەگەڵ ڕووخانی کۆماری کوردستان ئەم ڕێکخراوەیەش نەیتوانی درێژە بە ژیانی خۆی بدا، هەتا دوای شۆڕشی ساڵی ٥٧ی گەلانی ئێران. بۆچی ژیان و جووڵەی ئەم ڕێکخراوەیە گرێدراوی حیزبی دێموکرات و هەلومەرجی خەباتی ئەم حیزبە بووە؟

خاتوو عیسمەت لە وڵامدا دەڵێ، ئەوە راستە کە هەرکات خەباتی حیزبی دێموکرات ڕووەوپێش و لە گەشەکردندا بووبێ، ئەوە یەکیەتیی ژنانیش بەرەوپێش چووە و پێچەوانەکەشی هەر وایە. دیارە هەندێ قۆناغ لە مێژووی حیزبدا هەبووە کە چۆتەوە نێو کۆمەڵانی خەڵک و لاپەڕەی زێڕینی خستۆتە سەر مێژووی خۆی، بەڵام دەرفەتی هاتنە مەیدانی یەکیەتیی ژنان نەبووە. بۆ نموونە لە ساڵانی جووڵانەوەی ٤٦ و ٤٧ی هەتاویی حیزبدا کە لەو قۆناغە لە چالاکیی حیزبی دێموکراتدا دەرفەتی ڕێکخستنەوەی یەکیەتیی ژنان نەهاتە گۆڕێ. بەڵام دەبینین هاوکات لەگەڵ زیندووکردنەوەی ڕێکخراوەکانی حیزب و پاش سەرکەوتنی شۆڕش، دەسبەجێ ژنان وەخۆ دەکەون و قۆناغێکی نوێ لە خەباتی خۆیان دەست پێدەکەن. دەمەوێ بڵێم یەکیەیی ژنان هەرگیز وەک ڕێکخراوێک دەرنەکەوتووە کە تەنیا ئەولەویەتی بە یەکسانیخوازیی ڕەگەزی دابێ، لە بەر ئەوەی هاوکات لەگەڵ ستەمی ڕەگەزی بەرەورووی ستەمی نەتەوەییش بۆتەوە. واتە هەم ژن بووە و هەم کورد، ئەوەش وای کردوە هەوڵ بدا بۆ پاراستنی کەرامەتی "ژنبوون" و "کوردبوون"ی خۆی. ئەو ئەرکەشی هەم لە سەردەمی حوزوور لە ناو شار و نیشتمانی خۆیدا و هەمیش لە دەرەوەی سنوورەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ئەستۆ بووە و هەموو تواناکانی خۆی بۆ تەرخان کردوە.

پرسیار: کەم نین ئەو دەنگانە کە دەڵێن بەگشتی چ لە ئێران و چ لە کوردستان ژنان ئەم هێزە دیارە نین، یان ئەم هێزە کۆمەڵایەتییە تۆخ و شوێندانەرە نین. ئایا ژنان بێهیوان و دەستیان بەرداوەتەوە؟

شلێر مەحموودی، سکرتێری پێشووی یەکیەتیی ژنان

ڕای وایە کۆماری ئیسلامیی ئێران لە مێژووی دەسەڵاتدارەتیی خۆیدا و بەنیسبەت دژایەتیی مافەکانی ژنان هەمیشە شمشێری لەڕوو بەستوە، بەڵام ژنان قەت مەیدانیان چۆڵ نەکردوە. ئەوەش کە دەگوترێ ژنان لە ئێستادا دەنگێکی دیار نین یا ناتوانن هێزێکی کۆمەڵایەتی تۆخ و شوێندانەر نین، من لام وایە کە وا نییە، بەڵام دەکرێ بڵێین بەڕێکخراوە نەبوونی ژنان

لە ئێران و کوردستان و دواتر ئەولەویەتدان بە هەندێ پرسی دیکەی کۆمەڵگە ئەو پەراوێزەی ساز کردوە. هۆکارێکی دیکەش نیزامی سیاسی و یاسایی کۆماری ئیسلامییە کە بە هەموو شێوەیەک هەوڵی سەرکوتی مافخوازیی ژنانی داوە. هەرکاتێک کە ژنان هاتوونەتە سەرشەقام بە توندترین شێوە دژیان وەستاوەتەوە و سەرکووتی کردوون، ئەگەرچی سەرەڕای هەموو ئەوانەش ژنان دەستیان بەرنەداوەتەوە.

"**حەلیمە ڕەسووڵی**"ش وێڕای پشتڕاستکردنەوەی ئەو بۆچوونە کە ئەوپەڕی زەخت و سیاسەتی سەرکوتی کۆماری ئیسلامی وای کردوە ژنان نەتوانن بارتەقای قورسایی و پێگەی خۆیان ڕۆڵ ببینن، بەڵام بێکاریی هۆکارێکی دی ئەم بارودۆخەیە. بێکاریی ژنان و خانەنشین کردنیان بەهۆی زەختی ئابووری لە ساڵانی ڕابردوو یەکێک لە هۆکارە گرینگەکانی کاڵبوونەوەی چالاکیی ژنانە، بەڵام لە هەمان کاتدا سەرەڕای ئەم کۆسپ و تەنگەژەیە ژنان هەنگاوی باشیشیان هەڵگرتوە. کچانی شەقامی ئینقلاب، دایکانی پارکی لالە، دایکانی خاوەران و هەروەها دایکانی ئاشتی لە کوردستان، ژنانی چالاکیی ژینگەپارێز و بەشدارانی خۆپێشاندانەکانی زستانی ٩٦ و پاییزی ٩٨ بەشێکی بەرچاو لە شوێندانەری ژنان لە کۆمەڵگەن. هەرچەند کە ئەم چالاکییانە ڕاستەوخۆ تابۆکان و پرسی ڕەگەزی بەخۆوە ناگرن، بەڵام بەوحاڵەش بوونەتە هۆی زیندوومانەوە و پەرەسەندنی بزووتنەوەی ژنان.

پرسیار: ڕاستە کاری مەیدانی لە کۆمەڵگەی ئێران و کوردستان بۆ ژنان سەختە، بەڵام بەوحاڵەش دەگوترێ ئەو مێتۆدانەی چالاکانی بواری مافەکانی ژنان یان تەنانەت بڵێین بزووتنەوەی ژنان بۆ مافخوازی دەکاریان دەکەن وەڵامدەر نین. بە واتایەکی دی بزووتنەوەی ژنان بە دروستکردنی کەمپینەکان، چالاکییە جارناجارەکان و بڵاوکردنەوەی ڕاگەیەندراو بەیاننامەکان نەیتوانیوە ببێتە بزووتنەوەیەکی جەماوەری. نەیتوانیوە بچێتە نێو کەڕەک و کۆڵان و ماڵانەوە و ژنان بۆ مافخوازی ڕێک بخا.

مۆژگان عەلیپوور، سکرتێری ئێستای یەکیەتیی ژنان؛

لەو بارەوە ڕای وایە بەردی بناغەی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی لەسەر پێشێلکاری مافەکانی ژنان دانراوە و، هیچ کات ئیزن بە ڕێکخراوەیەکی تایبەت بە ژنان نەدراوە کە ئازادانە ژنان و پیاوانی یەکسانیخواز کۆبکاتەوە و بە دیاریکراوی کار بۆ بەدواداچوونی کێشەکان بکا و هەوڵی چارەسەرییان بدا. ئەوەی کراویشە لەبەر ئەوەی سازماندراو و بە هەماهەنگی نەبووە نەیتوانیوە وڵامدەر بێ. ئەو شێوازە چالاکییانەی کە لە نێوخۆ لە ئارادایە گشتگیرە و تەنها بەشێکی خزمەت بەو پرسە دەکا و ڕاستە دەبێ مێتۆدەکانی کار و چالاکی لە ڕاستای پرسی ژناندا بێ و بۆ شوێندانەری هەنگاوەکان دەبێ زیاتر لەو پێناوەدا هەڵبگیرێن. ئێمە دەبینین کە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەوڵی پێکهێنانی کۆمەڵگەیەکی مەدەنی لەسەر بناغەی دێموکراسی ڕۆژ بەڕۆژ بەهێزتر دەبێ و دەبێتە مەترسی بۆسەر دەسەڵاتی دیکتاتۆری ئێران کە ژنانیش لە بەرەوپێشچوونی جێ پەنجەیان دیارە. کەواتە پێویستە لەم ڕاستانە هەوڵی چالاکانی بواری مافەکانی ژنان زیاتر بۆ ئەوە بێ کە پرسی ژنانیش وێرای پرسە گشتییەکانی دیکەی ناو کۆمەڵگە بچێتە پێش و نەکەوێتە پەراوێزەوە. واقعییەت ئەوەیە سەختە تۆ ژن بی و لە وڵاتێکدا بژی کە کەمترین مافی بە ژنان دابێ و بە یاسا لە زۆربەی بوارەکان بەربەستی بۆ دانابێ، بەوحاڵەش بتوانێ لە بواری کۆمەڵایەتی، سیاسی، فەرهەنگی و ژینگە پارێزی... هتد تا ئەو ئاستە چالاک بێ. بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە چیدی پێویست ناکا بیر لە شێوازی دیکەی کاروچالاکی دیکە بکرێتەوە!

شلێر مەحموودی بەڵام ڕایەکی جیاوازی هەیە. ئەو دەڵێ مێتۆدەکانی چالاکی لە بواری مافەکانی مرۆڤ یان بزووتنەوەی ژنان کە بۆ مافخوازی دەکار دەکرێن، نەک بێ‌وڵام نەبوون بەڵکوو کاریگەریی باشیشیان لەسەر کۆمەڵگەی ئێران داناوە. بەتایبەت لە ڕووی وشیارکردنەوەی ژنان سەبارەت بەمافەکانی خۆیان بە هەموو ئەو شێوازانەی کە دەیبینین. ئەوەی من وەک کێشە یان گرفت باسی دەکەم، مەسەلەی گوتاری هاوبەش لە بزووتنەوەی ژنانە. ئێمە دەبینین لە ئێران لە دەیەی شەست ژنان سێ جۆر گوفتمانیان هەبووە، گوفتمانی چەپ، ئیسلامگەرا و لیبراڵەکان بەهەموو جیاوازییەکانی نێوانیان کە دوایە دەبینین دەسەڵات پاشەکشە بە هەموو ڕەوتێکی ئازادیخوازیی ژنان دەکا. کە دێینە دەیەی حەفتادا و لەسەردەمی ئیسلاحاتدا ئەنجومەنەکان پەیدا بوون و بەشێوەیەکی بەرفراوانتر چوونە نێو کۆمەڵگەی ئێرانەوە. واتە چالاکییە فەردییەکان بوونە گرووپی و لە دەیەی ٩٠ دا "کەمپینەکان" و "کچانی ئینقلاب" و بەشداریی بەرینی ژنان لە خۆپێشاندانەکانن کە بەر چاو دەکەون. ڕێکخراوەکانی ژنان لە کوردستانیش بە هەمان شێوە و لەو ڕێگایانەوە یا بەو مێتۆدانەوە کاریان کردوە کە خۆتان باستان کردوون. بەڕای من پێویست بە مێتۆدی تازەش دەکرێ و ئەم مێتۆدە دەبێ زیندوو بێ و کار لەسەر سازماندەیی و بەڕێکخراوبوونی ژنان بکا. هەڵبەت دووریی ڕێکخراوەکانی ژنان لە ژینگەی سەرەکی و مەیدانی خەباتی خۆیان گرفتێکە کە حاشای لێناکری.

پرسیار: بۆچوونێک هەیە کە دەڵێ شتێکمان نییە بەناوی بزووتنەوەی ژنان. دەشپرسێ کە ئەگەر وەها بزووتنەوەیەک هەیە، ئەم بزووتنەوەیە لە کوردستان چۆن پێناسە دەکا؟ گوتاری چییە؟ خەسڵەتەکانی چین؟ ئێمە لەکوێ ئەم بزووتنەوەیە

ببینین؟ لە شەقامەکاندا؟ لەنێو ڕۆژنامە و کتێبەکاندا؟ لە زانکۆ و کۆڕ و کۆمەڵە مەدەنی و ڕووناکبیرییەکاندا؟ لەکوێدا؟

حەلیمە ڕەسووڵی دەڵێ: بزووتنەوەی ژنان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان حاشاهەڵنەگرە و، ناتوانین هیچ بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی لە چوارچێوەیەکی وشکدا فۆرموڵە بکەین، بزووتنەوەی ژنانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش هەوراز و نشێوی زۆری بە خۆیەوە دیتوە، بەگشتی دەتوانین بە چالاکیی ژنان لە ژێر چەند گوتاردا ئاماژە بکەین کە کۆی گشتی ئەوانە دەبنە بزووتنەوەی ژنانی ڕۆژهەڵات.

یەکەم: ژنانی دێموکرات و نەتەوەیی. ئەوان بەشێک لە ژنانن کە لەباری فیکرییەوە بە حیزبە نەتەوەییەکانی کوردستان بە تایبەت حیزبی دێموکراتی کوردستان ینزیکن و لەباری ڕێکخراوەییەوە خاوەن ڕێکخراوەی یەکیەتی ژنانی دێموکراتن کە یەکێک لە کۆنترین ڕیکخراوەکانی ژنان لە ئێرانە. ئەم بەشە لە بزووتنەوەی ژنان باوەڕی بە پێوەرە کانی مافی مرۆڤ بە نیسبەتی ژنانەوە هەیە و لە تەنیشت خەبات بۆ دەستەبەربوونی یەکسانی ڕەگەزی و مافی ژنان، خوازیاری دەستەبەربوونی مافە نەتەوایەتییەکانی نەتەوەی کوردە.

دووهەم: لایەنگەرانی چینی کرێکار و فیمینیستە سۆسیالیستەکانن کە هاوکات لەگەڵ خەباتی ڕەگەزی بایەخی تایبەت دەدا بە خەباتی چینایەتی و ناعەداڵەتیی کۆمەڵایەتی.

سێهەم: تویژیش چالاکانی ژنانی ڕیفۆرمخوازن کە باوەڕیان بە ڕێفورم لە ساختاری سیاسی، کۆمەڵایەتی دەسەڵاتی حاکمەدا هەیە و هەوڵ دەدەن لە ڕێی دامەزراوە قانوونییەکانی نێوخۆ خۆیان بە ڕێکخستن بکەن.

چوارەم: تویژ، نئومارکسیستەکان و چالاکانی سەربەخۆن کە بەشێک لە چالاکانی پێشووی بزووتنەوەی ژنانی چەپ و نەتەوەیین کە بەو قەناعەتە گەیشتوون ئەو ڕێکخراوەگەلە چیتر توانای دەستەبەر کردنی مافەکانی ژنانیان نییە و ئەولەویتیان تەنیاوتەنیا خەبات بۆ یەکسانیی ڕەگەزی و دەستەبەر کردنی مافەکانی ژنانە.

پێنجەم: بەش ئەو چالاکییەکانیان مەوردییانەن کە بە پێی هەلومەرج ڕوو دەدەن وەکوو دایکانی ئاشتی، ئەنجومەنە ئەدەبی وەرزشییەکان، ژینگەپارێزەکان، تەعاوونییەکانی ژنان. هەرچەند ئەم چەشنە لە چالاکییەکان ڕاستەوخۆ ناچێتە خانەی خەباتی ژنانەوە بەڵام بەهۆی بەشدارکردنی ژنان لە عەرسەی کۆمەڵگە دەبێتە هۆی بەهێزترکردنی بزووتنەوەی ژنانی کوردستان.

سەرچاوە
Serchawe

شلێر مەحموودی؛ لەو پێوەندییەدا ڕای وایە کە بزووتنەوەی ژنان لە ئێراندا سەرەڕای هەموو ئەو کۆت و بەندانەی کە لە بەردەمیەتی کۆڵی نەداوە و بەجێ نەماوە و لە ئێستادا ژنان بەشێکی گرینگ لە کۆمەڵگەی مەدەنیی ئێران و کوردستان پێکدەهێنن. لانیکەم لە دوو دەیەی ڕابردوودا ژنان توانیویانە سەدان کۆڕو کۆمەڵەی مەدەنی و ڕێکخراوی ناحکومی لە ئێراندا پێک بهێنن و لە بواری میدیا و ڕاگەیاندندا و لە پێناو ڕۆشنگەریدا چالاک و لە مەیداندا بن، ئیدعا نییە ئەگەر بڵێین ژنان لە کوردستان لە حەوزەی پراکتیکدا زۆر چالاکتر بوون لە ژنان بەگشتی لە ئێراندا. کاتێک کە خامنەیی فەتوای حەرام بوونی دوچەرخەسواریی ژنانی دەرکرد، سەدان ژنی کورد لە مەریوان و سنە بە دوچەرخەوە هاتنە دەرەوە تا بیسەلمێنن کە ملکەچی زوڵم و زۆرداری نابن، لە مانگرتنە گشتییەکان و بۆنە ئیعترازییەکاندا ژنانی کورد لە ڕیزی پێشەوی خەباتی جەماوەریی کوردستانن. وە یەکەم ڕێکخراوەکانی ژنان لە دڵی بزووتنەوەی نەتەوەییدا سەری هەڵدا و لەو بەستێنەدا ژنانی چالاک لە حیزبە سیاسییەکانی کورددا ڕەچەشکێن بوون. کەواتە دەتوانم بڵێم بزووتنەوەی ژنان لە ئێران و کوردستان هەیە و بەڕوونیش لە چالاکییە مەدەنی، کۆمەلایەتی و سیاسییەکاندا خۆی پێناسە کردوە.

پرسیار: ژنان لە ئێران پێ بەپێی قۆناغەکانی دەسەڵات و تەمەنی کۆماری ئیسلامی بەسەر زۆر هەلومەرج بارودۆخدا کەوتوون. پرسیار ئەوەیە کە گۆڕانکارییە سیاسییەکان لە ئێران و هەڵبژاردنەکان و گۆڕینی کابینەکان لە ماوەی چوار دەیەی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا چ دەسکەوتێکی بۆ ژنان بووە. خەبات و بزووتنەوەی ژنان لە سایەی دەسەڵاتی ڕێژیمی ئێراندا دەسکەوتیان چی بووە.

مۆژگان عەلیپوور؛ لەو بارەوە دەڵێ زیاتر لە چوار دەیە دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی و گۆڕانکارییەکان لە کابینەکان و هەڵبژاردنەکانی مەجلیس و سەرۆککۆماریش هیچیان دەسکەوتی ئەوتۆی بۆ ژنان بە تایبەتی ژنی کورد نەبووە. ئەگەریش ژنان لەو ماوەیەدا دەسکەوتێکی بچووکیشیان لە خەباتی مافخوازانەیاندا دەستەبەر کردبێ، ئەوە بەری ڕەنج و ماندووبوون و قوربانیدانی خویان بووە. ئێمە بە لەبەرچاوگرتنی جۆری بزووتنەوەکە و بارودۆخ و ژینگەی چالاکی و جۆری دەسەڵاتی ئەو وڵاتە دەبێ هەڵسەنگاندن بۆ دەسکەوتەکانی بکەین. لە ئێرانی ژێردەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا دەرفەتەکان زۆر بەرتەسکن و لە هێندێک بواری وەک "سیاسی"دا هەر دەرفەتی چالاکی بۆ ژنان نییە. لە ئێران و بەتایبەت ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش ژنان توانیویانە لەهەر هەل و دەرفەتێک کە بەرهەمی گۆڕانکارییەکان لە پێکهاتەی دەسەڵاتدا بووبێ، کەلک وەربگرن و ئەمە بە قازانجی بردنە پێشی پرسەکان بقۆزنەوە. بۆ نموونە لابردنی جۆرێک لە جلوبەرگی داسەپاوی ئەو ڕێژیمە، هەوڵدان بۆ چوونە یاریگا وەرزشییەکان، پڕکردنەوەی کورسی زانکۆکان تا ئاستێکی بەرچاو و سەربەخۆیی ئابووری و سەرکەوتنە یەک لەدوای یەکەکانی ژنان لە بواری وەرزشی بەشێک لەو دەسکەوتانەن. ژنی کوردیش لە ماوەی زیاتر لە چوار دەیە لە پێناو بەدەستەوەگرتنی شوناسی خۆی وەک میللەتی کورد زۆرترین هەوڵی داوە و لەم پێوەندییەشدا توانیویانە تا ئاستێکی باش ئەو شوناسە بپارێزن و ساڵ لە دوای ساڵ هەماهەنگتر و بە ڕێکخراوتر ئەو ڕەوتە بەرەو پێش بەرن. یەکێک

سەرچاوە
Serchawe

لە نموونە بەرچاوەکان پاراستنی زمانە کە یەک لە شوناسەکانی نەتەوەیە، ژنان خۆبەخشانە و ماندوویینەناسانە کاریان کردوە و شاربەشار و گوند بە گوند وانەی کوردیی دەڵێنەوە و لەم پێوەندییەشدا دەتوانین ئاماژە بە زارا محەممەدی بکەین کە بە تاوانی وتنەوەی زمانی دایکی شەش مانگ دەسبەسەرکرا و پاشان بە بارمتەی قورسی چەند سەد میلیۆن تمەنی ئازادکرا. کەواتە ژنانی ئێمە دەسکەوتەکانیان بە قوربانیدان و بە قیمەتی گیانیان بەدەست هێناوە نەک بە چاکە و پیاوەتی دەسەڵاتی حاکم لە ئێران.

شەهێن زادئەحمەد، بەرپرسی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان لە دەرەوەی وڵات؛

لەو بارەیەوە ڕای جیاوازی هەیە. ئەو پێی وایە ژنان لە ماوەی چوار دەیە دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا چوار قۆناغیان بڕیوە.

قۆناغی یەکەم؛ شۆڕشی گەلانی ئێران تا دوا دەورەی ڕەفسەنجانی و تەرحی سازەندەگی ناوبراو و شەڕی هەشت ساڵەی ئێران و عێراق لەسەر یەک بۆ ژنانی سێکۆلار و جیابیر دەسکەوتی نەبوو هیچ، لەو ماوەیەدا سەربزێوانی ئەم پرسە بەتوندیش سەرکوت دەکران.

قۆناغی دووەم؛ دوو دەورەی دەوڵەتی خاتەمییە کە دروشمی دیالۆگ و چاکسازیی هەڵگرتبوو. ئەو کات بە چەند هۆکاری نێوخۆیی و دەرەکی فەزای داخراوی سیاسیی نێوخۆیی وڵات چرژی تێکەوت کە چالاکانی مەدەنی و مافخواز قۆستیانەوە. بەمجۆرە خێرا کۆمەڵگە لە بواری فەرهەنگی، ئەدەبی، هونەری و چاپەمەنی جموجۆڵێکی نسبی بەخۆیەوە بینی و لەو باروۆخەدا ژنانیش تا ڕادەیەکی باش توانیان دووبارە بێنەوە مەیدان و خۆیان ڕێک خەنەوە، بەتایبەت ژنانی کورد لەم قۆناغەدا لە ڕێکخراوە مەدەنییەکاندا، لە گۆڤار و ڕۆژنامەکان، لە ئەنجومەنە ئەدەبییەکان و لە خوێندنگاکان گەشەی

باشیان کرد و لەگەڵ بزووتنەوەی ژنانی ئێرانیش تا ئاستێکی بەرچاو هەماهەنگ بوون.

قۆناغی سێیەم: دوو دەورە سەرکۆماریی ئەحمەدی‌نژادە کە بۆ بزووتنەوەی سێکۆلاری ژنان لە ئێران و کوردستان هیچ دەسکەوتێکی نەبوو. بۆنموونە لە سیستمی حکومەت و کابینەی ڕەئیس جمهوور و لە بەشی وەزاەت و بەشی ڕاوێژکاری حکومەتی بایەخ بە ژنان لە توێژی بناژۆخوازی نێو حاکمییەت دەدرێ، بەڵام لە بەرانبەردا بزووتنەوەی ژنانی سێکۆلار و جیابیر لەم دەورە مێژووییە کە هاوکاتە لەگەڵ پەرەسەندنی خێرای زانست و تێکنۆلۆژیی ڕایەڵە کۆمەڵایەتییەکان، دەبینین کە چالاکانی ژن بەتوندی سەرکوت دەکرێن. بە باوەڕی من لەو دەورەیەدا هەرچەند بزووتنەوەی ژنان بەرەورووی خەسارێکی گەورە دەبێتەوە بەڵام ئەساسی ئەو بزووتنەوەیە بە لەبەرچاوگرتنی فاکتی سەردەمیانە و ئاڵوگۆڕەکان لە بافتی کۆمەڵگە و لە بیروڕای گشتی نێوخۆی وڵاتدا ئاسەواری فەرهەنگی و زەمینەی ذهنی نەهادینە دەکا. لە دەرەوەی وڵاتیش ئەم ڕەوتە، ژنانی تاراوگەش لە دەوری خۆی کۆدەکاتەوە و بە شێوەی سازمانی پەیوەندییەکانی دەرەوە و نێوخۆ بۆ ئەم پرسە سەرنج ڕاکێشتر و کاریگەرتر دەکا بۆ وەرگرتنی زانیارییەکان و پەرەپێدانی تەشکیلاتی.

قۆناغی چوارەم: سەردەمی سەرۆککۆماریی حەسەن ڕوحانییە کە پێچەوانەی ئەوەی خەڵک و ژنانیش چاوەڕێی ئاڵوگۆڕی مەخمەلی بوون، دەرکەوت کە ئەویش هیچ ئاوڕێک لە گرفتەکانی کۆمەڵگە و خەڵک ناداتەوە. دیارە لەم قۆناغەدا بزووتنەوەی ژنان پێیوەندییەکانی لەگەڵ نێوخۆ چڕو پڕتر دەکاتەوە، باشتر و مونەزەمتر لە پێشوو لەسەر خەت دەمێنێتەوە و بە ئامرازەکانی تێکنۆلۆژی دەتوانێ بەشدار و هاندەری زۆربەی نارەزایەتییەکان بێ.

لە ئاکامیگیریی ڕەوتی مافخوازیی ژنان لەو چوار قۆناغەدا دەبینین کە سەرەڕای توندترین شێوەی سەرکوب، ژنان لە پرسە کۆمەڵایەتییەکاندا ڕۆڵی خۆیان کەم و زۆر هەر دەگێڕن و، زۆر جاریش لە نارەزایەتییەکاندا پێشەنگیشن.

پرسیار: باسێکی گرینگی دیکە قورسایی ڕەوەندی ژنانە لە دەرەوەی وڵات. لە ئێستادا ئەگەرچی حەشیمەتێکی دەیان هەزار کەسیی ژنی کورد نیشتەجێی وڵاتە ئازاد و دێموکراتیکەکانی دەرەوەی وڵاتن، بەڵام هەتا ئێستا "ژنی کورد" کە هەڵگری گوتاری بزووتنەوەی کورد و ژنان بێ لە دەرەوە چێ نەبووە.

شەهێن زادئەحمەد دەڵێ: تاوتوێی ئەو بابەتە کاری ئەو پسپۆڕانەیە کە بەپێی لێکدانەوەکانی کاری لێکۆڵینەوە لە بواری زەمینەی موبارەزاتی و مەوقەعییەت و بافتی کۆمەڵایەتی نەتەوەیەکی بندەستە و داگیرکراو لە بەرانبەر نیزامێکی سیاسیی داگیرکەر و توتالیتێر چالاکن. بەڵام خۆم ڕام وایە ئەمە ڕاستە و بەپێی ڕێژەی بەرچاوی ئەم ژنانە کەچی کاریگەرییان لەسەر گوتار و کارکردنی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد کاڵ و کەم دیارە. هەروەک دەزانن بزووتنەوەکان لە

بەرانبەر هۆکارەکانی گشتیی نەتەوەیەک یان کێشەکانی تایبەت بە کۆمەڵگەدا سەر هەڵدەدەن، ژنی کورد لەم بوارەدا جیا لە ئەرکی نەتەوەیی ئەرکی پرسێکی گرینگی کۆمەڵایەتیشی لەسەر شانە. لێرەدایە کە پرسیارەکە بەراوەژوو دەبێتەوە. ئایا بزووتنەوەی کورد و گوتار و بەرنامەکانی ئەم حیزب و گرووپانە کە لە ڕاستای پرسی نەتەوایەتی و پرسی کۆمەڵایەتی ڕۆڵی سەرەکییان لە بزووتنەوەکاندا هەیە چەندە توانیویانە ژنان وەک نیوەی حەشیمەتی نەتەوە و توێژێکی ستەم لێکراوی کولتووری مەزهەبی زاڵ لە کۆمەڵگە و سیستمی دیکتاتۆری داگیرکەر بە لەبەر چاوگرتنی کۆسپەکانی سەر ڕێگەیان کە هەر لە بنەماڵەوە دەست پێ دەکا تا سیستم یارمەتیدەریان بن، یان هێزی ژن لە قەوارە و ساختاری حیزب و گرووپەکانی بزووتنەوە ڕەنگدانەوەی پێویستیان هەبووبێ، چەندە توانیویانە سەرنجی ژن وەک هێزێکی کاریگەر لەبەرچاو بگرن تا بەرنامەکانیان لەسەر ئەم واقعیەتە دابڕێژنەوە، دەمهەوێ زۆر ڕاستگۆیانە بڵێم ئەگەر یەکێک لە مەرجەکانی سەرەکیی بەرنامە و پرۆژەی هەر جەریانێک بەگشتی زەمینەی ئەم فەرهەنگسازیە بێ کە جەزابیەتی ڕێژەیی ژنان و پیاوانی لێ بکەوێتەوە، بەداخەوە ئەم تەعادولە لە بواری جەزب یان پەیوەست بوونی ڕێژەیی ژنان لە دەوری ئەم بزووتنەوانەدا هەروا کزولاواز دەمێنێتەوە، سەرەڕای ئەم گرفت و کەموکوڕیانە ژنانی دەرەوە بە ڕادەی نیسبی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد بەشدارن، چ بە شێوەی تاکەکەسی، چ بەشێوەی گرووپی لە تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان، چ بەشێوەی ڕێکخراوەیی لە دوو بەستێنی سیاسی و کۆمەڵایەتی لە بزووتنەوەی کورددا بەشداریان هەیە، بەڵام ئەم ڕێژەیە لە حەدی پێویست و مەتڵووبدا نییە، هیوادارم بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد بەگشتی، ئەحزابە سیاسی و مەدەنییەکان کاریگەریی هێز و توانای ژنان وەک پێویست لەبەرچاو بگرن. ژنانیش بە لەبەرچاوگرتنی هەلومەرجی حەساسی ئێستا بۆ وەدیهاتنی دەسکەوتەکانی موبارەزاتی بەهەر شێوەیەک کە مومکینە بە میکانیزمی موناسب و سەردەمیانە هێز و توانایان، خۆیان لە پلان و گوتاری بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نەتەوەی کورددا ببیننەوە.

لە ژمارەی ٧٧٠ی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ١٩ی مارچی ٢٠٢٠

سەرچاوە
Serchawe

پێشەوا عەلیپوور: ڕێکخراوی لاوان هەر ڕێکخراوێکی سادە نەبوو، بەڵکوو ئیرادەیەکی ئینقلابی و نەتەوەیی بوو

دیمانە لەگەڵ پێشەوا عەلیپوور

پێشەوا عەلیپوور: ئیمە پێمان وایە قۆناغی لاوی، قەرزە لەسەر شانمان و دەبێ ئەو قەرزە بە تیکۆشان بە خاک و خەڵک بدەینەوە...

ڕۆژی ٢٢ی خاکەلێوە، ساڵوەگەری دامەزرانی ڕێکخراوی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە، ئەم ڕێکخراوەیە کە مێژوویەکی دوورودرێژی لە خەبات و تێکۆشاندا هەیە، توانیویەتی وەک توێژێکی چالاک کاریگەریی بەربڵاوی لەسەر بزووتنەوەی مافخوازیی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هەبێ. لە یادی ئەم ڕۆژە مێژووییەدا ماڵپەڕی "کوردستان و کورد" وتووێژێکی لەگەڵ پێشەوا عەلیپوور سکرتێری گشتیی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێک هێناوە.

کوردستان و کورد: یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان یەکێک لەو ڕێکخراوانەیە کە مێژوویەکی دوورودرێژی هەیە و بە مێژووی ڕزگاریخوازیی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەستراوەتەوە، دەکرێ سەرەتا بە ئاوڕدانەوەیەک لە ڕابردوو باسێک لە مێژووی دامەزرانی یەکیەتیی لاوان بکەن؟

پێشەوا عەلیپوور: یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە ساڵی ١٣٢٢ بەناوی سازمانی جەوانانی کورد لە

شاری مەهاباد لەلایەن پۆلێک جەوان و ڕۆشنبیری ئەو سەردەم بە ئیلهام وەرگرتن لە لاوانی کۆمۆنیستی شۆڕەوی دامەزرا، تەنیا ڕێکخراوێکی سادەی لاوان نەبوو، بەڵکوو ئیرادەیەکی ئینقلابی و نەتەوەیی بوو کە خەونی گەورەی ڕزگاریی هەبوو و تێدەکۆشا لەو مەیدانەدا لاوان لەگەڵ پرسە نەتەوەییەکان ئاشنا بکا و هاوکات بە مەبەستی پێشەنگایەتیی خەباتی نەتەوەیی پەروەردەیان بکا. لەو نێوەدا تووشی تەنگ و چەڵەمەش هاتووە، لە قۆناغێکدا سازمانی جەوانانی کورد تێکۆشانی خۆی تێکەڵ بە کۆمەڵەی ژێ کاف دەکات و ئیتر لەو سەردەم تا ئێستاش بەشێکی دانەبڕاوی تێکۆشانی حیزبی دێموکراتە لەنێو لاواندا و شانبەشانی ئەو حیزبە بۆ ڕزگاری خەبات دەکا و لە جەریانی هێرشەکانی کۆماری ئیسلامی بۆسەر خەڵک و هەروەها حیزبی دێموکرات، ئەندامانی ئەم ڕێکخراوەیە داکۆکیکاری خاک و خەڵک بوون و تێچووشیان داوە.

کوردستان و کورد: توێژی لاوان بە هۆی تایبەتمەندیی قۆناغیی تەمەنیان دینامیکترین و ڕادیکاڵترین توێژی کۆمەڵگەن، زۆرترین توانای بردنە ژێر پرسیار و گۆڕانخوازییان هەیە، بە ڕای ئێوە لاوان لە ئێران و بە تایبەت ڕۆژهەڵاتی کوردستان تا چەند توانیویانە لەم چوارچێوەیەدا خۆیان پێناسە بکەن؟

پێشەوا عەلیپوور: هەروەک ئاماژەتان پێکرد لاوان توێژێکی ئەکتیڤ و هێزێکی تایبەتن لە گۆڕانکارییەکاندا و بە دڵنیاییەوە بە درێژایی مێژوو لاوان دەوریان هەبووە لە ئاڵوگۆڕە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکاندا، نموونەی بەرچاوی ئەم کاریگەرییەی لاوان لە دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان دەر دەکەوێ کە ڕێبەرانی کۆمار لەسێدارە دەدرێن، بەڵام ئەوە لاوانی گۆشکراوی بیری کۆمارن دێن و جارێکی دیکە سازمان و ئۆرگانیزمی حیزبی دروست دەکەنەوە و درێژە بە تێکۆشان دەدەن، لە قۆناغێکی دیکەدا ئەوە هەر لاوانن کە بە وەڕێخستنی بزووتنەوەی چەکدارانەی ٤٦ - ١٣٤٧ فەزای سیاسیی ڕۆژهەڵات لە پەسیڤ بوون دەرباز دەکەن و ماوەی ١٨ مانگ گۆمی مەندی ڕۆژهەڵاتی ناڤین دەشڵەقێنن.

بە درێژایی تەمەنی کۆماری ئیسلامییش لاوانی کورد لە هەموو سەنگەرەکاندا پێشمەرگانە ڕووبەڕووی کۆماری ئیسلامی وەستاونەتەوە و بە ژینگەپارێزی و زمانپارێزی ناسنامەی کوردیان پاراستوە؛ کەواتە توانیویانە خۆیان پێناسە بکەن و لە بەهێزکردنی هۆوییەتدا باش چوونەتە پێشێ تا ئەو جێیە کە تازە کەس نەتەوەی کوردی لە ڕۆژهەڵات پێ ئینکار نەکرێ.

کوردستان و کورد: دەگوترێ لاوان وەک توێژێکی چالاک و پڕ ئێنێرژی کە دەتوانن زۆرترین کاریگەرییان لەسەر گۆڕانکارییەکان هەبێ، بەڵام جموجۆڵ و چالاکیی لاوان لە ئاستی پێویست و چاوەڕوانییەکان نییە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئایا ئێوەش وا بیر دەکەنەوە، ئەگەر بەم جۆرەیە بۆچی؟

پێشەوا عەلیپوور: ئەمڕۆکە لاوان لە ڕۆژهەڵات بە پێکهێنانی کەمپەینی جۆراوجۆر توانیویانە لە ئاست سانسۆری میدیایی

دەسەڵاتی ناوەندگەرا بوەستنەوە، ئەوەتا دەبینین پەتای کۆرۆنا کە تەواوی دنیای داگرتووە و ئێرانیش وەک وڵاتێکی دواکەوتوو لە کەرتی تەندروستی، کوردستانی هەڵاوردووە؛ ئەوە لاوانی کوردن کە ڕووبەڕووی هەڵاواردنی نەتەوەییش بوونەوە و هەروەها دەستیان داوەتە دەستی یەک بۆ پاراستنی ژیانی هاونیشتمانییان و شەقامەکان پاکژ دەکەنەوە و هەڵمەتی هۆشیاری بۆ خۆپارێزی لە کۆرۆنا بەڕێوە دەبەن، لە هەمان کاتدا لە ڕێگەی کەمپەینەکانەوە یارمەتیی خەڵکی کەمدەرامەت و بێدەرامەت دەدەن. ئەمە زەقترین تێکۆشانی لاوانی کوردە لەم سەردەمەدا کە دەوڵەتان بەدەست پەتای کۆرۆناوە دەناڵێنن.

کوردستان و کورد: ئێوە وەک ڕێکخراوێک کە خاوەن مێژوویەکی دەیان ساڵەن، چەندە توانیوتانە لە پێوەندی لەگەڵ لاوان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان شوێندانەر بن و چییتان بۆ لاوان لە کوردستان کردووە؟

پێشەوا عەلیپوور: ئێمە لە یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان تێکۆشاوین لە ڕێگەی دەزگای میدیایی و دنیای مەجازییەوە لاوانی کورد ئاشنا بکەین بە خەباتی خۆمان و هەروەها لە ڕێگەی تەشکیلاتەوە هاندەر و پاڵپشتی ئەو ناسیۆنالیزمە مەدەنییە بین کە شکڵی گرتوە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و نووکە ڕەمبەکەشی بەدڵنیاییەوە لاوانن.

کوردستان و کورد: ئێوە وەک یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان تا چەند توانیوتانە پرسی لاوانی کورد بە تایبەت لاوانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە ساڵانە ڕووبەڕووی چەندین کێشە و گرفت و زوڵم و زۆری لە لایەن کۆماری ئیسلامیی ئێران دەبنەوە بگەیەننە کۆڕ و کۆبوونەوە و ڕێکخراوە جیهانییەکان ؟ ئایا تا چەند پەیامەکەیان وەرگرتوە؟

پێشەوا عەلیپوور: لاوانی کورد لە ڕۆژهەڵات لە جەریانی خەباتی خۆیاندا تووشی تەنگ و چەڵەمە دەبنەوە و ئەمەش دەچێتە خانەی نرخ بۆ ئازادی، بەڵام ئەو ئامانژانەی ئێمە لە هەڵاواردنی نەتەوەیی و ڕوانینی ئەمنیەتیی ناوەند بۆسەر کوردستانی دەبینین و لاوانی کوردی تووشی کەند و کۆسپی زیاتر کردوە، بێگومان ئەرک دەخاتە سەر شانی ئێمە. ئێمە بە ئەرکی خۆمان زانیوە ببینە دەنگی لاوانی کورد لە کۆڕ و کۆمەڵە نێونەتەوەییەکاندا و هەوڵمان داوە پرسی کۆڵبەران و قوربانییانی مین و مەوادی موخەدیر کە سیستماتیک بەسەر جەوانانی کورددا دەسەپێنرێ بهێنینە گۆڕێ، کەیسی مافی مرۆڤ و زیندانییانی سیاسی و دۆخی ژنانیش ئەو پرسانەن کە لێیان خافڵ نەبووین و لە هەر مەیدانێکی نێونەتەوەیی بۆمان کرابێ هێناومانەتە گۆڕێ و نوێترینیان ناردنی قەتعنامەیەکە لە لایەن یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ کۆنگرەی داهاتووی لاوانی ئینتێرناسیۆنال سۆسیالیست کە لەوێ زیاتر باسی ڕەوشی کورد و لاوانی کورد لە ئێران دەکرێت و بەخۆشییەوە تا ئێستا پشتیوانی و ئیجماعێکی نێونەتەوەیی لاوانی وڵاتانی دیکەی لەسەرە و ئەوان هەنگاوێکیش لە ئێمە زیاتر داوای پشتیوانی بۆ لاوانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکەن و لەم بارەوە داوای چاودێری و بەدواداچوونی

سەرچاوە Serchawe

ڕاستەوخۆی نەتەوە یەکگرتووەکان کراوە بۆ پرسەکانی کورد و لاوانی کورد.

کوردستان و کورد: پێتان وایە لاوان بۆ زیاتر کاریگەری و شوێندانەرییان لە کۆمەڵگە دەبێ چیی بکەن و هەروەها ئێوە وەک ڕێکخراوی لاوان لەم پێوندییەدا چ ئەرکێکتان لەسەر شانە؟

پێشەوا عەلیپوور: ئیمە پێمان وایە قۆناغی لاوی، قەرزە لەسەر شانمان و دەبێ ئەو قەرزە بە تیکۆشان بە خاک و خەڵک بدەینەوە و لاوانی ڕۆژهەلات کەمیان لەخۆ مایە دانەناوە و لەم بارەوە بۆ لێ فێربوون دەبن و توانیویانە کاریگەرییان هەبێ لەسەر گەشەی شعووری نەتەوەیی و ئاگاهیی نەتەوەیی، ئێمەش بەڵێن دەدەین تێبکۆشین لە پێناو بەنێونەتەوەیی کردنی تێکۆشان و بەنێونەتەوەیی کردنی ڕەنج و مەینەتییەکانیان.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٩ی ئەپریلی ٢٠٢٠

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٩ی ئەپریلی ٢٠٢٠

سەرچاوە Serchawe

تروسکە سادقی: ئەرکی میدیاکاران بۆ پرسی ژن زۆر سەختترە

تروسکە سادقی: ئەرکی میدیاکاران بۆ پرسی ژن زۆر سەختترە، ئەوە ڕۆژنامەوانان و میدیاکارانن دەتوانن دەرک بە سەختییەکانی ژنان بکەن، پاڵپشتیان بن، دۆسییەکانیان بەهەر شێوازێک بۆیان دەلوێ بە میدیایی بکەن.

ڕاگەیاندن دنیایەکی زۆر فراوانە بەڕووی گەیاندنی زانیاری بە هەموو جیهاندا. تێگەیشتنە لە ڕووداوەکانی دەوروبەرو جیهان، ئێستاش کۆمەڵێک ژن هەن کە خولیایان ڕاگەیاندنە و لەم بوارەدا کار دەکەن، بۆ زیاتر دەور و ڕۆڵی ژنان لە ڕاگەیاندنداو چۆنییەتی کەڵک وەرگرتن لەم بوارە ماڵپەڕی "کوردستان و کورد" وتووێژێکی لەگەڵ میدیاکار و ڕۆژنامەنووس خاتوو "تروسکە سادقی" پێکهێناوە.

کوردستان و کورد: وەک ڕاگەیەندکارێک دەستپێکی کاری ڕاگەیاندنت بۆ کەی دەگەڕێتەوە و چۆن بوو ئەم بوارەت هەڵبژارد؟

تروسکە سادقی: بەر لەوەی باس لەوە بکەم کە چۆن چوومەتە کاری ڕاگەیاندنەوە دەبێ بڕێک بۆ زووتر بگەڕێمەوە، ئەو کاتەی لە ڕۆژهەلاتی کوردستان منداڵ بووم و لە ئەنجومەنە ئەدەبییەکان و کۆڕە شێعریەکاندا بەشدار دەبووم و تەنانەت چەند جارێکیش ئەرکی بەڕێوەبردنی کۆڕە شێعر و فستیڤاڵەکانم وەک پێشکەشکار پێ ئەسپێدراوە.

ڕەنگە ئەو کەشەی کە لە منداڵیمەوە لە لایەن خێزانەکەمەوە بۆم دروست کراوە وهانیان داوم بەردەوام لە نێو کۆڕ و کۆبوونەوەکاندا بم هەر ئەوە هۆکار بن بۆ ئەوەی حەزی کاری میدیایی لەمندا بەم شێوەیە گەشە بکات.

ڕێک ساڵی ٢٠١٠ بوو چوومە ڕادیۆ دەنگی کوردستانی عێراق، بەو پێیەی لە هەولێر دادەنیشین و لەوێوە وەک هەواڵساز و بێژەر دەستم بە کاری میدیایی کرد و بۆ ئەو قۆناغەش بە دیاریکراوی دایکم پاڵپشت و هاندەرم بوو ئەوەش بەهۆی ئەوەیکە خۆی خانمێکی لێهاتوویە لە بواری ڕاگەیاندندا و ساڵانێکی زۆر کار و ئەزموونی هەیە و لەو بوارەدا ناسراوە.

کوردستان و کورد: ڕۆڵ و بەشداریی ژنان لە ڕاگەیاندندا چۆن دەبینی، ئایا ژنان توانیویانە بە باشی کەڵک لەم بوارە وەربگرن و تێیدا سەرکەوتوو بن؟

تروسکە سادقی: حاشا هەڵنەگرە لە ڕۆژهەلاتی نێوەڕاست هیچ کات و لە هیچ بوارێکدا ئەو دەرفەتە بە ژن نەدراوە بەو جۆرەی کە پێویستە و دەبێ کەڵک لە تواناییەکانیان وەرگیرێ، ئەوە شتێکی ئاساییە ململانێ سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان هەمووی لە نێوان پیاواندا بووە و هەموو کاتێکیش ئەوان ئەو مافەیان داوە بەخۆیان یاسا بە حەزی خۆیان دابڕێژنەوە، ئەوە لە گەلی کوردیش هیچ کات بەدوور نەبووە، هەرچەندە لە مێژووی ئێمەدا ژنان زۆر هەوڵیانداوە و وێڕای هەموو بەربەستەکان خۆیان گەیاندۆتە پێگە گرنگەکان لە کایە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکاندا، بەڵام بەداخەوە ئەوەندە زۆر نەبوونە.

بۆ کاری میدیاییش هەر وایە، من وەک خۆم پێموایە کارکردن لە بواری میدیا بەگشتی جیا لەو شێوازە مۆدێرن و پرۆفیشنالەی کە لە سەردەمی ئێستادا باسی لێوەدەکرێ بە گشتی بۆ نەتەوەی ئێمە زۆر شتێکی تازەیە، ئێمە هێشتا لە ئاستی پیاوەکانیشدا نەگەیشتووینەتە وڵاتانی پێشکەوتوو لە پەروەردەکردنی میدیاکاری لێهاتوو، هۆکارەکەش ڕوونە ئێمە وەک نەتەوەیەک لەمپەری سیاسی زۆرمان لەبەردەمە و دوژمنی ئێمە هەوڵی داوە لە ڕێچکەی ئاسایی ژیان دوورمان بخاتەوە، چ بگا بەوەی ئێمە بمانهەوێ لە بوارێکدا کە دیکتاتۆرەکان زۆری حەز پێناکەن خۆمانی تێدا بەهێز بکەین.

بۆیە لێرەدا دەبێ لە وەڵامی جەنابتدا بڵێم بەداخەوە ڕۆڵی ژن لە بواری میدیاییدا لاوازە و کەمترین هەوڵ بۆ خۆپێگەیاندن و بە جورئەتیشەوە دەڵێم کەمترین دەرفەت بە ژن دەدرێ لەو بوارەدا.

کوردستان و کورد: ئاستی ژنان لە بوارە جیاوازەکانی ڕاگەیاندن لە ڕۆژهەڵات چۆن دەبینی؟ ژنانی ڕۆژهەڵات تا چەند توانیویانە لەم بوارە کەلک وەربگرن؟

تروسکە سادقی: دۆخی ڕۆژهەلاتی کوردستان تەواو جیاوازە، ئەو کەشە سیاسییە ئەمنییەی لە لایەن دوژمنەوە بەسەر ڕۆژهەلاتی کوردستاندا سەپاوە هەمیشە لە هەوڵ دابووە دەنگی هەر ناڕازییەک کپ بکا چ بگا بەوەی کەسێک بیهەوێ لە

بواری ڕاگەیاندن و میدیادا لەوێ کار بکا، با لە خۆمان بپرسین ئەرێ کۆماری ئیسلامیی ئێران باوەڕی بە مافی مرۆڤ هەیە تا برِوای بە ئازادی ڕادەبرین و چاپەمەنی هەبێ؟! بۆیە ڕۆژهەلاتی کوردستان دەبێ لەو پرسە مامەڵەی تایبەتی لەگەڵ بکرێت. ئەگەرچی لە ساڵانی ڕابردوودا و بەهۆی بەردەست بوونی ئامێرەکانی گواستنەوە خەڵکێکی زۆر هەوڵیان داوە دەنگی ڕۆژهەلاتی کوردستان و ڕووداو و پێشهاتەکانی ئەوێ بگوازنەوە بەڵام ئەوە ناکرێ لە چوارچێوەی میدیایی پیشەییدا حیسابی بۆ بکرێت، بەلام ئەوەندەی دەبینم ئەو ڕۆژهەلاتییانەی بە ناچاری ولاتیان جێ هێشتووە یان توانیویانە لە دەزگا ڕاگەیاندنەکاندا جێی خۆیان بکەنەوە پێموایە بە نسبەت ئەو هەموو ڕێگە پێنەدان و سەرکوتکارییەی لەوێ هەیە لە ئاستی خۆیان یەکجار باش و پیشەیی مامەڵە دەکەن ئەوە جیا لەوەی کە ڕاگەیاندنەکانی حیزبەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستانیش هەر کامە و بە پێی توانایی خۆیان لایەکی ئەو کەلێنەیان پڕ کردۆتەوە.

بۆیە ناتوانم بە دیاری کراوی بڵێم ئاستی ژنان لە بواری کاری میدیاییدا لە ڕۆژهەلاتی کوردستان چۆنە، لە دوورەوە قەزاوەت ناکرێ و ئەو بەستەرە ئازادەش بۆ ئەوان هیچکات هەڵنەکەوتووە، بەلام لە بوارەکانی دیکەدا ژن لە ڕۆژهەلاتی کوردستان تا ئاستێکی باش توانیویەتی خۆی پێبگەیەنێت و ئەوەش جێگەی دەستخۆشییە، ناتوانین بڵێین کیفایەت دەکا بەڵام لە نێو ئەو هەموو بەربەستە سیاسی و کۆمەڵایەتییەدا باشە.

کوردستان و کورد: ڕاگەیاندن توانیویەتی ڕەخنە بکاتە هەموو کون و کەلەبەرێک، ئێوە وەک ڕاگەیەندکارێک چەندە توانیوتانە بە کەلک وەرگرتن لەم ڕێگەیە دەنگ و ڕەنگی کوردی ڕۆژهەلات و بە تایبەت ژنان بن؟

تروسکە سادقی: دنیای ڕاگەیاندن دنیایەکی ئاڵۆز و پڕ ڕووداوی جیاوازە. بۆ ئێمەی ژن کە لە میدیادا کار دەکەین هەمیشە بەشێک لە توانایی و سەرنجەکانمان لەسەر خودی ژنانە، لە ڕۆژهەلاتی نێوەڕاست ژنان گەورەترین قوربانی ململانێ سیاسی و کۆمەڵایەتی و کلتووری و ئایینیەکانن، بۆ ئێمەش کە سوور دەزانین ڕۆژهەلات چەندە بێ کەسە و ژنانیش لە چەند ڕووەوە گوشاریان لەسەرە هەمیشە هەوڵمداوە بە پێی توانا پرسەکانی ژنان لە قالبی ڕاپۆرتە هەواڵدا بخەمە بەر باس یان وەک خۆم لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکاندا بیانخەمە بەر باس.

هەرچەندە ئەوە یەکجار کەمە و ئێمە پێویستیمان بە هێزێکی زۆری کاری و بەستەرێکی باشە بۆ ئەوەی دۆخی ژنی کورد بە گشتی و ژنی کورد لە ڕۆژهەلاتی کوردستان بە تایبەتیتر بخەینە بەر باس. ئێمە بۆ ئەوە پێویستیمان بە دامەزراوەی چالاکی و ئەکتیڤی ژنان هەیە، دامەزراوە گەلێک کە دوور لە خۆ بەستنەوە بە لایەنێکی سیاسی چڕ بێتەوە لەسەر پرسی ژن و ئەو پێشێلکارییانەی بەرامبەر بە ژنان دەکرێت. پێویستیمان بە دامەزراوە گەلێک هەیە کە پێوەندییەکانیان لەگەڵ نێوەندە نێودەوڵەتییە داکۆکیکارەکانی ژنان بەهێز بێت و ئێمە دۆسیەکانی ژنانمان بە خێرایی بە نێودەوڵەتی بکەین،

پێویستیمان بە یەکگرتوویی خۆمانە وەک ژن لەو بوارەدا و پێوسیتیمان بە پەروەردەی بنەڕەتی هەیە لەو بوارەدا بۆیە ئەرکەکە بەڕاستی قورسە و کەموکوڕییەکان زۆرن.

کوردستان و کورد: زۆرجار دەگوترێ ڕاگەیاندن چەندە دەتوانێ خزمەت بکات و کەڵکی باشی لێ وەربگیردرێت، زۆرجاریش دەتوانێ سەرچاوەی کێشە و نەهامەتییەکان بە تایبەت بۆ ژنان بێ، لەم پێوەندەییەدا سەرنجتان چییە؟

تروسکە سادقی: دەبێ دۆخی کورد لە مامەڵە کردن لەگەڵ میدیا جیاوازبێ، ئەوە سەرنجی منە وەک تروسکە خەڵکی دیکە دەتوانن جۆری دیکە بیر بکەنەوە بەڵام من پێموایە ئێمە وەک نەتەوەیەک کە تا ئێستاش خاوەنی هیچ کییان و قەوارەیەکی سەربەخۆ نین چۆن دەتوانین میدیا لە دەرەوەی گەیاندنی ڕاستییەکان لەسەر نەتەوەی خۆمان، چۆن دەتوانین میدیا وەک کەرەستەیەک بۆ شەڕی نێوخۆیی، چۆن دەتوانین میدیا وەک ئامرازێک بۆ لێدانی یەکتر بە مەرامی سیاسیی دوژمنانەوە بەکار بێنین! پێم وایە لە هەر چوارپارچەی کوردستان زۆرمان ماوە بگەیەنە ئەو ئاستەی کە نەتەوە، گەل، خاک و یەکبوونمان بخەینە پێشی کێشە سیاسی و حیزبییەکانمانەوە.

ئەوە ئەو پێویستییەیە کە میدیا و میدیاکاری کورد لە هەر چوارپارچەی کوردستان دەیهەوێ، ئەو پێویستییەیە کە ئێمە بەر لە هەر شتێک داخوازییە بنچینەییە نەتەوەییەکانمان بخەینە بەر باس، بەڵێ ئەگەر خاوەنی کیانێکی سەربەخۆ یان نیمچە سەربەخۆ بووین دەتوانین بچینە سەر ئەو باسانە، مەبەستم ئەوەیە بڵێم ئێمە وەک نەتەوە هێشتا نەگەیشتووینەتە ئەو ئاستە لە چۆنیەتی بەکارهێنانی میدیا ئەوەش هۆکاری جیاوازی هەیە، پرش و بڵاوی نێو ماڵی کورد بە گشتی هۆکاری سەرەکییە و کێشەش بەر لە هەر شتێک هەر لە خۆمانە. ئەڵبەتە دەمهەوێ ئەوە ڕوون بکەمەوە کە ناکرێ چاوپۆشی لەوە بکەین کە چونکە ئێمە لە قۆناغی خەباتی ڕزگاریخوازیداین دەبێ چاوپۆشی لە کەموکوڕییە کۆمەڵایەتی، سیاسی و کلتووریەکانمان بکەین و بە ئاسانی بەسەریاندا تێپەڕین چونکە دواتر هەر ئەوانە دەبنەوە لەمپەر و لە دنیای مۆدێرنێتە و ڕاهێنانی بە دێموکراسی کردنی کایەکانی ژیان دوورمان دەخاتەوە.

کوردستان و کورد: بەڵام بۆ ئەوەی کە میدیا بۆتە سەرچاوەی نەهامەتی بۆ ژن بە هیچ شێوەیەک ئەوە ڕاست نییە، میدیا چۆن دەتوانێ ببێتە سەرچاوەی نەهامەتی بۆ ژنی کورد غەیری ئەوەی بۆتە تەنیا دەریچەیەک بۆ ژنان کە ئەگەر ڕووبەڕووی زوڵم و زەبر و زەنگی سیاسی و کۆمەڵایەتی دەبنەوە دەنگیان دەگەیەنێتە دنیا؟!

تروسکە سادقی: پێشتریش وتم میدیا دنیایەکی ئاڵۆزە و لەگەڵ کەشی سیاسی و کۆمەڵایەتی نەتەوەی کورد بە سەختی توانیویەتی خۆی بگونجێنێ، بەهۆی ئەوەی نەتەوەی کورد لە دۆخێکی نۆرماڵدا نییە بەڵام بەو حاڵەشەوە ئەوە کوڕان و

کچانی کوردن لە کاری میدیایی پیشەییانەدا لەم ساڵانەی دواییدا توانییان کێشە و خۆشی و ناخۆشی و نەهامەتی و زوڵم و زۆریەکانی سەر گەلی کورد بە جیهان بگەیەنن.

کوردستان و کورد: پێتان وایە ژنان تا چەند دەتوانن لە ڕێگەی ڕاگەیاندن کە پڕ بەردەنگترین ڕێگەی سەردەمە، داواکارییەکانیان بگەیەنن؟

تروسکە سادقی: بەهۆی بەردەستبوونی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە، تا ڕادەیەک زەمینەی گەیاندنی دەنگی ناڕازی ڕەخساوە، پێویستە ژنان و کچانی ئێمە هەرکات ڕووبەڕووی هەرجۆرە توندوتیژییەک دەبنەوە لەو ئامرازانە کەڵک وەرگرن بۆ بەرزکردنەوەی دەنگیان، بۆ گەیاندنی ئەو کێشەیە بە من و تۆ. نکۆڵی لەوە ناکرێ ژنی کورد هەمیشە لەژێر گوشارێکی توند دایە بەڵام ئەرکی میدیاکاران بۆ ئەو پرسە زۆر سەختترە، ئەوە ڕۆژنامەوانان و میدیاکارانن دەتوانن دەرک بە سەختییەکانی ژنان بکەن، پاڵپشتیان بن، دۆسییەکانیان بەهەر شێوازێک بۆیان دەلوێ بە میدیایی بکەن، وە دڵنیاشم لەگەڵ هەموو بەربەستە نێرینەکانی بەردەم ژنان بەتایەت لە ڕۆژهەلاتی نێوەڕاستدا هەر خودی ژنانن دەتوانن پاڵپشت و هاوکاری یەکتر بن. ئەو کێشانەی ڕووبەڕووی ژنان دەبنەوە لەهەموو جێیەکی جیهان تا ڕادەیەکی زۆر هاوبەشن، بۆیە هەر خودی ژنانیش دەتوانن بە پاڵپشتی یەکتری ئامرازەکانی چارەسەر کردنی کێشەکان بدۆزنەوە و ڕاستیی کێشەکانیش وەک خۆی بۆ بەردەنگی دەسەڵاتدار و دژە ژن باس بکات و ڕووبەڕووی پرسیاریان بکەنەوە و داوای وەڵام و چارەسەریان لێ بکات.

تروسکە سادقی:

* ساڵی ١٣٧١ی هەتاوی لە شاری بۆکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەدایک بووە.

* بەهۆی نیشتمانپەروەریی بنەماڵەکەی، هەر لە منداڵییەوە ئاوێتەی کوردایەتی و گەلدۆستی بووە و بەهۆی گوشاری بەردەوامی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ سەر بنەماڵەکەی ساڵی ١٣٨٤ی هەتاوی بە ناچاری ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان جێ هێشتووە و لە باشوری کوردستان گیرساونەتەوە.

* ئەندامی ئەنجومەنی ئەدەبیی بۆکان بووە بەشداریی چەندین چالاکی جۆراوجۆری ئەدەبیی کردوە و خەڵاتی لە

فیستیڤاڵەکاندا وەرگرتوە.

* چوار کتێبی منداڵانی لە زمانی ئینگلیسیەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و کتێبی تریشی لەژێر چاپدان.

* بە هاوکاری دایکی دێتە دنیای ڕاگەیاندنەوە و لە زۆر ماڵپەڕ و ڕادیۆ و تەلەفزیۆنی دیار کاری کردوە.

* وەک ژنێکی سەرکەوتوو لە بواری میدیادا ساڵی ٢٠١٩ لە کۆنفرانسێکی هاوبەشی حکومەتی بەریتانیا و کەنەدا لەسەر "ڕۆڵی میدیا و ئازادیی ڕاگەیاندن" بانگهێشت کراوە.

* ئێستا لە دەزگای ڕاگەیاندنی کوردستان ٢٤ وەک پێشکەشکار کار دەکا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ١٦ی ئەپریلی ٢٠٢٠

سەرچاوە
Serchawe

هێمن مەروانی: بایەخی مەعنەویی میراتی کولتووری لەسەر شوناس و نەتەوەخوازی

هێمن مەروانی: بۆ کورد بایەخی مەعنەوی و سیاسی و مێژوویی میراتی کولتووری پتر لە بایەخە ماددییەکەیەتی

هێمن مەروانی :میراتی فەرهەنگی و کولتووری کە گرینگییەکی مێژوویی و شوناسخوازنەی بۆ هەر میللەتێک هەیە، بۆ نەتەوەی کوردیش پێویستییەکی حاشاهەڵنەگرە. بەتاڵانبردنی میراتی کولتووریی کورد و سڕینەوەی شوناسی کورد لە لایەن نەیارانی کوردەوە بووەتە بابەتێکی جێی سەرنج و، شارەزایانی بواری میراتە فەرهەنگی و ئاسەوارە مێژووییەکان پێیان وایە دەبێ بە گرینگیی زیاترەوە لەو پرسە بڕوانین. لە نێو بردنی ئەو میراتە کولتوورییانە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە لایەن کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامیی ئێران و کەسانی بەرژوەندیخوازەوە ئەمڕۆکە بووەتە مەترسییەکی گەورە لەسەر مێژوو و ناسنامەی کوردستان. بۆ زیاتر باس لەسەر ئەم پرسە "کوردستان"، وتووێژێکی لەگەڵ "هێمن مەڕوانی"، کارناسی باڵای "ئاسەواری کەونارا" پێک هێناوە.

شەونم هەمزەیی: ئایا ڕوانگە یان بڵێین پێناسەیەکی گشتداگیر بۆ میراتی کولتووری هەیە؟ شوێنەواری نەتەوەیی، ئاسەواری نەتەوەیی یان میراتی نەتەوەیی یانی چی؟

هێمن مەروانی: میراتی کولتووری بە کۆی ئەو ئاسەوارە بەجێماوانە لە ڕابردوو دەوترێ کە خاوەنی بەهای کولتووری بن. ئەمانە دەکرێ بریتی بن لە ئاسەواری بەرهەست و بەرچاو وەک بیناگەلی کەونارا یان ئاسەواری نادیار وەک داب و نەریت و بۆنەکان، کە بۆ پاراستنی ئەمانە بۆ بەرەی داهاتوو هەوڵ دەدرێ. میراتی کولتووری، تایبەت و بێهاوتا و بێجێگرەوەن

و لە هەمان کاتدا ڕێز و نرخی خۆیان هەیە لەلای پشتە جیاجیاکانی مرۆڤدا. شتگەلی بچووکتری وەک کەرەسە و ئامێری هونەری و شاکارە کولتوورییەکان لە مۆزەخانەکان و گالێرییە هونەرییەکان کۆ دەکرێنەوە و دەپارێزرێن، لە کاتێکدا هەندێ ئاسەواری وەک بیناگەلی کەونارا بە گشتی وەک میراتی کولتووری پێناسەیان بۆ دەکرێ.

شەونم هەمزەیی: کە باس لە میراتی کولتووری و شوێنەوارە مێژووییەکان دەکەین، چۆن باس لە میراتی کولتووریی کورد دەکەین؟ میراتە کولتوورییەکانی ئێمەی کورد چین و کامانەن؟

هێمن مەروانی: کە باس لە میراتی کولتووریی گەلی کورد دەکرێ، زوو بیرمان دەچێتەوە بۆ لای "ماد"ەکان و پاشایەتیی ئەوان. لە ڕاستییدا ئەو مادەکان بوون کە بۆ یەکەم جار لە بانوو (فلات)ی ئێران یەکەمین دەوڵەتی گشتگیر و سەرانسەرییان پێک هێنا، بەڵام ئەمڕۆکە بە هۆکارگەلی سیاسی، کوردەکان پشتگوێ و پەراوێز خراون.

گەر بمانەوێ ئاماژە بە میراتی ئەمڕۆکەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکەین دەتوانم ناوی "فەقرەقا" وەک گرینگترین و دیارترین جۆری بینای مێدییەکان بێنمەوە، کە گڵکۆی پاشایانی مێدی بە ناوەکانی "دیاکۆ" و "فرەوەرتیش"ـە. گڵکۆ بەردینە مێدییەکانی تر لە پارێزگای کرماشان هەڵکەوتوون. گۆڕە بەردینەکانی وەک سەکاوەند، دووکان داوود، ڕەوانسەر، بەردی ئاشقان و دەخمەی سەرپێڵی زەهاو گشتیان سەر بە شارستانییەتی ماد و مێدیان. ئەمانە هەموویان میراتی کولتووری و بەرهەست و نەگوێزەرەوەی کوردن و بێگومان زۆر شوێن و بینا و ئاسەوار و شوێنەواری گرینگیی دیکەش هەن.

لە مەڕ میراتی نابەرهەست و غەیرەماددی و نەگوێزەرەوەی کوردستان ئەشێ ئاماژە بە داب و نەریت و زمان و سوننەت و بەجێماوە مەعنەوییەکانی ئەم شارستانییەتە بکەم کە لە جێدا لە بواری کولتووری و مەعنەوی و لە ڕاستییدا کۆڵەکەی سەرەکی و قایم و پتەوی دەواری فەرهەنگ و ڕەسەنایەتیی ئێمەی کوردن.

شەونم هەمزەیی: گرینگی و کاریگەریی میراتی کولتووریی نەتەوەیەکی شوناسخواز لە پرۆسەی بەنەتەوە بوون و بەدەوڵەت بووندا چییە؟

هێمن مەروانی: گرینگی و کاریگەریی میراتی کولتووری بۆ نەتەوەیەکی شوناسخواز و خەباتکار، لە ڕاستییدا گرینگییەکی گەورە و پێویستییەکی حاشاهەڵنەگرە. هەروەک دەزانین ئەمڕۆ زانستی باستانناسی هەم بە جۆرێک لە خزمەتی ڕەسەنایەتیی کولتووریی شارستانییەتەکانی ڕابردوودایە و هەمژی دەوڵەتانیش کەلکی سیاسیی لێ وەردەگرن. جیا لەمە، نەتەوەی کورد بە درێژایی خەباتی خۆی و بە ئاگابوون لە ڕابردووی پڕبەرهەم و ڕەسەنی خۆی، بەردەوام لە هەوڵی ئەوەدا

سەرچاوە Serchawe

بووە لانیکەم هەر نەبێ بەشێک لەو شارستانییەتە ببووژێنێتەوە و نەهێڵێ تۆز و خۆڵی لەبیرچوونەوەی بەسەردا بنیشێ. هەنووکە هەبوونی وەها کولتوور و میراتێکی کەون و پڕبایەخ بە واتای یەک لە هۆکارە کاریگەرەکان لە ڕەوتی سەلماندنی ڕەوایی داخوازییەکانی کورد بە هەژمار دێ.

شەونم هەمزەیی: ئایا میراتە کولتوورییەکان هەر تەنیا بایەخی مەعنەوییان هەیە، یان دەکرێ لە گۆشەنیگای ئابووری و ماددییشەوە سەیریان بکرێ؟

هێمن مەروانی: میراتی کولتووری هەم خاوەنی بەها و بایەخی مەعنەوییە و هەمیش بایەخ و قورسایی ماددییشی هەیە. کۆمەڵە کەرەسە و شتگەلی دۆزراوە لە گۆڕ، گرد، قەڵا و شوێنە باستانییەکان جیا لە بایەخی مەعنەوی، خاوەنی بایەخی دراوییشن. لە ڕاستیدا لە ڕۆژگاری ئێمەدا و بۆ ئێستای کورد، بایەخی مەعنەوی و سیاسی و مێژوویی ئەم میراتە کەونەی مرۆڤایەتی، پتر لە بایەخە ماددییەکەیەتی.

شەونم هەمزەیی: مامەڵەی داگیرکەرانی کوردستان لەگەڵ شوێنەوار و میراتی کولتووریی نەتەوەی کورد چۆن بووە؟

هێمن مەروانی: ئاکاری دەوڵەتانی داگیرکەری کوردستان لە تەواوی بەشەکانیدا، تەنیا ڕوانینێکی ئەمنی و پڕ لە هەڵاواردنە. لە کوردستانی بندەستی ئێران، نەک هەر هیچ بایەخێک نادرێتە میراتی باو و باپیرانیان و هیچ بوودجەیەک بۆ پاراستن و هەڵکەندنی زانستیی زەوی تەرخان ناکرێ، تەنانەت ئەو میراتە کولتوورییە لە لایەن بەرپرسان و کاربەدەستانی حکوومەتییەوە تالان دەکرێن و لە نێو دەبردرێ. زۆرینەی خەڵک دەزانن کە یاسر ڕەفسەنجانی کوڕی سەرکۆماری پێشوو وەک سەرکردەی تاقمی مافیایی لە دزین و بە تالان بردن و تێکدانی ئاسەواری باستانی چ ڕۆڵێکی تێکدەرانەی لە کوردستان و ئێراندا هەبووە. گردە شوێنەوارییەکانی کوردستان لە باشترین حاڵەتدا دەکرێنە مۆڵگە و پێگەی سپای تێرۆریستیی پاسداران کە لەم بارەشدا دەکەونە بەر هێرشی تێکدەرانە و تاڵانچییانە. هەر لەم پێوەندییەدا قەڵای سەرداری بۆکان کە یەکێک لە ئاسەوارەکانی سەردەمی قاجار لە کوردستان بوو، بە جێی نۆژەنکردنەوە کرا بە بنکەی سپای پاسداران و لە ماوەی چەند ساڵدا تێک و پێک درا و، دوایەش بە بیانوی دروستکردنی تاریکە بازاری "قەڵای سەردار" وەک پرۆژەیەکی بیزنس - خزمەتگوزاری! ئەو قەڵایەیان هڵۆڵ کرد و چی ئاسەواری مێژوویی و عەنتیکەی تێدا بوو بە تاڵانیان برد. یان لە حاڵەتێکی تردا، زێدی مامۆستا "هێمن" شاعیری خۆشەویستی گەل لە گوندی "لاچین"ـی مەهاباد کەوتە بەر هێرشی تێکدەرانە و تالانی گرووپگەلی مافیایی. لەم بارەوە بەداخەوە نموونە زۆرە، وەک بەتاڵان بردنی کەلوپەل وئاسەوارە مێژوویەکانی "قەڵایچی" لە گوندی قەڵایچیی بۆکان، قەڵای "زێویە"ی شاری سەقز، قەڵای ماران لە شەرەفکەندونیسکاوا، و ئەژدیهای داشی لە تەرەغەی بۆکان و..

سەرچاوە
Serchawe

لەنێو چوونی یەکجارەکیی ئاسەواری مێژووی قەرەکەند لە شاری بۆکان و رووخاندنی قەڵای کۆشکەلە لە شاری سەقز بە بیانوی دروستکردنی نەخۆشخانەیەک پێمان دەڵێن کە بەرپرسانی رێژیمی کۆماری ئیسلامی سەرەڕای بە ئاگاهاتنەوەی رۆڵەکانی کورد و هەول و تێکۆشانیان بۆ پارێزگاری لە میراتی کەلەپووریان هەر وا درێژە بە سیاسەتی لە نێو بردن و فەوتاندنی شوێنەوارە مێژووییەکانی گەلی کورد دەدەن.

شەونم هەمزەیی: ئەدی پێتانوانییە کە کورد خۆیشی هێشتا بەباشی لە بایەخی شوێنەوار و میراتە کولتوورییەکانی نەگەیشتوە؟

هێمن مەروانی: بەڵێ، بە دڵنیاییەوە. بەداخەوە وریایی و روونکردنەوە لە مەڕ گرینگیی میراتی کولتووری هێشتا نەگەیشتووەتە ڕادەی ئاکارێکی دژبایەخ لە ئاستی کۆمەڵگەی کوردستاندا. تا دوێنێ باسی ڕاوی باڵندە و ئاژەڵانی دەگمەن وەکوو بایەخێک سەیر دەکرا و ڕاوچییان بە شانازییەوە باسیان لێ دەکرد، بەڵام بەختەوەرانە ئەمڕۆ ئەمە بووەتە کردەیەکی دژەبایەخ. تا گەیشتن بە وەها رۆژێک لەسەر ئاسەواری باستانی ڕێگەیەکی چەتوون و درێژمان لەبەرە. بەداخەوە جۆرە ڕوانینێکی تەسک و ناڕاست لە نێو خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستاندا باوە کە دەڵێ مادام حکوومەت و بەرپرسان میراتی کولتووریی ئێمە تاڵان دەکەن، ئەی بۆ بۆخۆمان ئەو کارە نەکەین!

بە ڕای من ئەگە کاناڵی تلەویزیۆنیی حیزبە کوردییەکان، بۆ ماوەی یەک خولەک هەموو شەوێ لەسەر ئەم بابەتە کار بکەن و ڕێکلامی ئاگا یی بەخشین بەرەوڕووی خەڵکی خۆیان بڵاو بکەنەوە، قازانج و کاریگەیی زۆر باشی دەبێ. مەخابن وا دیارە ئۆپۆزیسیۆنی کوردی وەک پێویست هێشتا لە گرینگیی و بایەخی ئەم بابەتە هەستیارە تێنەگەیشتوون و وەک بابەتێکی رۆژەڤ و سەرەکی سەیری ناکەن!

دیسانەوە بە ڕای من بە سەرنجدان بە بایەخ و گرینگیی سیاسی و مێژوویی و کولتووریی ئەم گوتارە هەستیارە، ئەشێ تێکدەران و تاوانکارانی میراتی کولتووری و کەوناری کوردستان وەک خائین بە نیشتمان سەیر بکرێن و سزا بدرێن با پێش بەم دیاردە خائینانە بگیردرێ.

شەونم هەمزەیی: ئەرکی پاراستنی میراتی کولتووری و شوێنەوار و ئاسەوارە مێژووییەکانمان کە بەشێک لە شوناس و پێناسەمانن، لە ئەستۆی کێیە؟

هێمن مەروانی: بە پلەی یەکەم ئەوە ئەرکی سەرەکیی بەرپرسان و کاربەدەستانی دەوڵەتە کە خاوەنی هێز و دەسەڵاتی

سەرچاوە Serchawe

یاسایی و یاسادانان. لە پاشان و لە قۆناغی دواتردا ئەم ئەرکە دەگەڕێتەوە سەر ئەستۆی تاک بە تاکی کۆمەڵگەی کوردستان کە دەبێ بە وریایی و هەستی بەرپرسیارییەتی لەگەڵ ئەم دیاردەیە بەرەورووو ببنەوە و بایەخ و بەهای میراتی کولتووری و مەعنەویی باو و باپیرانیان بزانن و ڕێزی لێ بگرن. مەخابن لە ماوەی دوو دەیەی ڕابردوودا سەرهەڵدان و هەڵتۆقانی کارگ ئاسای تاقم و گرووپگەلی حەفاریی نایاسایی گەیشتوەتە ئاستی تەقینەوە. لەم بارەوە حکوومەت زۆر کەمتەرخەمە و بایەخێکی ئەوتۆیان پێ نادا و تەنانەت بگرە زۆر جار بۆخۆیان لەو کارانە دەگێلن، هەروەها لە مەڕ یاسای کڕین و فرۆشتنی کەلوپەلی کۆن و حەفاریی نایاسایی، بۆشاییەکی یاسایی زۆر هەیە و حکوومەت سزای زۆر سووک بۆ ئەم جۆرە تاوانانە دادەنێ.

شەونم هەمزەیی: سپاس بۆوەی بەشداری ئەم دیمانەیە بوون.

هێمن مەروانی: سپاس بۆ ئێوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢١ی جووونی ٢٠٢٠

سەرچاوە
Serchawe

چیا مەللاک: سیاسەتی گۆڕینی دێموگرافیی کوردستان

چیا مەللاک: کورد لە ئێران کێشەی حاکمیەت و ناسنامەی خۆی هەیە، کە لەگەڵ خوێندنەوەی ڕەسمیی حکوومەتی ناوەندی جیاوازیی زۆرە

گەلی کورد هەر لە یەکەم دابەش بوونیەوە هەتا دواتریش بەردەوام لەژێر مەترسیی سڕینەوە و لە نێو بردن و ئاسیمیلە لە لایەن نەتەوەی باڵادەستەوە بووە، بۆ نەتوانەوە و مانەوەی خۆیشی خەباتێکی بێپسانەوەی گرتوەتە بەر کە ئەم خەباتە نسکۆی بووە و سەرکەوتن و دەسکەوتی بووە و شکستی نیزامییشی هەر بووە. لەگەڵ گۆڕانی شێوازی خەبات، شێوازی و تاکتیکی دوژمنان و داگیرکەرانیش بە شێوەیەکی ڕێژەیی بە نیسبەت پرسی کوردستانەوە گۆڕانی بەسەردا هاتوە. یەکێک لەو بابەتانەی لە ئێستای ڕۆژهەڵاتی کوردستان بابەتی ڕۆژە و جێی سەرنجە و وەک مەترسییەک دەنوێنێ؛ بابەتی گۆڕانی دێموگرافیی ئەم بەشە لە کوردستانە کە بە شێوازێکی نەرم کۆماری ئیسلامی خەریکی جێبەجێ کردنیەتی؛ لەم ژمارەی "کوردستان"دا لەگەڵ "چیا مەللاک" کارناسی ژێئۆپۆلیتیک و چالاکی سیاسی وتووێژێکمان پێک هێناوە لەسەر ئەم بابەتە گرینگەی ئێستای ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئاستی ئەم هەوڵانە و نیگەرانییەکانی و هتدی ئاماژە پێ کراون.

شەونم هەمزەیی: **بە گشتی پێناسەیەکمان هەبێ لەسەر جوغرافیای کوردستانی ئێران ئەوەی ئێمە بە کوردستانی دەزانین، ئایا حکوومەتی ناوەندی لەگەڵمان هاوڕایە؟**

چیا مەللاک: **کوردستانی ئێران بە یەکەیەکی نیشتمانی، سیاسی و جوغرافی دەگوترێ کە لە باکووری ڕۆژئاوا و ڕۆژئاوای**

سنووره ڕەسمییەکانی ئێران هەڵکەوتوە و زۆربەی دانیشتووانەکەی کوردن یان لە ڕووی جوغرافیایی و مێژووییەوە بەشێکە لە خاکی کوردستان. بە پێی ئەو لێکۆڵینەوەی من لە ساڵانی ڕابردوو کردوومە، ڕووبەری کوردستانی ئێران ١٣٧ هەزار کیلۆمەتری چوارگۆشەیە. لەو ژمارەیە ١١٧ هەزار کیلۆمیتری چوارگۆشەی بە تەواوی کوردنشینە، ڕۆژهەڵاتی کوردستان ٦٤ شارستان لەخۆ دەگرێت کە ٤٦یان بە تەواوی کوردنشینن. بەڵام بەشەکەی دیکەی لەگەڵ تورکی ئازەری، لوڕ، عەرەب و فارس تێکەڵە کە لە هەندێک شوێن کورد زۆرینە و لە هەندێک شوێنی دیکە نەتەوەکانی دیکە زۆرینەن، بەڵام لە ڕووی مێژوویی و جوغرافیایی، خاکەکەی بەشێکە لە خاکی کوردستان.
هەم کۆماری ئیسلامی؛ هەم حکوومەتەکانی پێشوو بە تایبەتی دەسەڵاتدارانی قاجار هەوڵیان داوە جوغرافیای کوردستانی ئێران تەنیا بە پارێزگای سنە ببەستنەوە، واتا کاتێک باسی کوردستان دەکرێ تەنیا پارێزگای سنە بگرێتەوە. بەڵام ناوچەکانی دیکە بە ناوچەی کوردنشین ناو دەبەن یان هەر ناوی نابەن. بەڵام ئێمە پێمان وایە کورد کێشەی حاکمیەت و ناسنامەی لە کوردستانی ئێران هەیە و لەگەڵ خوێندنەوەی ڕەسمیی حکوومەتی ناوەندی جیاوازیی زۆری هەیە.

شەونم هەمزەیی: ئاڵوگۆڕی دیموگرافیی کوردستان لە چ ئاستێکدایە؟ ئایا جێگەی نیگەرانییە؟ چوارچێوەی جوغرافیایی کوردستان تا چ ڕادەیەک کاریگەر بووە لەسەر ئەم گۆڕانە دیموگرافییە؟

چیا مەنلاک: بەخۆشییەوە بە هۆی زۆریی حەشیمەت و چڕیی دانیشتووانی کوردستانی ئێران زیاتر لە ٩٠ لەسەدی خاکی کوردستان کێشەی دیموگرافی و ناسنامەیی نییە. بەڵام لە هەندێک شوێن لەوانە لە ڕۆژئاوای هەمەدان و لوڕستان؛ باکوور و ڕۆژهەڵاتی پارێزگای ورمێ و بەشێکی کەم لە پارێزگای سنە و ئیلام؛ کورد لە ڕووی نەتەوەیی و جوغرافیایی کێشەی دیموگرافیی لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە هەیە.

شەونم هەمزەیی: حکوومەتی ناوەندی زیاتر لە چ ڕێیەک و لە چی کەلک وەردەگرێ بۆ گۆڕینی دیموگرافیی کوردستان؟

چیا مەنلاک: دەتوانم ئاماژە بەوە بکەم کە جۆرێک لە هەوڵدان لە ٨٠ ساڵی ڕابردووەوە بە مەبەستی گۆڕینی پێکهاتەی نەتەوەیی لە هەندێک ناوچە دەبیندرێ. بە نموونە پارێزگای ورمێ کە زیاتر لە ٨٠٪ی خاکەکەی و ٦٥٪ی دانیشتووانەکەی کوردە، بەڵام ناوە فەرمییەکەی کراوە بە ئازەربایجان و، کەمینەیەکی تورک دەسەڵاتی بەسەر زۆرینەی کورددا هەیە. لەو پارێزگایە هەوڵ دراوە لە ڕێگەی نانەوەی ناکۆکیی نەتەوەیی و مەزهەبی لە لایەک و پشتگوێ خستنی کورد لە لایەکی دیکە؛ ئەو دوو پێکهاتە سەرەکییە لەدژی یەک بوەستنەوە و لە هەندێک شوێنی پارێزگاکەش بە تایبەت لە نەغەدە و ماکۆ هەوڵ دراوە دیموگرافی لە بەرژەوەندیی تورکی ئازەری بگۆڕێ و پێوەندیی کوردی ڕۆژهەڵات لەگەڵ باکووری کوردستان بپچڕێنێ. بەڵام لە باشووری کوردستانی ئێران هەوڵ دراوە سیاسەتەکە لە ڕێگەی سڕینەوەی زمان و ناسنامە و تێکەڵ

سەرچاوە
Serchawe

کردنی کورد لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە جێبەجێ بکرێ. دیارە ئەوە ڕەوتێکی مێژوویی‌تری هەیە کە ڕەنگە ئێستا لەم هەڤپەیڤینە کورتە بۆ باس کردن نەلوێ.

شەونم هەمزەیی: هەوڵدان بۆ سڕینەوەی کولتووری نەتەوەی کورد و تواندنەوەی لە نەتەوەی باڵادەستدا دەکرێ هەر بەشێک لەم هەوڵانە بێ؟

چیا مەلاک: بەڵێ. لە چەندین شوێن ئەم سیاسەتە وڵامی داوەتەوە، بە نموونە بەشی باشووری شاری مەراغە یان ڕۆژهەڵاتی شاری ڕەزن کە دەیان گوندی یەک‌پارچەی کوردنشین هەن و لە ڕووی جوغرافیاییەوە بە خاکی کوردستان بەستراونەتەوە؛ بەڵام بە هۆی نەبوونی تێکەڵی لەگەڵ کوردی ورمێ و سنە لە لایەک و تێکەڵیی زۆر لەگەڵ دانیشتووانی ناکوردی ناوچەکە، زمانی کوردی تا ڕادەیەکی زۆر لە بڕەو کەوتوە و لە بری زمانی کوردی، ئێستا خەڵکەکە بە تورکی یان فارسی قسە دەکەن. ئەم بابەتە لە گوندەکانی قەڵاوەند لە باکووری پارێزگای خووزستانیش هەیە کە بە خاکی کوردستانەوە چەسپاوە. دەمەوێ نموونەیەک لەسەر گۆڕینی دێموگرافی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بێنمەوە. من جارێک کە بۆ لێکۆڵینەوە سەردانی گوندێکم بە ناوی "عەمله تەیموور" کردبوو، لەو گوندە نەک ناسنامەی کوردی نەمابوو بەڵکوو جگە لە پیاوێکی ٩٠ ساڵان هیچ کەس کوردیی لە بیر نەمابوو. بۆیە سڕینەوەی ناسنامە و تواندنەوە لە نەتەوەی باڵادەستدا بەشێکی سەرەکی و دانەبڕاو بووە لە سیاسەتی حکوومەتی ناوەندی بەرامبەر بە کورد.

شەونم هەمزەیی: هاوسنووریی کوردستان لەگەڵ تورکەکان چەندە کاریگەر بووە لە گۆڕانی دێموگرافیی ئەم ناوچانە؟

چیا مەلاک: پێشتر بڵێم من پێم وایە ئاسایشی نیشتمانیی کورد و تورک لە ئێران پێکەوە وابەستە و گرێدراوە. هیچ یەک لە ئێمە ناتوانین بێ ئەویدی پارێزگاری لە ئاسایشی نیشتمانییمان بکەین. پێم‌وایە تورک لەوەدا خەتابار نییە بەڵکوو ئەوە حکوومەتە کە ناوچە کوردی و تورکییەکانی لە ڕووی ئیدارییەوە پێک بەستوەتەوە. دیارە لە هەندێک شوێنی وەکوو نەغەدە و میاندوواو تا ڕادەیەک دێموگرافی لە بەرژەوەندیی تورک گۆڕدراوە، بەڵام بە گشتی وا نییە. بە نموونە لە "ئەسەدئاباد" و قوروە، دۆخەکە پێچەوانەیە دێموگرافی لە بەرژەوەندیی کورد تا ڕادەیەک گۆڕدراوە. بۆیە ناکرێ بڵێین دێموگرافی بە تەواوی لە بەرژەوەندیی تورکدایە.

شەونم هەمزەیی: تا چەند کۆچی کورد بۆ ناوچەکانی دیکەی ئێران کاریگەریی لەسەر کەم‌بوونەوەی پێگەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەبووە؟

چیا مەللاک: ئەگەر مەبەستت ئەوەیە کە کۆچکردن بووەتە هۆکاری گۆڕانی دیمۆگرافی جگە لە نەغەدە و دەرەشار، نەخێر کۆچی ئابووری نەبووەتە کێشەیەکی گرنگ بۆ دیمۆگرافیی کوردستان. لە نەغەدە پرسەکە وەک شوێنەکانی دیکە نییە. لەوێ حکوومەت دەیویست و دەشیهەوێ لە نێو دڵی موکریان ناوچەیەکی تورکی پڕ حەشیمەت دروست بکا، بۆیە بە ئەنقەست کاری کرد تاوەکوو کوردی شارەکە ناچار بە کۆچ بکا و، توانی لەماوەی ٤٠ ساڵ ڕێژەی کورد لەو شارە لەسەدا ٦٥ بۆ کەمتر لە ٣٥ لەسەد کەم بکاتەوە. کوردی شارەکەش بە زۆری بەرەو پیرانشار، مهاباد و شنۆ کۆچیان کردوە، هەروەها تورکێکی بەرچاویش لە پارێزگای تەورێز وەکوو کارمەند و سپایی ماڵیان بۆ نەغەدە گواستوەتەوە. لە نەغەدە جگە لەوەی کورد کۆچی کردوە، لە ماوەی ٤٠ ساڵی ڕابردوو بە پێی ئامارە نیمچە فەرمییەکان نزیکەی ٢٣ هەزار تورک هاوردەی شارەکە کراون.

شەونم هەمزەیی: تێکدانی ژینگەی کوردستان و لە نێو بردن و سووتاندنی دارستانەکان و ڕاگواستنی ئاوی کوردستان تا چ ڕادەیەک دەتوانێ کاریگەر بێت لەسەر تێکدانی دیمۆگرافیی ناوچەکە؟

چیا مەللاک: لە کورتماوەدا وەک گوتم نابێتە هۆکاری گۆڕینی دیمۆگرافی، بەڵام لە درێژخایەندا بابەتەکە جیاوازە. لە پرسی ئاودا ناوچەکانی دیکەی ئێران تووشی کەمئاویین نەک کوردستان، بەڵام بەکار هێنان و گواستنەوەی ئاوی کوردستان لە درێژماوەدا دەبێتە هۆکاری کەمئاوی لە نێو کوردستان و لە دەرەنجامدا خەڵک ناچار دەبن بۆ ناوچەکانی دیکە کۆچ بکەن.

شەونم هەمزەیی: بە سەرنجدان بە ڕێژەی بەرچاوی بێکاری لە کوردستان و پاوانی بەشی ئابووریی ئێران لە لایەن سپای پاسدارانەوە ڕۆڵی ئابووری لە کوێی ئەم هاوکێشەیەدا دەبینین؟

چیا مەللاک: ئابووری وەک دەگوترێ پاشنە ئاشیلی پرسەکەیە، ئەگەر سەیر کەین یەک لەسەر چواری ئاوی ئێران و زیاتر لە ٢٠ لەسەدی خۆراکی ئێران لە کوردستان بەرهەم دێ. کوردستان ڕێگەی سەرەکیی بەستنەوەی ئێران بە ئورووپا و تەنانەت بەشێک لە وڵاتانی عەرەبییشە. لە پرسی نەوتیشدا ڕۆژانە زیاتر لە ١٦٠ هەزار بۆشکە نەوت بەرهەم دەهێنرێ؛ هەروەها ٣ لەسەدی پاشکەوتی گازی جیهان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. بۆیە زۆر سروشتییە حکوومەت یان نەتەوەی سەردەست هەوڵ بدا لە ڕێگەی گۆڕینی دیمۆگرافییەوە مەترسیی کوردستان کەم بکاتەوە. ئێستا لە ئاستی نێوخۆیی سپای پاسداران زۆرترین پرۆژەی لە کوردستان بە دەستەوەیە.

شەونم هەمزەیی: گۆڕانی دیمۆگرافیی کوردستان لە داهاتوودا نەتەوەی کورد بە دیاریکراوی تووشی چ کێشەیەک دەکا؟

سەرچاوە
Serchawe

چیا مەلاک: ئێمە لە پرسی دێموگرافی لە دوو بوار لە کوردستانی ئێران بەرەو ڕووی کێشەین. لە بەشێک کە لەگەڵ نەتەوەیەکی دیکە بە هاوبەشی و تێکەڵی دەژین؛ بەڵام بە ناسنامەی کوردییەوە لەوانە لە ورمێ و گەڕووس. بەڵام بەشە مەترسیدارەکە ئەوەیە کە لە لوڕستان و هەمەدان لەگەڵی بەرەو ڕووین. لەم ڕووەوە دەڵێم کە لەو ناوچانە ناسنامەی کوردی لە نیو سەدەی ڕابردوو بەردەوام لە کاڵبوونەوەدا بووە بۆیە ئەمڕۆ بەشێک لە خەڵکی کورد لەو دوو پارێزگایە خۆیان وەک کورد ناناسن، یان نازانن کە زۆرینەی دانیشتووانەکەی کوردن؛ بەڵام زمانی کوردی بەکار ناهێنن و ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژیش ناسنامەی کوردستانیبوونی خەڵکەکە بەرەو کاڵبوونەوەی زیاتر دەڕوا بە تایبەت لەو ناوچانەی هاونیشتمانییان بە زاراوەی لەکی قسە دەکەن. بۆیە من پێموایە دەستکاری کردنی دێموگرافیی کوردستان لە داهاتوودا هەڕەشەیەکی زۆر جیددییە بۆ سەر ژێئۆپۆلتیک و ئاسایشی نیشتمانیی کوردستان. مەگەر ئێمە و نەتەوەکانی دیکە بە تایبەت تورک و لوڕ لەسەر کۆمەڵێک بنەما ڕێک بکەوین. هەروەها ئەو بەشە لە خەڵکی کوردستان کە زمانی دایک و ناسنامەی نەتەوەیی فەرامۆش کردوە، کاری لەسەر بکرێ.

شەونم هەمزەیی: ڕۆڵی خەڵک (کوردەکان)ی کوردستان، حیزبە سیاسییەکان، ئەنجومەن و ڕێکخراوە مەدەنییەکان بۆ ڕێگریکردن لە گۆڕانی دێموگرافیی کوردستان لە ڕووی نەتەوەییەوە چییە؟

چیا مەلاک: دەبێ کورد بە هەموو توێژ و ڕێکخراوەکانی پلان و ستراتێژیی هەبێ بۆ پاراستنی خاک و خەڵکەکەی بە تایبەت حیزبەکان، لە نێویشیاندا حیزبی دێموکرات. ئێمە لە زانستی سیاسی بەشێکیمان هەیە بە ناوی کارگێڕیی ناکۆکییە نەتەوەییەکان؛ بۆیە لە چوارچێوەی کارگێڕیی ناکۆکییەکان ئێمە دەتوانین کار لەسەر ئەم بابەتە بکەین. پێشموایە یەکەم هەنگاو بردنەسەری ئاستی زانیاریی دانیشتووانی ناوچە تێکەڵاوەکانە چ لە ڕووی فەرهەنگییەوە چ لە ڕووی سیاسییەوە؛ بۆ ئەوەی دەرک بە گرنگیی ناوچەکانیان بۆ داهاتووی کوردستان بکەن. دواتریش پێم خۆشە بزانن کە تاکە پارچەیەکی کوردستان کە تا ئێستا نەخشەیەکی ورد و تایبەت بە خۆی نییە کوردستانی ئێرانە. ئەوەش بووەتە هۆکاری ئەوەی شارەزایی جوغرافیایی و کولتوورییمان لەسەر ناوچە جیاوازەکانی کوردستان نەبێ. لە کۆتاییشدا دەکرێ لەگەڵ تورک و لوڕ لەسەر نەخشە ڕێگەیەک بۆ چارەسەرکردنی کێشەی خاک ڕێک بکەوین و بە بایەخەوە گرنگی بە پێکەوە ژیانی ئاشتییانەی نەتەوەکان بدەین.

شەونم هەمزەیی: سپاس بۆ بەشدارییتان لەم دیمانەیەدا.

چیا مەلاک: سپاس بۆ ئێوەش.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی جوولای ٢٠٢٠

سەرچاوە
Serchawe

شلێر حەسەن پوور: ئیرادە و یەکڕیزی ژنان، زامنی گەیشتن بە ئامانجەکانیانە

پرسی ژنان لە ئێراندا بە گشتی و بە تایبەتی دوای هاتنە سەر کاری کۆماری ئیسلامی هەمیشە یەک لەو بابەتە گرینگ و هەستیارانە بووە کە هەم کۆمەڵگەی ئێران و هەم ناوەندەکانی سیاسی و مافی مرۆڤی لە دەرەوەی وڵاتیشی بە خۆوە سەرقاڵ کردوە.

ژنانی کورد بە پێناسەیەکی نوێ لە کایە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکاندا بەشدارن و سەرەڕای هێزمەندیی کۆمەڵگەی پیاو سالاری و تێپەڕ نەکردنی قۆناغی ڕزگاریی نەتەوەیی، بەڵام توانیویانە شوێنپەنجەیان بەسەر زۆر لە گۆڕانکارییەکانەوە دیار بێ. بۆ زیاتر باس لە بارودۆخی ئێستای ڕۆڵ و پێگەی ژنان و چەندی و چۆنیی بەشدارییان لە بزووتنەوەکاندا وتوێژێکمان لەگەڵ خاتوو "شلێر حەسەنپوور"، ئەندامی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان لە دەرەوەی وڵات پێکهێناوە.

شەونم هەمزەیی: با بەم پرسیارە دەست پێ بکەین، دەور و ڕۆڵی ژنان لە بوارە جۆراوجۆرە کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی و سیاسییەکانی ئەمڕۆی کوردستاندا، چۆن هەڵدەسنگێنن؟

شلێر حەسەنپوور: پێشەکی سپاس بۆ ئێوە. بە پێی هەموو لێکۆڵینەوەکان و بڵاو کراوەکان بزووتنەوەی ژنان لە ئێران ئاڵوگۆڕێکی بەرچاوی بەخۆیەوە بینیوە، بەڵام سەرەڕای ئەو بەرەو پێشچوونە داخوازییەکانی ژنان لە شوێنێک بۆ شوێنێکی تر جیاوازە. چونکە بارودۆخەکان وەک یەک نین، بۆ نموونە ئەگەر داخوازیی ژنانی تاران ئازادکرانی دووچەرخەسواری بۆ ژنانە، داخوازیی ژنی بەلووچ لولەکێشیی ئاوی خاوێن بۆ خواردنەوەیە. لە شوێنێکی تر ڕەنگە داخوازییەکان زیاتر

کۆمەڵایەتی بێ و لە شوێنێکی تریش سیاسی بێ.

لە کوردستان خەبات بۆ مافی نەتەوەیی و یەکسانی ڕۆژ بە ڕۆژ لە گەشەدایە، بەداخەوە بە هۆی پارچە پارچە بوونی نیشتمانی داگیرکراومان باروودۆخی ژنانی کورد بە بەراورد لەگەڵ ژنانی فارس یا بڵێم وڵاتانی پێشکەوتوو زۆر جیاوازە. هەلومەرجی ئێمە وەک ژنانی کورد بە شێوەیەکە کە هاوکات بۆ دوو پرسی گرینگ، یەکەم مافی نەتەوایەتی و دووهەم بۆ دەستەبەرکردنی مافی یەکسانی لە خەبات و تێکۆشاندایین. لەو ڕێگەیەشدا تووشی زۆر نەهامەتی وەک دەربەدەری، زیندان، دەسبەسەر کران، ئێعدام و توندوتیژیی جنسی و ڕۆحی بوویننەتەوە.

لە کوردستان خەبات بۆ مافی نەتەوەیی و یەکسانی ڕۆژ بە ڕۆژ لە گەشەدایە، بەداخەوە بە هۆی پارچە پارچە بوونی نیشتمانی داگیرکراومان باروودۆخی ژنانی کورد بە بەراورد لەگەڵ ژنانی فارس یا بڵێم وڵاتانی پێشکەوتوو زۆر جیاوازە. هەلومەرجی ئێمە وەک ژنانی کورد بە شێوەیەکە کە هاوکات بۆ دوو پرسی گرینگ، یەکەم مافی نەتەوایەتی و دووهەم بۆ دەستەبەرکردنی مافی یەکسانی لە خەبات و تێکۆشاندایین. لەو ڕێگەیەشدا تووشی زۆر نەهامەتی وەک دەربەدەری، زیندان، دەسبەسەر کران، ئێعدام و توندوتیژیی جنسی و ڕۆحی بوویننەتەوە.

لە کوردستان کەمتر بنەماڵەیەک هەیە کە دوای هاتنە سەر کاری حکوومەتی کۆماری ئیسلامی لە ئێران بە بەهانەی جۆراوجۆر تووشی ئازار لە شێوەی زیندان، ئێعدام، کوژران و دەربەدەری نەبووبن، بەڵام بەو حاڵەش ژنانی ئازار چێشتووی کوڕ یا مێرد کوژراو و ئێعدامکراو قەت سەریان لەبەر زۆرداری و داگیرکاریی ڕێژیمی ئێران دانەنواندوە و هەمیشە لە مەیداندا بوون.

"زارا محەممەدی"، ئەندامی ئەنجومەنی فەرهەنگی-ئەدەبیی نۆژین و مامۆستای قوتابخانە، نموونەیەک لەو ژنە ئازا و تێکۆشەرانەیە کە تەنیا لەبەر ئەوەی زمانی دایکی فێری منداڵان کردوە، دە ساڵ حوکمی زیندانی بەسەردا سەپاوە.

کەوایە ژنان لە کوردستان و بە گشتی لە ئێران چالاکن، بەڵام بە هۆی ئەوەی یاسا گۆڕەپانی سیاسی و ئابووریی پێ تەنگ کردوون زۆری پێ دەچێ تا بە ئامانجەکانیان بگەن.

شەونم هەمزەیی: ژنان ئەمڕۆ لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە قۆناغێکی گرینگ لە گەشە و پێشکەوتندان، لە بزووتنەوە نارەزایەتییەکاندا بەشدارن، هۆکاری ئەو لە مەیداندا بوونەی ژنان بۆچی دەگەڕێتەوە، ئایا ئەو بزووتنەوە ئێعترازییانە گۆڕان لە دۆخی ژنان و بزاوتی مافخوازیی ئەواندا پێک دێنێ؟

سەرچاوە
Serchawe

شلێر حەسەنپوور: سەرەتا و دەستپێکی خەباتی ژنان لە ئێران بۆ سەدەیەک لەمەو بەر دەگەڕێتەوە و هێندێ پرسی سیاسی لە ئێران کاریگەری ڕاستەوخۆی لەسەر دۆخی ژنان هەبووە کە هێندێک جار بووەتە هۆی پێشکەوتنی ژنان و جارجارەش بە پێچەوانە ڕەوتی خەباتی ژنانی دوا خستوە.

بۆ نموونە بە زۆر لا بردنی پەچە و ڕووبەند، هەڵوەشاندنەوە و تێکدانی هێندێ داب‌ونەریتی ئیسلامی لە کاتی حوکمڕانیی ڕەزاشادا و، دواتریش لەگەڵ شۆڕشی گەلانی ئێران ژنان کێشەی تری یاسایی و سیاسی و کولتوورییان هاتە بەر دەم.
حکوومەتی خومەینی لەژێر بنەمای ئیسلامی شیعە (اثنا عشری) بە بەهانەی گەڕاندنەوەی عیفەت و حەیا بۆ ژنانی ئێران جیا لە سەپاندنی سەرپۆشی زۆرەملی، هەموو ڕێگەیەکی بۆ سەپاندنی یاساکانی دژبە مافی ژنان خۆش کرد و بۆ ماوەیەک ئەو ڕەوتەی ڕاگرت، بەڵام هەموو ئەو بەربەستانە نەبوونە هۆی ڕاوەستانی ئەو شەپۆلە و ژنان بۆ دەربڕینی داواکارییەکانیان لە هەموو دەرفەتێک کەلکیان وەرگرتوە.

دیارە ژنی کوردیش هەروا دەستەوەستان نەبووە، بەشێک لە ژنانی کورد وێڕای پیاوان دژبە داگیرکاری و زوڵمی کۆماری ئیسلامی لە نێو حیزبە سیاسییەکان دەستیان بە خەبات و تێکۆشان کردوە، هەرچەندە ڕێژەی ئەو ژنانە کەم بوون بەڵام بەو حاڵەش ئەگەر بگەڕێینەوە ئەو سەردەمە -واتە چوار دەیە پێش لە ئێستا- تێکشکاندنی نەریتی کۆن و داسەپاو، ڕچەشکێنییەک بوو. دیارە ئەگەر ڕاستگۆ بم حیزبی ئێمە بۆ ئەو بەشە زۆر موحافیزەکار بووە.

ئەگەر بگەڕێمەوە سەر پرسیارەکەتان، هۆی لە مەیداندا بوونی ژنان لە ڕاستییدا بەشێکی بۆ پەروەردە و خۆ پێگەیاندنی ژنان و بەشێکیشی بۆ هاتنی ئینترنێت و بە تایبەتی ڕایەڵە کۆمەڵایەتییەکان دەگەڕێتەوە. لەو نێوەشدا ڕێکخراوە مەدەنییەکان ڕۆڵی بەرچاویان هەبووە.

لە سەر بە ئامانج گەیشتنی ژنان دەبێ بڵێم هیچ شتێک نامومکین نییە، بەڵام تا ئاڵوگۆڕی بنەڕەتی لە یاسای حکوومەتی کۆماری ئیسلامییدا پێک نەیە بە زەحمەتی دەبینم، بە تایبەتی لەو بارودۆخەی ئێستای کوردستان و بەگشتی ئێران کە بە پێی ئەو ئامارانەی ڕۆژنامەکان لە نێوخۆی ئێران بڵاویان کردوەتەوە زیاتر لە ٣٥ لەسەدی خەڵکی ئێران، لەژێر هێڵی هەژارییدا دەژین - کە بەدڵنیاییەوە دەبێ زیاتر لەو ئامارە بێ-؛ لە وەها بارودۆخێکدا مەگەر تەکانێکی جەماوەری ڕوو بدا و ببێتە هۆی ئاڵوگۆڕ لە ئێران بێجگە لەوە بە ئەستەمی دەبینم، بەڵام بەو حاڵەش نابێ ژنان دەست هەڵگری مافەکانیان بن.

شەونەم هەمزەیی: هەر وەک ئاگادارن هەموو هێز و ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستان ڕێکخراوێکیان بۆ پرسی ژن بە ناوی

جۆراوجۆر پێک هێناوە، ئایا ئەو ڕێکخراوانە تا چ ڕادەیەک توانیویانە سەرنجی بیروڕای گشتی یان ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکان کە داکۆکی لە مافی ژنان دەکەن، بۆ لای پرس و مافەکانی ژنان یان ئەو زوڵمانەی دەرحەق بە ژنانی کورد دەکرێ ڕاکێشن؟

شلێر حەسەنپوور: چ ڕێکخراوەی ژنان، چ حیزبێکی سیاسی بەبێ بوونی پێگەیەکی فکری و پێشکەوتوو و بەبێ بوونی بەرنامەیەکی تۆکمە و خزمەتگوزاری و گەشەکردن و خزمەتی باش بە هاووڵاتیان و کۆمەڵگەکەی و، بەبێ پرۆسەی بەردەوام بۆ ئاڵوگۆڕ و بەبێ بوونی تێڕوانینێک بۆ داهاتوو ناتوانێ هەتا سەر لە مەیداندا بمێنێتەوە. بۆیە دەبێ بەردەوام پرۆسەی خۆ نوێکردنەوە هەبێ بۆ ئەوەی لە کێبەرکێ سیاسی و کۆمەڵایەتییەکاندا بەجێ نەمێنێ.

من پێشتریش باسی ئەوەم کردوە وەک خۆم پێکهێنانی ئەو هەموو ڕێکخراوانە بە تایبەتی ڕێکخراوەکانی ژنانم پێ باش نییە، چونکە دەبنە هۆی پارچە پارچە بوون و لە کۆتاییدا بە فیڕۆ چوونی وزە و تواناکان.

بە حوکمی ئەوەی من دەمێکە لە کوردستان دوورم، باس لە کوردستان ناکەم چون وێدەچێ ئەو زانیارییانەی من لە سەر کوردستان هەمن زۆر ڕێک نەبن.

بۆیە ڕێکخراوەی یەکیەتیی ژنان لە سوئێد بە نموونە دێنمەوە، لە ماوەی زیاتر لە ١٨ ساڵ لێرە لەگەڵ ڕێکخراوەی یەکیەتیی ژنان زۆر ڕێکخراوەی دیکەش پێک هاتن، بەڵام هیچیان نەیانتوانی تا سەر لە کار و تێکۆشان بەردەوام بن، بۆیە ئەو هەڵوەشانەوە یا لە مەیداندا نەبوونە دەبێتە هۆی دڵساردیی ئەندامەکانیان، بە چەشنێک کە تەنانەت متمانە بە ڕێکخراوەکانی تریش ناکەنەوە و لە ئاکامدا دەبێتە هۆی ناچالاک بوونی کۆمەڵێک لە ژنانی بە توانا کە ئەوە هەم خەسارێکە هەم جێگەی داخە.

شەونەم هەمزەیی: لە سەر ئەوە کە ئەو ڕێکخراوانە چەندە توانیویانە سەرنجی بیرو ڕای گشتی بۆ لای پرس و مافەکانی ژنان یان ئەو زوڵمانەی لە ژنی کورد دەکرێ ڕاکێشن، دەبێ بڵێم بە گشتی ئێمەی کورد ئەو بەشەمان لاوازە، بەڵام با من پرسیارێک بکەم مەگەر لە هەموو کۆڕ و کۆبوونەوەکانی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ پرسی مافی مرۆڤ لە ڕاپۆرتدا ناخوێندرێتەوە و ناگوترێ کە لە ئێران بە گشتی مافی مرۆڤ پێشێل دەکرێ؟ تا ئێستا بەرامبەر بەو پێشێلکارییانە چ کارێک بەرامبەر بە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کراوە؟

شلێر حەسەنپوور: بە باوەڕی من گەڕانەوە بۆ ئیرادەی ژنان و متمانە دروستکردن لە نێو خۆمان چارەسازترە تا چاوەڕوان

سەرچاوە Serchawe

بین بزانین ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤی جیهانی چییمان بۆ دەکەن. بەکورتی هەر جارێ پێشینیان گوتوویانە، جگە لە نینۆکەکانی دەستی خۆم هیچ دەستێک ناتوانێ پشتی من بخورێنێ.

شەونەم هەمزەیی: **ئێوە وەک ئەندامێکی چالاک لە ڕێکخراوی "یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان" کە لە دەرەوەی وڵات چالاکی دەکەن، تا چەند توانیوتانە کار لە سەر پرس و بابەتەکانی ژنان بکەن و بتوانن ببن بە دەنگی ژنانی زوڵملێکراوی کورد و بە تایبەت ژنانی ڕۆژهەڵات لەم وڵاتانەدا؟**

شلێر حەسەنپوور: پێمخۆشە ئەوە بە ڕوونی بۆ ئێوە و بۆ خوێنەرانتان باس بکەم کە کار و چالاکیی ئێمە لێرە لە وڵاتی سوئێد دوو بەشە.

بەشێکی پێوەندیی چڕ لەگەڵ ناوەندی یەکیەتیی ژنان لە کوردستانە و بەشێکی زۆری پێوەندیی بە شوێنی نیشتەجێ بوونمان واتە وڵاتی سوئێدەوە هەیە.

هەروەک لەسەرەوە باسم کرد کاری ئێمە بە پێی پڕۆژە دەچێتە پێش کە چەندین پێوەر لە خۆ دەگرێ، وەک دانی زانیاری لە مەڕ مافی یەکسانی، مافی تاک و هەروەها پەروەردە وەک پەروەردەی منداڵ، ژینگە، سلامەتی و خۆپاراستن و لەو ساڵانەی دواییدا زانیاری لە سەر هێمۆ و بای سێکشوێل و بە تایبەتی ئاشنا کردنی ئەندامانمان بە یاسا و ڕێساکانی وڵاتی سوئێد وەک یاساکانی پەروەردەی منداڵ -کە بە بڕوای من یەک لە هەرە گرنگترین بابەتەکانە-، یا یاسای کار و زۆر شتی دیکەی تریش.

ئێمە وەک بەڕێوەبەری ڕێکخراوەکە ئەرکی ئەوەمان دەکەویتە ئەستۆ کە لە ڕێگەی پێکهێنانی کۆڕ و سێمینار ئەو زانیارییانە بە ئەندامەکانمان بگەیەنین و لە ڕێگەی مێدیا گشتییەکانیش بەگوێی هەموو ئۆگرانی بگەیەنین، کە بە خۆشییەوە بە هەوڵ و تێکۆشانی هەموو لایەک و بە تایبەتی ئەندامانی دڵسۆزی ڕێکخراوەکەمان تا ئێستا لەو بوارەدا زۆر سەرکەوتوو بووین.

ئەوە کە چەندە توانیومانە دەنگی ژنانی زوڵم لێکراو بین، بەڕاستی وڵام دانەوە بەو پرسیارە بۆ من کەمێک زەحمەتە. دیارە ئەگەر بەگشتی بڵێم پێوەندیی هەیە بە شوێنی ژیان و بە سەربەخۆ بوونی تاک لە هەموو بوارەکانەوە. بەداخەوە هەلومەرجی ژنان لە کوردستان و بە تایبەتی ئەو ژنانەی خۆیان بەرپرسایەتیی قورسی ژیان و بەخێوکردنی منداڵەکانیان لە ئەستۆیە و هیچ هەلی کار کردن و هیچ ناوەندێک نییە بۆ هاوکاریکردنیان لەگەڵ ئێمە کە لە دەرەوە دەژین زۆر

سەرچاوە
Serchawe

جیاوازە. بڕوا ناکەم ئەو ژنانەی هەژاری تەنگی پێ هەڵچنیون و بۆ بژیوی ژیان ئامادەن دووگیان بن و منداڵی نێو سکیان پێشفرۆش بکەن، بیر لە ماف و تەنانەت بیر لە ڕزگاریی خۆیشیان بکەنەوە. بۆیە ئەرکی ئێمە بە هۆشیار کردن و ڕاچڵەکاندنی کۆمەڵگەی خۆمانە بە گشتی و ئامادەکاری بۆ پێکهێنانی ئاڵوگۆڕ.

لە ڕاستییدا ڕایەڵەی نێوان ئێمە و نێوخۆ - ڕۆژهەڵاتی کوردستان - لاوازە کە دەبێ کاری لەسەر بکرێ. با ئەوەش زیاد بکەم، ئێمە بەردەوام لە هەوڵ و تێکۆشاندایین. لێرە هەر جارێ کە دانیشتمان لەگەڵ ڕێکخراوە سوئێدییەکان یا پارلمانتارەکان هەبووە یا هەیە بەشێک لە باسەکان تەرخان دەکرێن بۆ پێشێلکردنی مافی ژنان و بە گشتی مافی مرۆڤ لە ئێران، بەڵام هەر وەک گوتم باشترین کار گەڕانەوە بۆ ئیرادەی خەڵکی خۆمانە.

شەونەم هەمزەیی: زۆر جار دەگوترێ ژنان بە پێی پێویست و بارتەقای ئەم زوڵمەی لێیان دەکرێ و ئەو مافانەی لێیان زەوت کراوە لە مەیداندا نین، یان بە پێی پێویست نەیانتوانیوە دەنگی ئەو ژنە زوڵم لێکراوانە بن کە ساڵانێکە لە بەندیخانەکاندان و مافەکانیان پێشێل دەکرێ؟ ئایا ئەم تێڕوانینە لە جێی خۆیدایە؟

شلێر حەسەنپوور: ئێمە باس لە ژنانی ئێران یا باشتر بڵێم باس لە ژنانی ڕۆژهەڵات دەکەین کە جیا لەوەی کە کۆماری ئیسلامی هەموو مافەکانی لێ زەوت کردوون، بەستراوە بە داب و نەریتە ئایینی و کۆمەڵایەتییەکانن. شکاندنی ئەو نەریتانە لەسەر ژن زۆر گران دەکەوێ. لە ئەگەری سەربزێویی ژن، لە پلەی یەکەمدا دەکەوێتە بەر غەزەبی خێزان و بنەماڵەی خۆی و دواجار کۆمەڵگە و لە کۆتاییدا تەریک کەوتنەوەی.

سەربەخۆیی ئابووریی ژن و ئیرادەی بە کۆیلە نەبوون، خۆی بوێریی دەوێ کە وەک گوتم بە داخەوە لە بارودۆخی ئێستادا کە هەژاری و بێکاری باڵی بەسەر کوردستاندا کێشاوە ژنان کەمتر بیر لە ویست و داوکاری و مافەکانی خۆیان دەکەنەوە. ژنان لە ڕێگەی مێدیا لە هەوڵی گەیاندنی دەنگی ناڕەزایەتیی خۆیاندان، بەڵام بە گشتی دەستیان لە دەسەڵات و گۆڕینی یاسا بە قازانجی خۆیان کورتە. ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دەست لە کەس ناپارێزێ، هەر لە چالاکانی ناوەندی بەرگری لە مافی مرۆڤەوە بگرە تا ئەو وەکیلە گیراوانەی کە بە سەر کەیسی کەسانی سیاسییەوەن؛ "نێرگس محەممەدی"، وتەبێژ و جێگری بەرپرسی ناوەندی بەرگری لە مافی مرۆڤ و "نەسرین ستوودە" نموونەی هەرە بەرچاون.

شەونەم هەمزەیی: وەک دوا پرسیار، کۆسپی بەردەم بەرەو پێشچوونی زیاتری بزووتنەوەی ژنان لە ئێران و کوردستاندا چییە و چ پەیامێکتان هەیە بۆ ژنان و بۆ ئەوانەی داکۆکی لە مافی ژن دەکەن؟

سەرچاوە Serchawe

شلێر حەسەنپوور: یەکەم کۆسپی بەرەو پێشچوونی بزووتنەوەی ژنان یاسای ئێرانە کە دژی ژنە. دووهەم، پەرتەوازە بوونمان، نەبوونی ئاراستە و گوتارێکی یەکگرتوو، کە زۆر جار گوتوومە لێرەش هەر ئەوە دووپات دەکەمەوە، ژنان دەبێ دژبەو ڕێژیمە سەرکوتکەرە بوەستنەوە و هاوکات ڕوو بە ڕووی ئەو سوننەتە کۆنەپەرستانە و دژەژنە کە لە نێو کۆمەڵگەدا زاڵە و، ڕیشەکەشی بۆ دەسەڵاتی پیاو سالار دەگەڕێتەوە - کە زۆر جار ژنان خۆیان پشتیوانی ئەو لێدوانە سوننەتییانەن-، ببنەوە و ڕیگە خۆشکەر بن بۆ داهاتوویەکی گەشتر بە قازانجی ژنان.

سەرچاوە: ماڵپەری کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی ئاگۆستی ٢٠٢٠

دیمانە، بەبۆنەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان

شەونەم هەمزەیی: هەر تاک و ئەندامێکی ئەم حیزبە لە بەرامبەر وتە و چۆنیەتیی کرداری‌دا بەرپرسیارە و دەبێ بە پارێز و یەکیەتی‌خوازییەکی زۆر زیاترەوە بجووڵێتەوە، ئەمە ئەرکی هەر هەمووومانە و من من و تۆ تۆی تێ‌دا نییە؛

پرسیار: کارتێکەریی یەکگرتنەوەی دێمۆکراتەکان لەسەر بزاڤی رزگاری‌خوازیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان چۆن دەبینی؟

شەونەم هەمزەیی: ساکارترین تایبەتمەندی و قازانجێک کە بۆ مێژوو باسی لێ دەکرێ، وانە وەرگرتنە؛ واتە مێژوو پێمان دەڵێ بۆ ئێستا و داهاتوو چ بکەین و چ نەکەین و بەجۆرێک لە جۆرەکان چرای ڕێگامانە لە ئەگەری تاریک بوونی ئەو ڕێگایانەی لە هەوڵ و تێکۆشاندا دێنە بەردەممان. هەر کاتێک ئاوڕ لە مێژووی پڕلە قارەمانەتی و نسکۆ و شکستی نەتەوەی کورد دەدەینەوە، نادیاریی ئێلێمانی گرینگی یەکگرتوویی و یەکڕیزی، هۆکاری سەرەکی بە ئامانج نەگەیشتنەکانی هەموو ئەو هەوڵانە بووە.

بەداخەوە بۆ زانینی ئەم هۆکار و فاکتۆرە گرینگەی کە دەتوانم بڵێم پشتی زۆربەی بزووتنەوەکانی لە عەرز داوە، پێویست ناکا زۆر ورد بینەوە و شەنوکەوی گشت لاپەڕە و دێڕەکانی مێژوومان بکەینەوە، چون هەر لە دووڕرا دیارە. ئەم دیاردە

دزێوە ئەوکی حیزبی دێموکراتیشی گرتووە، چ لە ڕابردوویەکی دووردا و چ لە ڕابردووی نزیکیشماندا. دواییینیان هەر ئەم لێکترازانەی پاییزی ساڵی ٨٥ی هەتاوی بوو، کە بۆ ماوەی نزیک بە ١٦ ساڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کەرت کرد و هەرکام لە دوو باڵی ئەم حیزبە بەجیا خەبات و تێکۆشانیان دەکرد و کۆمەڵێک لە وزەی زۆری ئەندامان و کادر و پێشمەرگەی ئەم دوو حیزبە بەنایەکگرتوویی خەرج دەکرا .بەخۆشییەوە ئەم چاوەڕوانییانە کۆتاییی پێ هات و لە ڕۆژی ٣٠ی گەلاوێژی ئەمساڵ (١٤٠١)دا بۆ جارێکی تر دێموکراتەکان یەکیان گرتەوە و لەمەو بەدوا لەژێر ناو و ناونیشانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا درێژە بە خەباتیان دەدەن.

بەم پێشەکییە کورتەوە بۆ ئەم مێژووە درێژە دەچینە سەر وڵامی پرسیارە سەرەکییەکە، ئەویش ئەوەیە کە بۆچی پێویست بوو دێموکراتەکان یەک بگرنەوە؟ و ئەم یەکگرتنەوەیە چ کاریگەرییەکی دەبێ لە داهاتووی تێکۆشانی ئەم حیزبەدا؟ وەک باس کرا مێژوو بۆ وانە وەرگرتنە، وانەکەشی ڕوونە و ئەمەیە کە بۆ ئەوەی سەرکەوتن مسۆگەرتر بکەین پێویستە یەکریز و یەکگوتار بین و خۆ لە پەرش‌وبڵاوی ببوێرین. ناوکی سەرەکیی کۆماری ئیسلامی وەک دوژمنی سەرەکیی خەڵک و بزووتنەوەی کوردستان، بەداخەوە تا ئێستاش ناوکێکی یەکگرتوو بووە و هەموو کێشە و ناکۆکییەکانیان فیدای مانی قەوارەی سیاسیی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کراوە، یانی مانەوەی کۆماری ئیسلامی چارەسەری هەموو وردە و درشتە کێشەکانی نێو بازنەی دەسەڵات بووە و هەر ئەوە بووەتە کۆتا مەرجەع و سەرچاوەی کۆتایی هێنان بە ناکۆکییەکانی نێو دەسەڵات هەتا بەم کاتە. یەکێک لە یەکەم هەنگاوەکانی خەبات ناسینی خۆ و ناسینی هێزی بەرامبەرە، بەم پێیە ئێمە کە سەرنجی دەسەڵاتی لەمپەری بەردەم خەباتمان دەدەین، بە هیچ شێوەیەک گونجاو و لۆژیکی نییە کە بە پەرتەوازەیی‌یەوە بەرەوڕووی وەها سیستمێک ببینەوە.

دەمەوێ بڵێم لەم سەردەمەدا و لەم کاتە هەستیارانەدا کە جیهان و ناوچە و نێوخۆی وڵات بە ڕووداوی جۆراوجۆرەوە دووگیانە، ئێمە نابێ و بۆمان نییە دوور لەیەک و لە ڕێی جیاوازەوە خۆمان بۆ ئەگەرەکانی دادێ ئامادە بکەین؛ ڕاستە لە شۆڕشدا گەرەنتییەک بۆ سەرکەوتن نییە، بەڵام یەکیەتی و یەکریزی و هاوهەڵوێستی - کە دەبێ ببێتە پلانی ئای ئێمە - نزیک نزیکمان دەکاتەوە لە گەیشتن بە ئامانجەکانمان، دوای جێگیرکردنی یەکیەتی و یەکریزییەکەیە کە پلانەکانی بێ هەتا پێ دەبێ دابرێژرێن .ئەم ئێلێمانە گرینگە بەخۆشییەوە لەلایەن پشتیوانانی سەرەکیی حیزبی دێموکراتەوە بەباشی وەرگیراوە و بووەتە بەشێکی جیانەکراوە لە بیر و کردار و وتاریان، مەبەست لە پشتیوانانی سەرەکیی حیزبی دێموکرات، خەڵکی ئاگای ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. بۆیەش هەرگیز نەیانویست باوەڕ بکەن ئەم حیزبە دوو حیزبە و هیچ کاتیش لەو ڕووداوە تاڵە مێژووییە خۆش نەبوون و هەردەم پێیان برینێکی سەرئاوەڵا بوو. خەباتی حیزبی دێموکرات ڕوونە بۆ کوێیە و بەردەنگەکەی کێیە، هەمان خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانن، کە پێش لە ئێمە هەستیان بەو پێویستییە مێژووییە کردووە. ئێمە لە بەرامبەر ئەو دەسەڵاتەی کە خەباتی لەدژ دەکەین، تەنیا یەک چەکی سەرەکیمان هەیە، ئەویش ئەو خەڵکە و

سەرچاوە
Serchawe

ئیرادە و باوەڕ و ویستیانە، کەواتە - هەرچەند درەنگ - بەڵام دەبوو بە پیر ویستیانەوە هاتباین و بەخۆشییەوە هاتیشین . لە ئەمڕۆدا کە دەنگی ویستی نارەزایەتیی خەڵکی ئێران بەرزترە لە دەنگی باتۆم و فیشەکی ڕێژیم، ئەم یەکڕیزییە - کە هیواداریین نموونەی زیاتر بێ - ورە و وزە و دڵگەرمییەکە لانیکەم بۆ بەشی کوردستانی ئەو جوغرافیا سیاسییە. ئێمە دەزانین کە وتاری زاڵی کۆمەڵگەی مەدەنی کە دەڵێم زاڵ مەبەستم ئەوەیە بەخۆشییەوە وتاری جۆراوجۆر لە مەیدانی سیاسەتی کۆمەڵگەی مەدەنیی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هەیە، بەڵام وتارە زاڵەکە وتاری نەتەوەییە. لەم وتارە نەتەوەیی‌یەشدا بۆچوونەکان جیاوازن و دیسانیش ڕەنگاورەنگیی پێوە دیارە، بەڵام ویستی سەرەکییەکەی دابینکردنی مافە مرۆیی‌یەکانی مرۆڤی کوردە لەو پارچە لە کوردستان، کە بەبوێرییەوە دەڵێم حیزبی دێموکرات لە خاوەنداریەتیی ئەم ویستەدا، پتر لە هەمووان ناونیشانە و جێگەی سیقە و باوەڕ.

بۆیە لێرەشدا دەردەکەوێ و بۆمان ڕوونە کە یەکڕیزییەکەی باشترین و بەهێزترین کاریگەریی دەبێ لەسەر کۆمەڵگەی مەدەنیی کوردستان و ئەوانیش هان دەدا بەرەو یەکڕیزییەکی زیاتر و تەنانەت ئەو پوتانسییەلەی تێدایە کە وتارەکانی دیکەش بێنێتە سەر ئەو قەناعەتەی لەپاڵ خەبات بۆ گەیشتن بە ویستە جیاوازەکانیان، خەباتی نەتەوایەتییش بگونجێننە نێو بابەتەکانیەوە و ئەوەش ببێتە مژار و ویستی سەرەکی و لەپێشی ئەوان. ئەوەش لێرەدا زیاد بکەین و بڵێین حیزبی دێموکرات وەک حیزبێکی بەتەمەن و بەڕابردوو لە ئاستی کوردستان و ئێران و ناوچەدا، کە هەردەم نموونەی حیزبێکی کارنامە زێڕین بووە، دەتوانێ بۆ جارێکی تریش وەک سەرباشقە ببیندرێ و حیزب و لایەنە جیاوازەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئۆپۆزیسیۆنی ڕێژیمی ئێستای ئێران و حیزبەکانی پارچەکانی تریش لە کوردستان، بە هیوا بە دواڕۆژ و داهاتوویەکی گەش و ئاوەدان، بە یەکڕیزییەکی زیاترەوە هەنگاو بنێن هەتا بە مافە مرۆیی‌یەکانی خۆیان بگەن.

لە پێوەندی لەگەڵ داهاتووی حیزب و تێکۆشانەکەیدا، دەتوانین بڵێین کۆبوونەوەی وزە و بیرۆکە و توانای زۆرتر لە دەوری یەک ئامانج و کارکردنیان لە چوارچێوەی یەک کەرەستەدا، هەروەها بەدوای ئەوەدا سەرهەڵدانی کێبەرکێیەکی مۆدێرن و ئەمرۆیی و تەندروست لەنێوان ئەندامەکانی ئەم بنەماڵە گەورەیەدا، دیسانیش هەروەها یەک ناونیشانی حیزب بۆ ڕاکێشانی خوێنی نوێ بۆ دەمارەکانی شۆڕش، لە کەمترین کاریگەرییە ئەرێنییەکانی یەکگرتووین لەسەر حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و بەردەوامییەکەی لە خەباتی چەندین ساڵەی خۆیدا. کەمتر وتەیەک هەیە بێ‌بەڵام بێ، بۆیە بەڵامی ئەم وتارەی منیش تایبەتە بەوەی کە هۆشدارییەک بدەم! ئەرکی گەورە کە یەکخستنەوە بوو، بەجێ هێنرا، بەڵام ئەرکی گەورەتر پاراستن و بەهێزتر کردنی ئەم یەکیەتییەیە. بۆیە بەڕاشکاوییەوە بیڵێم هەر تاک و ئەندامێکی ئەم حیزبە لە بەرامبەر وتە و چۆنیەتیی کرداریدا بەرپرسیارە و دەبێ بە پارێز و یەکیەتی‌خوازییەکی زۆر زیاترەوە بجووڵێتەوە، ئەمە ئەرکی هەر هەموومانە و من من و تۆ تۆی تێدا نییە؛ ئەرکمانە پاراستنی ئەم یەکڕیزییە و نابێ بە هیچ کلۆجێک بچینە مەیدانی کایەی دوژمنانمانەوە کە دژی یەکیەتیی ئێمەن. وەک کۆتا وتەم لەم وتارەدا، سەرەتا سپاسی هاندەران و دوایەش

بکەرانی ئەم پرۆسە و ویستە گەورە و بەجێیە دەکەم، پاشان پیرۆزبایی دەڵێم بە بنەماڵەی شەهیدان و زیندانییانی سیاسی و بنەماڵەکانیان و خەڵکی بەشەرەفی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هەموو ئەندام و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

سەرچاوە: نامیلکەی کۆمەڵێک دیمانە؛ بەبۆنەی یەکگرتنەوەی دێموکڕاتەکان

سێپتەمبەری ٢٠٢٢ی زایینی

سەرچاوە
Serchawe

شەونم هەمزەیی: سەردەمی دەسەڵاتداریی کۆماری ئیسلامی نەماوە و دەنگی ژنانی ئێران گەیشتووەتە هەموو جیهان

دیمانە: گۆڤاری ژنان

لە کۆتاییەکانی هاوینی ئەمساڵدا و بەدوای کوشتنی "ژینا ئەمینی"، کچە کوردی خەڵکی شاری سەقز، لە تارانی پێتەختی ئێران بەدەستی پۆلیسی "ئەخلاق"، زنجیرە ناڕەزایەتی و خۆپیشاندانێکی بەرین، هەموو ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێرانی گرتەوە و ئێستاش هەر بەردەوامە. بە مەبەستی تاوتوێکردنی ئەم بابەتە لە لایەن گۆڤاری ژنانەوە وتووێژێکی کورتمان لەگەڵ «شەونم هەمزەیی»، ئەندامی ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و چالاکی سیاسی و مەدەنی پێکهێناوە؛ دەقی وتووێژەکە بەم شێوەیە:

گۆڤاری ژنان: ئێوە ئەم ڕاپەڕینەی کە بەدوای شەهیدبوونی ژینا ئەمینی لە کوردستان و ئێران سەری هەڵدا، چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

شەونم هەمزەیی: بەکورتی وڵام بدەمەوە، دەبێ بڵێم بێوێنەترین ناڕەزایەتییەکان بوو کە بەرەوڕووی کۆماری ئیسلامی بووەوە لە مێژووی ئەم چل‌ونەوەندە ساڵ دەسەڵاتەیدا. شەهیدبوونی ژینا ئەمینی بووە خاڵێکی وەرچەرخان لە مێژووی ڕاپەڕینی ئێراندا. ئەم ڕاپەڕینەی ژینا جیاوازیی بنەڕەتیی لەگەڵ هەموو ناڕەزایەتییەکانی مێژووی هاوچەرخی ئێران

هەبوو. لە بزووتنەوەی مەشرووتەوە تا ساڵی ٨٨یش ئێمە شایەدی نارەزایەتی، راپەرین، کوودەتا و شۆڕش لە ئێراندا بووین، لە هەمووشیاندا رۆحانیەت رۆڵی هەبووە و بەشداریی تێدا کردووە و هاواری ئیسلامی سیاسی بەرز بووە و هاتووەتە گوێ. ئەمە بۆ یەکەم جارە شۆڕش لە ئێراندا بەتەواوی سێکۆلارە و لە دروشمەکانیدا دەردەکەوێ (مەلا ون بە لە پێش چاوان) لەو دروشمانەیە کە ئاخوند و مەلاکان دەتارێنێ، بەڵام تاراندنێک بەرەو شوێنی تایبەت بە خۆیان، واتە نابێ لە گۆڕەپانی سیاسیدا بمێننەوە. لێرەدا مەبەستم لە ئاخوند وەک نیشانەی دەسەڵاتە و ئەمە هیچ پێوەندییەکی بە ئاخوند و مامۆستایانی ئایینیی سوننەوە نییە. بۆ یەکەم جارە لە مێژووی کۆماری ئیسلامیدا نارەزایەتییەکان لەگەڵ ئەوەی سەراسەرین، ئامانجی سەرەکییان نەمانی کۆماری ئیسلامییە. خەڵک وەک پێشتر نارەزایەتییەکی بەتەنیا ئابووری یاخود سیاسییان نییە، بەڵکوو لە هەموو بوارەکانی سیاسی، ئابووری، کولتووری، کۆمەڵایەتی و... خوازیاری نەمانی ئەو رێژیمەن و خوازیاری چاکسازی و شتی لەو بابەتەش نین. لەم شۆڕشەدا ئێمە چینی بەرفراوانی پەراوێزخراوانی کۆمەڵگە دەبینین کە دەنگیان بەرزتر و دلێرترە لەوانەی وا لە بوارە جیاوازەکاندا لە چینی سەرەوەی کۆمەڵگەن، بۆ یەکەم جارە هەموو کەمینەکان، بە هاودەنگییەوە دیانەوێ ریشەی هۆکاری هەڵاواردنە فرەرەهەندەکان هەڵکەنن. لەم رووەوەیە کە من ناوی شۆڕشی لێ دەنێم ئەم راپەرینەی کە ئێستا لە ئارادایە.

گۆڤاری ژنان: قەبارەی تێوەگلان یان بەشداریی ژنان لەم راپەرینەدا چۆن هەڵدەسەنگێنی – ژنان بەگشتی و ژنانی کورد بەتایبەتی؟

شەونم هەمزەیی: ئاماژەم کردووە کە ئەم شۆڕشە، شۆڕشی پەراوێزخراوان و لەبیرکراوانی کۆمەڵگەی ئێرانە. جا کەواتە کێ دەتوانێ لە ژن لە گشتیەتی خۆیدا پەراوێزخراوترین پێکهاتەی کۆمەڵگەی ئێران بێت؟ بێگومان بوونی نییە. جا بۆیە ژنان لە ئێران و بەتایبەتی لە کوردستان بە باشترین شێوەی مومکین لەم دەرفەتە و لەم کەشە تێگەیشتوون و بۆیەش بە هێز و وزەیەکی بەرچاوەوە رژاونەتە سەر شەقامەکان و پێیانوایە شەڕی مان و نەمان و شەڕی رزگاریی یەکجارەکی دەکەن، ئەوەیە کە هاندەریانە و بووەتە هۆی دەرکەوتن و بەشداریی بەرچاویان. ئەوان بەدروستی تێگەیشتوون کە ئەم دەرفەتە، دەرفەتێکی مێژوویی و نایابە. رۆڵی ژنان تەنیا بە بەشداری بەرتەسک نەبووەتەوە، بەڵکوو رۆڵی پێشەنگایەتی دەگێڕن و ئەمەش دیسان خاڵێکی جیاوازە و لە مێژووی هاوچەرخی ئێراندا نموونەی نییە، بۆ یەکەم جارە کە ژن پاشکۆی پیاو نییە. کوردستانیش دۆخەکەی جیاوازترە، ئێمە دەزانین کوردستان لە باقیی بەشەکانی تر ئێران - تەنانەت ناوەندیش - سیاسیترە، کولتووری حیزبایەتی و پلۆرالیزم لە کوردستاندا پڕڕەنگە، حیزبە سیاسییەکان لە نزیک بە هەشتا ساڵ لەمەوبەرەوە باس لە مافی ژن دەکەن و هەوڵی گشتگیری بۆ دەدەن، ژنان لە کوردستان سیاسین و دێنە مەیدانی سیاسیی خەباتەوە، بۆیە رۆڵی ژنان لە کوردستان زەقتر دیارە لەچاو شوێنەکانی تر. ئەم دەرکەوتنە پێشخانێکی سیاسیی بەهێزی لە پشتە، بێبەشییەکانی ژنانی کوردستانیش هۆکارێکی بەهێزی ترە بۆ ئەم پێشوازییەیان لەم راپەرینە.

گۆڤاری ژنان: ڕای ئێوە چییە لەسەر ئایندەی ئەم ڕاپەڕینە؟ چۆن کاریگەریی لەسەر دۆخی ژنان لە ئێران دەبێت؟

شەونم هەمزەیی: ڕای من ئەرێنییە. ئەم ڕاپەڕینە بەهۆی ئەوەی کە سەراسەرییە، بەهۆی ئەوەی کە خاوەنی دروشمی پێشکەوتووە، بەهۆی ئەوەی کە فرەڕەهەندە و لە بوارێکی تایبەتدا قەتیس نەماوەتەوە و هەموو چوارچێوەی ڕێژیمی ئێرانی کردووەتە ئامانج، سەرکەوتوو دەبێت و هەر هەتا ئێستاش سەرکەوتوو بووە. ئەم ڕاپەڕینە ئۆتۆریتەی ڕێژیمی رووخاندووە، ترسی خەڵکی لە بەرامبەر دەسەڵاتدا ڕشتووە، ڕێژیم دەستەوەستان بووە و لە هەموو بوارە سیاسی، ئایدۆلۆژی، کولتووری، ئابووری، کۆمەڵایەتی و هتددا تووشی دارمانی قورس بووە. کۆماری ئیسلامی ڕەوایی نەماوە و نەک وەک دەسەڵاتێکی یاسایی و خەڵکی، بەڵکوو وەک داگیرکەرێکی سەرکوتکەر و بیانی چاو لێدەکرێ. مادام ڕوانگەی زۆربەی خەڵک بگۆڕێ بۆ ئەم ڕوانگەیە، ئەوە یانی دەسەڵات شکست دێنێ، جا ئەمڕۆ بێ یا کاتێکی تر، بەڵام وەک خۆم دڵنیام کە نە کۆماری ئیسلامی، کۆماری ئیسلامیی پێشوو دەمێنێ و نە خەڵکیش خەڵکی ڕابردوو؛ لەم چەن ساڵەدا خوێنێکی زۆر ڕژاوە و دوژمنایەتییەکەی پڕگڕتر کردووە.

لە پێوەندی لەگەڵ دۆخی ژناندا، ئەگەر ئەگەر کۆماری ئیسلامی بشمێنێ، ناتوانێ ئەو زەبروزەنگەی بەردەوام بێ، نەک لەبەر ئەوەی بڵێین دەگۆڕێ، نا بە هیچ شێوەیەک، تەنیا لەبەر ئەوەی کە ناوێرێ تێچوو بدا، چون لێی قەبووڵ ناکرێ، ژنان و پیاوانیش بە ئاستێک لە تێگەیشتن گەیشتوون کە هیچ زۆرێک قەبووڵ ناکەن و نارەزایەتییان لەدژی دەبێ. لەگەڵ ئەوەش هەر هەتا ئێستا ئێمە شایەدی دەنگۆی کۆمەڵێک پاشەکشە، بەتایبەت لە پێوەندی لەگەڵ بابەتی حیجابی زۆرەملی و دەرکرانی کۆماری ئیسلامی لە کۆمیسیۆنی پێگەی لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و... هەین، ئەمە یانی گۆڕاوە سەردەمی دەسەڵاتداریی ڕەهای کۆماری ئیسلامی و دەنگی ژنانی ئێران، بە گوێی هەموو جیهان گەیشتووە.

گۆڤاری ژنان: لە ساڵی ٨٨ لەگەڵ بزووتنەوەی سەوز، هەروەها ساڵەکانی ٩٦ و ٩٨ـیش خۆپیشاندان هەبوو لەسەر ئاستێکی بەرفراوان، ئایا ئێستا دۆخەکە هاوشێوەیە یان جیاوازی دەبینیت؟

شەونم هەمزەیی: ئەوکات خۆپیشاندانەکان لە چەن شاردا قەتیس مابوون، هەموو ئێرانی دانەگرتبوو. نارەزایەتییەکە لە چوارچێوەی داواکارییەکی سیاسیدا بوو، داواکارییەکە ڕوون بوو، ئەویش ئەوە بوو کە «دەنگی من کوا؟» بە هیچ شێوەیەک تەواویەتی کۆماری ئیسلامی نەکرابووە ئامانج. داواکارییەکە تەنیا سیاسی بوو، تەنیا لە چوارچێوەی ڕیفۆرمیستیدا بوو، تەنیا بەردەنگ وەزارەتی ناوخۆی وڵات بوو، خودیخۆپیشاندەران دەترسان لەوەی پێیان بوترێ ڕووخێنەر، بەتوندی ڕەدیان دەکردەوە، بەڵام ئەمڕۆ خەڵک کۆماری ئیسلامیی ناوێ، بە هەر دوو باڵی دیارەوە کە ئەوکات دەیانتوانی کاریگەرییان

سەرچاوە
Serchawe

هەبێ لەسەر بەشێک لە ڕای گشتی و ئەو نارەزایەتییانەش شەڕی نێوان ئەو دوو باڵە بوو (واتە ڕیفۆرمیستەکان و کۆنسێرڤاتیڤەکان) کە خەڵک ئێستا چەن ساڵە لەم قۆناغە پەڕیونەتەوە و چوونەتە قۆناغێکی یەکلاییکەرەوە. لە ساڵی ٩٦ و ٩٨ خەڵک بە قۆناغی تێپەڕین لەوان گەیشتن. ئەوکات ڕێژیم توانی بە دەسبەسەر کردنی ڕێبەرانی ئەو بزووتنەوەیە، بزووتنەوەکە کۆ بکاتەوە، ئەمڕۆ کێ ڕێبەرە؟ هەمووان ڕێبەرن، ئەوەی لە شەقامدایە خۆی ڕێبەرێکە. ئەو هەمووە دەسبەسەر کراون لە شارە جیاوازەکانی ئێراندا، بەڵام نارەزایەتی و ڕاپەڕین هەر نەنیشتووەتەوە، چونکە ئەم ڕاپەڕینە تاکڕەهەندی نییە و وەک چەن جار ئاماژەم پێ دا هەموو ڕەهەندەکانی شۆڕشێکی گرتووەتەوە و لە نارەزایەتی و داواکاری و... تێپەڕیوە و چووەتە قۆناغی گۆڕینی ڕێژیم و لە هەمان کاتدا داهاتوویەکی سیاسیی دیاریکراویان بۆ داهاتووی وڵاتی ئێران دەوێ، نەک تەنیا نەمانی کۆماری ئیسلامی. ئەم داهاتووەش بەکورتی دەتوانم بڵێم بەشداریی سیاسیی بەرچاوی هەموو کەمینەکانە، لەوانە کورد و ژن و...

گۆڤاری ژنان: بەهۆی پچڕانی ئینتێرنێتەوە پێوەندی گرتن بە ئێرانەوە دژوار بوو، ئێوە زانیاریی وردتان لەسەر دۆخەکە هەیە؟

شەونم هەمزەیی: بەڵێ لە ئێران پێوەندیی ئینتێرنێتی تووشی پچڕان بووە و کۆماری ئیسلامی ئینتێرنێتی لەسەر خەڵک داخستووە بۆ ئەوەی دەنگی نارازییان بە کۆمەڵگەی جیهانی نەگات. سەرەڕای ئەوەش ئێمە لە ڕێگەی ئەندامانمان لە نێوخۆی وڵاتەوە، ئاگاداری دۆخەکە هەین و دەزانین چ باسە. لە کوردستان ڕاپەڕینەکە بەگوڕوتین و وشیارییەوە بەڕێوە دەچێ، لەگەڵ بەلووچستان - کە ئەوانیش کەمینەیەکی نەتەوەیین - زیاترین قوربانی داوە، دەسبەسەرکرانەکان لە کوردستان زۆر زۆرە. ژمارەی برینداران گەیشتووەتە ئاستێکی یەکجار زۆر، هەموو کوردستان میلیتاریزە کراوە و بەبێ پشوودان هێزە سەرکوتکەرەکان بە چەکی قورس و نیوەقورسەوە ڕۆژانە و شەوانە مانۆڕ دەدەن و هەندێک جار تەقە دەکەن و کەشێکی ترسێنەر و شەڕیان زاڵ کردووە، هێرش دەکەنە سەر قوتابخانەکان و قوتابییان دەتۆقێنن و دەیانگرن و لە قوتابخانەکان پاش داخرانیان، وەک شوێنی مانەوەی خۆیان کەڵک وەردەگرن، ئەمە لە زۆربەی شارەکانی کوردستان ڕووی داوە. هەر بەم بۆنەیەوە لەلایەن ئەنجومەنی سێنفیی مامۆستایانەوە سێ ڕۆژ مانگرتن ڕاگەیەندرا.

بەگشتی دۆخەکە دۆخێکی ئەمنی و شوێنەکان میلیتاریزەکراون. لە چەند شاردا هێرش کراوەتە سەر ماڵی خەڵکی ئاسایی و کەلوپەلیان لەنێو بردووە، گرتنەکان بەردەوامن، لەگەڵ ئەوەشدا لایەنێکی تریشی هەیە و ئەویش ئەوەیە کە نارەزایەتییە پەنگخواردووەکانیش هەر دێ و زیاتر دەبێ، هەموو ئەمانە لە کۆتاییدا بە قازانجی خەڵک تەواو دەبێ نەک دەسەڵات، من لەم بارەیەوە دڵنیام.

گۆڤاری ژنان: ژینا ئەمینی ژنێکی کوردە و دروشمی ژن، ژیان، ئازادی دروشمێکی کوردییە. ئایا شتێکی تایبەتی کوردی لەم ڕاپەڕینەدا هەیە؟ ڕاتان چییە لەسەر پێگەی کورد لەناو ئەم ڕاپەڕینەدا؟

شەونم هەمزەیی: بەڵێ ژینا ژنێکی کورد بوو و هەر لە ڕۆژی ناشتنیدا لە گۆڕستانی ئایچیی شاری سەقز، ئەم دروشمە بەرز کراوە و ئێستا لە هەموو جیهاندا بڵاو بووەتەوە. ئەم دروشمە پێناسەی سێ تەوەری گرینگە، تەوەری دژایەتی لەگەڵ هەڵاواردنی ڕەگەزی کە لە وشەی ژندا ڕەنگی داوەتەوە، تەوەری دژایەتی لەگەڵ هەڵاواردنی چینایەتی و ئاستی خۆشگوزەرانیی خەڵک کە لە وشەی ژیاندا بەرچاو دەکەوێ و تەوەری دژایەتی لەگەڵ دیکتاتۆرییەت کەوا لە وشەی ئازادیدایە. ئەم ڕاپەڕینەی وا هەموو گەلانی ئێرانی هێناوەتە سەر شەقام، قەرزداری گیانبازیی کوردستانە. کوردستان ڕۆڵی بەرچاو و زەقی چ لە دەسپێک و چ لە بەردەوامیی ناڕەزایەتییەکاندا گێڕاوە. لە کوردستان هاوکات کە دژی ڕێژیمن و خوازیاری نەمانی کۆماری ئیسلامین، چاوێکیان لە داهاتووش هەیە و شەڕی نەهێشتنی ستەمی نەتەوایەتییش دەکەن، هێما کوردییەکان، دروشمە کوردییەکان و ... نیشاندەری ڕۆحێکی کوردیی مافخوازانەیە.

گۆڤاری ژنان: سپاس بۆ ئامادەبوونتان خاتوو شەونم

شەونم هەمزەیی: سپاس بۆ ئێوەش

سەرچاوە گۆڤاری ژنان - ڕێکەوتی: ٢٢ی دێسەمبەری ٢٠٢٢

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

ڕێبەندانی ٢٧٢٥ی کوردی = فێبریوێری ٢٠٢٦ی زایینی

سەرچاوە
Serchawe

سپاس و پێزانین

بۆ هاوڕێ شەونەم هەمزەیی بۆ ئامادەکردنی دیمانەو چاوپێکەوتنەکان، و وەڵامدانەوەی هاوڕێیان و دۆستان.

دەستتان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی